

**T.C.
GAZİ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ULUSLARARASI İLİŞKİLER ANABİLİM DALI
ULUSLARARASI İLİŞKİLER BİLİM DALI**

**SOĞUK SAVAŞ SONRASI DÖNEMDE YENİ ULUS-DEVLET
İNŞA SÜREÇLERİ VE BELUÇ SORUNUN GELECEĞİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**Hazırlayan
Hamidullah RİZAZADE**

**Tez Danışmanı
Doç. Dr. Mehmet Seyfettin EROL**

Ankara - 2012

**T.C.
GAZİ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ULUSLARARASI İLİŞKİLER ANABİLİM DALI
ULUSLARARASI İLİŞKİLER BİLİM DALI**

**SOĞUK SAVAŞ SONRASI DÖNEMDE YENİ ULUS-DEVLET
İNŞA SÜREÇLERİ VE BELUÇ SORUNUN GELECEĞİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**Hazırlayan
Hamidullah RİZAZADE**

**Tez Danışmanı
Doç. Dr. Mehmet Seyfettin EROL**

Ankara - 2012

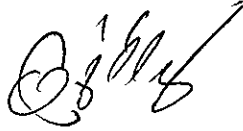
ONAY

Hamidullah RIZAZADE tarafından hazırlanan "Soğuk Savaş Sonrası Dönemde Ulus-Devlet İnşa Süreçleri ve Beluç Sorununun Geleceği" başlıklı bu çalışma, 01.Ekim.2012 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda oybirliği ile başarılı bulunarak jürimiz tarafından Uluslararası İlişkiler Anabilim dalı ve Uluslararası İlişkiler Bilim dalında Yüksek Lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

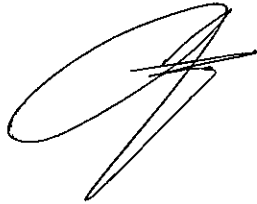
Prof. Dr. Haydar ÇAKMAK
"Başkan"

Doç. Dr. Mehmet Seyfettin EROL
"Danışman"

Yrd. Doç. Dr. Sayim TÜRKMEN
"Üye"

ÖNSÖZ

Soğuk Savaş sonrası dönemde özellikle Sovyetler Birliğinin(SSCB) dağılmasıyla beraber Orta Asya bölgesinde ortaya çıkan yeni devletler, günümüzde varlıklarını hissettirmeye başlamıştır. Son dönemin başat rolünü oynayan ve küresel güçlerinde ilgisini çeken Güney Asya bölgesinde de yeni devletlerin oluşacağı öngörülmektedir. Özellikle çalışmamızda inceleyeceğimiz Beluçistan'ın ön plana çıkması, hem bölge devletlerinin hem de bölge dışı devletlerin büyük miktarlarda yatırım yapmaları bu bölgenin önemine işaret etmektedir. Soğuk Savaş sonrası dönemde yeni ulus-devletlerin ortaya çıkmasına ve Belucistan sorunu kapsamında, Orta ve Güney Asya bölgesinin jeoekonomik başta olmak üzere jeostratejik ve jeopolitik önemlerine de değinilmektedir.

11 Eylül 2001 tarihinden sonra ABD'nin Afganistan'ı işgal ederek Orta Asya devletlerini kontrol etmesi kuşkusuz ki Asyalı ülkeler tarafından hoş karşılanmamaktadır. Nitekim Çin, 2003 yılında başlayan ve 2006 yılında Çin-Pakistan arasındaki ekonomik İşbirliğinin temelleri atılarak ve bölgenin hem Fars Körfezine hem de Hint Okyanusunun enerji intikalinde önemli rol oynayan Guader Limanı'nın kontrolünü eline geçirerek harekete geçmiştir. Dolayısıyla bu durum ABD'nin rahatsızlığına yol açmaktadır. Ayrıca "Beluçistan" son dönemde belirgin bir şekilde ABD ve Çin arasında; ekonomik, siyasi ve stratejik alanda rekabet konusu haline gelmiştir.

Yaptığımız bu çalışma bölgede(sildim)yaşayan halkın bilinçlenmesi açısından önem arz etmektedir. Ayrıca ABD'nin son zamanlarda takip etmiş olduğu politikaları kendi çıkarları doğrultusunda bölgede yeni bir devletin ortaya çıkması için destek vereceğine işaret etmektedir.

Bu çalışmanın son halini almasında çok büyük emeği geçen değerli tez danışmanım sayın Doç. Dr. Mehmet Seyfettin Erol hocama şükranlarımı borç bilirim. Beni yalnız bırakmayan hep dualarıyla bana manevi ve maddi destek sağlayan aileme ve sevgili Gül Güneş hemşireye sonsuza dek

teşekkür ederim. Çalışma bölge meraklısı olan değerli araştırmacılara yapacakları araştırmalarında küçük bir katkı sağlayacak olursa, tezi hazırlarken harcanan emek maksadına ulaşacaktır.

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ	i
İÇİNDEKİLER	iii
KISATMALAR	vi
TABLolar LİSTESİ.....	vii
HARİTALAR LİSTESİ	viii
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM

KAVRAMSAL AÇIDAN ULUS-DEVLETİN ORTAYA ÇIKIŞI VE MİLLİYETÇİLİKLE İLİŞKİSİ

1.1. ULUS-DEVLET KAVRAMI	4
1.1.1. Ulus	4
1.1.2. Uluslaşma Süreci	7
1.2. DEVLET KAVRAMI	8
1.2.1. Modern Devlet	9
1.2.2. Ulus-Devlet	10
1.2.2.1. Ulus-Devletin Yapısı	12
1.2.2.2. Ulus-Devletin Temel Özellikleri	14
1.3. ULUS-DEVLETİN TARİHSEL SÜREÇTE ORTAYA ÇIKIŞI	18
1.3.1. Vestfalya Düzeni	19
1.3.2. Fransız Devrimi	21
1.3.3. Birinci Dünya Savaşı ve Milletler Cemiyeti	23
1.3.4. İkinci Dünya Savaşı, Birleşmiş Milletler ve Soğuk Savaş	25
1.4. ULUS-DEVLET VE MİLLİYETÇİLİK KAVRAMLARI ARASINDAKİ İLİŞKİ	28
1.4.1. Milliyetçilik Kavramının Ortaya Çıkışı	29
1.4.2. Milliyetçilik-Din İlişkisi	31
1.5. SOĞUK SAVAŞ SONRASI DÖNEMDE ULUS-DEVLET KAVRAMI ...	33
1.6. DEVLET ANLAYIŞI	38

1.7. ULUS-DEVLET İNŞASI	42
--------------------------------------	-----------

İKİNCİ BÖLÜM

BELUÇ MİLLİYETÇİLİĞİNİN ORTAYA ÇIKIŞI VE GELİŞİMİ

2.1. BELUÇ MİLLİYETÇİLİĞİNİN TARİHSEL GELİŞİMİ	50
2.1.1. Soğuk Savaş Öncesi Dönemde Beluç Milliyetçiliği	59
2.1.2. Soğuk Savaş Döneminde Beluç Sorunu ve Milliyetçilik Hareketleri	68
2.1.3. Soğuk Savaş Sonrası Dönemde Beluç Milliyetçiliği	69
2.2. BELUÇ COĞRAFYASININ JEOPOLİTİK KONUMU	73
2.3. BELUÇ MİLLİYETÇİLİĞİNİ ETKİLEYEN FAKTÖRLER	75
2.3.1. İç Dinamikler	76
2.3.2. Dış Dinamikler	80
2.3.2.1. İngiliz Faktörü	81
2.3.2.2. İki Kutuplu Sistemin Etkisi.....	82

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

ASYA'NIN GÜNCEL JEOPOLİTİĞİ BAĞLAMINDA BELUÇ SORUNU

3.1. BELUÇLARIN BÖLGE ÜLKELERİYLE İLİŞKİLERİ	89
3.1.1. Afganistan'ın Beluç Sorununa Bakışı.....	91
3.1.2. İran'ın Beluç Sorununa Bakışı	101
3.1.3. Pakistan'ın Beluç Sorununa Bakışı	114
3.2. BÖLGE DIŞI AKTÖRLER VE BELUÇ SORUNU	120
3.2.1. ABD ve Beluç Sorunu	121
3.2.2. İngiltere ve Beluç Sorunu.....	125
3.2.3. Çin-Pakistan İlişkilerinin Beluç Sorununa Etkisi	127
3.3. BELUÇ SORUNUNUN GELECEĞİ	129

SONUÇ	134
--------------------	------------

KAYNAKÇA	138
-----------------------	------------

EKLER.....	150
-------------------	------------

EK 1: Haritalar	150
------------------------------	------------

EK 2: Tablolar.....	151
----------------------------	------------

EK 3: Resimler.....	154
ÖZET	159
ABSTRACT	161

KISATMALAR

ABD	Amerika Birleşik Devletleri	
age	adı geçen eser	
agm	adı geçen makale	
BB	Belucistan Birliği	
BKO	Belucistan Kurtuluş Ordusu	
BLA	Baluch Liberation Army	(Beluç Özgürlük Ordusu)
BM	Birleşmiş Milletler	
BOP	Büyük Ortadoğu Projesi	
BUH	Belucistan Ulusal Harekatı	
CENTO	Central Treaty Organization	(Merkezi Antlaşma Örgütü)
CİA	Central Intelligence Agency	(Merkezi Haber Alma Teşkilatı)
FPC	Foreign Policy Center	(Dış Politika Merkezi)
H.C.M.İ.A	Cümbüş-i Milli İslami Afganistan Partisi	
H.C.M.İ.A	Cemiyeti Milli İslami Afganistan Partisi	
H.V.M.İ.A	Vahdet-i Milli Afganistan Partisi	
H	Hicri Takvimi	
ISI	Inter Intelligence Services	(Pakistan Gizli Servisi)
KSHS	Kişisel ve Siyasal Haklar Sözleşmesi	
MC	Milletler Cemiyeti	
M.Ö	Milattan Önce	
M.S	Milattan Sonra	
NAP	National Avami Party	(Halk Partisi)
ORSAM	Ortadoğu Stratejik Araştırma Merkezi	
r.a	Razi Allah-u Anha	
S.S	Sayfa	
s.a.s	Salalah-u Alayh-i ve selim	
SSCB	Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği	
SSG	Super Security Gard	(Süper Güvenlik Gücü)
Vlm	Cilt	
yy.	Yüzyıl	

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 1: 2008 İtibarıyla Egemenlik, Devlet Ekonomisi ve Devlet Yönetim Sisteminde Başarısız olan Ülkeler	36
Tablo 2: Devlet Üretim Gücünün Sıralanması	40
Tablo 3: Devletin Çıkarları	41
Tablo 4: Dünya Geneline Beluç Nüfusu	86
Tablo 5: Afganistan’da Beluçların Nüfusu	94
Tablo 6: İran’da Etnik Gurupların Dağılımı	103
Tablo 7: 2008 İstatistiklerine Göre Beluçistan Bölgesinin Nüfus Dağılımı ..	112
Tablo 8: Dünya Üzerindeki Başarısız Devletlerin Sıralaması	151
Tablo 9: Başarısız Devletlerin Medyadaki İstatistikleri	152
Tablo 10: Beluçistan Hakkında, Beluçların değer verdiği Khayır Bakhsh Merri İle Yapılan Röportaj.....	153

HARİTALAR LİSTESİ

Harita 1: Pakistan'daki Etnik Gruplar ve Beluçistan	51
Harita 2: Kalat Devleti	60
Harita 3: Kalat Devleti (EskiDerice)	61
Harita 4: Beluçistan'ın Önemli Şehirleri	74
Harita 5: Afganistan, Pakistan ve İran'ın Etnik Yapısı	90
Harita 6: Afganistan'da Etnik Grupların Dağılımı	92
Harita 7: İran'da Etnik Grupların Dağılımı	102
Harita 8: Beluçistan Haritası	113
Harita 9: Bop Haritası	132
Harita 10: Avrasya ve Afrika Bölgesindeki Başarısız Ulus devletler	150
Harita 11: Dünya Üzerindeki Başarısız Devletler	150

GİRİŞ

Soğuk Savaş'ın bitimiyle beraber, dünyadaki güç dengesinin ve önceden uygulanan politikaların değiştiğini açık ve net bir şekilde görmek mümkündür. Soğuk Savaş sonrası ve/veya SSCB'nin dağılmasıyla doğan güç boşluğu neticesinde, ABD öncülüğündeki Batı Bloğu uluslararası sisteme yön veren başat aktör halini almıştır. Soğuk Savaş döneminin sona ermesiyle birlikte dinsel, etnik kimlikler/etnisite, azınlık vb. çeşitli sorunlar dünya gündeminde gün geçtikçe önem kazanmaktadır. Bugün, sözü geçen sorunların yalnızca ilgili devletlerin iç sorunları ölçeğinde sınırlı kalmayarak, bölgedeki diğer ülkelere de çeşitli yönlerde etki ettiğini söylemek mümkündür.

Ortadoğu, Orta ve Güney Asya bölgelerinde etnik-azınlık-dinsel faktörler göz önünde bulundurulduğunda Beluç sorunu da üç ülkeyi (Afganistan, İran ve Pakistan) çok yakından ilgilendirmektedir. Ayrıca ABD'nin BOP kapsamında "Özgür Beluçistan" kurma girişimleri bu üç ülkeyi ciddi anlamda rahatsız etmektedir. Bu çalışmada, Beluçların tarihsel bağlamda ortaya çıkışı, bulunduğu ülkelerdeki durumları ve ilgili coğrafyayı da araştırarak, üç ülkenin Beluç sorunu çerçevesinde uyguladığı politikalar incelenecektir. Beluçların gelecekte, ilgili bölgelerin güvenliği üzerinde hangi etkileri yaratacağı konusuna da ayrıca değinilecektir.

Dönemin iki büyük devleti sürekli kendi çıkarları doğrultusunda güç mücadelesi içinde bulunmuşlardır. Nitekim Vestfalya Antlaşması'yla (1648) başlayan ve günümüze kadar devam eden ulus-devlet kavramı çerçevesinde; Orta Asya'da SSCB'nin yıkılması sonucunda, iki bloklu anlayış sona ermiş ve tek güç olarak ABD uluslararası sahnede başat rol oynamaya başlamıştır.

1991 yılından sonra özellikle SSCB'nin dağılmasıyla ortaya çıkan yeni ulus-devletlerin inşa sürecine bakıldığında bu süreç oldukça hızlı ilerlemiştir. Ortaya çıkan yeni devletlerin bazılarında hatta birçoğunda ulus kısmında sorunların olduğu görülmektedir. Tam anlamıyla bir ulus-devletten söz etmenin mümkün olup olmadığı araştırılması gereken bir konudur. Çünkü

Orta Asya'daki ülkelerin tek milletten oluştukları söylenemez. Her ülke farklı milliyetten ve etnik kökenden oluşan halkı barındırmaktadır. Dolayısıyla batılı güçler, bu durumu koz olarak kullanmışlardır. Son döneme damgasını vuran ve ABD'nin BOP kapsamında ön gördüğü ayrıca 1998 yılında emekli olan Albay Ralph Peters'in çizdiği harita (Büyük Afganistan ve Beluçistan), şüphesiz bölgede huzursuzluk ortaya çıkartarak kendi emellerine ulaşabilmek için ABD'nin yapmış olduğu planların bir parçasıdır.

ABD planlarına göre ortaya çıkacak olan Beluçistan vasıtasıyla 2014 yılından sonra da Afganistan'ı kontrol edebilmek için var olan imkânlarıyla harekete geçecektir. Çünkü bölgede sakolar ve laik bir devletten daha önemlisi; tek Beluç milletinden oluşacak olan bu devletten, ABD'nin bölge üzerindeki çıkarları doğrultusunda "sıçrama taşı" olarak istifade edilecektir. Bu bağlamda ABD ve müttefiki İsrail'in artık bölgede (Güney Asya) emelleri yönünde eyleme geçtiklerini söylemek mümkündür.

Türkiye'de, Ortadoğu ve Orta Asya üzerine pek çok akademik ve yarı akademik çalışma olmasına rağmen, Güney Asya devletleri ve politikalarını konu alan etnik, kültürel, tarihsel vb. alanlar ile bölgede yaşayan etnik grupları inceleyen çalışmalar gerek kapsam gerekse de çalışma sayısı olarak, bölgenin Soğuk Savaş'ın sona ermesinin ardından kazandığı önemle kıyaslandığında beklenen düzeyde değildir. Bu çalışmada, ilgili bölge devletlerinin güvenlik politikalarına yön verebilecek bir potansiyele sahip olan Beluç sorunu ve bölge güvenliğine etkisiyle birlikte, yukarıda sözü edilen alanları da kapsamlı biçimde ele alınacaktır.

Tez çalışmasının temelinde, Beluç sorunu ve Beluç sorununun geleceği Birinci Bölümünde ele alınarak ulus-devlet'in teorik ve kavramsal şekilde araştırılması da önem kazanmaktadır. Ulus-devlet terim ve kavramsal olarak ele alınırken ulus-devlet'in ortaya çıkışı ve milliyetçilikle olan ilişkisi de ele alınarak açıklanmaktadır. Milliyetçilik kavramının özellikleri ve yapısı da konu başlıklı yer alıp bu bağlamda Milliyetçilik ve din ilişkisi de incelenmektedir. Ayrıca Soğuk Savuş öncesi ve sonrası dönemde dünya

düşünürleri ve öte dönemlerin devlet adamların ve siyasi akımların devlete karşı sergilemiş oldukları tavvırları araştırılıp aktarılmaya çalışmaktadır. Birinci bölümün sonunda konumuzun önemli bölümünü oluşturan yeni ulus-devletin inşa süreci ve bu süreç kapsamında bulunan devletlerin özellikleri de incelenmektedir. Devlet düşüncesi ve yeni ulus-devlet inşasının teorik anlamda aktarılmaktadır.

İkinci bölümde ise Beluç sorununun tarihsel açıdan ortaya çıkışı, soruna etki eden faktörler, İngiliz dönemindeki sorunun durumu, Soğuk Savaş ve Soğuk Savaş sonrası dönemler içinde Beluçların durumu, iç ve dış faktörlerin Beluç sorununun üzerindeki etkisi başlıklı konu aktarılmaktadır.

Son ve üçüncü bölümde ise Beluç sorunun geleceği yönünde bölge ülkelerin politikaları çerçevesinde çözüm önerileri ele alınmaktadır. Bu bağlamda ABD ve Çin gibi hem ekonomide hem de politikada her geçen gün büyüyen iki güçlü devletin bölgesel rekabetleri kapsamında sorunun geleceği incelenecektir. Beluçların kendi sorunlarının doğrultusunda nasıl bir gelecek istedikleri ve bu sorunun hangi yönde devam edeceği hususunda araştırma yapılacaktır.

BİRİNCİ BÖLÜM

KAVRAMSAL AÇIDAN ULUS-DEVLETİN ORTAYA ÇIKIŞI VE MİLLİYETÇİLİKLE İLİŞKİSİ

1.1. ULUS-DEVLET KAVRAMI

1.1.1. Ulus

20. yy. dünya tarihi açısından çok önemli olayların ortaya çıktığı ve önemli neticeler doğuran bir dönemdir. Özellikle son on yılı içerisinde (1990'lı yıllarda SSCB'nin dağılmaya başlamasının ardından, Doğu Avrupa Sosyalizminin çöküşü) olayların farklı boyutlar kazandığı ve sonucunda aynı dil, kültür, din ve olgulara sahip olan ulusların bir araya gelmesi, devletlerin kurulmasıyla da önemli bir zaman dilimi olarak ortaya çıkmıştır. Yaşadığımız dönemde özellikle küreselleşme sürecinde tartışmalara yol açan ve önemli bir konu haline gelen Ulus-Devlet kavramları da zaman zaman tartışmalara yol açmıştır.

İkinci Dünya Savaşı'nın ardından, yeni ulus-devletlerin ortaya çıkması, 19. yüzyıldan itibaren süregelen "milliyetçilik" çağı ise kapanmıştır. Sovyet uygulaması da ulusal kimliklerin üzerinde egemen bir kimlik yaratabilmenin örneği haline gelmiştir. Bunun aksine SSCB'nin dağılması, Çekoslovakya'da barışın sağlanması, Yugoslavya'nın iç savaş sonucunda çözülmesi, Kafkaslarda yaşanan etnik-dinsel çatışmalar, yeni bir "milliyetçilik" harekâtına sebep olmuştur. Yani kısaca bu uğraşlar (Sovyet uygulaması) etnik kimlikleri ortadan kaldıramamıştır.

Ulus kavramının ne zaman ortaya çıktığı tam olarak bilinmezse de, yüzyıllar öncesine giden bir geçmişinin olduğunu ifade etmek mümkündür. Yalnız ulus kavramının doğuşu, tarihsel süreç içerisinde ele alarak incelenirse bu kavramın Batı'da toplumsal ve siyasal değişim süreçlerinin bir

sonucu olarak ortaya çıktığı görülecektir. Avrupa’da feodalizm yıkıldıktan sonra insanlar, yeni siyasal, ekonomik ve toplumsal ilişkiler ortamında bir ulus yaratmak için ortak değerler etrafında birleşme ihtiyacını duymuşlardır. Ayrıca devletlerin kurulması ve ekonomik bağılıkların gelişmesi, ulus olgusunun oluşumunu hızlandırmıştır.

Ulus sözcüğü, günümüzde batı dillerinde “nation”¹ sözcüğüne karşılık kullanılmaktadır. Ulus sözcüğü, doğu dillerinde ise “millet”² sözcüğüne tekabül etmektedir. İnsan, toplumsal bir varlık olarak en eski çağlardan itibaren toplu halde yaşamaktadır. Fakat topluluğun ulus kimliğini alması Yakınçağın ürünü olduğunu söylemek mümkündür. İnsanlar sosyal gelişmeler sonucunda, aşiret biçiminde örgütlenmeden ulusal örgütlenmeye yönelmiş ve neticesinde ulus haline gelmişlerdir. Ulus kavramı, aynı kökenden gelme, aynı toprak üzerinde birlikte yaşama, aynı dili konuşma, belli bir ülkede aynı yasalara ve kurumlara itaat ve boyun eğen bir halk topluluğu olarak ifade etmek yerinde olacaktır.

Ulus kavramını, Batı, Doğu Avrupa ve Asya kaynaklı incelemelere bakıldığında şöyle bir ayırım söz konusu olmaktadır. Batı kaynaklı ulus

¹ İspanya Kraliyet Akademisi Sözlüğü’nde 1884’ten önce “nation” sözcüğü, basitçe “bir eyalet, bir ülke ya da krallıkta oturanların toplamı” ve aynı zamanda “bir yabancı” anlamına geliyordu. Oysa 1884 basımıyla birlikte artık “*her şeyden üstün bir ortak yönetim merkezini tanıyan bir devlet ya da politik bir birim*”, bunun yanında “*bir bütün sayılan bu devlet oluşturduğu toraklar ve topraklarda yaşayan insanlar*” anlamı yüklenmekteydi. (Sao-Paulo-Rio-Porto Alegre-1958, 64, Cilt:13, s.581 Aktaran: Eric J. Hobsbawm, **1780’den Günümüze Milletler ve Milliyetçilik/ Program, Mit, Gerçeklik**, (çev.) Osman Akinhay, İstanbul 1995, s. 30.

² Larousse lugatında ve Büyük Farsça Muhlis Sözlüğü’nde, “millet” kelimesi, “aynı topraklar üzerinde yaşayan, aynı kökten gelen. Tarih, töre, çok defa da dil ortaklığı bulunan insanların tümü: Mevlana Celalliden’i Fuzüli’si, Baki’si, Nef’i’si, Nabi’si, Nedim’i, Ziya Paşa’sı, Namık Kemal’i Tevfik Fikret’i olan bir millet hiçbir vakit ölmez. Aynı dinden olan milletler bütünü, Ümmet. Din Mezhep. Millet-i Beyza, İslam Ümmeti. Millet-i İslam, İslam dininden olanların tümü. Millet-i Mesihîye, Hristiyan dininden olanların tümü. Millet-i muazzama, büyük millet. Devl. Huk. En İmtiyazlı muameleye mazhar millet şartı. Bkz. Ansikl. Osmanlı devletinin yönetiminde din esasına dayandığı için millet kelimesi yerine Ümmet kavramı hâkim bulunuyordu. 1718 yılında Fransız Devrimi’nin getirdiği millet anlayışı bütün ülkeler gibi Osmanlı imparatorluğunda da etkisini gösterdi. Yunanistan, Sırbistan, Bulgaristan v.b. gibi eski Osmanlı eyaletleri ayrı ayrı milletler olduklarını savunarak XIX.yy. sonlarına Osmanlı imparatorluğundan teker teker koptular. *Milletlerarası antlaşmalarda yer alan en imtiyazlı muameleye mazhar millet şartı, antlaşmayı imza eden devletlerin uyruklarına karşılıklı olarak şu hakkı tanır: bu kimseler, diğer devlet topraklarında o devletin yine bir antlaşmayla üçüncü bir devlet uyruklarına tanıdığı haklardan yararlanma istediğinde bulunabilirler.*

kavramının, yasa ve kurumlarla bağlantılı olduğu görülmektedir.³ Bunun nedeni ise, batıda yeni bir siyasal devletin ve bu yapının içinde yer alan “teritoryal halk”ın ilk defa ortaya çıkışıdır. Çünkü batılı ulus kavramı teritoryal bir nitelik göstermektedir.⁴ Bu anlayışa göre toprak ve halk bir birini bütünlemiş ve hatta vazgeçilmez, ayrılmaz bir özellik kazanmıştır. Halkın barındığı bu alan (toprak parçası) tarihsel kökleri ve uğrunda kahramanca savaşanların eşsiz ve emsalsiz “yurt” olarak adlandırılan kutsal topraklarıdır.

Doğu Avrupa ve Asya kaynaklı ulus kavramı ise, içerik ve yapısı itibariyle, etnik özelliklerin daha çok ön plana çıktığını görmek mümkündür. Çünkü bu bölgelerde “doğuştan” gelen bir topluluk düşüncesi ağır basmıştır. Bu incelemelere dayalı, batılı ulus kavramı bireyin kendi seçebileceği bir ulusa bağlı veya ait olmasını koşul bilirken, Batılı olmayan kaynaklar ise böyle bir tavır içinde bulunmamakla birlikte yukarda söylediğimiz gibi daha çok doğuştan gelen bir etniksel yapıyı koşul olarak saymaktadır.

Ulus kavramını tanımlamak ve diğer topluluklardan ayırt edebilmek için değişik görüşler ve tanımlarla rastlanmak mümkündür. Fakat bu çalışmada o görüşlerden iki tanesini (objektif ve sübjektif) yer vermenin daha çok faydalı olduğu düşünülmüştür. *Objektif* (nesnel) unsur ve özelliklere dayanan ulus anlayışı, bir topluluğun ulus niteliğini kazanabilmesi için toplumun ayını etnik özelliklere sahip olması, ayını dili konuşuyor olması ve ayını dine inanması gerekmektedir. Bu görüşe inananlardan bazıları din birliğini, bazıları soy birliğini ve bazıları da dil birliğini temel kıstas olarak almışlardır.⁵ *Sübjektif* (öznel) ulus anlayışı ise, Renan Konferansında; ulusun bireyleri arasındaki birlikte yaşama duygusuna, bir ortak kültüre, bir ruh birliğine dayandırmıştır.⁶ Anderson’a göre ulus, “*hayal edilmiş bir siyasal topluluk*” olarak belirtilmiştir.

³ Furkan Y. Şen, **Globalleşme Sürecinde Milliyetçilik Trendleri ve Ulus Devlet**, Ankara, Yargı Yayınları, 2004, ss. 10-12.

⁴ Şen, **a.g.e.**, s. 11.

⁵ Yusuf Sarıncay, **Atatürk’ün Millet ve Milliyetçilik Anlayışı**, İstanbul, Meb Yayınları, 1999, ss. 9-10.

⁶ Renan Ernest, “What is a Nation”, **Modern Political Doctrines**, (ed). Zimmern, London, Oxford University Press, 1939, p. 186.

Anderson, aynı zamanda hem egemenlik hem de sınırlılık içinde olacak şekilde bir cemaat olarak açıklamaktadır.⁷

1.1.2. Uluslaşma Süreci

Ulus-devlet kurulması sürecinin başlangıç yeri Avrupa olduğu bilinmektedir. Batı Avrupa'daki bu süreci iki şekilde örnek vermek mümkündür. Birincisi, kendiliğinden meydana gelen ulus şeklidir. İkincisi ise, erken sanayileşmeyle ortak dil, ortak tarih, ortak kültür, sloganları etrafında bütünleşmeye giden ulus birimine işaret etmiştir. Bu bütünleşme aynı zamanda Fransız Devrimi'nin fikir ihracı Batı'dan gelen tehditlere karşı alınan bir önlem ve savunma mekanizması olarak oluşmuş bir ulus biçimidir.⁸

Bu bağlamda, bir toplumun, ulus şeklini oluşturabilmesi için veya bir toplumsal oluşumun kendini ulus olarak yeniden oluşturabilmesi, ancak doğumundan ölümüne dek bir *homo-nationalist* kurulabilmesi ile mümkündür.⁹ Watson'a göre ulus oluşturma şu şekildedir: *"Bir ulusa ait olanlar, ortak bir yakınlık duygusuyla, ortak bir kültür ve ulus bilinçle kendilerini birbirlerine bağladıklarına inananlardır."* Ona göre topluluklara ait olan insanların birçoğu kendilerini ortak bir duyguyla ulus olarak kabul ediyorsa o zaman var olurlar.¹⁰

Ulusal devletlerin kurulmasına bakıldığında, kendinden önce gelen sürecin devamını görebilmek mümkündür. Şunu da ifade etmekte fayda vardır ki Ortaçağ'da yaşayan insanlar kendi özgür iradelerine; özgürce yaşam hakkına sahip olamadıkları için aynı zamanda refah ve güvende olamamaları

⁷ Benedict Anderson, **Hayali Cemaatler Milliyetçiliğin Yayılması ve ökenleri** (çev.) İskender Savaşır), İstanbul, Metis Yayınları, 1995, s. 20.

⁸ Aydın Suavi, **Modernleşme ve Milliyetçilik**, Ankara, Gündoğan Yayınları, 1993, ss. 60-61

⁹ Etienne Balibar ve Wallerstein İmmanuel, **İrk, Ulus, Sınıf/Belirsiz Kimlikler**, Çev: Nazlı Ökten, İstanbul, Metis Yayınları, 2000, s. 117

¹⁰ Watson Hugh Seton, **Nations and states: An Enquiry into the Origins of Nations and the Politics of Nationalism**, London, Methuen Publication, 1977, s. 5.

sebebiyle ve bunları sağlayamayan bir sistem içerisinde olduklarından ulus-devlet ortaya çıkmıştır.

Ulus oluşturma sürecinde din ve dil ikilisi çok önemli rol oynamaktadır. Topluluklar ulusu oluşturmak için genelde bu iki ortak noktaya odaklanmaktadırlar. Dil ve din birlikteliği özellikle Orta Asya ve Doğu ülkelerinde Ulus-Devlet inşa sürecinde önemli etkiler yarattığını ve etkili olduğu söylenebilir. Soğuk Savaş sonrası gelişmelerde ve Soğuk Savaş sonrasında ister Orta Asya'da ister Balkanlar'da yeni oluşan ulus-devletlerin oluşumunda dil ve dinden etkilenecek harekete geçmişlerdir. Bu iki nokta üzerinde halen birleşmek için mücadele veren topluluklarla karşılaşmak mümkündür.

1.2. DEVLET KAVRAMI

Devlet kavramının tanımı geçmişten günümüze kadar birçok defa değişmiş ve her dönemin kendine öz bir tanımı olmuştur. Ayrıca devlet kelimesi akademisyenler tarafından da farklı şekillerde ve farklı yöntemlerle tanımlanmıştır. Devlet kavramının tanımlanması ne kadar güç olsa da, bu çalışmada, en gerçek ve en doğru tanımları doğru adreslerden aktarılmaya çalışılacaktır. Devlet her şeyden önce sosyal bir gerçeklik olarak karşımıza çıkmaktadır. Bunun yanı sıra devlet kavramındaki tanımsal ve işlevsel farklılaşma devletin tarihsel bir gerçeklik olarak da ele alınmasını gerekli kılmaktadır. Çünkü yukarıda da yazıldığı gibi devlet, insanlık tarihinin belli aşamalarında ortaya çıkmış ve bu aşamalar içinde şekillenmiştir. Tarihin değişik dönemlerinde devletin tanımlanmasında farklılıkların olması da devletin tarihsel bir gerçeklik olmasındandır.

Devlet kelime itibarıyla bir siyasal organizasyondur. Aynı zamanda toplumların veya örgütlerin herhangi bir sorunla karşılaştıklarında başvuracağı ve alınan kararların herkes tarafından kabul edileceği ve kararların geçerliliği herkes tarafından kabullenen bir üst birimdir. Yapılan

araştırmalara göre devlet sözcüğü veya kelimesi ilk defa 16.yüzyılda ortaya çıktığı görülmüştür. Batı’da, egemenlik kavramına ve krallığa yeni bir anlam kazandırarak, çoğulcu bir siyaseti ortadan kaldırarak halk düzenini oluşturmak için uğraşmıştır.¹¹ Devlet kavramını modern açıdan, siyaset literatürüne sokan Machiavelli’nin temel prensibine göre, *rasion d’Etat* (Devlet aklı, hikmet-i hükümet)’dir. Bu prensibe göre siyaset temel olarak üç gücün birleşmesinden ibarettir. Siyasi eylemler devletin gücünü genişletmektir. Amaca ulaşmak için her şeye izin verilmiştir. -Yalnız akılcı olan şartlar dâhilinde olanlar- Bu bağlamda Machiavelli’ye göre devlet, devlet adamların zeki ve başarılı olmalarının bir eseridir.¹²

Devlet kavramı ortaya çıkışıyla birlikte, insanlığın barbarlıktan uygarlığa geçiş süreci olarak bilinmektedir. Devlet, doğal ilişkiler çerçevesinde sonuçlanmayan sorunların çözümüne kurumsal çerçevede halletmek için geliştirilmiş ve örgütlenmiş bir birimdir. İlk büyük merkezi devletlerden bir cümleyle bahsetmek gerekirse, tarihte ilk kez Yakın Doğu, Hindistan ve Mısır gibi bölgelerde ortaya çıkmıştır.

Devlet kavramını en genel anlamıyla tanımlanmaya çalışılırsa; *“Toplumu yöneten kuralları belirleme yetkisine sahip olan özel bir kurumlar bütünüdür.”*¹³ Machiavelli’e göre; *“Devlet belli bir ülkede bir halk üzerinde otoriteye ve gücün meşru kullanımına sahip olan iktidardır.”*¹⁴

1.2.1. Modern Devlet

16.yüzyılda devlet kelimesinin ortaya çıkışıyla birlikte veya bu kavramı kullanmasıyla modern devlet kavramı da aslında ortaya çıkmıştır. Önceki

¹¹ Şen, a.g.e., s. 29.

¹² David L.Sills, (Ed.), *İnternational Encyclopedia of the Social Sciences*, Volume:15, New York, Macmillan and Free Press, 1968, p. 151.

¹³ Gordon Marshall, *Sosyoloji Sözlüğü*, (çev.) Osman Akınhay-Derya Kömürcü, Ankara, Bilim ve Sanat Yayınları, 2003, s. 146.

¹⁴ Crone Patrica, *Pre-Industrial Societies: New Perspectives on the past*, Oxford (UK) and Cambridge (Massachusetts, USA), Blackwell, 1995, p. 46.

devlet şekilleri ile modern devlet arasındaki fark ise, bölünmüş iktidar ve çoklu yapıların olmasıdır. Fakat modern devlet yapısında ise, belirli sınırlar içinde meşru güç kullanma etkisine sahip egemen bir otoritedir.¹⁵ Modern devletin ortaya çıkışının önemli aşamalarından biri, kişilere yönelik siyasi itaat yerine kurumlara yönelik siyasi itaat bağının tercih etmeleridir. Yani siyasi bir itaatin yerine soyut bir iktidar kaynağına dayanan kurumsallaşmış bir siyasi yapıya itaat etmektir. Heywood, devletin beş temel özelliğini şu şekilde açıklamıştır:

Birincisi, “*Egemenlik*” mutlak ve sınırlanmamış bir iktidar. İkincisi, “*Kamusalılık*” bireysel ihtiyaçları karşılamak için özel kurumlara (aileye) karşı kamusal organlar kolektif kararlar alıp uygular. Üçüncüsü, “*Meşruluk*” devletin daimi çıkarlarını yansıttığını varsayılır. Dördüncüsü, “*Hükmetme*” otorite desteklenir yasalara uyulmayı ve ihlalinin cezalandırılmasını sağlar. Beşincisi, “*Coğrafi alan*” devlet içinde yaşayan tüm vatandaşları kuşatır.¹⁶

1.2.2. Ulus-Devlet

Ulus-Devlet oluşum sürecindeki gelişmelerde askeri, mali, ekonomik, kültürel ve teknoloji gelişmeler bu yolun oluşumuna önemli etkiler yapmıştır. Bu etkenlerin gelişmesi ve bir araya gelmesindeki ilerlemeler ulus-devletin kurulmasına ve oluşumuna yol açmıştır. Her etkenin kendi açısından devlet oluşumunda ve örgütlenmesinde önemi olmuştur.

Rokkan’a göre ulus-devlet dört evreden geçerek (Devlet inşası, Standartlaşma, Politik Katılım ve Yeniden Dağıtım) bugünkü ulus-devlet veya devlet yapısını almıştır.¹⁷ Rokkan’ın “*Devlet İnşa*” olarak belirttiği evre, Batı

¹⁵ Mehmet Ali Ağaoğulları, Levent Köker, **Tanrı Devletinden Kral Devlete**, Ankara, İmge Yayınları, 1991, s. viii.

¹⁶ Andrew Heywood, *Politics*, London, Palgrave Foundations, 2002, Aktaran: Bekir Berat Özipek, “Devlet”, **Siyaset**, (ed.) Mümtazer Türköne, Ankara, Lotus Yayınları, 2003, s. 77.

¹⁷ Stein Rokkan, “Dimensions of State Formation and Nation-Building: A Possible Paradigm for Research on Variations Within Europe”, **The Formations of National States in Western Europe**, Ed.: Charles Tilly, New Jersey: Princeton University Press, 1975, pp. 570-572.

Avrupa’da Ortaçağ’ın sonlarından Fransız Devrimi’ne kadar geçen zamanı kapsar. Ayrıca bu dönemde politik, kültürel ve ekonomik birlik de kurulmuştur. Bu dönemde ortaya çıkan devlet türü, daha sonra modern devlet biçimini teşkil eden mutlakçı devlettir. Dönemin gelişmesiyle beraber pazarlarında geliştiği söylenebilir. 18. yüzyılın sonlarına doğru Avrupa’da sınırları belli olmayan bir devlet kalmamıştır. Yani bugünkü modern devletin yapı taşlarının, o dönemde koyulduğu söylenebilir. Pazarların büyümesiyle birlikte ordunun ihtiyaçları daha çok giderilmeye çalışılmıştır. Sonuç itibarıyla döneme bakılırsa yasal ve politik baskılar nedeni ile merkezileşmiş, askerileşmiş, mutlakçı bir devlete doğru kayıldığı görülmektedir. Ulus-devlet’in devlet kısmının oluştuğu bir dönem olduğunu ifade edilebilir.

“*Standartlaşma*” olarak belirttiği ikinci evre ise; daha büyük kitlelerin sisteme dâhil olduğunun, söylendiği bir dönemdir. Okullar ve askeri yöntemlerle, sistem içinde olmayan diğer toplulukların ve cemaatlerin sistem içine dâhil edilmeye çalışılmıştır. Bu dönemde devlet, milliyetçiliği; politik birliğini ve ekonomik gelişmesini sağlayabilmek ve geliştirmek için araç olarak kullanmıştır. Devlet; bu dönemde ulusal dil, ulusal bayrak, ulusal törenler gelenekler, ulusal semboller ile ulusal birliktelik kurma yoluna gitmiştir.¹⁸

Rokkan’ın üçüncü evresi “*Politik Katılım*”dır. Bu dönemde ise; siyasi partilerin gelişmesi, seçmen kitlesinin genişlemesi şeklindedir. Politik katılımın, bir anlamda yurttaşlık kelimesinin daha çok anlam kazandığı ve bireyler ile devlet arasında sağlam bir bağın oluştuğu bir evredir. Yani bireyinde bu sisteme dâhil olması ve bireylerce seçilen temsilci aracılığı ile devletin politika yapma esnasında etkili olması anlamına gelmektedir. Devlet kendi çıkarttığı yasalarla kendine bir sınır koyar, bu şekilde belirtilen sınır içerisinde barınanları da yurttaş olarak kabul eder. Bununla birlikte devlet ile birey arasında bir hukuki bağ oluşur.¹⁹

¹⁸ Charles Tilly, **Avrupa’da Devrimler: 1492-1992**, (çev.) Özden Arıkan, İstanbul, Alfa Yayınları, 1995, ss. 59-60.

¹⁹ Şen, **a.g.e.**, s. 40.

Rokkan'ın dördüncü yani son evresi “*Yeniden Dağıtım*” ise, 21. yüzyılda devletin idari birimlerinin genişleme sürecini kapsamaktadır. Devlet yeniden dağıtım yaparak kamu refahını sağlayabilmek için devlet kurumlarını genişletir. Gelir seviyesinin eşitliği konusunda yeni politikalar üretir. Bu dönemde, merkezi tek güç sistemine giren devlet, çeşitli kurumlarla ve kendine ait güçlü bir donanıma sahip olmuştur.

Rokkan'ın, dört evresi her ne kadar Batı Avrupa devletleri için geçerli olsa da ulus-devlet inşası dünyanın her yerinde aynı şekilde gelişmiş ve genelde bu tür yollardan geçerek (topluluklardan ulusa ulustan devlete) bağımsız bir devletin ortaya çıkışına yol açmıştır. Fakat Rokkan'ın aksine, Mann'a göre ulus-devlet kavramı o kadar eskilere dayanmamaktadır. Ona göre ulus-devlet kavramı 20.yüzyılın ortalarında ortaya çıkmıştır. Ayrıca bu dönemde politik ve sosyal yurttaşlık kavramlarının da ortaya çıktığı dönemdir. Mann, yurttaşlık kavramının gelişmekte olduğunu ve sürekli olgunlaşma içerisinde olduğunu belirtmektedir.²⁰

1.2.2.1. Ulus-Devletin Yapısı

Ulus-devletlerin yapısal özelliklerini ülkesel ve siyasal bütünlük olarak ikiye ayırmak mümkündür. Siyasal bütünlük olarak belirttiğimiz unsur içerisinde, insan topluluğunun vazgeçilmez olduğu görülmektedir. Devletin oluşum sürecinde de insan topluluğunun çok önemli bir yeri mevcuttur. Ulus-devlet kurma sürecinde “ülke” ve “vatan” gibi kavramların oldukça önem arz ettiği söylenebilir. Çünkü devletin önemli özelliklerinden biri ise, kendine ait ve sınırları belli olan bir toprak parçasına sahip olabilmektir. Bu toprak parçasına da ülke denir. Ülke sınırları içerisinde yaşayan bireylere de yurttaş denir.

²⁰ Michael Mann, “Nation States in Europe Other Continents: Diversifying, Developing, Not Dying”, **Mapping The Nation**, (ed.) Gopal Balekrishnan, London, Verso, 1996, p. 298.

Ulus-devlet oluşumu ile birlikte sınır kavramında da bazı değişiklikler getirilmiştir. Bu değişiklikler Fransız Devriminde de görülmüştür. Devrim ile birlikte doğal sınır anlayışından tek sınır anlayışına geçiş yapılmıştır²¹. Ulus-devlet oluşumu esnasında, ulus ile ülke veya vatan arasında ideolojik bir bağ oluşmaktadır. Dolayısıyla, ulus-devletin oluşumunda bireylerin çok önemli olduğunu, devlet sistemi içinde ve sistemin gelişmesi yönünde önemli roller oynadığını görebilmek mümkündür.

Bu bağlamda, birbirleriyle bütünleşen ülke, vatan ve sınır gibi kavramları yeni içeriklerini topluma benimsetmek için çeşitli yollardan ve yöntemlerden gerçekleştirilebilir. Bu yöntemlerden bir tane örnek vermek gerekirse, “ülke denilen toprak parçasının belirlenen sınırlarını daha doğrusu dokunulmazlık hakkına sahip olan sınırların savunmasını, mecburi askerlik yoluyla bu sınırlar içerisinde yaşayan ulusa yüklemektir”. Bu şekilde halka yani ulusa görevler vererek ve onları ülke, sınır vatan denilen kavramların içinde aktif yetkiler ve roller vererek benimsetmektedir.

Kuşkusuz ki, ulus-devlet yapısı içerisindeki ulus devlet ilişkileri şu biçimlerde dir. Devlet kendi varlığına meşruiyet kazandırabilmek için ulusu arkasına alarak (ulusa yaslanmak) ulusun sınırlarını kendi meşruiyet sınırları olarak kabul eder. Diğer bir yandan ise, birey devlet ile bütünleşerek siyasi bir yapıyı oluşturup neticesinde “vatandaşlık” kavramını ortaya çıkartıp bu sığata nail olur. Şunu da vurgulamakta fayda vardır ki, ulusal aidiyet kavramı ile yurttaşlık kavramı örtüşmektedirler. Çünkü yurttaşlık sadece siyasi hakları içine almamakla birlikte, ulusal aidiyetleri belirleyen tek bir ölçüt haline dönüşmektedir.

Bir devletin vatandaşlığı iki şekilde kazanılmaktadır. Birincisi, kan bağı temelli kazanılan vatandaşlıktır. İkincisi, toprak bağı temelli kazanılan vatandaşlık olarak iki gruba ayırmak mümkündür. Bu kavramları açıklamak gerekirse, kan bağı ile kazanılan vatandaşlık aynı soydan gelenler şeklinde

²¹ Şen, a.g.e., s. 55.

tanımlanabilir. Toprak bağı ile kazanılan vatandaşlığı ise ülkesel ortaklık ve bütünlük şeklinde tanımlanabilir.²²

1.2.2.2. Ulus-Devletin Temel Özellikleri

Ulus-Devlet kavramının, şimdiye kadar ortaya çıkışını, tanımını ve oluşum sürecini bu çalışmada yer verilmiştir. Fakat ulus-devletin temel özelliklerinden ve unsurlarından yeterince bahsedilmemiştir. Ayrıca yukarıda da ifade edildiği gibi devlet oluşumunda ulus kavramının ne kadar önemli olduğunu vurgulayarak açıklama getirilmiştir. Dolayısıyla; bu kısımda ulusun temel özelliklerini, içsel ve dışsal olmak üzere ikiye ayırarak tanımlanmaya çalışılacaktır.

Bu bağlamda, ulusun unsurlarını dördü içsel (dil, din, soy, kültür ve tarih birliği) biri de dışsal (öteki imaj) olmak üzere kategorilere ayırabilir.²³ *Dil birliği*, ulus kavramıyla çok yakından ve sıkı bir ilişki dâhilinde olduğunu ifade etmektedir. Çünkü daha önce de ulus ile verilen birçok tanımda dil, ulusun vazgeçilmez özelliklerinden biri olduğu şeklinde vurgulanmıştır. Konuyla ilgili Gökalp, ulusu tanımlarken dilin önemini vurgulayarak, bir ulusun ortak yani milli bir dile sahip olmasını da çok önemli olduğunu ifade etmiştir.²⁴ Ayrıca ulusu, *“Dilce, dince, ahlakça ve güzel sanatlarca müşterek olan, yani aynı terbiyeyi almış fertlerden mürekkep bulunan bir zümredir”*.²⁵ Şeklinde de açıklama getirmiştir.

Bir ulusun varlığı için ve ulusun oluşumunda aktif bir şekilde rol oynayan bireylerin arasında tek dil konuşması gerekmektedir. Bir birini anlayabilmek, ifadelerini açıklayabilmek ve daha önemlisi ulus sıfatını kazanabilmek için aynı dili konuşma ve paylaşımlarının sağlıklı olduğu düşünülmektedir. Örnek verilmesi gerekirse, Fransız Devriminin en önemli

²² Şen, a.g.e., s. 56.

²³ Şen, a.g.e., s. 57.

²⁴ Ziya Gökalp, *Türkçülüğün Esasları*, İstanbul, Varlık Yayınları, 1972, s. 20.

²⁵ Gökalp, a.g.e., s. 16.

koşullarından birisi Fransızca dilinin ülkede herkes tarafından konuşulmasıydı.

Ulus-Devletin bireylerini veya ülke topraklarının içinde yaşayan üyelerin bir arada tutabilmesine, dil birliğinin sağlamış olduğu temel eğitimin ve yayıncılığın oldukça önemi vardır. Loomba'nın ifadelerine göre;

“Ortak bir kültür, ilgiler ve sözcük dağları yaratmanın araçları gazeteler, romanlar ve diğer yeni iletişim birimleriydi. Bizzat bu iletişim biçimlerini olanaklı kılan, belli bazı bölgesel dilleri budayıp, bazılarını da değişikliğe uğratan ve böylelikle çeşitli insan gruplarına erişmek için kullanılabilecek bölgesel standartlaşmış diller yaratan matbaa kapitalizmidir. Kapitalizmle matbaa kapitalizminin yöndeşerek buluşması modern ulusun çıkacağı sahneyi kuran yeni bir hayali cemaat biçiminin olanaklığını sağlamıştır.”²⁶

Temel eğitimle birlikte özellikle 19. yüzyılda okuryazar oranının çok yüksek olduğu bir dönem olarak görülmektedir. Bu çerçevede, yani okuryazarlığın yükselişi ile beraber okullar ön plana çıkmaya başlamıştır. Ayrıca ulus oluşumunda veya ulus-devlet inşa etmesi için duygu ve düşüncelerini ortaya çıkaranların birçoğu okulun kutsal nitelikte olduğunu dile getirmişlerdir.²⁷

Dil birliğinin, bir ulusun oluşum sürecinde veya bir ulus-devleti inşa sürecinde çok önemli olduğu ifade edilebilir. Fakat günümüzde birçok ülkeye bakıldığında resmi dilinin aynı olup bölgesel dillerinde konuşulduğu görülmektedir. Örneğin, Afganistan, İran ve Pakistan'da olduğu gibi resmi dillerin (Farsça, Orducu ve Peştunca) yanı sıra bölgesel diğer dillerinde konuşulduğunu söylemek mümkündür.

²⁶ Ania Loomba, **Kolonyalizim Postkolonyalizim**, (çev.) Küçük Mehmet, İstanbul, Ayrıntı Yayınları, 2000, s. 213.

²⁷ Dominique Schanpper, **Yurttaşlar Cemaati/Modern Ulus Fikrine Dair**, (çev.) Okur Özlem, İstanbul, Kesit Yayınları, 1995, s. 142.

Din birliđi, dūřūnsel olarak ulus kavramını tikelci olduđunu kabul edersek, din kavramının ulusla dođrudan iliřkili bir halde olmadıđını sōylemek gerekmektedir. Ćūnkū bir ulusun aynı dinde olması sōz konusu deđildir. Farklı dinlere sahip olup da bir ulusu oluřturmak mūmkūndūr. Bununla birlikte būyūk dinlerin evrensel olduđu ve kiřilerin istedikleri dini seąme hakkına sahip oldukları da ifade edilebilir.

Fakat her ne kadar dūřūnsel aąıdan din ve ulus kavramları bir araya getirilmesi mūmkūn olmasa da, ulusun oluřum sūrecinde din unsuru oldukąa önemli olmuřtur. Ćūnkū aynı sınırlar iąinde yařayan bireylerin, özellikle dođu ūlkelerinde tek din ąatısı altında oldukları gōrūlmektedir. Somut örnekler vermek gerekirse, Slav halkların ulusal bōlūnmeleri nerdeyse bir din unsuru temelinde tanımlanmaktadır. Diđer taraftan aynı dili konuřan ve aynı kōkenden olan Sırp, Hırvat ve Bořnak halklarını birbirinden ayıran esas nokta dindir. Aynı zamanda İran'a da bakılırsa, bir tarafta Farslar diđer tarafta Azeri Tūrkleri yařamaktadır. Yalnız ABD'nin Būyūk Orta Dođu Projesi (BOP) kapsamında; İran halkını bir birinden ayıramayan önemli husus, İran halkının tamamına yakınının řii mezhebinden gelmesidir.

Soy birliđi, ulus kavramının belirleyici unsurları arasından tanımlanması en gūą olanıdır. Soy birliđi, devlet oluřmadan veya ortaya ąıkmadan henūz bir ulus halindeyken sōz konusudur. Ancak devlet halinde ōrgūtlenmesiyle birlikte yerini hukuki nitelik tařıyan vatandaşlık unsuruna bırakmaktadır.

Ulusun varlıđı sūrecinde her tūrlū milliyetąilik akımlarında soy birliđi kavramının var olduđunu sōylemek mūmkūndūr. Ćūnkū bireylerin, yukarda da ifade edildiđi gibi bir araya gelmeleri iąin bir birleriyle diyalog halinde olabilmeleri iąin dil ortaklıđı ve onları bađlařtıran ve birlikte hareket etmelerine hız kazandıran soy birliđi vazgeąilmez unsurlardandır. Yani bir ulusun oluřumunda ırkın ve soyun aynı olması inanılmaz derecede mūhimdir. Fakat Balibar, milliyetąilik ve ırkąılıđın iliřkisi konusunda řu neticeye varmıřtır. *“Irkąılık, milliyetąiliđin bir dıřa vurumu deđil, milliyetąiliđe bir ektir;*

daha doğrusu, milliyetçiliğe bir iç ektir; ona oranla her zaman aşırıdır, ama onun inşası için her zaman gereklidir.”²⁸

Kültür ve Tarih Ortaklık, bu unsur daha geniş yani “ulusal” olarak nitelendirilip tanımlanmalıdır. Kültür ve tarih birliği dil birliği gibi objektif bir şekilde ifade edilir ve tanımlanabilir. Çünkü geriye dönük bakıldığında, kültür ve tarihin bize neler bıraktıklarını ve bize neler anlatacaklarını görebiliriz. Ayrıca kültür ve tarih bizim geleceğimizi ne biçimde şekilleneceği konusunda yardımcı olacaktır.

Smith, kültürün ne kadar önemli olduğunu şu cümleleriyle ifade etmektedir:

“Çağdaş dünyada kim olduğumuzu, müştereken paylaşılan eşsiz bir kültür aracılığıyla bilebiliriz. Bu kültürü keşfederek kendimizi, ‘otantik kendiyi’ keşfederiz ya da modern dünyanın devası değişiklik ve belirsizlikleriyle cebelleşmek zorunda kalmış, bölünmüş ve yolunu yitirmiş pek çok kişiye öyle gelir.”²⁹

Gelişmekte olan dünyada kültürün etkisi son derece ön plana çıkmaktadır. Aynı zamanda bir topluma ait olan tarihi eserlerin ve toplumun kültürünü anlatan sanat eserleri yavaş yavaş ortaya çıkmaktadır. Elde edilen sanat eserleri topluma sunulmaktadır. Bununla birlikte toplumun duyguları uyanıp milliyetçilik paralelinde bir akımın ortaya çıkacağı söz konusu olabilme ihtimalinin çok yüksek olduğunu söylemek mümkündür.

Ulus unsurlarından bir diğeri ise dışsal *Öteki imaj*’dır. Uluslaşma sürecinde veya ulusun unsurlarını yukarda ele alındığında tamamen olumlu bir portrenin ortaya çıktığını gördük. Fakat öteki imaj, diğer unsurları incelendiğimizde ve sonucunda olumsuz bir unsur olarak çıkmaktadır. Bunun nedeni, içsel unsurlar ulusu tanımlarken tamamen doğrudan bir ilişkisinin

²⁸ Balibar, **a.g.e.**, s. 73.

²⁹ Anthony D. Smith, **Milli Kimlik**, (çev.) Bahadır Sina Şener, İstanbul, İletişim Yayınları, 1999, s. 36.

yönündeyken, öteki imaj unsuru; ulusun birlikteliğini veya birleşmesini bir öteki imaj yaratarak sağlamaya çalışmaktadır.

Türkiye'nin geçmişten günümüze kadar uluslararası ilişkisinde devam eden Yunanistan, öteki imajının en güzel örneğini teşkil etmektedir. Diğer taraftan 11 Eylül 2001 saldırılarını bahane ederek Afganistan'a giren ve ardından Orta Doğu ve Orta Asya bölgesinde yerleşmeyi ve bu bölgelerin ekonomik ve askeri güçlerinin tamamen elinde tutabilmek için giren ABD, o tarihten bu yana kendisine çok güzel bir öteki imaj yaratmaya çalışmıştır.³⁰

Bu unsuru topluma benimsetmesi ise çeşitli kanallardan mümkündür. En önemlisi zorunlu askerliktir. Zorunlu askerlikle, ülkeye yapılan herhangi bir saldırıya karşı ülkede yaşayan bireylerin birlikteliğini sağlayarak ülke egemenliğini ve sınırlarını savunma amaçlı bir araya gelmektir. Günümüzde bu uygulamaya örnek ülke, Amerikan Birleşik Devletleridir. Kıtalar öteden gelip Afganistan'ı işgal etmeye çalışmış ve bölge halkının farklı sebeplerden dolayı kışkırtmayı başarmıştır. Fakat ne zamana kadar sistemin bu şekilde devam edeceği tartışmalı bir konudur. Çünkü İngilizler ardından SSCB; ABD'nin yaptığını, çok yakın bir geçmişte yapmışlardır. Akabinde ne sonuçlarla karşıya geldiklerini kendileri bile tahmin edemez hale gelmişlerdir. Bu bağlamda, Afganistan o dönemin en iyi öteki imaj örneğini teşkil eden ülkelerdendir. Çünkü İngiliz ve Sovyet askerlerine karşı; Özbek demeden, Peştun ve Tacik demeden, birlikte ülkeyi savunmuş ve başarıya ulaşmıştır.

1.3. ULUS-DEVLETİN TARİHSEL SÜREÇTE ORTAYA ÇIKIŞI

Ulus-devlet kavramı yukarıda da ifade edildiği gibi tarihi süreçlerle ortaya çıkmıştır. Aynı zamanda nitelik ve tanım itibarıyla her dönemin kendine özel bir takım tanımlamaları da beraberinde getirmiştir. Dünya siyasi tarihinde hem ekonomik hem de siyasi açılardan değişikliklere sebep olan, beraberinde ulus-devlete kavramının ortaya çıkmasına yol açan bazı önemli

³⁰ Şen, a.g.e., ss. 68-69.

dönemlerden bahsetmek ve o dönemlerde ulus-devlet kavramı ile ilgili incelemeleri, bu çalışmada yer verilmesi öngörülmüştür.

1.3.1. Vestfalya Düzeni

Avrupa’da otuz yıl savaşlarının ardından kısa süreli olsa da, Vestfalya (1648) ile getirilen düzen barışı sağlayabilmiştir. Bu düzenle birlikte egemenlik kavramının üzerinde durularak, ulus-devlet kavramının temel taşı atılmıştır. Özellikle, Kutsal Roma Germen İmparatorluğunun hukuken parçalanmasıyla, ulus-devlet oluşumuna ve bu kavrama giden yolun açıldığı görülmüştür. Bununla birlikte, egemenlik ve devlet yönetiminde seküler akılcılık yaygın hale gelmiştir. Devletler artık din yerine kendi çıkarları ve halkı için mücadele vermeye başlamışlardır. Bu sistemle birlikte Fransa Avrupa da başat güç haline gelmeye başlamıştır.

Bu bağlamda egemen ulus-devletler arasındaki ilişkiler özellikle siyasi ve ekonomik açıdan Vestfalya Antlaşmasıyla başlamıştır.³¹ Çünkü artık devletler tam anlamıyla bir ulusa, toprak bütünlüğüne ve egemen devlete sahip olma yolunda adım atmış ve egemenlik yönünde kazanılan haklardan yararlanmaya başlamıştır. Ortaya çıkan ve oluşum sürecinde olan egemen ve ulusal devletler artık diğer devletlerle kuracağı dış politika ilişkilerinde daha temkinli ve hassas bir diplomasi, devletler hukuku ve devlet sistemi içerisinde rol alan kurumlar üzerinde durulması gerekmektedir. Zaten dönemle birlikte yaşanan gelişmeler, yukarıda ifade edilen hususlar üzerinde durulmasını gerekli kılmıştır. Çünkü artık kiliseler eskisi kadar güçlü ve söz sahibi değildiler, onun yerinde temelini atan yeni ulusal devletler ortaya çıkmıştır.

Vestfalya antlaşmasıyla/düzeniyle birlikte devletlerin egemenlik ve teritoryal nitelik kazandıklarını yukarıda dile getirilmiştir. Bunun yanı sıra ulus-

³¹ Bülent Uğrasız, “Uluslararası İlişkide İki Farklı Yaklaşım: İdealizm ve Realizm”, **Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, Cilt 5, Sayı 2, 2003, s. 139.

devletlerin ortaya çıkışıyla birlikte azınlık kavramı da ortaya çıktığını görmek mümkündür.³² İki kavramın aynı dönemde ortaya çıkmasının nedenini ise, dönem itibarıyla var olan bir bütünlüğün bozulması ve bozulan bütünlüğe bir koruma ve düzenleme yöntemi düşünülmesi gerekmesidir. Bozulan bütünlük yerini yeni bir egemen, güçlü sistem ve kurumlara sahip olan ulus-devletin doldurulması beklenmekteydi. Dağılan ulusların, daha doğrusu azınlıkların haklarını ve onları bir araya toplama bilmek için bir otoriteye ihtiyaç vardır. Çünkü eski yönetimler (imparatorluklar) dinsel, dilsel ve etniksel bütünlüklerle ilgilenmemiştir. Fakat ulusal devletler yani ulus-devletlerin ortaya çıkışıyla bir milli birlik ve bütünlüğü sözcüklerinde bahsetmek mümkün olmuştur.

Azınlık kavramı ilk kez “dinsel azınlık” şeklinde ortaya çıkmıştır. Daha sonraları şartlar itibarıyla etkisini kaybetmiştir. Günümüz itibarıyla bakıldığında dinsel azınlık kavramının yerini etniksel ve dilsel azınlık kavramları almıştır.

Ulus-devletin, ulus egemenliği kapsamındaki tanımlara bakıldığında kavramın tarihsel sürecinin 12. yüzyıla kadar gideceği görülmektedir. Fakat konu ile ilişkin Vestfalya antlaşması bir dönüm noktası olduğu ifade edilmektedir.³³ Ayrıca bu antlaşma ile ulus-devletin uluslararası düzeydeki yeri ve konumunu göstermekle birlikte, kendi sınırları içerisinde güçlü ve hukuki bir meşruiyete sahip olması bakımından da bir dönüm noktası oluşturmuştur.

Vestfalya antlaşması ile birlikte gelen yeni sistem içinde artık devletler, hukuk çerçevesinde diğer devletlerle eşit bir konumda oldukları söylenebilir.³⁴ Siyasi açıdan da güçlü birer aktör haline gelmişlerdir. Ulus-devlet ve egemenlik doğrultusunda giden yolun yanı sıra toprak ve otorite gibi yeni ortaya çıkan kavramlarda eski ve klasik kavramların yerine geçerek döneme

³² Erol Kurubaş, **Asimilasyondan Tanınmaya: Uluslararası Alanda Azınlık Sorunları ve Avrupa Yaklaşımı**, Ankara, Asil Yayın Dağıtım, 2004, s. 2.

³³ Ahmet Davutoğlu, “Küreselleşme ve AB-Türkiye İlişkileri Çerçevesinde Ulusal Egemenliğin Geleceği” s.3., <http://www.anayasa.gov.tr/ eskisite/anyarg20/davutoglu.pdf>, Erişim Tarihi: 04.07.2008

³⁴ Nihat Bulut, “Küreselleşme: Sosyal Devletin Sonu mu?”, **Ankara Üniversitesi, Hukuk Fakültesi Dergisi**, Cilt 52, Sayı 2, 2003, s. 185.

damgasını vurmuştur.³⁵ Bununla birlikte otorite ve sınır arasında bir ilişkinin ortaya çıktığı söylenebilir. Çünkü otoritenin belirli bir toprak bütünlüğü üzerinde hukuken hüküm edebilir ve ulusal egemenlik alanından varlığını sürdürebilir güçlü ve siyasi aktör olarak görülmesidir. Otorite, toprak ve sınır arasında doğrudan bir ilişkinin var olduğunu Vestfalya antlaşmasında(1648) açık ve net bir biçimde görülmüştür.³⁶

Antlaşma, aynı zamanda çok önemli bir hususu daha beraberinde getirmiştir. Bu husus ise bundan sonra hiçbir devlet diğerinin içişlerine karışmayacak yasağını getirmiştir. Aynı şekilde diğer devletlerde bir birinin varlığına saygı göstermeye ve birbirinin içişlerine karışmama taahhüdünü kabul etmişlerdir.³⁷

Vestfalya antlaşması beraberinde getirdiği bir diğer önemli nokta ise, ulusal devletlerin yani ulus-devletlerin bir birine saygınlığı yanı sıra eşitlik kavramıdır.³⁸ Çünkü daha önceleri eşitlik konusunda devletler, birbirine hassas davranmamış ve güçlü olan kazanır mantığı ile hareket etmişlerdir.

1.3.2. Fransız Devrimi

Ortaçağ döneminde meşruiyetini din kaynaklı unsurlardan alan devlet, Fransız devrimi sonrasında tamamen ulus kaynaklı bir meşruiyete sahip olmaya başlamış ve bununla birlikte merkezinde ulus-devleti alarak temellerini atmıştır.³⁹ Fransız devrimiyle birlikte modern devletlerin ortaya çıktığı görülmektedir. Vestfalya Antlaşmasıyla gündeme gelen ulusal egemenlik kavramı, artık modern kavramı ile bütünleşerek modern devlet

³⁵ Davutoğlu, **a.g.m.**, s .3.

³⁶ Bulut, **a.g.m.**, s.185.

³⁷ Çağlar Keyder, “*Globalleşme ve Devlet*”, <http://www.stratejik.yildiz.edu.tr/makale6.htm>, Erişim Tarihi: 20.05.2008

³⁸ Davutoğlu, **a.g.m.**, s. 3.

³⁹ Habermas, J., **Küreselleşme ve Milli Devletin Akıbeti**, (çev.) Beyaztaş Medeni, Bakış Yayınları, İstanbul, 2002, s.8.

yapısını ortaya çıkartmıştır. Yani Fransız devrimden sonrasında da egemenlik kavramı temel unsur haline gelmiştir.

Devrim gerçekleşirken devletin meşruiyetini simgeleyen (ancien régime) egemenlik hususunda hiçbir değişiklik getirilmemiştir. Fakat genel açıdan bakıldığında köklü ve önemli bir değişiklik yapılmıştır. Yapılan değişiklik ise, egemenlik Monark'ın elinden alınmış ve ulusa verilmiştir.⁴⁰ Devrimin önemli sonuçlarından birisi yukarda da not edildiği gibi ulus-devlet ile modern devletin bütünleşmesi veya özdeşleşmesidir. Bu bağlamda egemenliği doğrudan ulusa aktarılması söz konusu olduğu belirtilebilir.⁴¹

Fransız devrimi ile birlikte egemenlik ulusal bir nitelik kazanmıştır. Yani devletin otoriter gücü ulusun varlığıyla birleştirilmiştir. Siyasal toplum bir anlamda tamamen ulusun rızası ve iradesine bağlanmıştır. Bir açıdan bakıldığında egemenlik kavramı tek kişiye bağlı olmaksızın, halkın çoğunluk gücüne dayanarak demokrasi sistemini kurumsallaştırılmıştır. Devrimin ilk başlarında demokrasi ve ulusal egemenlik açısından bazı tartışmalar olmuştur. Çünkü halk ilk defa böyle bir kavram ve sistemle karşılaşmışlardır.

Ulusal egemenlik kavramı, özellikle egemenlik terimi Fransız Devrimi'nin sağladığı bir neticedir. Ama kavramın daha öncesinin de var olduğunu unutmamak gerekir. Fakat Fransız Devrimi ile kavram değiştirilmiş, ulus, demokrasi, otorite ve modern devlet kavramlarıyla özdeşleşerek küreselleşme sürecinde olan dünya sisteminde yeni bir pencere açılmıştır.

Fransız devriminde yapılan toplumsal ve siyasal değişiklikler diğer devrimlerden ve düzenlemelerden farklıdır. Devrimde mutlakçılıktan, meşruiyete ve cumhuriyete geçiş yapılmıştır. Tocqueville'ye göre, Fransız devrimi 1648 İngiliz devrimi gibi toplumsal değil, siyasal bir devrim niteliğindedir. Ona göre toplumsal devrim veya değişiklikler mülkiyet, üretim

⁴⁰ Mehmet Ali Ağaoğulları, **Ulus-Devlet ya da Halkın Egemenliği**, Ankara, İmge Kitabevi Yayınları, 2006, s.236.

⁴¹ Gencay Şaylan, **Değişim, Küreselleşme ve Devletin Yeni İşlevi**, Ankara, İmge Kitabevi Yayınları, 2003, s. 45.

ve dağıtım sistemini kapsar, oysa siyasal devrim eşitlik, özgürlük ve kardeşlik kavramları beraberinde getirmiştir.

Fransızlar, devrimde en çok ısrarla üzerinde durdukları konu dil birlikteliği olmuştur. Fransız vatandaşlığına ve/veya yurttaşlığına girebilmek için Fransızca dilini iyi bir şekilde konuşabilme koşullarından biri olarak kabul edilmiştir. Kuşkusuz ki, Fransız ulusu tamamen Fransızca dili üzerinde kurulmuş ve dil sembolü etrafında toplanmıştır.⁴²

Sonuç itibariyle Vestfalya Antlaşması ile başlayan ulus-devlet kavramı Fransız devrimi ile dünyada yayılmış, rolünü daha da önemli kılmış ve kendisiyle birlikte yeni kavramları da getirmiştir. Ayrıca kendisiyle getirdiği yeniliklerle dünya siyasetinde kalıcı ve etkileyici sonuçlar doğurmuş, özellikle dinsel imparatorluk ve Orta Çağ dönemleri de sona ermiştir.

1.3.3. Birinci Dünya Savaşı ve Milletler Cemiyeti

Ulus-Devletin oluşum süreci Birinci Dünya Savaşına geldiğinde, artık ülkeler kendi açılarından tamamen egemen bir şekilde hareket etmektedir. Dönemin başka bir özelliği ise, ulusçuluk ile enternasyonalizm arasında bir uyum sağlandığı görülmektedir. Bununla birlikte, devletler ulusal egemenlik kavramını yeniden tanımlamış ve uluslararası hukuk tarafından kişiselleştirilen ulusu, devlet içinde en önemli ve asıl birim haline getirmiştir.⁴³

Ulus-devlet ve ulusçuluk kavramlarını süreç olarak Carr, üç döneme ayırmaktadır. Birincisi, ulusun ve devletin başında olan hükümdarın somut bir şekilde ortaya çıkmasıdır.⁴⁴ Bu dönemin iki temel özelliği olduğu düşünülmüştür. İlki, Uluslararası Hukukun hükümdarların arasındaki kişisel bir ilişki haline gelmesi, ikinci olarak, sistemin soylular tarafından yönetilmesi

⁴² Şenol Durgun, “Modern Devlet Olmanın Zorunlu Koşulu Ulus-Devlet Midir?” **Gazi Üniversitesi İİBF Dergisi**, Cilt 2, Sayı 3, Kış 2000, s. 14.

⁴³ Ozan Erözden, **Ulus-Devlet**, Ankara, Dost Kitapevi Yayınları, 1997, s. 29.

⁴⁴ Edward Hallet Carr, **Nationalism and After**, London, Macmillan, 1945, s. 2.

ve kendi aralarında enternasyonalist düşüncenin hâkim olmasıdır.⁴⁵ İkinci dönem, Avrupa'da Napolyon'un açmış olduğu savaşlarla başlar, birinci dünya savaşına kadar devam edecektir.⁴⁶ Bu dönemde yukarda da ifade edildiği gibi, ulusçuluk ile enternasyonalizm arasında bir bağ oluşacaktır yani denge tutturulacaktır. Ayrıca Uluslararası Hukuk tarafından kişiselleştiren ulus kavramına da yeni özellikler kazandırıp asıl birim haline getirilecektir. Fakat dönemin sonlarına doğru enternasyonalist düşünceden uzaklaşmış, bunun beraberinde ulusçuluğun kendisiyle getirdiği barışçıl yoldan sapmaya başlanmıştır.⁴⁷

Üçüncü yani sonuncu dönem ise, ulusçuluk harekâtının beraberinde getirdiği bazı olumsuz sonuçlardır ki bu sonuçlar birinci dünya savaşıyla başlamıştır.⁴⁸ Bu dönemde toplumlarında siyasi hayatın içine dâhil oldukları ve sistem içinde aktif olarak görevler aldıkları, ulus kavramı daha geniş bir şekilde tanımlanmış ve oldukça kavram genişletilmiştir.

Birinci Dünya Savaşı döneminde, MC'nin kurulması önemli gelişmelerden biri olmuştur. Yukarıda da not edildiği üzere, dönem itibariyle ulusal egemenliğini kazanan ve ulus-devlet kavramını taşıyan nice devletler ortaya çıkmıştır. Devletler artık kendi toprak ve ülke bütünlüğünü korumak amaçlı ülke sınırları içinde güvenliği sağlamış bulunmaktadır. Ayrıca iç ve dış politikalara sahip ve güçlü bir yönetimle yönetilmektedir. Fakat birinci dünya savaşı ardından, ulus-devletlerin gelişimiyle birlikte ulusal azınlık sorunu ortaya çıkmıştır. Ulusal azınlık kavramı MC nezdinde bir sorun haline gelmiştir. Bu sorun daha sonra BM tarafından da ele alınacaktır. Fakat BM; azınlık olarak değil, insan hakları şeklinde ele alacaktır.

MC, Birinci Dünya Savaşından sonra ayrımcılığı ve azınlığı korunma amaçlı ilk defa resmi bir şekilde üç terimi (ırk, dil ve din azınlıkları) ortaya

⁴⁵ Erözden, **a.g.e.**, s. 29.

⁴⁶ Carr, **a.g.e.**, s. 6.

⁴⁷ Erözden, **a.g.e.**, ss. 29-30.

⁴⁸ Carr, **a.g.e.**, s. 17.

çıkartmıştır.⁴⁹ MC kurulduktan sonra, ulus-devlet sisteminin içindeki ulusal azınlık kavramıyla daha yakından ilgilenmiştir. Çünkü artık egemenliğini kazanan uluslar bir araya gelerek müstakil devletleri kurmuştur. Bununla birlikte, devletin toprak bütünlüğü içerisinde yaşayan ve diğerlerine göre az sayıda bulunan halklara azınlık denilmiştir. Birinci Dünya Savaşı ardından yukarıda ifade edildiği gibi, ırksal, dilsel ve dinsel azınlıklar sorunu hissedilmiş ve devletleri doğrudan ilgilendirmiştir. Sorun teşkil eden azınlık kavramı, MC tarafından gündem olmuş, sorunla ilgili bir çözüm bulmaya çalışılmış ve azınlık kavramının ne anlam ifade ettiğini tanımlamıştır.

MC açısından azınlık kavramı, şu şekilde tanımlanmaktadır:

*“Bir azınlık tek başına çoğunluğunu farklı bir ırkın oluşturduğu bir devlet içindeki küçük bir etnik grup değildir. Ayırt edici özellikleri belirleyen psikolojik toplumsal ve tarihsel niteliklerde söz konusudur.”*⁵⁰

1.3.4. İkinci Dünya Savaşı, Birleşmiş Milletler ve Soğuk Savaş

İkinci Dünya Savaşı döneminde, küreselleşmeyle birlikte ulus ve ulus-devlet anlayışı eski dönemler gibi gelişerek devam etmiştir. Yukarıda da değinilmiş olduğu gibi, egemenlik kavramının ulus-devlet oluşumunda çok önemli unsur olmuştur. Araştırmacılara yani devlet teorisyenlerine göre, egemenlik kelimesi insanların vazgeçemeyecekleri ve asla devredemeyecekleri doğal haklardır. Egemenlik kişisel açıdan bakılmıştır. Fakat İkinci Dünya Savaşına geldiğinde egemenliğin ve hakların daha kurumsallaştığı görülmüştür.⁵¹ Yani insanların doğuşundan beri ait oldukları hakların korunması için devletlerin sistemine ve gücüne gerek olduğu

⁴⁹ Baskın Oran, **Türkiye’de Azınlıklar Kavramlar, Teori, Lozan, İç Mevzuat, İctihat, Uygulama** www.altiniczidiklerim.com

⁵⁰ Serdar Daylan, “Ulusal Azınlık ve Avrupa Ulus-Devlet Sistemi”, (Erişim), <http://www.makaleler.com/bilim-makaleleri/ulusal-azinliklar-ve-avrupa-ulus-devlet-sistemi.htm>, 17.11.2009.

⁵¹ Chris Brouwn, **Sovereignty, Rights and Justice: International Political Theory Today**, London, Polity Press, 2002, p. 38.

söylenbilir. Bu şekilde insanlar devletin yükümlülüğü altına girmiş ve sistemin bir parçası şeklinde hayatlarını sürdürmüşlerdir.

Ulus-devlet kavramı, Vestfalya antlaşması ile başlayıp, Fransız devrimi ile geliştirip, Birinci Dünya Savaşı sonlarına kadar devam etmiştir. Fakat İkinci Dünya Savaşı ve sonrası döneme gelindiğinde yeni dünya düzeni oluşmasıyla beraber ilişkiler yani devlet bazındaki ilişkilerde bir değişiklik getirilmiştir. Yeni dünya düzenini kururken, uluslararası bir sistemin ve ulus-üstü (BM ve Avrupa Birliği vb.) bir düzenin ortaya çıktığı görülmüştür. Böylece ulusal bir sistemden ulus-üstü bir sisteme geçiş yapıldığını ifade etmek gerekmektedir. Çünkü bundan sonra özellikle de Soğuk Savaş Dönemi ve sonrasında ulusal sorunlar tek sınır içinde kalmayarak uluslararası düzeyde çözülmeye çalışılacaktır.

Aslında bakıldığında Birinci Dünya Savaşı ile İkinci Dünya Savaşı arasında pek fazla bir farkın olmadığı görülür. Çünkü iki dönem arasındaki zaman dilimine bakılırsa çok yakın zamanlarda ortaya çıkan hadiseler ve gelişmeler olmuştur. Konu bağlamında incelenirse İkinci Dünya Savaşı döneminde de azınlık hakları sorun haline gelmiştir. Yalnız eskiden devletler ilişkisinde ele alınırken, şimdi ise daha geniş uluslararası bir düzeyde ele alınmaya başlamıştır. Fakat azınlık hakları ve sorunları MC'nin durduğu kadar BM üzerinde durmamıştır.

İkinci Dünya Savaşı ardından kurulan BM, azınlık sorunlarıyla değil daha çok “İnsan Hakları” çerçevesinde bakarak olayları ele almış ve ilgilenmiştir. Bunun nedeni ise, sınırların sorunu veya sınırların yeniden çizilmesi söz konusu olmamasıdır.⁵² Bu bölümde, tezin ikinci ve üçüncü bölümleri Beluçların sorunu ile ilgili olacağı için, azınlık kavramı BM açısından nasıl ele alındığının, madde halinde verilmesi uygun görülmüştür.

BM Örgütü, çerçevesinde azınlıklar ile ilgili önemli hükümler taşıyan Sözleşme 1976 yılında yürürlüğe giren “Kişisel ve Siyasal Haklar Sözleşmesi

⁵² Hasan Tunç, “Uluslararası Sözleşmelerde Azınlık Hakları Sorunu ve Türkiye”, (Erişim), http://www.hukuk.gazi.edu.tr/editor/dergi/8_10.pdf, 10.12.2010.

(KSHS)”dir. Bu Sözleşme azınlık hakları konusunda ilk ve en önemli uluslararası dokümandır. Bu tarihe kadar, azınlık hakları sadece genel insan hakları kavramı içinde kalırken, bu belge ile fiziksel varlıkları tanınmış olmaktadır. 50 Sözleşmenin 27. maddesi azınlıklara doğrudan koruma sağlamaktadır:

“Etnik, dinsel ya da dilsel azınlıkların var olduğu devletlerde, bu azınlıklara mensup bireyler, kendi kültürlerini yaşama, kendi dinlerini ifade etme ve gereklerini yerine getirme ve kendi dillerini kullanma haklarından yoksun bırakılamazlar.” “Maddedeki bazı ifadeler dikkat çekicidir: Bunlardan ilki, üç tip azınlıktan söz edilmiş olmasıdır: Etnik, dinsel ve dilsel azınlıklar. Ulusal azınlıklara ise yer verilmemiştir. Çünkü “ulusal azınlıklar” terimi, büyük ölçüde Avrupa’nın azınlıklar sorununa işaret etmekte ve siyasal imalar taşımaktadır. Bundan başka “azınlıkların var olduğu devletler” ibaresiyle azınlıkların varlığı için devletlerin onları tanımalarının gerekmediği anlaşılmaktadır. Aynı madde de “azınlıklara mensup bireylerden” söz edilmektedir. Dolayısıyla burada grup haklarının yerine birey haklarına yer verilmektedir. Dördüncü olarak, “kendi gruplarının diğer üyeleriyle birlikte” ifadesi azınlıklara, grup olarak var olma hakkını tanımaktadır. Nihayet maddenin son ifadeleri bu azınlıklara verilen hakları sıralamaktadır. Buna göre, azınlıklara mensup bireyler kültürlerini yaşama, dinlerini ifade ve gereğini yerine getirme ve kendi dillerini kullanma hakkına sahiptirler. Ayrıca, “yoksun bırakılamazlar” ifadesi ile dolaylı da olsa taraf devletlere yükümlülük getirilmekte ve yukarıda sayılan hakların negatif niteliğine işaret edilmektedir.”⁵³

⁵³ Kurubaş, a.g.e., ss. 50-51.

1.4. ULUS-DEVLET VE MİLLİYETÇİLİK KAVRAMLARI ARASINDAKİ İLİŞKİ

Ulus devlet kavramları süreç itibarıyla 16. yüzyılda varlığını hissettirmiş, özellikle 18. yüzyılda ortaya çıkmıştır. Siyasi akım olarak ortaya çıkan milliyetçilik kavramı ulus devlet oluşum sürecinde en önemli ve belirleyici etkindir. Bu bağlamda her türlü uluslaşma sürecinin temelinde siyasi ve düşünsel akım olarak milliyetçilik hareketleriyle var olduğu mümkün görülmektedir. Bununla birlikte, milliyetçilik ile ulus-devlet arasındaki ilişkiye bakılırsa, çok yönlü bir ilişkinin var olduğu görülmektedir. Ulus-devlet inşa sürecinde bir topluma ait olan ortak kültür, ortak dil, ortak simge vb. yaratma arzusu, milliyetçilik duyguları uyandırırken, milliyetçilik inşa süreci de ulus-devlet doğuracak yöndedir. Ulus-devlet ve milliyetçilik karşılıklı bir ilişki halinde olup, ilişkideki belirleyiciliği göstermektedir.⁵⁴ Fakat bu ilişki dünyada tüm ülkelerde benzer bir şekilde gelişmemiştir. Çünkü Avrupa ülkelerinin birçoğunda milliyetçilik, uluslaşma ve ulus-devlet kavramından sonra gelirken, İtalya ve Almanya gibi ülkelerde ulus-devlet kavramlarından önce ortaya çıkmıştır. Sömürge ülkelerinde milliyetçilik olgusu ulus-devlet inşasında başat rol oynamıştır. Güçlü ülkelere işgale uğrayan ülkeler de milliyetçilik aracılığıyla ulus-devletlerine kavuşmuşlardır.

Ortadoğu ülkeleri için Zubaide, iki temel görüşü ele almıştır. Bu görüşlerde birincisi; gelişmiş ve batılı devletler, tarihi, toplumsal ve ekonomik gelişmeler ile ortaya çıkmış, otorite ile halk bir birini karşılıklı tamamlamıştır. Fakat Ortadoğu ülkeleri iç dinamik değil, dış dinamik ve güçler tarafından belirlenmektedir. Dolayısıyla toplumsal bir dayanaktan oluşturulmadığı için baskıcı bir sistem şeklindedir. İkinci temel görüş ise; batı ile doğu ülkeleri arasında başta kültürel ve tarihi farklılığın olması, batı tipi ulus-devlet süreçlerinde engeller ortaya çıkmıştır.⁵⁵ *“Bu engeller ulus anlayışının İslam’ın etkili ve çoğu zaman ulus kavramıyla iç içe veya onu da kapsayacak şekilde*

⁵⁴ Mehmet Karakaş, **Türk Ulusçuluğunun İnşası**, Ankara, Vadi Yayınları, 2000, s. 45.

⁵⁵ Zubaide Sami, **İslam Halk ve Devlet**, (çev.) Oğuz Sami, İstanbul, İletişim Yayınları, 1994, ss. 194-195.

*bulunuşundan, sivil inisiyatif geleneğinin zayıfladığından ve yıkılan cemaat yapılarıyla serbest hale gelen yurttaşların devletle ilişkilerinde yaşadığı zorluklardan kaynaklanmaktadır.*⁵⁶

Oran, ulus-devlet ve milliyetçilik ilişkilerini şu şekilde açıklamıştır: *“Avrupa’da milliyetçilik, milli ekonomiyi nispeten geniş bir toprak içinde kuran veya kurmak isteyen burjuvazinin, toplumu kendi yönetiminde örgütlerken ortaya çıkan diğer sınıfların da bu toplumda beliren farklılaşmış, uzmanlaşmış, kurumsallaşmış yapı içinde benimsediği, toplumsal sadakatin odağı olarak ulus birimini alan ve bunu ‘ulus devlet’ içinde örgütlemek isteyen bir tutumun ideolojisi ve toplumsal harekettir.”*⁵⁷

1.4.1. Milliyetçilik Kavramının Ortaya Çıkışı

Milliyetçilik kavramı ortaya çıkışından bu yana her türlü siyasi akımlarda ve o siyasi akımların başlangıç noktasında başat rol oynamıştır. Akımın bu kadar önemli olduğu halde ortak bir tanıma varılamamıştır. Bunun nedeni ise, milliyetçilik olgusunun her toplumda farklı bir şekilde algılanması ve tamamen farklı süreçlerde ortaya çıkması olmuştur. Milliyetçilik kavramının bir ideoloji olarak ortaya çıkması ulus devlet oluşumunda çok yakından ilişkilidir. Çünkü batıda milliyetçilik ulus devletin ideolojisi olmuştur. Batılı olmayan ülkelerde özellikle Orta Doğu ülkelerinde 19. yüzyıldan itibaren milliyetçilik harekâtını bir batı örneği olarak ortaya çıktığını söylemek mümkündür. Bununla birlikte, batıda milliyetçilik hareketleriyle ortaya çıkan ulus devletlerin benzerleri, doğu ülkelerinde de görülmüştür.

⁵⁶ Şen, **a.g.e.**, s. 47., Ayrıca detaylı bilgi için bkz. Sami, **İslam Halk ve Devlet**, (çev.) Oğuz Sami İstanbul, İletişim Yayınları, 1994, ss.

⁵⁷ Baskın Oran, **Az Gelişmiş Ülke Milliyetçiliği/Kara Afrika Modeli**, Ankara, Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayını, 1977, s. 52.

Kohn'a göre bir ulus olmanın veya oluşturmaının temelinde milliyetçilik düşüncesi yatmaktadır⁵⁸. Milliyetçilik kavramı ilk defa 1774'te Johann Gottfried Herder tarafından dile getirmiştir. Ayrıca milliyetçilik, 17. yüzyılda İngiltere'de, 18. yüzyılda ABD ve Fransa'da, 19. yüzyılda Almanya'da kullanılmaya başlamıştır. Milliyetçilik akımları, Fransız devrimi ve Orta/Doğu Avrupa'daki harekâtlardan etkilenmiştir⁵⁹. Bu şekilde, milliyetçilik ideolojisi ilk batıyı, daha sonraları doğuyu etki altında alarak halkı dil, din, tarih ve kültür birliği çemberinde birleştirerek siyasi ve ulusal bir düşünce haline gelmiştir.

Gellner, milliyetçiliğin ortaya çıkışı hususunda şu şekilde ifade etmiştir: "milliyetçiliğin ortaya çıkışının temelinde modernleşme ve sanayileşmeyi koymaktadır".⁶⁰ Alt üst, fakir zengin, köylü şehirli ve eğitilmiş eğitimsiz kavramları ortaya çıktıktan sonra insanlar ve toplumlar arasında bir sınıf ayrımı ortaya çıkmış ve bu nedenle sanayileşmemiş toplumlarda sanayileşmiş toplumlara karşı bir birliktelik hareketi başlamıştır. İnsan toplulukları tarihsel açıdan bakılırsa tarım öncesi dönem, tarım dönemi ve sanayi dönemi olarak üç döneme ayırmıştır. Fakat Gellner, uluslaşma sürecinin temel anahtarı olarak sanayileşme dönemine ve sanayi toplumuna geçiş sürecinin nesnel nedenleri ve bu toplumun nesnel özellikleri içinde saklı olduğunu açıklamıştır.⁶¹

Milliyetçilik kavramı siyasi bütünlük veya birliktelikten çok kültürel bir birlikteliktir. Çünkü kültürel milliyetçilikte, insanlar milli kimliklerini dışa vurarak toplumun saygınlığını ve milli onurunu yüceltmesi şeklinde ortaya çıkmaktadır. Örnek olarak Britanya'da Gal dilini ve kültürünü korumak amaçlı Gallilerin milliyetçiliği ve ABD'deki zenci milliyetçiliği (Marcus Garvey'in ve

⁵⁸ Hans Kohn, **The Idea of Nationalism: A Study of Its Origins and Background**, New York: Collier-Mac Millan, 1960, s. 14.

⁵⁹ Şen, **a.g.e.**, s. 71.

⁶⁰ Ernest Gellner, "Karşılaştırmalı Perspektiften Türk Seçeneği", **Türkiye'de Modernleşme ve Ulusal Kimlik**, Ed.: Sibel Bozdoğan ve Reşat Kasaba, İstanbul, Tarih Vakfı Yurt Yayınları, 1998, s. 194.

⁶¹ Gellner, **a.g.e.**, s. 194., konuyla ilgili bilgi edinmek için bkz. Büşra Ersanlı, Göksü Özdoğan vb. "Ulus ve Ulusçuluk: Sanayileşme Sürecinde İktidara Gelen Kültür", **Toplum ve Bilim Dergisi**, Sayı 28, Kış 1985, s. 177.

Malcolm X'in kültürel anlamda "Anavatan Afrika'nın yeniden keşfedilmesi) verilebilir.

Milliyetçilik tanımı ve konu üzerinde çalışma yapanların milliyetçilik anlayışı farklı sınıflandırmalara ayrıldığı görülecektir.

"Belli bir ülke veya topluluğun içindeki milliyetçilik iyi, insancıl, liberal, diğerinki kötü totaliter, entegrali, jakoben veya irrendentist olarak nitelendirilmektedir. Bazı yazarlara göre de milliyetçiliği, Doğulu, Batılı şeklinde gruplandırmak mümkündür. Synder, milliyetçilikleri dönemlere ayırarak birleştirici, dağıtıcı, saldırgan ve modern milliyetçilikler olarak bir gruplandırma (Birleşme için bir güç, Statüko için bir güç, Bağımsızlık için bir güç, Sömürgeler sahip olmak için bir güç, Saldırı için bir güç, İktisadi gelişme için bir güç ve Sömürgecilik aleyhtarı bir güç) yapmıştır.⁶² Bunun yanında Hayes milliyetçilikleri, hümanist, geleneksel, jakoben, liberal, birleştirici ve iktisadi milliyetçilik olarak ayırmaktadır⁶³. Yine milliyetçiliğin ortaya çıktığı toplumsal yapı göz önünde bulundurularak, az gelişmiş ülke milliyetçiliği, batı tipi veya modern milliyetçilik ayrımları da yapılmaktadır".⁶⁴

1.4.2. Milliyetçilik-Din İlişkisi

Konuyla ilgili milliyetçilik ve din ilişkisi oldukça önem kazanmaktadır. Özellikle doğu ülkelerindeki milliyetçi akımlar ve hareketler her ne kadar ortak dil, kültür, simge ve tarih etrafında birleşmiş olsalar da, din faktörü doğuda, milliyetçilik akımları üzerine, önemli bir konum ve yer kazanmaktadır. Doğru ülkelerde milliyetçilik hareketleri genelde dinsel motifler ve inançlar üzerinde inşa edilmektedir. Milliyetçi hareket dini inançlarla birlikte hareket etmekte ve

⁶² Louis L. Synder (ed.), **The Dynamics of Nationalism. Readings on its Meaning and Development**, New Jersey: Rutgers University Press, 1964, pp. 3-4.

⁶³ Carlton H.J. Hayes, **The Historical Evolution of Modern Nationalism**, New York: New York University Press, 1950, pp. 37-38.

⁶⁴ Şen, a.g.e., ss. 76-77.

bazen de bir birbirini tamamlamaktadır. Türkiye'nin işgalci yabancı güçlere karşı verdiği ulusal kurtuluş hareketinde milliyetçi hareketten daha çok dinsel hareketlerin ağır bastığı yönündedir. Bu anlamda, liderler her ne kadar çağdaş olsalar da, kendi inançlarına ters düşmeleri söz konusu olmamaktadır.

İslam toplumlarında, ulus kutsal sayılmaktadır. Ulusun bir araya gelerek oluşturdukları devlet topraklarını korumak Müslümanlar için hizmet sayılmaktadır. Bu hizmet uğruna ölene de “Şehit” ifadesi kullanılmaktadır. Şehitlerin bu dünyadan öteki dünyaya zuhur ettiklerinde mekânları cennet olacağı kabul edilmektedir. Bu bağlamda, İslam dininde vatanseverliği ve yurtseverliği ne kadar önemli kılındığı görülmektedir. Doğuda yani İslam ülkelerinde vatan uğruna ölenleri cennetle mükâfatlandırılınca topluma ait diğer insanlarda aynı duygu ve düşünce kapsamında hareket etmeyi hedeflenmektedirler. Hindistan'dan bağımsızlığını kazanan Pakistan'ın harekâtında, Afganistan'ın Sovyet Rusya işgaline karşı verdiği mücadelede ve dağılmasında bakıldığında temelinde bir dinsel birlikteliğin olduğu yönündedir.

Osmanlı milliyetçiliğine bakıldığında da temelinde din yatmaktadır. Fakat daha sonraları Türk milliyetçiliği yerine geçmiş ve milliyetçilik kavramı daha çok gündem olarak ortaya çıkmaktadır.⁶⁵

Dolayısıyla doğu ülkelerinde inanç, din, mezhep ve dini kültürlerin ağır bastığını ve bu simgeler etrafında yoğunlaştığı görülmektedir. Milliyetçilik duygu ve düşüncesi dini okullar ve medreselerden çıkacağı için doğudaki tüm örgütsel faaliyet ve hareketlerin din ağırlıklı bir faaliyet olduğunu söylemek mümkündür. Sonuç olarak doğudaki milliyetçilik, özellikle 11 Eylül 2001 saldırıları ardında dünya sisteminde gelen yeni değişiklikler doğrultusunda insanların beyinlerine yerleşmektedir. Bu bağlamda Asya ve Güney Asya

⁶⁵ Tülay Özüerman, “Türkiye’de Siyasal Partilerin Kurumsallaşması”, **Yeni Türkiye Dergisi**, Sayı:23-24 (Eylül-Aralık 1998), s. 967.

bölgesindeki halkların (Beluçlar vb.) milliyetçilik hareketlerinin bundan sonraki dönemlerde başlatacağı yönünde öngörülerin olduğu düşünülmektedir.

1.5. SOĞUK SAVAŞ SONRASI DÖNEMDE ULUS-DEVLET KAVRAMI

Birinci ve İkinci Dünya Savaşlarının ardından dünyadaki sistem ve güç dengelerinin tamamen değiştiği görülmüştür. Uluslararası sistemin değişmesi ve dünyadaki hem ekonomik, hem siyasi ve hem de askeri alanlardaki kararlar iki blok tarafından şekil alması ve her iki tarafta kendi çıkarları doğrultusunda, bulunduğu çemberin genişlemesi için gösterdikleri çaba ve girişimlerin sonucunda bölgedeki yerel halkın milli şuurunu uyandırmış ve daha sonraları milliyetçilik ve yeni devletlerin arzusu içinde olmuşlardır.

Günümüzde üzerinde çok tartışılan ve araştırmacıların ayını fikir etrafında bulunmadıkları konu Soğuk Savaş Sonrası uluslararası sistemdir. Çünkü bazı düşünürler, 1991 (SSCB'nin yıkılışından) yılından sonra bu sistem yapısının tek gücü ABD olduğunu düşünürken, bazıları da ortaya çıkan dönemin yeni Rusya'sı, Çin, Hindistan, Avrupa Birliği, Japonya vb. ülkeler tarafından sistemin kontrol edilmesiyle dünya çok kutuplu bir yapıya dönüştüğü söylenmektedir.

Morton A. Kaplan'a göre uluslararası sistem "dış çevreden ayrılan ve kendi aralarında ilişki halinde bulunan değişkenler dizisidir".⁶⁶ Ayrıca Kaplan uluslararası sistemi altıya bölerek değerlendirmektedir.⁶⁷ Birincisi "güç dengesi" yani sistemin içinde en az beş ülkenin bulunması gerekmektedir ve bu ülkelerin eşit olması şartıyla biri diğerinin üzerine hâkimiyet kuramayacağı gibi sistemin ulus-devlet yapısından meydana gelmektedir. Yani kısacası güçlerin bir birine yakın olmasıdır. Yeni bir ulus-devletin ortaya çıkması durumunda da bu sistem geçerlidir. İkincisi "gevşek iki kutuplu sistemdir". Bu sistem iki kutup veya blok tarafından kontrol edilerek tarafsız devletlerin de

⁶⁶ Tayyar Arı, *Uluslararası İlişkiler Teorisi*, İstanbul, Alfa Yayınları, 2004, ss. 513-516.

⁶⁷ Arı, a.g.e., s. 513.

bulunduğu bir sistemdir. Dolayısıyla her devlet örgüt kurmaya serbest olup ve uluslararası örgütlerin faaliyetlerine katılarak üyelik yapabilmektedir. Üçüncüsü “sıkı iki kutuplu sistem”, burada ise, bu sistemde iki güçlü devlet ötekilerini yönetmektedir. Bu bağlamda uluslararası örgütlerinde etkili olmadığı ve tarafsız bir devletinde bulunmadığı bir sistem şeklidir. Dördüncü sistem ise, “evrensel sistemdir”. Bu sistemde karşılıklı hukuk kurallarına bağlı federal bir model veya yapı öngörülmüştür. Beşinci sistemde “hiyerarşi sistemi” yer almaktadır. Bu sistem, tek bir devletin bulunduğu bir sistemdir. Altıncı ve son sistemde, “veto sistemidir. Bu sistem yapı itibarıyla devletler bir diğerini caydıracak kadar nükleer güce sahip olmalarıdır. Sistem genelde çok kutuplu bir görünümdeydir.⁶⁸

Soğuk Savaş sonrasında ortaya çıkan sistemin içindeki değişiklikler ulus-devlet ve devletlerin içinde ortaya çıkan devletlerin tanımını oldukça zorlaştırmaktadır. Fakat Robert Cooper “Ulus Devletlerin Çöküşü: 21. Yüzyılda Düzen ve Kaos” adlı kitabında konuyla ilgili bazı önemli noktaları kaleme almıştır. Cooper, Soğuk Savaş sonrası düzeni değerlendirirken devletleri modern öncesi (eski dünya) ve modern/ post-modern (yenidünya) olmak üzere üç şekilde ele almıştır. Ayrıca Cooper, Ulus-devletlerin ve modern çağın başlangıcı olarak düşünülen 1648 Vestfalya Barış Antlaşmasıyla yeni dünyaya adım atıldığını ve devletler sisteminde yeni bir kriz ortaya çıkardığını dile getirmektedir.

Berlin duvarının yıkılması ve SSCB’nin dağılmasıyla birlikte Soğuk Savaşın getirdiği yeni sistem ve yenidünya düzeninin aslında küreselleşmeye gidileceğinin habercisi olmuştur. Dolayısıyla bundan sonra devletlerin hem bölgesel hem de küresel anlamda tek başlarına hareket ederek ve bu yönde bir davranış sergiledikleri görülmüştür. Bununla birlikte uluslararası sistem içinde ortaya çıkan yeni ulus-devletler kendi adlarını yazdırmaya başlayarak uluslararası sistem denilen ortamda hissedilmişlerdir.

⁶⁸ Arı, a.g.e., s. 517.

Sonuç itibarıyla Soğuk Savaş ardından özellikle Asya bölgesinde ortaya çıkan yeni devletlerin birçoğunda başarısız sonuçlar elde edilmiştir. Dünyayı tehdit eden iki unsurun (terörizm ve kitle imha silahları) ortaya çıkmasıyla beraber küreselleşme yolunda giden yenedünya veya modern bir dünya sistemine de tehlike ve tehdit oluşturmaktadır. İki unsurun yer aldığı Güney Asya bölgesinde özellikle 11 Eylül 2001 tarihinden sonra ABD tarafından Beluçistan, Nuristan, Peştunistan v.b. isimler altında devletlerin kurulması düşünülmektedir. Ortaya çıkacak yeni devletlerin sadece ABD bekçisi ve habercisi görevinin dışında başka bir görev ve fonksiyonda olmadığı söylenebilir.

Soğuk Savaş takip eden süreçte ortaya çıkan devletlerin sınırları çizildikten sonra tehdit unsuru olan terörizm ve diğer etkenlerin güvenlik açısından tehlike arz ettiği görülmektedir. Dolayısıyla terörizm kavramının ortaya çıkmasıyla üçüncü dünya ülkesi denilen devletlerin kendi güvenliklerini sağlayacak kadar güce sahip olmadıkları için bölgede başlı başına bir sorun teşkil etmektedir. Bu durum aslında Birinci ve İkinci Dünya Savaşlarından kalan devletlerarasında güvensizliği ortaya çıkarmaktadır. Nitekim 11 Eylül'den sonra ABD'nin bölgeye girmesiyle güvenlik sorunu bir kez daha önem kazanmış ve dikkatleri üzerine çekmiştir.

Devlet; sınırları belirlenmiş ülke toprakları (coğrafya) içerisinde ve belli insan topluluklarından oluşan belli bir hükümet tarafından yönetilen hukuksal bir yapıya sahip olan güçtür.⁶⁹ İlk çağın siyasal düşüncesinde, polis veya devletten söz edilirken karşımıza yine siyasal, sosyal ve askeri bir bütünlük çıkmaktadır.⁷⁰ Devlet sosyal hayatımızın vazgeçilmez unsuru şeklinde karşımıza çıkmakla beraber devletle vatandaş arasında ve birbirlerine karşı hükümlülük ile yükümlülük ilişkisi de dikkat çekmektedir. Devlete tabii veya bağlı olmayan bir bireyi düşünmek mümkün değildir.⁷¹

⁶⁹ Tayyar Arı, **Uluslararası İlişkiler ve Dış Politika**, İstanbul, Alfa Yayınevi, 1999, s. 8

⁷⁰ Ayferi Göze, **Siyasal Düşünceler ve Yönetimler**, İstanbul, Beta Basım Yayın Dağıtım, 1995, s. 1.

⁷¹ Aytekin Yılmaz, **Çağdaş Siyasal Akımlar: Modern Demokraside Yeni Arayışlar**, Ankara, Vadi Yayınları, 2001, s. 1

Görüldüğü gibi devlet sınırları belli hukuksal ve siyasal bir yapıya sahiptir. Kendi güvenliğini sağlayabilir, devlet bireylerinin çoğu isteklerini yerine getirebilen söze ve güce sahip olan “egemen”⁷² ve kimseye bağlı olmayan en güçlü sistemdir. Başarılı devlet olarak isimlendirdiğimiz yapı da bu özelliklere sahip olmasıdır. Çünkü kendi güvenliğini sağlayamayan dışarıdan gelen her hangi bir tehlikeye karşı savunma gücüne sahip olmayan içerde ve dışarıda kendi bireylerinin hakkını savunamayan bir yapı başarılı değildir. Tersine başarısız bir sistemden söz edilmektedir.

Küreselleşme sürecinde, modern devlet anlayışı çerçevesinden geri kalan devletler ve özellikle egemenlik ve ülke toprak bütünlüğü konusunda ve en önemlisi de ekonomi ve devletin yönetim şeklinin güçlü olmadığında başarısız bir devlet yapısıyla karşılaşmak mümkündür. Bu tür devletler ilk başta kendi bölgesinde daha sonra küresel alanda yani uluslararası camiada sorun teşkil etmektedir.

Tablo 1: 2008 İtibarıyla Egemenlik, Devlet Ekonomisi ve Devlet Yönetim Sisteminde Başarısız olan Ülkeler

Sıra No	Ülke İsmi
1	Somali (2006 yılındaki dünya sıralamasında(7)
2	Sudan (2006 yılındaki dünya sıralamasında (1)
3	Zimbabve (2006 yılındaki dünya sıralamasında (5)
4	Çad (2006 yılındaki dünya sıralamasında (6)
5	Irak (2006 yılındaki dünya sıralamasında (4)
6	Kongo Dem. Cum. (2006 yılındaki dünya sıralamasında (2)
7	Afganistan (2006 yılındaki dünya sıralamasında (10)
8	Fildişi Sahili (2006 yılındaki dünya sıralamasında (3)
9	Pakistan (2006 yılındaki dünya sıralamasında (9)
10	Merkez Afrika Cum. (2006 yılındaki dünya sıralamasında (20)

Kaynak: www.foreignpolicy.com/17.05.2008

⁷² Egemenlik kavramı birbiri içine geçmiş hukuksal ve siyasal anlamlara sahip olan çok yönlü bir kavramdır. Egemenlik bir devletin ülke toprakları üzerinde yönetme yetkisini kullanma hakkını ifade etmektedir. Egemenlik kavramı beraberinde cezalandırma ve ödüllendirme mekanizmasını getirir. Bu noktada egemenlik Hobbes’a göre devletin sınır sistemini oluşturmaktadır. Egemenlik bir anlamda yurttasın yetki devridir. Bu açıdan bir yönü ile egemenlik kavramında yurttasın gönüllüğü de yatmaktadır. Modern dünyada ise egemenlik, aynı zamanda ekonomik yeterlilik özelliğini de beraberinde getirmektedir. Bilgi için bkz. Tayyar Arı, **Uluslararası İlişkiler ve Dış Politika**, s. 10.

Başarısız devlet için gerçek anlamda belli bir tanım üzerinde durmak zordur. Çünkü bu başarısız bir devletin nedenlerinin ve sebeplerinin oldukça fazlalığından ve çeşitliliğindendir.⁷³ Ayrıca Soğuk Savaşın sona ermesiyle birlikte kendisiyle getirdiği etnik ve dini çatışmalar bir anlamda başarısız devletler için kırılma noktası olmuştur.⁷⁴ Başarısız devletlerin temelleri şüphesiz ki çok eski tarihlere dayanmaktadır. Fakat bu çalışmada Soğuk Savaş dönemi itibarıyla bir çalışma olduğu için başarısız devletler bu dönemler arasında ele alınmaktadır.

İkinci Dünya Savaşı sonrası ortaya çıkan yeni sistemde imparatorluklar çökmüş yerine yeni ve bağımsız devletler çıkmıştır. 1991 SSCB'nin dağılmasıyla birlikte uluslararası arenada devlet sayısı artmıştır. BM üyesinin sayısı 1945 yılında 51'iken 2005 yılına gelindiğinde bu sayının 192'ye çıktığı görülmüştür. Dolayısıyla ülke sayısının artması beraberinde birçok sorunu da getirmiştir. En bariz örneği ise birinci, ikinci ve üçüncü dünya ülkeleri kavramı ortaya çıkmıştır. Bugünkü başarısız denilen ülkeler üçüncü dünya ülkelerinden⁷⁵ oluşmakta olduğunu söylemek mümkündür.

Başarısız devletlerin ortaya çıkmasındaki sebeplerden en önemlileri, Soğuk Savaşın sona ermesiyle güçlü devletlerin kendi çıkarları ve ideolojik çıkarları doğrultusunda farklı bölgelere yönelmeleri (son dönemin güzide isimleri olan Güney Asya), eski koloni sisteminin etkisinin altında kalanların artık yeni devletler teşkil etmeleri ve modernite kavramının tam anlamıyla devlet oluşumundaki süreçte eksik kalmasıdır.⁷⁶ Dolayısıyla bu tür devletler hem kendi bölgesinde ki güvenliğe hem de uluslararası güvenliğe tehdit unsuru olarak karşımıza çıkmaktadır.

1994 yılında ortaya çıkan Taliban örgütü kısa süre içerisinde tüm Afganistan'a hâkim olup aşırı dini bir rejim sistemiyle yönetmeye çalışmıştır.

⁷³ Başarısız devletleri tablo ve harita üzerinde görmek için, bkz., Ekler kısmında sayfa 145-146-147.

⁷⁴ Adrian Hamilton, “**The Idea of The Nation State is Fatally Flawed**”, (Erişim), www.globalpolicy.org, 15.06.2006.

⁷⁵ Üçüncü Dünya ülkeleri için bkz. Howard Hendelman, **Üçüncü Dünyanın Meydan Okuyan Yükselişi**, İstanbul, Kaktüs Yayınları, 2004.

⁷⁶ Daniel Thürer, “**The Failed State and International Law**”, (Erişim), www.globalpolicy.org, 18.06.2006.

Daha sonra El-Kaide terör örgütü ile birleşen Taliban dini örgütü hem bölge ülkelerine hem de dünya ülkeleri nezdinde tehdit unsuru olmuştur. Başarısız devletler sırasındaki yerini daha çok belirginleştirmiştir. Nitekim 11 Eylül saldırılarından sonra El-Kaide ve Taliban örgütünü ortadan kaldırmak amacıyla ABD, Afganistan'ı işgal ederek ülke güvenliğini sağlamaya çalışmıştır. Böylece sözde bölgedeki diğer başarısız olan ülkelere (Irak vd.) demokrasiyi sağlayarak kendini kahraman ilan ederek dünya sisteminde, güçlülerin arasında en güçlü olarak çıkmaya gayret etmiştir. ABD politikasıyla ilgili üçüncü bölümün sonunda daha detaylı bilgi verilecektir.

1.6. DEVLET ANLAYIŞI

Yapılan araştırmalara göre bazı siyasal akımların devlet varlığına pek sıcak bakmamaktadır. Örneğin Anarşistlerin görüşüne göre “Devlet başlıca bir kötülük kaynağı olup insanlığın görevi derhal ondan kurtulmaktır”. Marksistlere göre de devlet kötü bir şey olup devlet kaldıkça özgürlük tam egemen olmaz düşüncesi dikkatleri çekmektedir. Sosyal Demokratların görüşleri Anarşist ve Marksistler kadar katı ve sert değildir. Sağ kesim ve muhafazakârların görüşleri de devlete karşı sıcak olduğu söylenemez. Aslında işin öz kısmına bakılırsa devleti gerçek manada devlet olarak değer veren dünyada tek siyasi akım Milliyetçiler ve Liberal görüşe sahip olanlardır. Geri kalan akımların genel anlamda devlete karşı bir husumet gözü ile bakmaktadırlar.⁷⁷

Geçen on yıl içinde devletin kurumsal sorunlarına karşı yeni bir bilinçlenme ortaya çıkmıştır. Devletin kurumsal yapısında sorunların olmasından ötürü bir bilinçlenmeden bahsetmek mümkündür. Bu sorun daha çok batı'da ortaya çıktığı görülmüştür. Fakat sorunun sadece batı'da olduğunu düşünmek doğru değildir. Sorunun evrensel bir şekilde değerlendirmek daha doğru olduğudur. Aslında devletin kurumsal

⁷⁷ Cem Eroğul, **Devlet Nedir?**, Ankara, İmge Yayınları, 3. Baskı, 2002, s. 16.

sistemindeki sorun tarihe bakıldığında hep vardır. İnsanlar bilinçlenerek devlet yapısı değiştirmeye kalkışmışlardır. Bu yöntem Eski Çağ düşünürlerinde de böyledir. Sokrates, Aristoteles ve Eflatun gibi düşünürler site-devletinin hızla gelişen bir dünya sistemi içerisinde işlevsel ve kurumsal açıdan yetersiz kaldığı bir dönemin ürünleridir. Bu sorun az olsa da önce Makedonyalılar daha sonra Romalıların kurdukları imparatorluklarla çözülmeye yön vermiştir.⁷⁸

Kapitalizmin gelişmesiyle birlikte devletin gücünü sınırlandırmak için yeni iktisadi özgürlüklerin getirilmesi gerekmektedir. Bu sorun da liberal devletlerin ortaya çıkmasıyla karşılanmıştır. Çünkü artık dünya Kapitalizm tekeline değil, iki sistemin rekabetiyle gelişmektedir. Bunun yanı sıra emperyalist, faşist ve sosyal demokrat, diğer taraftan sosyalist ve antiemperyalist devletlerinin çıkmasıyla tamamen ortadaki kurumsal ve devlet sisteminde ve/veya yönetimindeki bunalımlar karşılanmıştır.⁷⁹ Bu sorunlardan ötürü devletin tanımı konusunda ortak bir görüşe varmak zordur. Çünkü her çağ kendine özgü sorunlarla ortaya çıkmış ve ona göre devlet sisteminde de değişiklikler getirilmiştir.

Toplumu harekete geçiren güç ondan ortaya çıkan enerjisidir. Yani açık ifadeyle söylemek gerekirse toplumsal yaşamın motoru bireylerden doğan veya ortaya çıkan enerji ve güçtür. Dolayısıyla bireylerin enerjisinden toplumlar, toplumlardan elde edilen enerjiden devletler oluşmaktadır. Bireylerin bu sistemin içinde var olmaları rollere tabiidir. Roller bireysel hareketleri bir düzene sokarak toplumsal anlam veren davranışlardır. Bu yüzden bireylerin biyolojileri ve psikolojileri toplumbilimin ilgi alanının dışındadır.⁸⁰

Bu bağlamda şunu da ifade etmekte fayda vardır ki, öteden beri devleti değerlendirirken hep karşılaştırmalı bir şekilde değerlendirme yapılmıştır.

⁷⁸ Eroğul, **a.g.e.**, s. 17.

⁷⁹ Eroğul, **a.g.e.**, s. 18.

⁸⁰ Eroğul, **a.g.e.**, s. 26. Konuyla ilgili bkz., Talcott, Persons, **The Social System**, The Free Press, Glencoe, Illinois, 1951, s. 14-45.

Örneğin; büyük-küçük, varlıklı-yoksul, sosyalist-kapitalist, otoriter-liberal, federal-kaynaşık vb. türlerde karşılaştırmaya çalışılmıştır. Fakat sonuç itibarıyla gerçek ve meşru bir devlet yerine sadece ondan ortaya çıkan veya çekilen tasvirler ve benzeri kırıntılardır.

Devlet, dünya sistemi içerisinde mühim rol oynayabilmesi için ve gerçek anlamda varlığını hissettirebilmesi için devletin dört işlevi vazgeçilmezdir. Bu işlevler ise şöyledir; birinci işlev ise, devletin siyasetidir. Yani uluslararası bir camiada kendi rakiplerine karşı nasıl bir politika takip etmesidir. Dışarıdan gelen herhangi siyasi bir saldırıya karşı anında devletler arası kurallara, yöntem ve yollarına uygun bir biçimde cevap vermesidir. İkinci işlev ise, toplumun orta çıkarlarıdır. Yani burada devlet kendi ekonomi düzeyini ve refahını sağlama bilmesi için üretim yapması gerekmektedir. Devlet, yapacak olan üretimini kendi toplumunun üzerine yaparak ortadaki dengeyi sağlayacaktır.

Tablo 2: Devlet Üretim Gücünün Sıralanması

No	Üretim Gücü	Açıklama
1	İş gücü	Üreticilerin bedensel, zihinsel ve manevi güçleri.
2		Üretim uğraşısında kullanılan beceriler.
3	Teknik bilgi	Bilimsel uğraşın, iktisadi üretimin hizmetine koşulabilecek bölümü.
4	Üretimin teknik örgütlenme biçimleri	İşbirliği ve teknik işbölümü.
5	Doğal kaynaklar	Yer üstünde hazır olanlarla yeraltında bulunanlar.
6	Üretilmiş üretim araçları	Sonraki üretimde kullanmak üzere işgücünün ürettiği tüm aletler, makineler, fabrikalar, binalar, vs.
7	İletişim, ulaşım ve taşıma araçları	Fizik olsun zihinsel olsun üretim güçlerinin akışkanlığına sağlayan araçlar.

Kaynak: Yazar Tarafından Cem Eroğlu'un kitabından hazırlanmıştır.

Üçüncü işlev ise, egemen sınıf çıkarıdır. Bu kısım aslında tamamen ikinci işlevle yani toplumun üretimi ile ilişkilidir. Çünkü devletin sisteminin içerisinde doğru yöntemlerle üretim yapan topluma devlet tarafından onlara tesis edilen mülkiyetlerde üretim yapmaya çalışacaktır.⁸¹ Dolayısıyla düzenli bir sistemin olmadığı takdirde devletle birey ve/veya toplum arasındaki hükümlülük ve yükümlülük ilişkisinin olmadığı bir durumda egemen bir sınıftan bahsetmek mümkün değildir. Dördüncü ve son işlev ise, devletin kendi çıkarlarıdır. Devleti, kendi çıkarları doğrultusunda dışarıda uluslararası sistemin içinde dışarıda ise kendi bireyleriyle iyi bir iletişim içinde olmalıdır. Nitekim konuyla ilgili Engels şöyle düşünmektedir; “Ailenin, özel mülkiyetin ve devletin temel özelliği halk kitlelerinden ayrı bir kamu gücü olmasıdır”.⁸²

Tablo 3: Devletin Çıkarları

No	Devletin çıkarlarını korunmasında önemli olan dört etmen
1	Devletin birliği ve buna karşılık, sivil toplumun bölünmüşlüğü.
2	Devletin ideolojik üstünlüğü.
3	Yargı işlerinde ve meşru müdafaasında yani kuvvet kullanımında ikili bir tekele dayanan merkezi otorite.
4	Vergiler ve hizmetler

Kaynak: Yazar Tarafından Cem Eroğul’un kitabından hazırlanmıştır.

Devletin bağımsız bir organ olarak ortaya çıkmasıyla ilgili ele alınması gereken şu hususlar önemlidir; birincisi, Hükümdarın kutsal bir statüye sahip olabilmesidir. Yarın inanç ve dini konulardan diğer insanlardan farklı bir niteliğe sahip olabilmesidir. İkincisi, kamu gücünün (Üretim gücünün)⁸³ kuruluşudur. Yani hısımlılık bir ilişki içerisinde bulunana yönetimden yerleşik yani ikametgâha dayanan bir yönetime değişmesidir. Üçüncüsü ise, vergidir. Hiçbir kamu gücü hiçbir devlet yönetimi, sivil toplumlardan devlete bir kaynak

⁸¹ H.J.M. Claessen, **The Early State: A Structural Approach**, in Henri J. M. Claessen and Peter Skalnik (der.), **The Early State**, The Hague, Mouton Publishers, 1978, s. 533-596, Türkçesi: **Erken Devlet**, çev. Alaeddin Şenel, İmge Kitabevi Yayınları, Ankara, 1993

⁸² Friedrich Engels, **The Origin of The Family, Private Property and The State**, in Marx-Engels, **Selected Works**, Moscow, Foreign Languages Publishing House, 1962, V.2, s. 272.

⁸³ Üretim gücüyle ilgili sayfa 40’deki Tabloya bkz.

akışı olmadan denge zağlanamaz. Çünkü devlet toplumdan topladığı vergilerle devlete yapan harcamaları karşılamaktadır.⁸⁴

Her devlet kendi yetki alanının içindeki üretim gücünü asgari bir düzeyde tutması gerekmektedir. Maddi temelini sağlayamayan bir toplum yok etmeye mahkûmdur. Yok olan toplumun devleti de yıkılmaya mahkumdur. Hiçbir devlet otoriteye, iktidara ve iktidar yöntemlerine sahip olmadan bir toplum üzerinde baskı yapamamaktadır. Dolayısıyla devletin güçlü ve otoriter olabilmesi için kendini güçlü kılması gerekmektedir. Aksı takdirde günümüz üçüncü devletleri gibi yabancı güçlerin ya mandası ya da işgal altında kalacaktır. Afganistan ve Irak örneğinde olduğu gibi;

Aristoteles, Locke ve Montesquieu'dan kalan ve siyaset bilimcilerinde üzerinde çalıştığı ve devletin işlevinde önemli rol oynadığı bir dizi işlev sunmuştur. Bunlar kural koyma (yasma), kuralları uygulama (yürütme) ve uyuşmazlıkları kurallara göre çözme (yargı)'dır. Çağdaş siyasal sistemlerin geneli günümüze dek devletin bu üç ve önemli işlevini kullanmaktadır.

Dolayısıyla küreselleşmeyle gelişen dünya sistemi kısmen yeni ulus-devlet inşa sürecini etkilemiştir. Gelişen bu süreç yeni ulus-devletlerin yapısında ve işleyişinde temel değişiklikler getirilmiştir.

1.7. ULUS-DEVLET İNŞASI

Ulus inşası, kabilelerden, bölgelerden ve küçük topluluklardan daha büyük merkezileşmiş bir siyasal sistemlere tesis edildiği bir süreci gerektirmektedir.⁸⁵ Bu süreçten sonra ulus-devlete dönüşmüş bir yapıdan konuşmak mümkün olacaktır. Ayrıca bu sürece hazırlanırken, ulus şuurunun

⁸⁴ Eroğul, a.g.e., **Devlet Nedir**, s. 131.

⁸⁵ Kemal Kirişçi, Gareth M. Winrow, **Kürt Sorunu, Kökeni ve Gelişimi**, Çev. Ahmet Fethi, İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yayınları, 1997, s. 14.

altında üç önemli vazgeçilmez husus yatmaktadır. Bunlardan birincisi ulus bilinci, ikincisi vatan bilinci ve üçüncüsü ise vatandaşlık bilincidir.⁸⁶

Uluslar inşa edilirken ya da yeniden yapılandırılırken temelinde kuşkusuz dil ve tarih birlikteliği yatmaktadır. Tarihte Mete Han gibi akraba boyları birleştirip devlet haline getiren örnekler bulunsa da, günümüzdeki anlamında kurumsal bağlamda ulus inşa süreci, genel hatlarıyla beş dönemden oluştuğu değerlendirilmektedir.

Birincisi, 14 ve 18.yy'lar arasında Batı Avrupa'da yaşanan gelişmelerle (ticaret, aydınlanma, modernleşme ve sanayileşme) yöresel ve feodal kimliklerin ulus kavramı için bütünleşmesidir. İkincisi, birincinin ürünüdür. Yani keşifler döneminde başlayan kolonizasyon sürecidir. Üçüncüsü, Doğu Avrupa'da Avusturya-Macaristan ve Osmanlı İmparatorluklarının çözülmesiyle gerçekleştirilmiştir. Dördüncüsü, İkinci Dünya Savaşı sonrası sömürgelerin çözülme süreciyle başlamıştır. Beşincisi ise, 1989 sonrası SSCB'nin dağılmasıyla Doğu Blok'u ülkelerinde yaşanan çözülme süreci olarak belirtilmiştir.⁸⁷

İlk ve Orta Çağ dönemine kadar devletçilik anlayışıyla devam eden sistem hükümdarlar tarafından idare edilmiştir. Devletler tamamen egemen ve devlet adına yakışır bir otoriteye sahip yabancı bir güce bağlı olmayan özelliğe sahip hareket etmişlerdir. Dolayısıyla devletin temelinde ve oluşumunda üç özelliğin ve hususun var olması oldukça önemli olmuştur. Birinci husus, devletlerin belli bir toprak parçası üzerine bulunması, ikinci husus, belirli bir insan topluluğunun bu topraklar üzerinde danışma ve dayanışma içerisinde bulunarak barınmaları, üçüncüsü ise, hiçbir otoriter gücün etkisinde olmadan egemen bir yapıya sahip olmasıdır.⁸⁸ Fakat gelişen dünya sistemine bakıldığımızda merkezi bir yönetim sistemine, ortak tarihler

⁸⁶ William Pfaff, *The Wrath of Nations: Civilization and the Furies of Nationalism*, New York, Simon&Schusterpress, 1993, s. 41-58.

⁸⁷ Erol Kurubaş, *Uluslararası Topluluğun Temel Birimi Olan 'Ulus' Üzerine Kavramsal ve Kuramsal Bir İnceleme*, Adnan Tezel'e Armağan, İstanbul, Marmara Üniversitesi Yayınları. No.600, 2000, s. 360.

⁸⁸ Levent Ersin Orallı, "Küreselleşme Sürecinde Uluslararası Kuruluşlar ve Devlet Egemenliği", Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara 2010.

ve miraslar etrafında birleşmeye, çok hukukluktan arınmış bir devlet modeline ihtiyaç duyulmuştur. Böylece ortak düşman tanımlarına sahip insan toplulukların “uluslaşma” ve bu doğrultuda siyasi örgütlenmeye gidilmiştir. Bu gelişmelerin neticesinde ulus-devlet kavramından söz etmek mümkün olmuştur.⁸⁹

Dolayısıyla Vestfalya Antlaşmasıyla birlikte yeni devletlerin oluşumundan ve onlara verilen yeni tanımlamalardan bahsetmek mümkündür. Çünkü bu dönemden sonra artık ulus-devletler uluslararası camiada yerini ve ifade etmekte olan anlamının yerini alarak devletler arasındaki ilişkilerde ve hukukta eşit statüye sahip olarak siyasi bir yapıya veya aktör olarak varlığını hissettirmiştir.⁹⁰

Konuyla ilgili uluslaşma sürecini incelerken karşımıza iki model çıkmaktadır. Birinci model, Fransız Devriminden kaynaklanan yaklaşımdır. Yani ulusun inşa sürecinde soy, dil, kültür, tarih, toprak gibi unsurların önemli olduğu görülmektedir. Bununla birlikte, Fransız Devrimi sonrasında “ulus” kavramını yeni bir meşruiyet kaynağı olarak merkeze oturtarak ulus-devletin temellerini atmıştır. Nitekim Portekiz, Hollanda, İtalya vb. ülkelerin ulus-devlet yolundaki adımlarının ortak değerler üzerinde inşa edildiğini söylemek mümkündür. Günümüz itibarıyla bakacak olursak Batılı güçler hep bu sistem üzerinde yeni ulus-devletlerin inşa edilmesi için çalışmışlardır.⁹¹

İkinci model ise, Alman romantik ulusçuluğundan kaynaklanmaktadır. Yani tarihsel, doğal etnik organik bütünlük çerçevesinde ele almaktadır.⁹² Nitekim günümüz itibarıyla ortaya çıkan yeni ulus-devlet inşasında, birinci modelin kabul görüldüğünü söylemek mümkündür. Çünkü temelinde, milliyetçilik akımlara dayanan bu hareketler tamamen topluluklardan

⁸⁹ Kemal Cebeci, “Küreselleşme Bağlamında Ulus-Devletin Egemenlik Gücünün Dönüşümü”, **Sayıştay Dergisi**, Sayı 71, Ekim- Aralık 2008, s. 24.

⁹⁰ Ahmet Davutoğlu, “**Küreselleşme ve AB-Türkiye İlişkileri Çerçevesinde Ulusal Egemenliğin Geleceği**”, s. 49.

⁹¹ J. Habermas, Küreselleşme ve Milli Devletin Akıbeti, (Çev), Medeni Beyaztaş, İstanbul, Bakış Yayınları, 2002, s. 202.

⁹² Bkz. Kırgızistan Kommersiyalık Enstitüsü Türk Dünyası İşletme Fakültesi’nce 21-25.05.2003 tarihinde yapılan Türk Cumhuriyetleri ve Topluluklarının Sovyetler Sonrası Sosyo-Ekonomik Değişme ve Gelişmeleri Sempozyumu’nda sunulan bildirilerinden, s. 117.

merkezileşmiş ulusa ve daha sonrası yeni ulus-devletlere dönüşmesi ortak değer ve simgeler (soy birliği, dil, kültür ve değerler) üzerinde kurulmaya çalışılmıştır.

Bu bağlamda küreselleşmenin ve küresel özgürlüklerin uyumunun temelinde ulus-devletin inşası ve güçlenmesi yatıyor olduğunu söylemek ve ifade etmek mümkündür. Çünkü küreselleşme olarak bilinen ekonomik ve sosyal gelişmeler, ulus-devletin güçlenmesine ve değişmesine kısmen engel olmaktadır. 18. yy'ın sonu ile 19. ve 20. yy'larda batı tarafından egemen bir model olarak sunulan ulus-devlet, küreselleşme süreciyle birlikte ulaşılması değil, aşılması gereken bir model şeklinde karşımıza çıkmaktadır. Dolayısıyla bu modelin temelini kapitalizm denilen olgu doldurmuştur. Çünkü 16.yy'dan beri varlığını uluslararası sistemde hissettiren kapitalizm görüşünün temelinde hep kar dürtüsünün yönlendirdiği, sermaye hareketlerinin gerektirdiği kurallar yatmaktadır.

Dolayısıyla uluslararası sistemlere göre kapitalizmin gelişmesi için en uygun ortam ulus-devlet olduğu söylenmektedir.⁹³ Fakat bu görüş günümüz itibarıyla bazı araştırmacılar tarafından pek kabul görüldüğü söylenemez. Onlara göre, küreselleşme sürecinde, kapitalizm, ulus-devleti ortadan kaldırmaya ve dönüştürmeye çalışmaktadır. Ayrıca bu süreç içinde Kapitalizm yeni ulus-devlet inşasında tehdit eder bir pozisyon aldığı söylenmektedir.⁹⁴ Dünya küreselleşme sürecine doğru ilerlerken ulus-devlet anlayışı dünyaya yaygınlaşmaya başlamıştır. Bu yöndeki gelişmeler ister istemez devletlerarası ilişkilerin pekiştiği ve geliştiği sürece neden olmuştur. Gelişen bu ilişkiler (ekonomik, siyasi, kültürel vb.) çerçevesinde kapitalizm sisteminin gelişmesiyle birlikte devletlerarası ilişkilerinde rekabetler ortaya çıkmaya başlamıştır. Kuşkusuz bu olaylar neticesinde ulus-devletler kendilerine etniklik temelinde, sınırları belli bir coğrafya içinde başka devletlere karşı özerk sisteme sahip bir yapı oluşturmaya çalışmışlardır.

⁹³ Vladimir İ. Lenin, “**Ulus-devlet kapitalistlik süreç için doğal ortamdır**”, 6.10.2003. (Erişim), http://www.komsomol.narod.ru/national/national_states.htm

⁹⁴ Ali Esgin, “Ulus-Devlet ve Küreselleşmeye İlişkin Bazı Tartışmalar”, **C.Ü. Sosyal Bilimler Dergisi**, Aralık, Cilt: 25, No: 2., 2001, s. 175- 194.

Marksistlere göre, ulus-devletlerin inşa edilmesi için sebep olabilecek ekonomik faktörlerin dikkate alınması ve bu yönde gelişmeleri takip edilmesi gerekmektedir.⁹⁵ Ayrıca Marksistler ulus kavramının tarihi ve ekonomik açıdan tanımlarken, tamamen siyasi bir anlam ifade ettiğini dile getirerek ulus-devlet inşasını devletin bağımsızlık mücadelesi şeklinde özetlemektedir.

İkinci Dünya Savaşı ve ondan önceki dönemlere bakıldığında ulus-devletin veya bir ulusun oluşması/inşası tamamen güçlü devletlerin kaba gücünü kullanarak kendi çıkarları doğrultusunda zayıf olanları işgal etmesiyle gerçekleşirken, günümüz itibarıyla özellikle Soğuk Savaş sonrası dönemde ve SSCB'nin dağılmasıyla beraber, ABD başta olmak üzere tüm güç sahibi olan devletler, güçsüz olan devletleri demokrasiyi sağlamak bahanesi ile işgal etme çabasıdadır.

Bu yeni güncel işgal hareketlerini Fukuyama şöyle ele almıştır. Ona göre, ulus-devlet inşası, yeni idari kurumların yaratılması ve mevcut olan kurumların güçlendirilmesi anlamına gelmektedir. Devletin yapılandırılması, uluslararası toplumun en önemli meselesi olarak ortaya çıkmaktadır. Ayrıca, "Devlet İnşası" adlı kitabında bir ulusun oluşmasında üç aşama ve yöntemin çok önemli olduğundan bahsetmiştir. Bu aşamaların birincisi, şiddetli bir çatışmadan yeni çıkan temelden yapılandırmaya ihtiyaç duyan Afganistan, Somali ve Kosova gibi devletlerdir.⁹⁶ Bu tür devletlerde, devlet otoritesi tamamen çökmüş temelden başlayarak yeniden bir sistem oluşturması ihtiyaç duyulmaktadır. Bu aşamada dış güçler devreye girerek teknik faaliyetlerle, çökmekte olan devletleri kısa bir süre içinde normale dönüştürerek istikrarı sağlamak için gayret göstermeye çalışacaktır. Yapılan yardımlar ve çabalar neticesinde Bosna'da olduğu gibi çökmekte olan devlet istikrarı yakalayabilirse yani başarabilirse o zaman ikinci aşamaya geçilecektir.

⁹⁵ Lenin, a.g.m., 6.10.2003.

⁹⁶ Francis Fukuyama, **Devlet İnşası, Yirmi Birinci Yüzyılda Yönetişim Ve Dünya Düzeni**, İstanbul, Profil Yayıncılık, 2012, s. 137.

İkinci aşama ise, dış müdahalelerin sona ermesidir. Aslında bu aşama ilkinden daha zordur. Çünkü artık yabancı güçlerin misyonu bitecek ve o devleti terk etmek durumunda kalacaktır. Bu aşamaya örnek olarak Irak ve Afganistan'ı vermek mümkündür. Fakat yabancı güçlerin çıkmasıyla birlikte ülkede gerçek anlamda bir barışın geldiğinden veya halk tekrardan Afganistan'da olduğu gibi gruplaşma sürecine girip giremeyecekleri konusunda emin olmak gerekir. Üçüncü ve son aşama ise, ikinci aşamayla ciddi manada örtüşmektedir. Bu aşama zayıf devletlerin güçlendirmesine ilişkindir. Bu durumda devletin yetkisi makul ve kararlı bir şekilde mevcut olup fakat temel hakları (eğitim hakkı vs.) gibi devlet fonksiyonlarının yerine getirememesidir.⁹⁷

ABD ve Batı topluluğu çatışma sonrası yeni yapılandırma sağlamanın, Başarsız ve şüpheli devletler için geçerli olduğunu düşünmektedir. Nitekim Afganistan'ı işgal ederken ulusal güvenliğin tehlikede olduğunu ve Irak'ı işgal ederken başta terörle mücadele kapsamında girip kendi çıkarları doğrultusunda bir netice alamayan ABD, daha sonra kendi güvenliğini sağlayabilmek için ve kendine zarar verecek radikal akımları önleyebilmek için demokratik yapılar oluşturmaya çalışmıştır.

Ruslar ise, ulus-devletler inşa ederken veya yeni yapılandırmalar sağlanırken iki faktörü önemsemişlerdir. Birinci faktör, zayıf bir yapıdan oluşan Rus kültürüne bağlı ve sadık bir ulus-devlet inşası, İkinci faktör ise, böylece ulus kavramı yerine vatandaşlık kavramını ön plana çıkartarak farklılıklardan kaynaklanacak olan sorunları gidermektir.⁹⁸

Bu bağlamda diğer görüşlerin nerdeyse tamamı yabancı bir müdahale veya yardımının vesilesiyle, yeni bir ulus-devlet inşa ederken, İran ulus-devlet teorisyenleri ise, yabancı bir gücün müdahalesi olmadan, insanlar kendi aralarında anlaşarak “milli şuur” (Biz) duygusu etrafında toplanarak içeriden

⁹⁷Fukuyama, **a.g.e.**, s. 139.

⁹⁸ Bkz. Andrei Kokoshin, “Real Sovereignty and Sovereign Democracy, Russia in Global Affairs”, Vol.4, October-December 2006, s. 108.

başlatılan bir faaliyet ile başaracağını ifade etmektedirler.⁹⁹ Yani milli bir iradeyle vatandaşlık anlayışı içerisinde eşit hak ve özgürlüklerine sahip bir yapının oluşması, bireylerin fikir olarak gelişmeleri gerekmektedir. Afgan teorisyeni Nurullah Kaysari'ye göre ulus-devlet, bir milletin mezhep, kabile, ırk, akrabalık v.b bağların tamamen ötesinde belli bir coğrafyada birlikte yaşaması, merkezi bir hükümete sahip olması yani milli kimlik bilincinin etrafında bir araya gelmesiyle oluşmaktadır.¹⁰⁰

Kısaca ulus-devlet kavramı, dini çatışmaların (Katolik ile Protestan) sona ermesi, sanayileşmenin gelişmesi, kentleşme sürecinin başlaması, feodal yapının zayıf bir hal alması, uluslararası ticaretin gelişmesi ve merkezi hükümet düşüncelerinin gelişmesiyle ortaya çıkmıştır. 19. yy'a kadar ulus-devlet modeline örnek olarak bilinen İngiltere ile Fransa, günümüz itibarıyla yaklaşık 180'e yakın devlet BM üyesi konumundadır.

Modernleşme ve küreselleşme sürecine girildiğinde ulus-devletlerin inşası dört sebepten gerçekleşmeye başlamıştır. Birinci sebep, bilinçli birleştirici ve sağlam iradeye sahip olan lider ve önderlerin bulunmaması, ikinci sebep, aynı coğrafyada ve topraklar üzerinde yaşayan bireylerin farklı kavimlere mensup olmalarından ötürü tek kimlik altında bir araya gelememeleri, üçüncü sebep, sosyal bir adaletten mahrum kalmaları, dördüncü ve son sebep ise, devlet siyasetinde ve belirttiği stratejilerinde eksiklilerin bulunması sonucunda yeni ulus-devletlerin yapılandırılmasına ihtiyaç duyulmuştur.¹⁰¹

Sonuç olarak, Ulus-devlet inşası genel itibarıyla Soğuk Savaş sonrası dönemde ortaya çıkmıştır. Görünürdeki amaçların batı dünyasının Sovyet etkisindeki yada egemenlik alanlarındaki devletlerin yeterince kamusal görevlerini yerine getirmemesi nedeniyle ortaya çıkan uluslararası suçların,

⁹⁹ Mohammad Jawad Salihi, "Millet Sazi wa Awamili An", **Afganistan wa Nizami Siyasi Ayinde**, (Der), Macmuayi Mahakikin wa Tulabayi Afganistan, Kabil, Sedef Yayınları, 2000, ss. 46-56.

¹⁰⁰ Nurullah Kaysari, "Qawmiyeti Arap wa Hüviyeti Milli", **Rahburdi Dergisi**, İran, Cilt:1, 1998, ss. 45-60.

¹⁰¹ Serulkalam Mahmud, **Akil wa Tawsia Yaftagi**, Tahran, Cilt. 2, İlmi ve Farhangi Yayınları, 1997, s. 47

etnik çatışmaların ve bölgesel rekabetlerin uluslararası barışı tehdit ettiği düşünülerek bu zayıf devletlerin güçlendirmesi hususunda ulus inşası olarak batı tarafından yaygınlaştırılarak kullanılmıştır. Ancak Yugoslavya örneğinde olduğu üzere etnik çatışma ve Bosnalılara karşı soykırım girişim ve çabalarının engel olmak ve düzeni sağlamak için gelen NATO güçleri kavramın genel kanaatinin aksine burada Kosova'nın bağımsızlık sürecini inşa etmeye çalışmıştır.

Kosova bağımsız olurken halen devletin yapısal kurumları tam anlamıyla oturmamıştır. Bu açıdan değerlendirildiğinde ABD Irak'ta istediği gibi bir Irak'ın ulus inşasını gerçekleştiremeyeceğini anlayınca tam olarak bağımsız olmasa da kendi içerisinde ordusu olan diğer devletlerle ikili protokoller yapabilen merkezi hükümete rağmen ekonomik antlaşmalar yapabilen Kuzey Irak özek Kürt yönetimi oluşturulmuştur. Burada da uluslararası barış ve güvenliğin sağlamasından ziyade Amerika ve batı çıkarları öne çıkmış bölgede ilerleyen zamanda çatışmaya yol açacak bir Kürt ulusu inşası büyük oranda gerçekleştirilmiştir.

Konumuz olan Beluçistan'ın ABD tarafından inşa edilip edilmeyeceği konusunda ise daha önceki örnekleri değerlendirildiğimizde 2001 Eylül ayından beri 11 yıldır Afganistan başta olmak üzere Güney Asya bölgesinde kadınların, çocukların ve masumların öldürülmesi pahasına yürütülen ve uzun süren işgal sürecinde ABD bölgede istediği ulus inşa sürecini gerçekleştirememiştir.

Bu hususlar doğrultusunda ABD'nin Taliban'la anlaşabileceği ancak tekrar batı dünyasının çıkarlarını tehdit etmesini önlemek amacıyla "Beluçistan" ulus inşasını gerçekleştireceği öngörülmektedir. Dolayısıyla ABD, yeni bir Beluçistan ulus-devleti inşa ederken kuşkusuz Beluçların batı misali soy birliği, örf adet, kültür, ortak tarih ve değerler üzerinde yoğunlaşacaktır. Çünkü Afganistan, Pakistan ve İran sınır bölgesinde yer alan Beluçistan ister istemez üç ülkeyi çok yakından ilgilendirecektir. Gelişen bu olayın etkileri üç ülkeyi doğrudan etkilenecektir. Kısaca burada ABD tek taş ile üç kuşu vurmaya çalışacaktır.

İKİNCİ BÖLÜM

BELUÇ MİLLİYETÇİLİĞİNİN ORTAYA ÇIKIŞI VE GELİŞİMİ

2.1. BELUÇ MİLLİYETÇİLİĞİNİN TARİHSEL GELİŞİMİ

Beluç olarak adlandırılan kabile Afganistan, İran ve Pakistan topraklarında yaşamaktadırlar. Verimsiz topraklar üzerinde yaşadıkları için hayvancılıkla meşgul olmaktadır. Beluçlar, bulunduğu ülkelerin daha çok sınır bölgelerinde yaşamaktadırlar. Yaşadıkları coğrafyaya nereden geldikleri konusunda somut ve kesin bir bilgi olmadığı için, Beluç kökeni ile ilgili tahminler yürütülmektedir. Harrison'ın yapmış olduğu araştırmalarında, Beluçların Hint-Aryan kökenli oldukları tezini savunmakta ve bu fikri desteklemektedir. Yani otlak ve su kaynakları için Suriye'den Afganistan, İran ve Pakistan'ın sınır bölgelerine göç etmişlerdir¹⁰². Fakat Hamid Ahmadi'nin ortaya koyduğu teze göre, Beluç halkının esasen bugünkü İran coğrafyasının bir halkı olduğunu savunarak, 1040- 1157 yıllarında Pakistan'a göç ettiklerini iddia etmektedir.¹⁰³ Yine Ahmadi'ya göre, Makranın Beluçları Karadeniz ve Hazar Denizi'ne yakın bölgelerdeki ana vatanlarından doğuya doğru göç etmelerinden sonraki ana yurtları olduğu iddiasını aktarmaktadır.¹⁰⁴

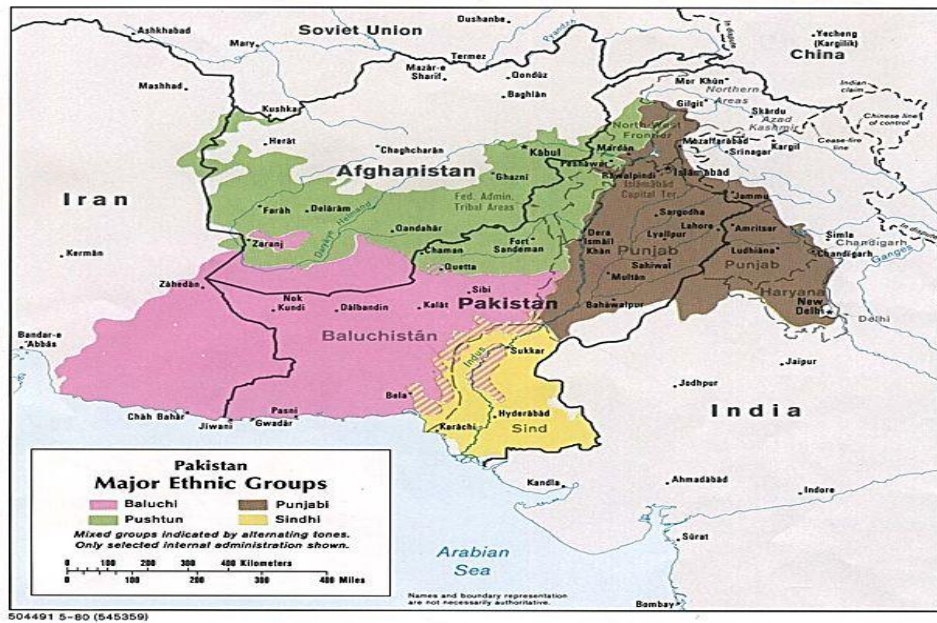
Beluç isminin yazılı olarak geçtiği en eski eser ise Firdevsi'nin Şehname'si olduğu belirtilmektedir. Şehname'de Beluçların Keykavus ve Keyhüsrev döneminde Turanlılarla savaşıran İran ordusunun belkemiği oldukları yazılmaktadır. Beluçistan, 651 yılında, Hz. Ömer döneminde İslâm orduları tarafından fethedilmiştir. Bu fethi takiben 200 yıl boyunca, Beluçistan, Şam ve Bağdat'taki Emevi ve Abbasi halifeleri tarafından yönetilmiştir.

¹⁰² Selig S. Harrison, **In Afghanistan's Shadow: Baluch Nationalism and Soviet Temptations**, Carnegie Endowment for International Peace, 1981, p. 10.

¹⁰³ Hamid Ahmadi, **The Politics of Ethnic Nationalism in Iran**, Carleton University Press, Kanada, 1995, S. 121.

¹⁰⁴ Muhammad Sardar Khan Baloch, **History of Baloch Race and Balochistan**, Karachi: Process Pakistan, 1958, p. 17'den aktaran Hamid Ahmadi, a.g.e., p. 127.

Beluçlar, dünyada nüfuz olarak en çok (%70) Pakistan'da yaşamaktadırlar.¹⁰⁵ Beluçlar, İran'da Farsça konuşan Sistaniler, Afganistan'da Peştunca konuşan Patanlar, Pakistan'da Brahoi ve Pencabiler'le bir arada yaşamaktadırlar.¹⁰⁶ İşlam'dan önce Zerdüşti inancında olan Beluçlar günümüz itibariyle genelde Sünni ve Mşlmandırlar.¹⁰⁷ Selig Harrison, Beluçların 1970'lı yıllarda yaklaşık 5 milyon nüfuza sahip bir toplum olduklarını naklederken, günümüz itibariyle bu sayının 10–15 milyona yükseldiğini söylemek mümkündür.¹⁰⁸

Harita 1: Pakistan'daki Etnik Gruplar ve Beluçistan

Kaynak: <http://www.heritage.org/maps>

Rus kaynaklı araştırmalara göre, Beluç kelimesi basit bir anlama sahiptir. Temelinde kelime iki kısımdan oluşmaktadır. İlk kısım Ba- (bar diye telaffuz ediliyor) dışarısı, l ve yayla; ikinci kısım –luch savunmasız, çıplak, yoksul anlamlarına gelmektedir. Bu nedenle Beluç, açık arazide çölde yaşayan ve g ederek yaşamayı seçmiş insan olarak açıklanmaktadır.

¹⁰⁵ Dünya Geneline Beluç Nüfusu tablosuna bkz., s.76

¹⁰⁶ Aygün Attar, **İran'ın Etnik Yapısı: Yakın Dönem ve Günümüzde**, Ankara, Divan Yayıncılık, 2006, s. 198.

¹⁰⁷ Yalçın Sarıkaya, **İran'da Milliyetçilik ve Bölgede Yansımaları**, Ankara, Ötüken Yayınları, 2007, s. 218.

¹⁰⁸ Sarıkaya, **a.g.e.**, s. 219.

Beluçlar uzun zamandır bilinen bir halktır. Beluçların mensubiyetleri konusunda çeşitli görüşler bulunmaktadır. Bazı tarihçiler onların Arap ırkından geldiğini kanıtlamaya çalışıyorken bazıları da Türk olduklarına gönderme yapmaktadırlar. nc bir grup da Beluçların Hint “Rajputlar’ın” torunları olarak düşünmektedir.¹⁰⁹

Beluç etnografyası ve tarihi üzerinde deneyimli İngiliz tarihçisi L. M. Dames, Beluçların İran’ın kuzeyinden (Hazar denizinin güneydoğusu) g ettiklerine inanmaktadır. Sovyet ekolleri de aynı fikirdedir. Doğu ve güney Beluçistan’da yaşayan Beluçların çoğu kendilerini Arapların torunları olarak görüyor ve Halep’i ana yurtları olarak kabul etmektedirler. Fakat Beluçların Arap soyundan geldiğini gösteren kesin bir kayıt bulunmamaktadır. Dames’in açıklamaları ve Beluçları Hint-Ari kökene dayandıran diğerlerinin görüşleri daha mantıklı ve uygun görünmektedir.¹¹⁰

Belgeler ve olaylar Beluçların, İran’ın güney kesimlerinden kuzeye ve Kerman’a ne zaman g ettikleri hakkında somut bir bilgi vermemektedir. Fakat bazı düşünürler gn 6. yüzyılın sonları ile 7. yüzyılın başlarında olduğunu düşünmektedirler. Kesin bir cevap verilememekle birlikte, Beluçların temel g sebebinin 5. yüzyılın ikinci yarısında meydana gelen “Yaphtal” saldırıları olduğu düşünülmektedir. Bununla birlikte, İran’ın güneyi Araplar tarafından işgal edilene kadar Araplar Kerman’ı M.S. 643’te işgal etmiştir.

Beluçlar Kerman’ın güney batısında yaşamışlardır. M.S.10. yüzyılın başlarında, nüfus artışından dolayı, bazı Beluç kabileleri doğu kıyılarından Sistan’a ve daha iyi otlakların olduğu Horasan’a göç etmişlerdir. Beluçlar Sistan’da ve Horasan’da çok uzun kalmamışlardır. Ama bazı i ve dış etkenlerden dolayı Batı Mokran’ın güneydoğusuna g etmişlerdir. Bu etkenlerden bir tanesi Belulardan hem sayıca hem de askeri olarak gl Selçukluların 12. yüzyılda Horasan’a saldırıları ve burayı devralmaları

¹⁰⁹ Amiri, “**Few Words About Baluches**”, Afghanistan Today, May-June, 1988, No. 3, s. 23

¹¹⁰ Amiri, **a.g.m.**, s. 24.

olmuştur.¹¹¹ Mokran, hayvanların beslenmesi için çok da uygun bir yer olmadığından dolayı Beluçlar oradan göç etmişlerdir. Beluçların büyük kısmı 13. yüzyıla kadar Mokran'ın batısında yaşamaya devam etmişlerdir. Buna rağmen Randamagasi, Korjani ve diğer birkaç güçlü Beluç kabilesi tarım alanları ve otlakların bulunduğu kuzey kesimlerine doğru göçlerini sürdürmüşlerdir.

Göçler esnasında Beluçlar, Mid, Hot, Kodar ve Maki gibi diğer kabilelerin topraklarını ile doğu Beluçistan'ın merkezindeki Çingeneler, Rajputlar ve diğerlerinin topraklarını alarak onları esir etmişlerdir. Bu durum ise bir anlamda bölgedeki Beluçların etnik formülasyonunu önlemiştir.

Mokran'dan Sionistan'ın (Sibi) doğusuna ve Kalat'a göçleri esnasında, Beluçlar Broviha kabileleri ile karşılaşmışlardır. Bölgenin doğu ve batı kısımlarına doğru ilerleyişlerinden sonra, Beluçlar Kalat, Sibi ve Kaj Gandawa topraklarına ulaşmışlardır. Buradan Sind Haydarabad ve Karaçi'nin bulunduğu güney bölgelerine yerleşmişlerdir. 14. yüzyılın sonlarına doğru Sionistan ve Kaj Gandawa'dan Multan ve Pençap'a doğru olan göçlerini noktalamışlardır. Sind ve Pençap'a yerleşen Beluç kabileleri bu bölgenin siyasetinde etkili olmuşlardır.

Beluçlar, Babür Şah ve oğlu Hümayün'ün saltanatı boyunca büyük hizmetlerde bulunmuşlar ve askeri seferlerde yer almışlardır. Daha sonra Beluç derebeyleri (toprak ağası da denebilir) Sind'de kendi yönetimlerini oluşturmak için girişimlere başlamış ve hedeflerine ulaşmışlardır¹¹². Kısaca Beluçların şuan yaşadıkları yerlere yerleşme ve daha fazla toprağa sahip olma çabaları 11. yüzyıldan 16. yüzyıla kadar devam etmiştir. Beluçların ve Farsların konuştukları diller aynı dil ailesinin iki benzer çeşididir.

Beluçlar genelde dağlık bölgede keçi derisinden yapılmış çadırlarda hayatlarını sürdürmektedir. Cesur, korkusuz ve savaşçı bir yapıya sahiptirler. Beluçistan olarak adlandırılan bölge kuzeyden Afganistan ve Sistan'a,

¹¹¹ Amiri, **a.g.m.**, s. 24.

¹¹² Amiri, **a.g.m.**, s. 25.

doğudan Sind (Pakistan), batıdan Kırman eyaletine (İran), ve güneyden Hint okyanusuna uzanmaktadır.¹¹³ Deniz ve okyanus kıyısında olan bölgelerde tarımdan söz edilebilir, özellikle Kındua bölgesinde su olduğu için pirinç yetiştirilmektedir. Afganistan ve Sistan bölgesinde su olmadığı için tarımdan bahsetmek mümkün olmamaktadır. Bu bölge daha çok çöller ve dağlardan oluşmaktadır.

Bölge dağlarında yanardağ olduğu görülmektedir. Bu yüzden Beluçistan dağlarında kibrit, demir, bakır, kömür, petrol ve tuz madenleri bulunmaktadır. Cılvan dağlarında zaman zaman altın ile gümüş görülmektedir. Bununla birlikte bazı dağlarında ise sürme ile mermer taşları bulunmaktadır¹¹⁴. Bölgede az sayıda aslan ile kaplanın görülmesiyle birlikte, kurt ve vahşi köpeklerin oldukça çok bulunduğu bölge insanları tarafından söylenmektedir.

Bölgeden elde edilen demir, surb ve çelik Hindistan'a gönderilmektedir. Karşılığında ise şeker, ipek kumaşlar vb. ihtiyaç duyulan şeyler getirilmektedir¹¹⁵. Bazı araştırmalara göre Beluçlar iki ayrı gruba ayrılmaktadır. Bunlardan birincisi Beluçların kendileridir. İkinci grup ise Brahuiler (Braham-i)'dir. Bunlar daha çok Beluçistan bölgesinin doğusunda yaşamaktadırlar. Beluçlar, Brahamilerin Arap ırkından geldiklerine inanmaktadırlar. Fakat yapısal ve fiziksel açısından bakıldığında bir benzerlik görülmemektedir. Brahamiler uzun boylu yapılı siyah saçlı ve siyah gözlü olarak bilinmektedirler.¹¹⁶

Beluçlar genelde Sünni mezhebinde olup bazıları Yahudi kültürünün etkisine kalmışlardır. Arap ülkelerine göç eden ve oralarda yaşayan Beluçlar ise Hanbeli Mezhebindendirler. Fakat İran'da yaşayan Beluçlar'dan iki kabile Şii Mezhebindendirler. Bunlar, Bamri ve Abdul Hayi kabileleridir.¹¹⁷

¹¹³ Said Succadi Said Mansur, **Bastan Şinasi ve Tarihi Beluçistan**, Tahran, Hor Yayınları, 2006, ss. 11-12.

¹¹⁴ Said Succadi, **a.g.e.**, s. 13.

¹¹⁵ Said Succadi, **a.g.e.**, s. 13.

¹¹⁶ Said Succadi, **a.g.e.**, s. 13.

¹¹⁷ İslam Kazmiye, **Cay-i Pahe İskender**, Tahran, İlmi wa Farhangi Yayınları, 1979, s. 47.

Konuştukları dil ise eski Farsçadır. Beluçistan'ın bazı bölgelerinde telaffuzunu değiştirdikleri için Beluçları anlamakta zorluk çekilmektedir.

Beluçların kökeni konusunda iki görüş mevcuttur. Birincisi, Hz. Muhammed'in (S.A.S.) amcası Hz. Hamza'nın (R.A.) soyundan geldiği görüşü olup, İran'daki Mübarek-i ve Pakistan'daki Mari ve Bugti aşiretleri dışında fazla kabul görmemiştir. Günümüz Beluç milliyetçileri tarafından kabul görmeyen ve akademik bir çalışmadan uzak olduğu dile getirmektedirler. İkinci görüş ise, yani Aryan/İran-i kök görüşünü benimsemektedirler. Henry Pottinger'in Brahoilerle ilgili yaptığı çalışmasında, onların Tatar veya Mughal (Kuzey Hindistan Moğolları) oldukları fikrini savunmuştur.¹¹⁸ İneyetullah Baluç'un da Altaik (Türkmen ve Kırgız kolu) görüşünün savunucusu kuşkusuz ki Pottinger'in ortaya çıkardığı görüşünden etkilemiş olabilir.

Beluçistan seyrek bir nüfuza sahip olmakla birlikte ekonomik sorunlarla sürekli karşılaşmaktadır. Çünkü bölge kurak bir iklime sahip olması nedeniyle tarım konusunda az gelişmiş, burada yaşayan insanlar daha çok hayvancılıkla meşgul olmuşlardır. Bunun yanı sıra bölgede okulların olmaması Beluç halkını eğitimsiz bırakmıştır. Bu konu üzerine bölge ülkeleri ve tarihe bakıldığında işgalci devletler de (İngiltere, SSCB ve ABD) teveccüh göstermemişlerdir.

1973-1978 yılları arasında cumhuriyetin kurulmasıyla birlikte, özellikle 1979'da Afganistan (SSCB tarafından işgal edilmiştir) Beluçların büyük bir kısmının bölgeyi terk etmek zorunda bırakmıştır. Beluçların yerini Afganistan hükûmetine karşı çıkan ve daha sonra merkezi hükûmete karşı Cihat ilan edecek olan Peştun mültecileri almıştır. Afganistan'da merkezi hükûmete karşı yapılan Cihat'ta Beluçlar önemli görevler üstelenmiştir. İlerleyen bölümlerde konu detaylı bir şekilde ele alınacaktır.

¹¹⁸ Henry Pottinger, **Travels in Belochistan and Sind**, p. 71'den aktaran "Baloch Nationalism: It's Origin And Development", Baloch Wana.Org, (Erişim), <http://www.balochistaninfo.com/200604/BalochNationalismitsOriginandDevelopment.pdf>, 10.02.2007.

Belli bir coğrafyaya sahip olmayan Beluçlar, sürekli bir g halinde olmaları ve ayrıca kabile şeklinde bir yaşam tarzına sahip olmaları nedeniyle Beluçların nüfusu konusunda da her dönemde tahminler yrtlmektir. 1981 yılında gelindiğinde, Siddiqi'nin de yapmış olduğu araştırmaya göre, Beluç nüfusunun geneli 4,3 milyondur.¹¹⁹Blgede yaşanan sosyal, ekonomik sıkıntılardan dolayı, toplumsal çöküşün sonucunda ve bölgeden dışarıya yapılan güçlerin neticesinde bölge halkının tamamının Beluç kökenli olduklarını söylemek mümkün değildir. Çünkü Afganistan işgalinden sonra bölgeye akın eden Peştunlar Belulardan sonra gelmektedir. Beluçlar ve Peştunlar'dan sonra, nüfus çoğunluğuna sahip olan Bahuiler'dir. Bunları takip edenlerde Sindiller ve Pencabilerdir ki bunlar daha çok Sind ve Pencap bölgesinde bulunmaktadır.¹²⁰

Bazı kaynaklar ve araştırmacılara göre, Beluç nüfusu hakkında farklı görüşler bulunmaktadır. Örneğin, Pikolin, 1,5 milyonu doğu Beluçistan'da (Pakistan), 600 bini batı Beluçistan'da (İran ve Pakistan) 200 bini Afganistan'da, 50 bini Hindistan'da 40 bini SSCB'nin ve 10 bini Arap lkelerinde yaşayan toplam 2,5 milyon kadar bir nüfus olduğunu iddia etmektedir. Fakat Muhammed Serdar Han, Pikolin'in iddiasından farklı olarak Beluç nüfusunun 18 milyon olarak saymaktadır.¹²¹

Afganistan'da yapılan araştırmalarda, bazı küçük Beluç kabilelerinin Herat, Mezar-ı şerif, Jauzjan, Kabil ve Kandahar'a kadar uzandıklarını göstermektedir. Ayrıca Badakhshan'ın da çok uzak köy ve kasabalarında yaşamaktadırlar. Rostagh'ın içinde ve onun Dehak, Kaiwan, Pastiki gibi uzak köylerinde yaşamaktadırlar. Sayıları 50–60 bine kadar olan bu bölgelerdeki Beluçlar anadillerini unutmuşlardır ve Dari, Peştunca ve Özbekçe konuşmaktadırlar.¹²²

¹¹⁹ Siddiqi Akhtar Husain, **Baluchistan (Pakistan): It's Society, Resourcesand Development**, University Press of America, 1991, p. 11.

¹²⁰ Ahmad Akbar S., **Pakistan Society: Islam, Ethnicity, andLeadership in South Asia**, New York Oxford UniversityPress, 1986, p. 130.

¹²¹ Amiri, **a.g.m.**, s. 24.

¹²² Amiri, **a.g.m.**, s. 25.

*“Beluç etnik milliyetçiliği pek çok safhadan geçmiştir. İdeolojiler ve hedefler bağlamında farklı tezler ortaya konmuştur. Birleştirici, rekabet eden ve zaman zaman çatışan bu tezlerde Beluç hedefleri özerklik, konfederasyona katılma, ayrılıkçılık ve irredantizme kadar geniş bir yelpazeyi barındırmaktadır. Beluç kabilelerine mensup olmak tezlerin genelinde ortaklık gösterirken, tarihsel hatıralar / mitler, ortak dil, görece benzerlik gösteren değer sistemleri ve gelenek-görenekler diğer birleştirici unsurlardır”.*¹²³

Afganistan kaynaklı araştırmalara göre, Beluçlar Merv, Sarkhas ve Aşkabat’tan Suudi Arabistan’a, Abbas limanından Sind’e, Pencab ve Kandahar’a kadar olan geniş bir alana yayılmış coğrafya üzerinde yaşamaktadırlar. Birkaç bölgesel çeşidiyle birlikte Beluci dilini konuşmaktadırlar.

Beluçistan, Beluç kabilelerinin yaşadığı Kerman’ın batısından Sind’in doğusuna kadar olan, Arap denizinden İran’ın güneydoğu tepelerine kadar uzanan bölgedir. Hiç elverişli bir iklimle sahip olmayan kurak çöller ve kayalıklarla dolu dağlar bu bölgenin büyük kısmını oluşturmaktadır. Batı Beluçistan 150.000 km² den daha büyük bir alanı oluşturduğu düşünülmektedir. Bölge siyasi ve coğrafi nedenlerden dolayı 4 parçadan oluşmaktadır. Bu parçalar; Surhad, Sarwan, Bambpur ve Mokran’dır.¹²⁴

Surhad: Batı Beluçistan’ın kuzeyinde yer alır. Hem Kürtlerin hem de Beluçların hayvancılık yapabilmeleri için uygun dağlık bir arazidir.

Sarwan: Batı Beluçistan’ın güney batı kesiminde yer almaktadır. Bampusht dağları Sarwan ve Mokran’ı birbirinden ayırmaktadır. Mashakil nehri kuzey dağlarından doğar ve Beluçistan’ın doğu ve batı platolarını sulamaktadır.

¹²³ Ali Erhan Ertan, **Pakistan’da Etnik Milliyetçilik Hareketleri ve Beluç Sorunu**, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Ankara, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2009, Konuyla ilgili daha fazla bilgi edinmek için bkz. Harrison, **a.g.e.**, p. 262.

¹²⁴ Amiri, **a.g.m.**, s. 25.

Bambpur: Yüksek toprakları içerir ve dağlarla çevrilidir. Batı Beluçistan'ın ikinci büyük nehri olan Bambpur nehri, bu yüksek toprakları kuzey ve güney olmak üzere ikiye bölünmektedir.

Mokran: Batı Beluçistan'ın güney batısında yer almaktadır. Mokran'ın merkez ve kuzey bölgeleri verimli topraklar ve tarıma uygun araziler bakımından zengindir ve bölge topraklarının büyük kısmı hurma ağaçlarıyla örtülmektedir.

Doğu Beluçistan'ın Zavab, Kuetta, Pişin, Suibi, Loralai, Kaj Gandawa, Chakai, Kharan, Sarwan, Kalat, Jalwan ve Wols Bila'yı kapsadığı düşünülmektedir. Zawb doğu Beluçistan'ın kuzey batı ucunda yer alırken, Kuetta, Pishin, Suibi, Loralai ve KajGandawa kuzey batı ve batıda yer almaktadır. Chakai ve Kharan batıda iken, Kalat, Sarwan ve Jalwan doğu Beluçistan'ın merkezinde yer almaktadır. Kuetta şehrinden Lasbila sınırına kadar olan bölge kuzeyden güneye Serdar Nişindir.¹²⁵

Beluçistan sıcak ve yakıcı yazı, çok soğuk olan kışı, dondurucu rüzgârları, fazlaca toz bulutları, taşlı ve kumlu toprakları, yetersiz yağış miktarı ve depremleri ile tanınmaktadır. Beluçlar, kabile şeklinde yaşamakta oldukları için kabilelerin başında bir Serdar -kabilenin şefi, kayıtsız ve şartsız sözü geçen kabile büyüğü- bulunmaktadır. Serdarların başında ise bir Navap bulunmaktadır. Bu yönetim şekli daha çok Afganistan ve Pakistan Beluçların'da görülmektedir. Beluçlar kabile halinde bir yaşam sürdürdükleri için Afganistan'da, İran'da ve Pakistan'da yaşayan Beluçları sınıflandırmak ve birbirlerinden dil, lehçe ve bazen de kıyafet açısından ayırabilmek mümkündür.¹²⁶

¹²⁵ Serdar Nişin Farsça bir kelime olup, Serdarların yani kabile reislerinin yaşadığı yer anlamında gelmektedir. Nişin kelime itibarıyla oturmak, barınmak, kalmak vs. anlamlar taşımaktadır.

¹²⁶ Wilber Donald N., **Pakistan: Its people, Its Society, Its Culture**, Hraf Press, New Haven, 1964, p. 54.

2.1.1. Soğuk Savaş Öncesi Dönemde Beluç Milliyetçiliği

Araştırmalar sonucunda elde edilen bilgilere göre Soğuk Savaş döneminden önceki döneme bakıldığında, batı ve kuzey Beluçistan'ın daha önemli olduğu görülmüştür. Coğrafi açıdan bakıldığında İran Beluçistan'ı, ve Pakistan Beluçistan'ı olarak ayrılmıştır. Ayrıca Beluçlar Pencap, Sind ve Afganistan'ın çeşitli illerinde ve sınır bölgelerinde de barınmaktadır. Heredot'a göre bölgenin en eski ismi "Behistun Makaları"dır. Bu isim şekillenerek Makran Hanlığı sözcüğü haline gelmiştir. Bu sözcüğün, özellikle batı bölgesinden çıkması güçlü ihtimallerdendir.¹²⁷

Beluçistan bölgesinin kültürü daha çok fetihler nedeniyle Hazar denizi ile Arap denizi arasındaki bölgeleriyle benzerlik kazanmaktadır. Etkileşim halinde olup ortak bazı özelliklerinde bulunduğu söylenmektedir. İskender döneminden itibaren Beluçistan bölgesi önemli bir stratejiye sahip olmuştur. Makedon ordusu, Hindistan'dan çekildikten sonra veya İskender'in ölümünden sonra bölgeye birkaç kez önemli stratejisinden faydalanarak Las Bela ve Makran'a ulaşmıştır.¹²⁸

Araplar M.S. 700 yılında bölgeyi işgal ettiklerinden sonra Makran ismini Mukran olarak değiştirmişlerdir. Firdevs'inin iddiasına göre, Beluçların yaşadığı bölge, Araplar tarafından işgal edilmeden önce, Beluçlar yaklaşık 100 yıla yakın Makran bölgesinde yaşamlarını sürdürmüşlerdir. Fakat işgalden sonra bütün Beluç halkı Fars bölgesine yerleşmişlerdir.¹²⁹

Beluçistan Ulusal Hareketi (BUH) ve Beluçların yaşadığı bölgede bir milliyetçilik akımını ortaya çıkartabilmek için, bununla birlikte bugünkü milliyetçi hareketlerini, Ulusal birlikteliği özellikle BB'yi sağlayabilmek için dönemin liderlere ihtiyaç duyulduğu görülmektedir. Bu tür bir girişimde ilk kez (Makran sahillerinden Ketta'nın güneyine ve bugünkü Marri kabilesinin

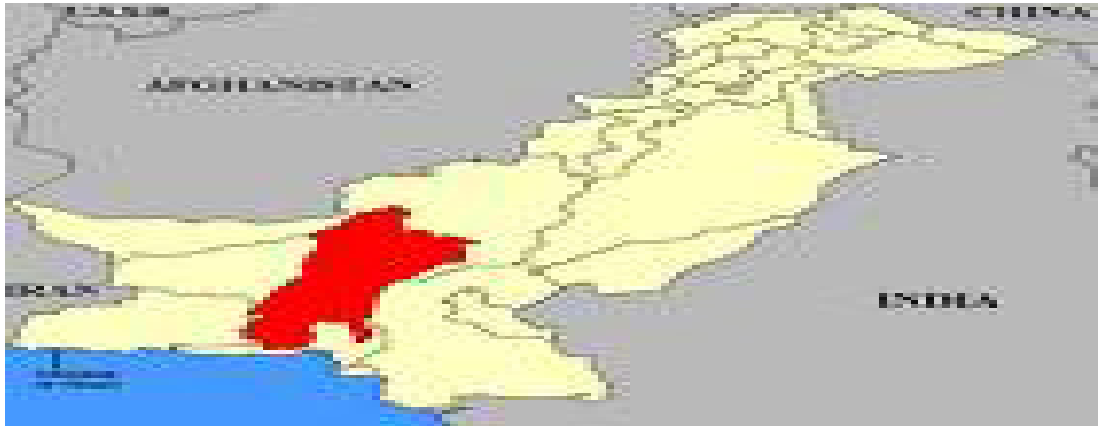
¹²⁷ Siddiqi, **a.g.e.**, p. 17.

¹²⁸ Pastner Stephen L., "Lords of the Desert Border: Frontier Feudalism in Southern Baluchistan and Eastern Ethiopia", **Middle East Studies**, No. 10, 1979, p. 96.

¹²⁹ Ahmed Aijaz, "The National Question in Baluchistan", **Pakistan Forum**, vol. 3, no. 8/9, 1979, p. 12.

yaşadığı bölgeye kadar geniş bir coğrafya üzerinde bir konfederasyonu kurmak için) Mir Chakar Rind bulunmuştur.¹³⁰ Chakar 1487 – 1511 tarihleri arasında yani ölümüne kadar Beluç yönetiminin başında bulunarak BB'yi sağlayabilmek için uğraşmıştır. Fakat bu konfederasyon ve birlik Chakar'ın ölümünden sonra iki kabile (Rindler ve Lashariler) arasında çıkan iç savaşla son bulmuştur.¹³¹

Bazı kaynaklara göre BB'yi, Mir Chakar'ın ölümünden sonra 1666 yılına kadar bir birlikteliği sağlayamamıştır. 1666 senesinde Ahmediler tarafından kurulan Kalat Hanlığıyla birlikte Beluç politikasının değiştiği görülmektedir. 17. yüzyıla kadara Kalat yöneticilerinin Hintli oldukları söylenmektedir. Fakat bu tarihten sonra Müslüman hanedanlığı Beluçistan bölgesini işgal etmiştir. Pakistan'da yaşayan Ahmediler, Mirvariler soyundan olup, Mirvariler'inde Arap kökeninden geldikleri söylenmektedir. Mirvariler Mir Ahmed dönemine kadar (1666-1667) Kalat yönetimini ele tutmuşlardır.¹³²

Harita 2: Kalat Devleti

Kaynakça: <http://www.balochhomeland.com/maps.htm>

Beluç kabileleri arasında Kalat Hanlığıyla beraber “Divanların” kurulduğu ve kabilelerin yönetiminde serdarlar etkili kılınmış ve sorumlulukları serdarlara devredilmiştir. Savaşmadan sorunları çözebilmek için kabilelerce

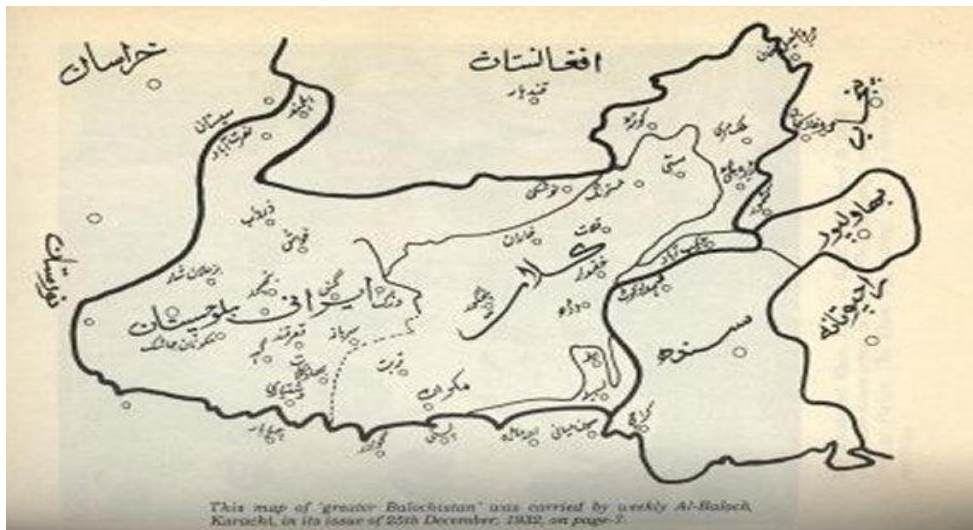
¹³⁰ Ertan, **a.g.e.**, s. 63

¹³¹ Harrison, **a.g.e.**, pp. 12-13.

¹³² Ahmad, **a.g.m.**, s. 14

kendi aralarında meclis denilen “Jırgalar”¹³³ kurulmuştur.¹³⁴ Kalat Hanlığı (1666) tarihi boyunca, daima kendisinden güçlü olanın, özellikle İran Monarşisinin kontrolü altına girerek -İran devleti tarafından vergiye tabi tutularak- yönetimini sürdürmüştür.¹³⁵ Beluçların kendi tarafından üretilen politikaları 18. yy. tam anlamıyla ortaya çıkmıştır.

Mir Nasır Han 1749 yılından itibaren kendi yönetiminin sonuna kadar (44 yıllık yönetimi hayatı boyunca) Beluçlar arasında modern ve çağdaş olmasa da bir askeri organizasyonu ve birlikteliği sağlayabilmiştir. Bunun yanında bürokratik bir sistemi de kurarak dış politikasında yenilikler getirmiştir.¹³⁶ Beluçlar iyi bir ordu kuramadıysalar da yine de gerek duyulduğunda Serdarların çağrısıyla gerekli zaman ve mekânlarda mücadele vermişlerdir.

Harita 3: Kalat Devleti (EskiDerice)

Kaynak: <http://www.balochhomeland.com/maps.htm>

¹³³ Jırğa kavramı genellikle güney Asya ülkeleri özellikle Afganistan’da sık sık kullanılmaktadır. Jırğa, kabilelerin, Aşiretlerin veya halk tarafından seçilen vekillerin bir araya gelerek oy birliğiyle en azından çoğunluğun verdiği karara bağlı kalacak sonuçların varacağı yerdir. Jırgalar genelde kabileler arasında yapılan bir meclistir. Fakat ülke çapında yapılan meclislere “Loy- jırğa” yani “Büyük Meclis” denilmektedir.

¹³⁴ Siddiqi, **a.g.e.**, p. 20.

¹³⁵ Ahmad, **a.g.m.**, p. 16.

¹³⁶ Selig S. Harrison, “Baluch Nationalism and Super power Rivalry”, **International Security**, vol. 5, no. 3, 1980-81, p. 153.

Nasır Han yönetiminin ilk yıllarında İran Şahı Nadir'e vergi vermiştir. Buna karşılık da İran, Kalat Hanlığı'na (1666) karşı gelecek her türlü bölücü hareketleri ve rakip çıkacak güçleri etkisiz hale getireceğine söz vermiştir. Nasır Han'ın uygulamış ve takip etmiş olduğu bu ince ve ustaca diplomasisi Kalat Hanlığın (1666) ömrünü birkaç yıl daha da uzatmıştır. Nasır Han bir yandan İran'dan destek alırken diğer yandan ise geleceğe yönelik BB'yi ve onların bir araya gelip güçlü sesle ve birlikte hareket etmeleriyle bağımsızlık planları kapsamında bazı çalışmalar sürdürmektedir.¹³⁷

İran'da 1747 yılında Nadir Şah'ın bir suikast sonucunda kurban gitmesiyle birlikte Nasır han İran'a karşı çıkmıştır. Nasır Han'ın ayaklanması, Afganistan'da Ahmed Şah Durrani'nin yönetimi ele geçirmesinde büyük etkenlerden biri olmuştur. Fakat Afganistan otoritesinin güçlenmesi sonucunda bu kez Afganistan'a vergi vermeye başlamıştır. Nasır Han'a göre, Beluç birliği ve bağımsızlığına gidişte, "İran'da yaşamakta olan ve bizden uzak bir coğrafyada yaşayan Beluçlar"ın engel olmaları olarak düşünülmüştür.¹³⁸ Çünkü bir arada olmaları ve birlikte hareket etmeleri daha etkili, büyük seslerin ve güçlerin ortaya çıkmasına sebep olmaktadır.

Beluç bağımsızlık hareketinin başlangıç noktası olarak Nasır Han dönemi bilinmektedir. Bugün ise Beluçlar bu dönemin çok önemli olduğunu dile getirerek bu döneme ait yapıtların ve anıtların ortaya çıkartıp araştırma yapılmasının gerekli olduğunu savunmaktadırlar.

"1758 tarihinde Nadir Şah'la savaşa tutuşan Nasır Han'ın Kalat Hanlığı, İngilizlerin bölgeye gelmeleriyle geçici bağımsızlığından olmuştur. Beluç milliyetçisi Bizenjo iki sebepten ötürü Kalat Hanlığı'nın Bağımsız Beluçistan'a dönüşemediğini savunmaktadır. Bizenjo'ya göre ilk olarak Beluçların kendileriyle kıyaslandığında daha şanslı olan Afganların aksine, talihsiz kaderlerine bağlı olarak, İngilizler için hayati öneme sahip bir

¹³⁷ Ahmad, **a.g.m.**, p. 17.

¹³⁸ Shirin Tahir-Kheli, "Iran and Pakistan: Cooperation in an Area of Conflict", **Asian Survey**, vol. 17, no. 5, 1977, p. 477.

coğrafyada yaşamış olmalarıdır. Rusların Afganistan'a girmeyerek güneye hızlı yönelişinin gerçekleşmesi durumunda Afganistan gibi Beluçistan'da İngiliz savunma stratejisinde Nasır Han'ın Beluç Devleti daha etkin bir rol üstlenebilirdi. İngilizler Afganistan'ı bütün olarak destekleyerek savunma planının merkezine oturtmuş ve Beluçistan'ı, parçalara ayrılarak ileri savunma karakolu vazifesine layık görülmüştür. İkinci sebep Beluçların kendinden kaynaklanan bir sorundur. Nasır Han'ın haleflerinin İngilizlerce manipüle edilmemesi durumunda daimi bir politika üretebileceklerini savunmaktadır".¹³⁹

Bu dönemlerde İngilizler bölgede varlıklarını hissettirmeye çalışmışlardır. Özellikle Afganistan'da olayların geliştiği ve bölgede bazı ülkelerin Rusya-İran ciddi bir şekilde güçlü olarak ortaya çıkmalarıyla birlikte İngilizler tamamen güney Asya stratejik açıdan önemli olan bölgesine yönelmiştir. Bölgede Afganistan önemli bir stratejik konuma sahip olduğu için günümüze kadar yabancı güçler tarafından işgal edilmeye devam edilmektedir. İngilizler de bu önemi bilen yabancı güçlerden olduğu için Afganistan'ı işgal altına almıştır.

Bazı araştırmalara göre İngilizlerin Afganistan'ı işgal ederek bölgeye girmesinin iki sebebin olduğunu belirtilmektedir. Bunlardan birincisi; bölgede Rus etkenin gün geçtikçe büyümesi ve etrafındaki ülkeleri işgal ederek Avrupa'ya bir tehdit oluşmasıdır. İkinci sebep ise, bölgenin önemli bir stratejiye sahip olmasıdır. Ayrıca İndus Vadisinin ticari bir öneme sahip olması ve İran'la bağlantının sağlanabilmesi için önemli bir konuma sahip olması da sebeplerdendir.¹⁴⁰

İngilizler Beluç Serdarlarının kendi aralarındaki rekabetten faydalanarak onları ajanları olarak kullanmayı başarmışlardır. Beluçları, kabile veya aşiret Serdarları vasıtasıyla kontrol etmeyi ve onların birlik ve

¹³⁹ Ertan, **a.g.e.**, s. 74, konuyla ilgili daha detaylı bilgi için bkz, Harrison, **a.g.e.**, s. 156.

¹⁴⁰ Siddiqi, **a.g.e.**, pp. 21-22.

bağımsızlık yolunda ortaya çıkartmış oldukları düşünceyi birkaç yıllığına askıya almaya çalışmışlardır.

Beluçlar, 1841 yılındaki Birinci Afgan-İngiliz Savaşı'nda bölgede İngiliz yanlısı olarak çok önemli roller oynamıştır.¹⁴¹ İngilizler, dağlık ve stratejik bir önem taşıyan Beluçistan üzerinden geçerek Afganistan topraklarına saldırı gerçekleştirmişlerdir. Çünkü o dönemde Beluç Serdarları, İngilizler tarafından himaye edilmiş ve desteklenmiştir. İngilizlerin saldırılarına karşı Afgan halkı kendi içinde birlikteliği sağlamışlardır. Hatta Birinci Afgan-İngiliz Savaşı'nda İngilizleri Hindistan'a kadar geri çekilmelerini sağlayabilmişlerdir. Afgan halkı hem doğudan hem de batıdan ayaklanarak İngiliz askerlerini bir çember içerisinde sıkıştırmıştır.

İngilizlerin bu başarısızlıkları Pencap bölgesinde yaşayan Sihilere de moral vermiş ve onların ayaklanmalarına neden olmuştur. Sihiler bunu fırsat bilerek İngilizlere karşı ayaklanmaya başlamıştır. Bu ayaklanmada Pencap'taki Sihiler Afganistan Kralı Dost Mohammad Han'dan yardım istemişlerdir. Yapılacak yardıma karşı Pişave ve Dara Jat bölgesini vereceklerini taahhüt etmişlerdir. Başta çekimser davranan Afganistan Kralı daha sonra asker sevkiyatına ikna olmuştur. Başta çekimser davranmasının sebebi ise, Afgan Kralı bir taraftan ne İngilizleri nede Sihlileri kaybetmek istememiştir¹⁴². Bir taraftan halk ayaklanması diğer taraftan 15 bin askeriyle birlikte Dost Mohammad Han'ın Haybar kapısına kadar gelmesi İngiliz askerlerini geri çekilecek kadar korkutmuştur. Çünkü bölgenin dört köşesinden halkın ayak sesi gelmektedir.¹⁴³ Bu durum 1878 yılındaki İkinci Afgan-İngiliz Savaşı'nda da görülmüştür.

Nasır Han 1854 yılında İngiliz mandasının altına girmiştir. Dolayısıyla Nasır Han İngilizlerin izni olmadan üçüncü bir ülke ile anlaşmaya yapmayacağına dair taahhüdünü vermiştir. Bununla birlikte bölgede tacirlerin

¹⁴¹ Mohammad İshaq Fayyaz, Peştunistan Çalışı Siyasi Afganistan ve Pakistan, “**Pashtunistan The Polilitical Chanlege of Afghanistan & Pakistan**, Kum, Masumin Yayınları, 2008, s. 43.

¹⁴² Fayyaz, **a.g.e.**, s. 44.

¹⁴³ Fayyaz, **a.g.e.**, s. 44.

yani iş yapmak için veya ticaret amaçlı gelen yabancıların ve üs amaçlı alınacak olan toprakların koruması ve güvenliğin sağlanması tamamen Han'a bırakılmış ve sorumlu tutulmuştur.¹⁴⁴ Bölgeye giren ve işgal eden yabancı güçlerin kendilerine göre bir çıkarları olmuştur. Kimisinin ekonomik olarak kimisinin de stratejik ve askeri olarak çıkarlarının bulunmasıyla birlikte dönemin sömürgeci gücü olan İngilizler ise, ekonomik açıdan bir çıkar peşinde olmayıp aksine askeri ve stratejik önemi nedeniyle bölgede bulunmuştur. Çünkü bölgede Rusya ve İran gibi iki güçlü devletin bulunması Avrupa'yı ciddi bir şekilde düşündürmüştür.

1857 yılında Mir Nasır Han'ın ölümünden sonra kardeşi yerine geçmiştir. Kardeşi ağabeyinin yolunu takip etmeye devam etmiştir. Buna rağmen Serdarlar arasındaki rekabeti ve içerde olan çatışmaların önünü tutamamıştır. Nasır Han'ın çabalarıyla elde edilen ve birleştiren toprakları ve bu toprakların üzerinde bir BB'yi yaşanmasından tereddüt eden İngiliz yönetimi Beluçistan topraklarını yedi parçaya ayırmayı başarmıştır. Bu şekilde Beluçlar günümüze kadar farklı ülkelerde (Afganistan, İran ve Pakistan'da) yaşamaya devam etmişlerdir. 1870 yıllarına gelindiğinde İngiliz yönetimi ile Beluçlar arasındaki sorunlar ve yaşanan çatışmalar iyice belirgin bir hale gelmiştir. Bu dönem içerisinde kuşkusuz ki "Green Planının" da¹⁴⁵ önemi vardır.

İngilizlerin Beluçlarla yaptıkları iş birliği sonucunda onları kendilerine bağlı tutmayı başarmıştır. Kuşkusuz ki, bu bağlılık sayesinde Birinci Afgan Savaşı'nda İngilizler bölgeden geçiş yaparak Afganistan'a saldırmışlardır. Hatta 1876'da Han'ların arasında ve Beluç Kabileleri arasında yaşanan çatışmalarda İngilizleri hakem olarak kabullenmeleri de ne kadar çok bağlı

¹⁴⁴ Khan, **Asian Ethnicity**, p. 283.

¹⁴⁵ İstikrarsızlık devam ederken 1859 yılında Albay Green'in Marri kabilesine karşı başarılı bir operasyon yapmasına rağmen Beluç sorununa kalıcı bir çözüm bulunamamıştır. Green Londra'daki komiteye sunduğu planda, on cepheye hızlıca müdahale ederek Bolan Geçidi ve yukarı Sind'in güvenliğini sağlamayı planlamıştır. Yetkililer bu plana karşı çıkarak on cephe koşullarının herhangi bir ilhakı imkânsız kıldığını öne sürerek Green'in planını reddetmiştir.

olduklarının göstergesidir.¹⁴⁶ Yüzbaşı Sandemen ise hakemlik görevini üstlenmiştir.

“Yüzbaşı Sandeman’ın ismiyle anılan düzenlemeler idari sistemde etkili değişiklikler getirmiştir. Bugünkü Beluçistan sorununun oluşmasının temel taşlarından biri olan bu sisteme göre:

1) Kalat Hanı ve tüm Serdarlıklar İngiliz Kraliyeti’nin düzenli maaş alan birimleri haline getirilmiştir. Serdarlar toprak vergilerinden bağımsız gelire sahip olmuşlar, yetkileri kendi halkı nezdinde sınırsız görülürken, İngiliz askeri ve politik kurumları eliyle hareket serbestileri kısıtlanmıştır.

2) Kalat Hanı’nın Serdarlar arası ilişkileri düzenlemeye yönelik tüm gücü ve hakları elinden alınmıştır. Hakemlik yetkisi İngilizlere teslim edilmiştir.

3) Jirga sistemine geçmişteki toplumsal meclis olma ve adaleti temin etme niteliği kaybettirilerek tüm jirgalar “Kraliyet Jirgası” denilen birim adı altında birleştirilmiş buraya da sadece Serdarların ve aristokratların seçilebilmesinin önü açılmıştır. Jirgaların toplumu kucaklayıcı niteliği ortadan kaldırılmıştır.

4) Bu sistem İngilizlere kendilerine karşı isyan hareketlerini bastırmada kuvvetli bir enstrüman vermiş, sınıf çatışmasını körükleyerek Serdarlara yığınlar üzerinde ölçüsüz bir güç olanağı sağlamıştır.”¹⁴⁷

1893 yılında Kabil’de Emir olan Abdürrahman Han İngilizlere doğu sınırından geçişlerini kapatmıştır. Bunun üzerine İngilizler, 1894-95 yılları arasında, şimdiki Afganistan ve Pakistan sınırlarında yer alan ve zaman zamanda tartışarak iki ülke arasında gündem olan Duarnd Hattı’nı (12 Kasım

¹⁴⁶ Ahmad, **a.g.m.**, p. 10.

¹⁴⁷ Ertan, **a.g.e.**, s. 76, Daha detaylı bilgi için bkz, Khan, **Asian Ethnicity**, ss. 284-285.

1893) bölgede uluslararası bir hat ya da sınır olarak ilan etmişlerdir.¹⁴⁸ Bununla birlikte İngilizler Orta Asya ticaret yollarını kontrol ederek, Rusya tarafından yapılacak olan her hangi bir politika veya bölge ülkelerine karşı yakınlaşmaya anında bir tedbir almışlardır.

Beluçistan'ı kontrol eden İngilizlere -1884 yılında ilhak ettikten sonra- Beluçlar bölgede ortaya çıkacak her hangi bir İngiliz karşıtı ayaklanmayı etkisiz hale getireceklerine dair söz vermişlerdir. Fakat yaşanan olaylar ve ayaklanmalara karşı koyamayan Beluç Hanı sözünü yerine getirememiştir. Bunu fırsat bilen İngilizler, Hanı öldürerek Kalat Hanlığı'nın yani devletin sonunu getirmişlerdir. Böylece Beluçların ilk ve son devlet teşkilatı ortadan kaldırılmış bulunmaktadır.

Bölgede yaşananlar ve halkın ayaklanması diğer taraftan ortaya çıkan olaylar İngilizleri tekrardan Kalat Devletini kurmaya mecbur kılmıştır. Böylece yönetimin kontrolü İngilizlerin elinde olması şartıyla İkinci Kalat Devleti kurulmuştur.

1900'lı yıllarda Beluçistan'ın gelişmesine yönelik adımlar atılmıştır.¹⁴⁹ Demir yollarının getirilmesi, dinlenme tesislerinin yapılması ve posta teşkilatı sisteminin kurulması öngörülmüştür. Bölgede sanayinin gelişmesi ve teknolojinin gelmesi gibi konularda da ilerlemeler ve gelişmeler yaşanmıştır. Kırsal bölgelerden merkezi yerlere göçler artmıştır. Aynı zamanda Beluç halkı vergi ödemeye tabii tutulmuştur. Beluçlar'da idari işler gelenek ve göreneğe dayalı olmakla birlikte yine de dışarıdan müdahale olduğu görülmüştür. Yani gücünü dışarıdan alarak bir nevi de facto şeklinde yönetilmiştir. Bu durum İngilizlerce "Anarşik Devlet" olarak yorumlanmaktadır. Dolayısıyla göçebe bir hayattan yerleşik hayata geçmenin sonucunda, Beluçlar merkezi güç için

¹⁴⁸ Feroz Ahmad, "Structure and Contradiction in Pakistan" ic. **Imperialism and Revolution in South Asia** (der.) Kathleen Gough, Hari P. Sharma, Monthly Reviewed Press, New York&London, 1973, p. 178.

¹⁴⁹ Ertan, a.g.e., s. 78.

savaşarak toprakla ödüllendirilmektedir. İngilizler, bu metodu bölgede fazlasıyla ve kurnazca uygulayabilmiştir.¹⁵⁰

2.1.2. Soğuk Savaş Döneminde Beluç Sorunu ve Milliyetçilik Hareketleri

Beluçların belli bir vatanları olmadıkları için Beluç tarihi hakkında ve Beluçların nereden geldikleri konusunda araştırmacılar tarafından tahmini yaklaşımlar bulunmaktadır. Ancak şu açıktır ki, Beluçların yaşadığı coğrafya, gerek jeopolitik gerekse de jeostratejik açıdan önem taşımaktadır. Eğitim ve öğretimin olmadığı, yaşadıkları kentlerin merkezinden uzak oldukları ve özellikle de sınırlarda yaşadıkları için, yaşadıkları bölgede (Afganistan, İran ve Pakistan) bağlı oldukları merkezi hükümetlerle de zaman zaman sorunlar yaşamışlardır.

Beluç sorunları, daha çok Soğuk Savaş sonrası, ABD'nin bölgeye girmesiyle ve özellikle BOP kapsamında hem Orta Doğu'da hem de Güney Asya'da yaratmak istediği yeni müstakil veya özerk devletler sonucunda bölge ülkeleri tarafından hissedilmeye başlamıştır. Çünkü İngiltere'nin gitmesiyle bölgede oluşan boşluğu birinin doldurması gerekmektedir. SSCB buna gizli saklı boşluğu doldurmaya çalışmış olsa da pek etkili olamamıştır. Ayrıca bölgede bazı ayrımcılık temelini atan İngiltere'den bir başkasının doldurması nerdeyse imkânsız gibi görülmektedir. İngiltere'nin kendisi ya da müttefiki olan ABD, SSCB'nin dağılmasıyla bölgede ortaya çıkan ve boşluğu doldurmaya çalışacaktır. İlerleyen bölümlerde konuyla ilgili daha detaylı bilgi verilecektir.

¹⁵⁰ Asaf Hussain, "Ethnicity, National Identity and Praetorianism: The Case of Pakistan", **Asian Survey**, vol. 16, no. 10, 1976, p .919, Harrison, **a.g.e.**, p. 158.

2.1.3. Soğuk Savaş Sonrası Dönemde Beluç Milliyetçiliği

Soğuk Savaş dönemine sürükleyen en önemli etkenler, Birinci ve İkinci Dünya Savaşı olmuştur. Özellikle İkinci Dünya Savaşı'nda Almanya'nın saldırgan tavrı ve dünyanın hemen hemen her yerine kadar uzanan saldırıları sonucunda dünya artık bir harabeye dönüşmüş, ekonomi tamamen çökmüştür. Herkes çok kötü bir vaziyette bulunurken ABD bu durumu kurnazca değerlendirebilmiştir. ABD'yi takip eden Rusya da güçlü bir şekilde dünya politika sahnesine çıkmayı başarmıştır. Böylece dünya iki kutuplu güç kontrolüne girmiştir. Batıda ABD, doğuda ise SSCB söz sahibi olmuşlardır. Diğer yandan ise eski sömürgeci gücüne sahip olamayan İngiltere, işgal ettiği ülkelerden ve bölgelerden çıkarak Britanya adasına çekilmiştir. Bu durumdan faydalanan bazı halklar bağımsızlık ve özerklik hatta yeni devletler kurma derdine düşmüşlerdir.

Kurulan yeni devletlerden biri de Pakistan'dır. Tezimizle ilgili Pakistan'ın önemi ise, Beluçların çoğunlukla yaşadığı ülke olmasıdır. Kalat Hanlığın yıkılmasıyla, bölgeden İngilizlerin çekilmesiyle ve Pakistan Devleti'nin kurulmasıyla bölgedeki Beluçlar, Pakistan himayesine ve hâkimiyetine girmişlerdir.

İngilizler bölgeden her ne kadar çekilmiş görülseler de yine de dolaylı bir şekilde kontrolü 1947 yılına kadar devam ettirebilmişlerdir. Bu zamana kadar İngilizler, Orta Asya ticaret yolunu kontrol etmek, Rusya'nın gelişmesine engel olmak amacıyla ve toprak karşılığında kendilerine yardım eden Beluçları özellikle Beluçların kabile reisleri olan Serdarları ajan olarak kullanarak bölgede ve Beluçlar üzerinde hâkimiyet sağlayabilmiştir. Fakat İkinci Dünya Savaşı, sözde yeni bir sistemi ve dünyaya birçok yenilikleri getirmiştir. Yalnız günümüze bakıldığında yine fark eden bir hususun olmadığı görülmektedir.

İngilizlerin güç kaybetmesini ve Hint yarımadasında yaşanan karmaşıkları fırsat gören Kalat Hanlığı, Ketta, Bolan ve İngilizler tarafından

işgal edilen toprakların geri alınmasına çabalamışlardır. Beluclar tarafından amaçlanan toprakların geri alınmasını Han'a dile getirildiğinde, Hint Kongresi ve Müslüman Ligi tarafından, Kalat'ın sınır devlet olduğunu ve sınır güvenliği açısından önemli bir stratejiye sahip olması gerekçesiyle dile getirilen talepler reddedilmiştir.¹⁵¹

1947 yılında Müslüman halk olmasına rağmen ne Han ne Han'ın baş danışmanı Cinnah ne de Beluç milliyetçiliğini yapanlardan hiç kimse Beluçistan'ın Pakistan'a katılmasını istememiştir. Hatta Pakistan bağımsızlığını almadan iki gün önce 12 ağustos 1947 yılında New York Times gazetesinde çıkan haber de ise Pakistan'ın Kalat'ı bağımsızlığını ilan etmiş şeklindedir.¹⁵² Bu iddia Pakistan'ın resmi temsilcileri tarafından reddedilmiştir.

Pakistan'da olduğu gibi Kalat'ta da kargaşalar ve tartışmalar devam etmiştir. Bu tartışmalar doğrultusunda yeni ve çeşitli fikirler de ortaya çıkmıştır. Bu fikirlerden birisi yani Beluç milliyetçileri tarafından desteklenen fikirse, müstakil kimseye bağlı olmayan bir Beluç Krallığı kurmak olmuştur. Diğer bir düşünce ise İngilizler tarafından savunulmuştur. Bu düşünceye göre Beluclar, Pakistan ve Hindistan arasında kendileri bir karar vermeleri gerektiği şeklinde olmuştur.

Durum bu şekilde ilerlerken beklenmeyen bir gelişme ortaya çıkmıştır. Kuvete'de Çoğunluk Peştunların temsil ettiği Loya Jirgada Beluclar Pakistan'a katılmayı tercih etmemiştir. Bunun sebebi ise, Belucların şimdi de olduğu gibi asırlar boyunca Peştunlarla iyi anlaşp ve birlikte hayat sürdürmeleridir. Hayat ve yaşam tarzları birbirlerine benzeyen bu iki halk, aynı zamanda Sünni olmaları da birleştirici unsurdur.

14 Ağustos 1947 tarihinde Pakistan'ın kurulmasından bir gün sonra Bizenjo liderliğinde Kalat'ta bulunan meclis tarafından Kalat Hanlığı'nın bağımsızlığı ilan edilmiştir. Bu gelişme Pakistan'ı yine harekete geçirmiştir.

¹⁵¹ Siddiqi, a.g.e., p. 28.

¹⁵² Ertan, a.g.e., s. 85.

İsyanlar, 1950 yılına kadar devam etmiştir. Bunun üzerine isyan bastırılarak Han'ın kardeşi tutuklanmış ve Kalat Hanlığı Pakistan'a katılmıştır. Yaşanan gelişme, İngilizler döneminden itibaren bağımsızlık için uğraşan milliyetçi liderleri hayal kırıklığına uğratmıştır. Bu durumdan dolayı günümüzde dahi Pakistan Devleti Beluçların gözünde işgalci bir devlet olarak nitelendirilmektedir.

Beluç Serdarlarının katılmasıyla 1950 yıllarında toplantılar düzenlenmiştir. Düzenlenen toplantılarda, Beluçların dil odaklı bütünlüğünü sağlayabilmek için çalışılmıştır. Dönemin Pakistan Devlet Başkanı İskender Mirza, ülke içinde bir düşmanlık ve bölücülük düşüncesine yol açmaması şartıyla merkezi yönetim tarafından konuyla ilgileneceklerinin sözünü vermiştir. Fakat diğer yandan Mirza, toplantılara katılan Serdarları gizli bir şekilde Kalat Han'lığın bağımsızlığına yol açan girişimlerden uzak durmalarını ve bu konuda dikkatli olmalarını söylemiştir.

1940 ile 1950 yılları arasında Beluçlar üzerinde (özellikle 50'lilerden sonra) Pakistan'ın politikası yoğunlaşmıştır. Bölge ile ilgili yeni politikalar ve stratejiler konularında Pakistan'ın devlet adamları yoğunlaşarak uğraşmışlardır. Özellikle politik, sosyal ve ekonomik alanlarda reformların yapılması, aynı zamanda konularla ilgili bir reform komitesi öngörülerek düzenlenmiştir.¹⁵³ Düzenlenmiş olan reform komitesiyle, Beluçların ekonomik açıdan refah düzeyini yükseltmek ve en önemlisi günümüze kadar devam eden Serdarlık sisteminden Beluçları uzak tutmak için uğraşmışlardır. Beluç Milliyetçi Hareketi, 1950 yılından sonra 80'li yıllara dek çhem bölge hem de uluslararası politikada çok önemli etkiler ve sonuçlar bırakmıştır. Özellikle Pakistan'a tamamen bağlandığında ve akabinde Pakistanlılık kavramının ortaya çıkışından sonra olayı iyice körüklemiştir. 1970'li yıllardan önce ve sonra herhangi bir gelişme olmamış aksine eski yıllara dayalı politikalarını Pakistan sürdürmüştür. Yani bağımsızlıkla uğraşanları bastırmak ve onları böyle hareketlerden caydırmak girişimlerinde bulunmuştur.

¹⁵³ Siddiqi, a.g.e., p. 30.

Bölgeselci hareketlere iyimser bakmayan Eyüp Han askeri ve merkeziyetçi güce sahip olan bir ülkenin var oluşundan yana olmuştur.¹⁵⁴ Pakistan Devletinin başına kim geldiyse Beluçlara yönelik politikası değişmeden devam etmiştir. 1971 yılında Yahya Han ardından çok zor şartlar altında bulunan Pakistan'ın başına gelen Zülfikar Ali Butto merkeziyetçi tutumunu Beluçlar üzerinde ve başkaldıracı muhacirlere uygulamıştır.¹⁵⁵

Pakistan'ın baskıcı yönetim şekli Beluçları diğer milliyetçi akımlarla (Sindiler, Peştunlar ve Bangalilerle) birlikte hareket etmeye teşvik etmiştir. Hatta onlarla birlikte devletin yönetimine karşı yapılan protesto ve yürüyüşlere ciddi katılımda bulunmuşlardır. Bütünleyici hareketin ardından Batı Pakistan'ın dağılması için birlikte planlar kurulmuş ve uğraşılmıştır. Beluçların hem Afganistan hem de İran'da yaşamaları Pakistan'ı oldukça rahatsız etmiştir. Çünkü diğer ülkelerde yaşayan Beluçlar'dan ve yaşadıkları ülkelerden gelen yardımların, milliyetçi hareket için önemli etkenlerden olduğu düşünülmüştür.

1973 ile 1977 yılları arasında Pakistan ile Beluçlar arasında yaşanan savaşlar ve 1974 yılında İran'ın dâhil olmasıyla birlikte, Pakistan ile İran'ın hava kuvvetlerinin birlikte ve ortak alınan kararıyla Beluçların yaşadıkları kamplar bombardıman altına alınmıştır¹⁵⁶. Bu savaşta yaklaşık 3300 Pakistanlı ve 5300 Beluçun öldüğü belirtilmiştir. Savaş esnasında bölge ülkelerinden Irak ve SSCB hariç Beluçlara silah yardımı olmamıştır.¹⁵⁷ Pakistan ve İran gerilla demeden Beluçların yaşadığı bölgeyi bombalamaya devam etmişlerdir. Beluçlar, savaştan çok ağır yaralarla çıkmışlardır. Bu yaralar sonucunda Beluçlar, Pakistan ve İran devletlerine karşı kin ve nefret beslemişlerdir. Beslenen bu kin ve nefret günümüze kadar devam etmektedir. Bunun üzerine Pakistan, Beluçların Serdarlık yönetimini kaldırmışlardır.

¹⁵⁴ Roedad Khan, **Pakistan-A Dream Gone Sour**, Oxford University Press, 1998, p. 57.

¹⁵⁵ Gough, Sharma, **a.g.e.**, p. 177.

¹⁵⁶ Harrison, **a.g.e.**, p. 157.

¹⁵⁷ Shah, **a.g.e.**, p. 112.

1979 yılında SSCB'nin Afganistan'ı işgal etmesiyle beraber Pakistan'ın şüpheli tavrı dikkati çekmiştir. Çünkü Pakistan, SSCB'nin Güney Asya ve sıcak denizlere inmek için bölgenin önemli stratejik konumdan ve ayrıca halkının da yardım etmeye müsait olmasından dolayı Beluçistan'ı kullanmasından tereddüt etmiştir. 1970'li yıllarda Pakistan yönetimi ile Beluçlar arasında yaşanan savaşta SSCB Beluçlara silah yardımından kaçınmamıştır. Dolayısıyla da Beluçlar böyle bir yardımdan kaçınmayacaklardır. SSCB'nin geri çekilmesiyle ve 1991 yılında dağılmasıyla dünyanın süper gücü haline gelen ABD'nin Pakistan ve Afganistan arasındaki politik tartışmalar sonucunda bölgeye girdiği görülmüştür.

1970 ile 1980 yıllar arasında yaşanan olaylar-özellikle İran'ın Irak dağlarında yaşayan Kürtleri desteklemesinin karşılık olarak SSCB desteğiyle İran'daki Beluçlarda Irak hükümeti yani Saddam Hüseyin tarafından desteklenmiştir¹⁵⁸. Hatta Saddam Hüseyin, Bağdat radyosunda yaptığı bir konuşmasında Beluçlara yardım ettiğini açık bir şekilde dile getirmiştir. ABD'nin bölgeye girmesiyle daha doğrusu müdahale etmesiyle Beluçlar daha çok kullanılmıştır. Afganistan'ın Cihat döneminde Ruslara karşı kullanılmıştır. Daha sonra Taliban'ın ortaya çıkışında ve Pakistan'dan Afganistan'a yapılan mühimmat sevkiyatında stratejik önemini arz etmiştir.

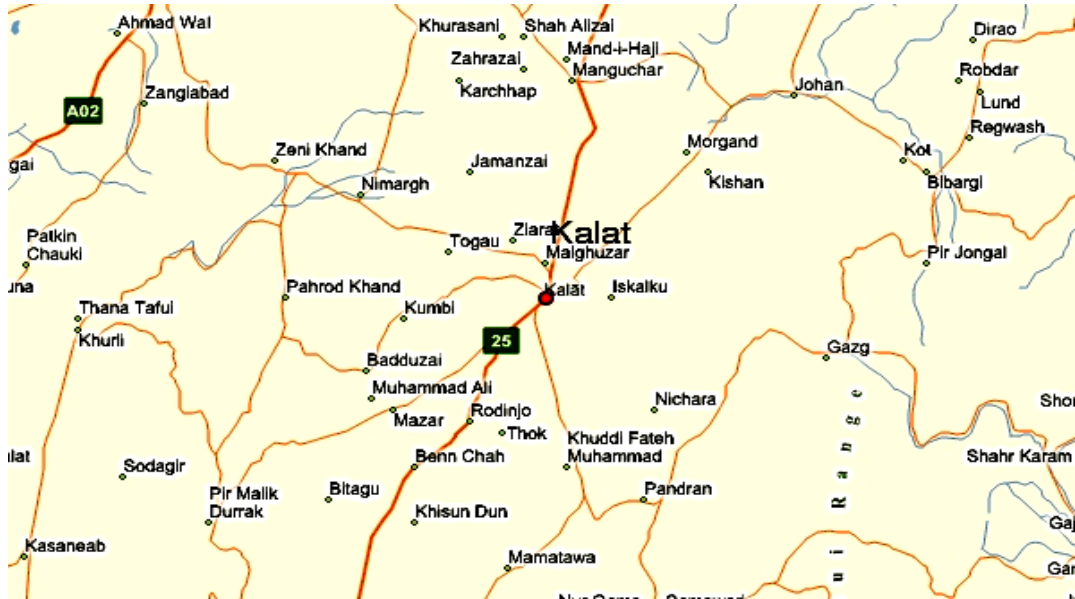
2.2. BELUÇ COĞRAFYASININ JEOPOLİTİK KONUMU

Beluçistan, jeostratejik ve jeopolitik açıdan çok önemlidir. Çünkü tamamen dağlarla çevrilmiş bir coğrafyada bulunmaktadır. Dağlık olmasıyla birlikte bölge ülkelerinin (Afganistan, İran ve Pakistan) sınırlarında yer alıp bu ülkelerin arasında bir köprü vazifesini görmektedir. Ayrıca birbirlerine bağladığı ülkeler kendi aralarında çok yakın bir kültürel ve stratejik ilişki halindedirler. Kuzey batı sınır illeri ile İran'la Afganistan'ın ve Sind'le

¹⁵⁸ Ertan, a.g.e., s. 95.

Hindistan'ın aralarında bir kültürel ilişki bulunmaktadır. Beluçistan, Pakistan ve İran'ın doğusunda çok geniş toprak bütünlüğüne sahip olmakla birlikte önemli petrol ve yeraltı kaynaklarının geçiş bölgesi olarak da bilinmektedir.¹⁵⁹

Jeostratejik ve jeopolitik önemin yanında kömür, demir, cevheri, mermer, petrol, uranyum ve sülfür açısından oldukça zengin olan Beluçistan özellikle doğalgaz üretimiyle adını enerji piyasalarına duyurmuştur. 1953 yılında Beluçistan'ın Bugti kabilesinin yaşadığı bölgede doğal gaz keşfedilmiştir. Bölge, yaklaşık olarak 9 trilyon metreküplük bir rezerve sahip olduğu söylenmektedir. Buna rağmen bölgede yaşayan Beluçlar hak ettiklerini veya beklediklerini elde edememektedirler. Bu durum Beluçları oldukça rahatsız etmektedir. Beluç milliyetçilerinin savunduğu tez de onlara düşen payın verilmesi şeklindedir.¹⁶⁰

Harita 4: Beluçistan'ın Önemli Şehirleri

Kaynak: <http://www.weather-forecast.com/locations/Kalat>

Bölgeden çıkan doğalgaz doğrudan boru hatlarıyla Pencap ve Karaçi'ye nakil edilmektedir. Hakkını elde edemeyen Beluç milliyetçilerin veya direnişçilerin sıklıkla saldırdıkları hedefler arasında doğalgazın çıktığı

¹⁵⁹ Erhan, a.g.e., s. 67.

¹⁶⁰ Phandis, Ganguly, a.g.e., p. 275.

yer ve nakil edildiği güzergâhlardır. Böylece Beluçlar içinde sakladıkları kini dışarıya vurmuşlardır.

Verimli topraklara sahip olmayan Beluçistan tarım alanında oldukça geri kalmıştır. Göçebe bir hayata sahip oldukları için tarıma ilgi göstermemişlerdir. Fakat yerleşik oldukları bölgelerde tarımla az da olsa ilgilenmişlerdir. Ayrıca tarıma verimli olan toprakları Pencap zengin iş adamları tarafından büyük miktar paralarla satın alınmaktadır. Bu duruma karşı yine Beluç milliyetçileri tepkili olduklarını belirtmektedirler. Çünkü milliyetçi kesim tüm Beluçları bir araya toplayarak büyük bir birlik kurma çabasındayken Pencab-i'ler bölgenin verimli topraklarını satın alarak bir nevi nüfuz etmeye çalışmaktadırlar.

2.3. BELUÇ MİLLİYETÇİLİĞİNİ ETKİLEYEN FAKTÖRLER

Beluçların bulundukları bölge itibarıyla, sosyal ve ekonomik şartların/imkânların olmaması ve diğer taraftan eğitim seviyesinin düşük olması hatta hiç olmaması nedeniyle bölgeden her hangi bir beklenti içerisinde bulunmak mümkün değildir. Yabancı güçler tarafından bölünerek üç ayrı ülkeye dağıtılmaları ayrı bir tartışma konusudur. Beluçların yaşadıkları ülkeler bölge de en karışık ve sürekli sorunlarla dolu ülkeler oldukları da dikkat çekmektedir.

Beluç milliyetçilik hareketleri daha çok birleştirici amaç güdülmektedir. Ayrılmış ve bölünmüş Beluç halkının tek çatı altında bir arada tutunabilmesi şeklinde olmuştur. İlk olarak bağımsızlık ve özerklik peşinde olan Beluçlar yapılan baskılar sonucunda bu beklentilerin azaltılmasına sebep olmuştur. Fakat içlerinde beslenen o nefret ve kin her zaman onları bağımsız bir Beluçistan kurmaya teşvik etmiştir.

2.3.1. İç Dinamikler

İç dinamikten kastımız, Beluçlardan kaynaklı bazı sorunların var olması ve bu sorunların gelecekte Beluç Milliyetçilerinin bir birlik kurma yoluna gitmesidir. Özellikle, geçmişten bu yana kalan “Serdarlık sisteminin” (binlerce yıldır süregelen yarı feodal karakterli yapı ve feodalizmin kalıcılığını perçinleyen Serdar sistemidir) var olması ve günümüze kadar bu sorunun devam etmesi kendi başında bölgede ciddi bir sorunun var olduğunun göstergesidir.

Beluçlar kabile şeklinde yaşadıkları için her kabilenin başında bir Serdar ve Serdarların başında bir Nevap bulunmaktadır. Otorite tamamen Serdarların ellerindedir. Onların sözünün üstünde söz yoktur. Hiçbir şekilde yargılanamazlar ve mutlak bir yetkiye sahiptirler. Halen Beluçistan’ın bazı bölgelerinde aşiretçilik devam etmektedir. Bu durum bölgedeki sosyal hayatı ciddi bir şekilde etkilemiş ve olumsuz sonuçlarla birlikte bir hastalık haline gelmiştir.

Bu sistem, bölgenin stratejik öneminden faydalanmak için yabancı güçlere (İngilizlere) kolaylık sağlamıştır. Çünkü kabile/aşiret fertleriyle ilgilenmektense aşiretlerin veya feodal yapının Serdarlarıyla ilgilenmek, bölgeyi ve bölge halkının kontrol edilmesi hususunda daha uygun ve doğru bir politika olduğunu ifade etmek mümkündür.

1947 tarihinde bağımsız devlet olarak uluslararası arenaya giren Pakistan’ın Beluç otoritelerine ve Serdar sistemine temel yaklaşımı İngiliz sistemiyle kimi zaman benzerlik kimi zaman farklılık göstermiştir. Harrison’a göre 1947 tarihinden itibaren Pakistan seçkinleri Serdarlar konusunda iki temel yanlış yapmıştır. İngilizlerin bölgeden ayrılmasının ardından Serdarlardan doğan özerklik anlayışı tersine çevrilmeye çalışılmış, Pakistan Beluçları arasında politik bilinçliliğin yayılması ve geniş kitleleri harekete geçirebilecek nitelikte liderlerin yetişmesine sessiz kalınmış, politik ve

ekonomik modernizasyon adı altında yapılan yardımlarla Beluç milliyetçiliğinin uyandırılması için uygun ortam hazırlamıştır¹⁶¹.

Beluç sorununu çözmek için Afganistan, İran ve Pakistan devletleri uğraşmışlardır. Yaşadıkları ülkelerin tabiiyetine girerek Beluç kimliğini arka plana itilmesi için birçok çalışmalar yapılmıştır. Yapılan bu çalışmalar büyük bir tepkiye neden olmuş hatta Pakistan'ın kimlik konusunda izlediği baskıcı yöntemler 1948, 1958, 1962 ve 1973-1977 ayaklanmalarına varan tepkisel hareket zincirini tetiklemiştir. Bununla birlikte Beluçların ekonomik ayrıcalıkları ellerinden alınmıştır. Buna rağmen Beluçların başında olan Serdarlar yaşadıkları bölgelerde veya hâkim olduğu bölgelerinde politik güçlerine sahip çıkmış ve günümüze denk kabile dâhilinde olan mutlak otorite yetkilerini korumuşlardır.¹⁶²

Serdar sistemi sol ideoloji savunucuları tarafından sıkça eleştirilmektedir. Ayrıca bölge ülkelerinde ki özellikle Pakistan'ın muhafazakâr seçkinleri tarafından da bu sisteme karşıt ifadeler dile getirilmektedir. Marksist görüşe göre Serdar sistemi geri kalmışlığın, sosyal örgütlenmenin sömürülmesinin kaynağı ve Beluç halkının yapıcı rol üstlenmesinin önündeki engellerden biridir. Yine Marksistlere göre Serdar sistemi sadece sosyal değil, ekonomik çöküntünün de temel kaynağıdır. İşçi sınıfı ve halkın sermaye tasarrufları da bu sistemden zarar görmektedir. Marksizm savunucularının son varsayımı Serdarların ayrıcalıklarını sürdürmek için milliyetçilik ve etnik milliyetçilik hareketlerini desteklemesi, Beluç toplumu içinde ayrılıklara ve aykırılıklara yol açarak bütünleşmeyi engellemesidir.¹⁶³

Sağ ideoloji savunucularına göre Serdar sistemi eğitimsizliğinin, ekonomik geri kalmışlığın ve fırsat eşitliğinin önündeki en büyük engeldir. Beluçistan'ın toplumsal refaha dayalı ekonomiden ve politik gelişimden izole olmasının temelinde bu sistem yatmaktadır. 1980 yılında Harrison'un yapmış

¹⁶¹ Harrison, **a.g.e.**, p. 22.

¹⁶² Khan, **a.g.e.**, p. 291.

¹⁶³ Siddiqi, **a.g.e.**, p .31.

olduğu tahminine göre¹⁶⁴, bugün de Serdarların otoritesinin varlığı ve Beluç milliyetçiliğinin artışı arasındaki doğru orantı, Beluçistan'ın siyasi, toplumsal ve ekonomik hayatında belirleyici olmaya devam etmektedir.

Beluç milliyetçiliğini kışkırtan bir diğer sebep ise “sosyo-ekonomik” yapının güçlü olmamasıdır. Bu durum, Beluç halkının yaşadıkları bölgede ekonomi açısından geri kalmalarına nedendir. Sosyo-ekonomik güçlüklerle yaşadıkları için sürekli göç halinde olduklarını söylemek mümkündür. Çünkü kış mevsiminde Pakistan bölgesinde yaz mevsiminde Afganistan ve İran bölgesinde yaşamayı sürdürmektedirler.

Sürekli göç halinde olan ve istikrarlı bir yerleşik yapıya sahip olamayan Beluçlar, sosyal hayat açısından da bölgede geri kalan halkların yanında yerini almaktadırlar. İngiliz döneminden bu yana Beluçistan “Tampon Bölgesi” olarak kullanılmıştır. Yabancı güçler sırasıyla bölgenin doğası gereği yer altı zenginliklerini kullanmayı bilmişler fakat bölgenin sosyal gelişmesi açısından herhangi bir faaliyette bulunmamışlardır. Beluç halkı sahip oldukları toprakların vergisini ödemeyince bölgede bulunan verimli topraklar el değiştirmiştir. Çözüm olarak Beluç halkı kırsaldan şehirlere göç etmişlerdir.¹⁶⁵

Kuşkusuz ki, bu durum bir kez daha Serdarlık sisteminin ne kadar güçsüz olduğunu ve Beluç milliyetçilerin Serdarlık sistemine karşı çıkmalarına neden olmuştur. Kabile yaşamından toplumsal yaşamaya yani sosyalleşmeye giden yolda Beluç halkına haksızlık olduğu söylenebilir. Hep kullanılmış, hakkı verilmemiş, eğitimden uzak bırakılmış ve sosyal bir yaşama kavuşamamış genelde sınırlarda göçebe hayatı yaşayan bir halktan daha fazlası beklenmemelidir.

Beluç milliyetçiliğini etkileyen bir diğer faktör ise Beluç halkının kendi içinde “birlik duygusundan” yoksun olması, bölünmüşlük ve parçalanmışlığın asırlardır süregelen bir problem halini teşkil etmesidir. Beluçların ulusalbirliğini sağlaması sorunu üç temelden kaynaklanmaktadır.

¹⁶⁴ Harrison, **a.g.e.**, p. 24.

¹⁶⁵ Ahmed, **a.g.m.**, p. 183.

Birincisi Beluç dili konuşan halk milliyetçilerin hak iddia ettiği topraklarda bile azınlıkta kalmaktadır. İkincisi anavatanda yaşayandan çok daha fazla Beluç, anavatanının dışında yaşamaktadır. Beluç toplumunun önemli kesimi göçebe, işsiz, topraksız, gelecekte umudunu kesmiş bir halde Belistan'ın ve Sind'in batı kısımlarına g etmişlerdir. Son olarak Beluç toplumu kabile yapısı yüzünden tek bir çatı altında olamamakta, kültürel ve dilsel farklılıklar tartışma konusu olarak, birliği engellemektedir.

Dil birliği bir halkın kenetlenmesinde en büyük rolü oynamaktadır. Fakat bu dil birliği prensibi halen Beluçistan'da yerleşememiştir. Hlbuki Beluçistan bölgede bulunan ülkelerin ekonomik, sosyal niteliklerin yanında etno-dilsel olarak en çok farklılık gösteren bölgedir. Yapılan araştırmalara göre, Beluçlar yirmi altı ana kabile ve bunların dışında bilinen 260 civarında küçük kableden oluşmaktadır.¹⁶⁶

Beluçistan halkının milliyet hareketini etkileyen bir diğer husus ise, i dinamikte bir araya gelememeleridir. Kendi aralarında toplanıp yeni fikir ve düşünceler üzerinde sağlıklı bir şekilde tartışmamalarıdır. Beluç yapı olarak tamamen aşiret ve kabilecilik olduğu için her kabile reis (khan)'i kendini diğer kabile reisinden konum itibarıyla üstün görmektedir. Birlikte hareket etmek yerine ferdi hareket etmeyi beğenmektedirler.

Bu bağlamda, Beluç kaynaklı yapısal sorunlardan birisi hatta en önemlilerinden bir diğeri ise, Beluç halkının önderliğini yapan ve herkes tarafından -tüm Beluç kabileleri- kabul görülen Beluçların geleceği için harekete geçebilen bir liderin mevcut şartlar içinde bulunmamasıdır. Yani kısacası Beluç halkı ciddi bir anlamda nder eksikliği ve sorunu yaşamaktadır. Liderlik sıkıntısı İngiliz döneminden bu yana Beluç halkı içinde hep yaşanmıştır. O dönemde de birbirlerini ispiyonlayarak arkadan vurmaya çalışmışlardır. Yani nceleri Beluç milliyetçisi olarak gündeme çıkan biri veya

¹⁶⁶ Beluç kabileleri arasında toprak ve insan sayısı olarak en büyük olanları Bugti, Bizenjo, Chandio, Dareshak, Dashti, Domki, Gabol, Gashkori, Gopang, Gorgage, Jatoi, Jiskani, Kalmati, Khosa, Korai, Kulachi, Kurd, Lashari, Magsi, Malghani, Mengal, Mirali, Nutkani, Rakhshani, Rind, Zehri'dir.

ilk başta Marksist olarak ismini çıkartan, daha sonra farklı bir kişiliğe sahip olarak örneğin gerilla veya ılımlı bir tutum ve politika takip etmiştir. Marri'nin karizmatik, idealist, Marksist düşüncede olup savaşın ardından yeni bir gerilla hareketinin peşinde olduğu görülmektedir. Diğer bir lider, Bizenjo, gençliğinde Kalat'ın Pakistan'a ilhakına karşı çıkan grup içinde yer almış olupdaha sonra da Pakistan'la diyaloga geçerek Beluçistan'ın özerkliği için çalışan temkinli bir lider portresi çizmiştir.¹⁶⁷

Dolayısıyla Beluç halkının lider sıfatında başa gelen herkimse hep iç ve dış güçler tarafından kullanılmıştır. Ayrıca doğal kaynakların kısıtlı gelirin paylaşımında kabileler kendi aralarında mücadele içinde olmaları dikkatleri üzerine celp etmiştir. Sonuç olarak sosyal hayatın iyi bir düzeyde olmaması, sorunlu bir bölgede yaşanması ve hatta tek çatı altında tek lider ve sözcü önderliğinde eğitimden yoksun bir milletin sorunları da kendine göre o kadar çok olmalıdır. Sorun hem bölgesel hem de küresel etkilere sebebiyet kazanmaya devam edecektir.

2.3.2. Dış Dinamikler

Beluçistan bölgesi ister jeostratejik konumu olarak isterse doğal kaynakları olarak Güney Asya bölgesinde öneme konuma sahip olmuştur. Kuşkusuz ki Beluçistan'ın sahip olduğu kaynak zenginlikleri açısından hem bölge ülkelerini hem de bölge dışındaki aktörleri rekabet içinde sürüklediği söylenebilir. Özellikle güney Asya bölgesiyle yakından ilgilenmeye başlayan ABD ve yürüttüğü politikası doğrultusunda getirdikleri değişiklikler, bölgenin önemini bir kez daha göz önüne sergilemiştir. Beluçistan sorununa etki eden dış etkenleri İngiliz Dönemi ve SSCB dönemi olarak ele alınması konunun netlik kazanması açısından uygun görülmüştür.

¹⁶⁷ Ertan, a.g.e., s. 34.

2.3.2.1. İngiliz Faktörü

İngilizler 1841 yılında Birinci Afgan-İngiliz Savaşı'nda varlığını bölgede hissettirmeye başlamıştır.¹⁶⁸ Çünkü Hindistan Britanya'sından Afganistan'a geçmek için en uygun bölge Beluçların yaşadığı ve bulunduğu bölge olmuştur. Dolayısıyla İngiliz yetkilileri bölgeden geçiş için dönemin Beluç Hanlığı'nın (1666) liderliğini yapan Naser Han'la pazarlık için görüşmeler yapmıştır. Himayesi altına alan ve her hangi bir saldırıya karşı destekleyeceği sözünü veren İngilizlere bölgeden geçiş hakkını sağlamıştır. Fakat Birinci Afgan-İngiliz Savaşı, İngilizlerin yenilgileri ile sonuçlandırılmıştır. Hindistan'a kadar geri çekilen İngilizler ikinci defa saldırmak için hazırlık içerisinde olmuşlardır. İngilizlerin bu yenilgisi üzerine bölgede yaşayan Beluçlar ve Pençap bölgesinde yaşayan Sihiler'de cesaretlenerek İngiliz baskısından biran önce olsa da kurtulmak istemişlerdir. Beluçlar, 1878 yılında İkinci İngiliz-Afgan Savaşı'nda da Afganistan'a saldırmak için bölgeden geçiş için yardım etmişlerdir.

1854 yılında Beluçlar Nasır Han liderliği ile İngiliz mandasına girmişlerdir. Beluçlar İngilizlerin bilgisinin dışında hiçbir şekilde üçüncü ülke ile anlaşma veya işbirliği halinde olmayacağı taahhüdünü vermişlerdir. Bölge güvenliğinin sağlanması ve toprakların korunması İngiliz destekli tamamen Han'a bırakılmıştır.¹⁶⁹ Nasır Han'ın ölümünden sonra 1857 yılında yerine kardeşi geçmiştir. Ağabeyinin yolunu ve politikasını takip etmeye devam etmiştir. Fakat içerde Serdarların ve kabilelerin arasındaki sorunları ve kendi aralarındaki çatışmaları önleyememiştir. Çünkü Beluç halkı Nasır Han'ın çabalarıyla bir toprak bütünlüğü içerisinde Beluç birliğini kurmak düşüncesi doğrultusunda ilerlemeyi benimsemişlerdir. Dolayısıyla bu hareketi gören hemen müdahale etmiş ve Beluç bölgesini yaklaşık yedi parçaya bölmüştür.

O günden beri Beluç halkı farklı ülkelerde (Afganistan, İran ve Pakistan) yaşayarak aynı çatı altında toplanmak günümüze kadar zor

¹⁶⁸ Fayyaz, **a.g.m.**, p. 43.

¹⁶⁹ Khan, **a.g.e.**, p. 283.

olmuştur. İngilizlerin baskısı ve yaptırımları nedeniyle Beluclar her geçen gün daha da etnik milliyetçi kimliği üzerinde birleşme arzusunda bulunmaya çalışmışlardır. 1970 yılında gelindiğinde Belucların İngilizlere başkaldırarak aralarındaki sorunların ve hatta çatışmaların belirgin bir hale geldiği görülmeye başlamıştır. Bunca çatışmalara rağmen yine de İngilizler Belucları kontrol altında tutarak bölgedeki varlığını sürdürmüştür. Fakat sonuç itibariyle İngilizler kendileriyle Beluclar arasında bir ayrımcılık tohumu ekmiş onları birbirlerinden ayırıp farklı ülke toprakları içinde yerleştirmeyi başarmışlardır.

2.3.2.2. İki Kutuplu Sistemin Etkisi

İkinci Dünya Savaşının ardından dünya iki bloğa yani iki güç ABD ve SSCB arasındaki politikalar doğrultusunda seyir etmiştir. Her iki güç kendi amelleri ve çıkarları için bulunduğu bölge ülkeleri ve bölge dışı ülkeler ile ikili antlaşmalar vasıtasıyla birbirlerini dengede tutabilmişlerdir. İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra özellikle Pakistan'ın ülke olarak uluslararası arenada sahneye çıkması ve bunun arkasında ABD'nin olması, SSCB'yi oldukça huzursuz etmiştir. Kuşkusuz ki SSCB'de bu harekete karşı bölgede yaşayan milletler üzerinden politikasını yaymaya çalışmıştır. Her ne kadar Beluclar komünist rejimini beğenmezlerse de SSCB, Afgan, İran ve Pakistan Belucları ile ilgilenmiştir. Başta Beluclar ile ilgilenmek SSCB ajandasında yer almamakla birlikte ABD'nin bölgeye girmesiyle ya da ilgilenmesiyle SSCB'nin politikası değişmiştir.

Sovyet düşüncesini Beluç halkının üzerindeki etkisi az olmakla birlikte yapılan çalışmalarda konuyla ilgili her hangi bir araştırmaya rastlanmamıştır. Fakat Afganistan'da yaşayan Belucların genelde Sovyet düşüncesinin etkisinde kaldıklarını söylemek mümkündür. Çünkü Afganistan Belucları genel itibarıyla sol faaliyetlerin içinde oldukları belirgin bir şekilde görülmektedir. Sovyetler Afganistan ile yakından ilgilendiği gibi orada yaşayan halkla da çok yakından ilgilenmiş ve hala ilgisi devam etmektedir.

Özellikle günümüz Rusya'sı Peştunları ve Beluçları kapsayan ve en önemlisi Afganistan üzerinden uluslararası sulara açılabilen "Büyük Afganistan projesini"¹⁷⁰ destekleyen ülkelerden biri olduğunu söylemek mümkündür. Çünkü Sovyet döneminden kalan bir ideolojiyi azda olsa bazı insanlar tarafından bölgede kabul görmektedir. Soğuk Savaş döneminde Beluç milliyetçiliğini etkileyen diğer önemli husus ise, bölge ülkelerin diplomatik ilişkileri ve toprak mücadelesi çerçevesinde bölge halkını kendi emel ve çıkarları doğrultusunda kullanmaları olmuştur.

Beluçistan olarak bilinen bölge Orta Doğu ve Güney Asya bölgesinin tam ortasında ve bu bölgeleri birbirlerine bağlayan köprü vazifesini görmektedir. Afganistan-Pakistan, Hindistan-Pakistan ve Afganistan-İran ilişkilerinde Beluçlar hep önemli olmuşlardır. Çünkü kullanılmaya müsait bir yapıya sahip Beluç halkı bölge ülkeleri tarafından diğerine karşı istifade edilmişlerdir.

Bölgede en çok sorunlu ilişkiye sahip olan Afganistan-Pakistan ilişkilerinde bakıldığında Beluçistan toprakları dâhil olmak üzere Peştunistan ya da "Büyük Afganistan projesi"¹⁷¹ kapsamında bölge topraklarından hak talep etmektedir. Çünkü 1893 yılında Afgan ve İngiliz hükümetleri arasında imzalanan Durand¹⁷² hattı ile bu günkü Beluçistan ve Büyük Afganistan projesi kapsamındaki topraklar Pakistan'a verilmiştir. Dolayısıyla iki ülke arasındaki

¹⁷⁰ Büyük Afganistan Projesi, 11 Eylül 2001 sonrası dönemde ABD'nin bölgeye dönük projelerin biridir. Afganistan'da etkin olan Taliban, Hizb-i İslam gibi güçlerle mücadele etmek yerine yeni bir dönem başlatarak bölgede istikrarsızlığın tırmandırılmasını hedeflenirken, ABD varlığından rahatsız olan Orta Asya devletleri, Rusya, Çin, İran, Pakistan gibi ülkeler üzerinde etki kurmak amaçlanmaktadır. Projenin hayata geçirilmesiyle bölgedeki nüfus dengelerinin Afganistan'daki başat unsur olan Peştunlar lehine değişmesi ve Kabil yönetiminin güç kazanması beklenmektedir. Proje bağlamında Pakistan, İran ve Afganistan'dan topraklar talep eden "Bağımsız" (Azad) ya da "Büyük Beluçistan" devletinin kurulmasının ardından Afganistan'ın yaşadığı toprak kayıplarının telafi edilmesi için Veziristan, Subaserhat, KBSV, Keşmir vb. bölgelerin dahil olduğu ve Peştunistan olarak bilinen bölgenin Pakistan'dan kopararak Afganistan'a verilmesi hedeflenmektedir. Mehmet Seyfettin EROL, "Avrasya'da Ezberler Bozulur İken", *Yarımlar İçin Düşünce Dergisi*, Yıl 4, Sayı 43, Mayıs 2009, s.64.

¹⁷¹ Erol, *a.g.m.*, s. 64.

¹⁷² 1893 yılında Afganistan Emiri ve İngilizlerce görevlendirilen Sir Mortimer Durand arasındaki anlaşmayla çizilmiş, sınır da Durand'ın adıyla anılmaya başlamıştır. Baknz. Ali Erhan ERTAN,) Ankara, 2009), s. 109.

ilişkiler günümüze dek hep inişli çıkışlı olmuştur. Bu ilişki ister istemez bölgede Beluç sorunu üzerine de yansımaya devam etmiştir.

İki ülke arasındaki ilişkiler 11 Eylül 2001 tarihinden sonra yapılan bir anlaşma ile birbirinin iç işlerine karışmama ve bölgesel güvenlik bağlamında terör konusunda daha dikkatli ve temkinli davranma kararı alınmıştır. Fakat gerçekte bakıldığında Pakistan hala Afganistan iç işlerine karışmakta kararlı olup üstelik Beluçların yaşadığı sınır bölgesindeki Taliban ve El-Kaide terör örgütü olarak adlandırılan grupları desteklemektedir. Afganlar ve Beluçlar tarih boyunca iyi ve dostça bir ilişki içerisinde bulunmuşlardır. Ayrıca Afganistan Devleti Beluç hareketini Büyük Afganistan Projesi kapsamında desteklemekte olup Beluç halkıyla hiçbir konuda sorun yaşamadıklarını dile getirmektedirler.

Hindistan ve Pakistan ilişkilerinde bakıldığında yine farklı bir şekil görülmemekle beraber hep toprak için özellikle de Keşmir için çatışma içerisinde oldukları söylenebilir. Beluçlar konusunda gelindiğinde Pakistan, Hindistan'ın Beluç bağımsızlık hareketine destek verdiği doğrultusunda şüphe etmektedir. Pakistan da bundan geri kalmayarak her zamanki gibi daha doğrusu Afganistan ülke güvenliğini huzursuz yaptığı gibi terör eylemlerine başvurarak karşılık vermektedir.

Kasım 2008 tarihinde Mumbai kentinde yapılan terör saldırısının sonucunda 165 kişinin ölümüne sebep olmuştur. Fakat ilginç tarafı şu ki yakalanan zanlılardan birinin Ecmel Emir Kasap isminde Pakistan vatandaşı olduğu ispatlanmıştır. Daha sonra Pakistan vatandaşı olduğu bizzat Pakistan hükümeti tarafından da doğrulanmıştır. Başından beri Hindistan, terör saldırısının arkasında başta Pakistan olmak üzere El-Kaide ve Leşker-i Tayyibe örgütlerinin olduğuna inanmış ve bu örgütleri sorumlu tutmuştur.¹⁷³ İki ülke arasındaki politika doğrultusunda hatta bölge ülkeleri aralarındaki

¹⁷³ “Mumbai Saldırısı Yargı önünde”, <http://www.dw-world.de/dw/article/0,,4178135,00.html>, 15 Nisan 2009.

inişli çıkışlı politika sonucunda Beluç sorununun ülkesel bir terör tehdidi ihtimalleri gelecekte ciddi manada sorun yaratacaktır.

Soğuk Savaş'ın başından beri Beluçların bekledikleri ilgiyi 11 Eylül saldırısından sonra ABD'nin bölgeye girişiyle birlikte görmeleri dikkatleri çekmiştir. Görünüş itibarıyla Hindistan Beluç bağımsızlık hareketini desteklemektedir. Fakat bulunduğu coğrafya ve karadan bir sınırın bulunmaması Beluç hareketini ciddi manada etkilediğini söylemek mümkün değildir.¹⁷⁴ Ama yine de uzak olmasına rağmen Hindistan, aksine kendisine tehdit olarak gördüğü Pakistan'a karşı Beluçları desteklemeye devam edecektir.

Beluç Serdarları yani günümüz tabiriyle liderleri Sovyet döneminde, İran ve Pakistan'a karşı elde edeceği bağımsızlığı için stratejik önemini kullanarak Sovyetlerin yanlısı olarak hareket etmeye çalışmışlardır. Buna karşılık Beluçlar iç işlerinde bağımsız hareket edebilmek için ve yer altı zenginliklerini kontrol edebilmeleri için Sovyetlerin desteğine ihtiyaç duymuşlardır.¹⁷⁵ Ancak bölgede yaşanan sorunlardan dolayı ve sosyo-ekonomik düzeyi düşük bir toplum olan Beluçlar ile Sovyetler Birliği işbirliği içinde olmaya pek sıcak bakmamıştır. Ama yine de kısmen bölgede varlığını hissettirmek için daha doğru bir ifadeyle ABD'yi engellemek için yardım etmeye gayret göstermiştir.

İran ve Pakistan ilişkileri doğrultusunda Beluçları değerlendirecek olursak, başta şu çok aşikârdır ki iki ülkenin de Beluç politikası hemen hemen aynı istikamettedir. Çünkü Beluç sorunu konusunda her iki devletin işbirliği içerisinde hareket etmeyi tercih ettikleri görülmektedir. Örneğin, nasıl ki Pakistan'da Beluç bağımsızlık hareketi Pakistan halkı ve hükümeti tarafından bastırılıyorsa, aynı şekilde İran'da çoğunluk Fars kökenli olan Tudeh Partisi tarafından da Beluç bağımsızlığı engellenmektedir.¹⁷⁶

¹⁷⁴ Cohen, age, s.222.

¹⁷⁵ Harrison, **International Security**, s.157.

¹⁷⁶ Ertan, **a.g.e.**, s. 109.

Sonuç olarak bölge ülkeleri tarafından verilen vaatler ve onlara karşı uyguladıkları yaptırımlar ve sert tutumlar Beluç halkının bir milliyetçilik akımı içine sürüklemiş daha ötesi bölgede bağımsız bir devlet olarak uluslararası arenada sahneye çıkma arzusu içinde olmaya neden olmuştur.

Tablo 4: Dünya Geneline Beluç Nüfusu

	Ülke İsmi	Nüfus	Yıl
1	Pakistan	25 milyon	1998
2	İran	4.1 milyon	1998
3	Afganistan	1.1 milyon	1998
4	Umman	4.7 bin	2000
5	Birleşik Arap Emirlikleri	215 bin	2000
6	Türkmenistan	75 bin	1998
7	Kuveyt	20 bin	1993
8	Katar	13 bin	2007
9	Suudi Arabistan	12 bin	2007
10	Somali	8.5 bin	2007
Toplam	10 ülke	30.343.000	Yaklaşık 15 yıllık nüfus sayımı

Kaynak: www. rscaf.org.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

ASYA'NIN GÜNCEL JEOPOLİTİĞİ BAĞLAMINDA BELUÇ SORUNU

Asya kıtası tarihi bir medeniyete sahip olmakla birlikte yer altı zenginlikleriyle dünya güçlerin dikkatlerini çektiği de aşikârdır. Özellikle Asya kıtasında yer alan bölgenin Avrasya coğrafyası bağlamında önem taşıyan başat bir coğrafyaya sahip olduğu dile getirilebilir. Ayrıca Avrasya'nın alt bir bölgesi olan Orta Asya ile Güney Asya bölgeleri sınırdaş olup siyasi, ekonomik vb. konularda sürekli iletişim ve etkileşim halindedirler.

Avrasya bölgesi dünya enerji kaynakların dörtte üçüne sahip olup SSCB dönemindeki Orta Asya bölgesi tüm petrol rezervlerinin %32'sine, kömür rezervlerinin %30'una, doğalgaz rezervlerinin %50'sine sahip bulunmaktaydı. Bununla birlikte eski SSCB'de üretilen bakırın %76'sını, civa ve bizmutun tamamını, çinkonun %86'sını, kromun %90'ını, uranyum ve nikelin %80'ini ve manganezin %50'sini bu bölge karşılamıştır.¹⁷⁷

Bölge dünya nüfusunun yaklaşık %75'ini içinde barındırmaktadır. Ayrıca nükleer güce sahip olan ülkelere de ev sahipliği yapmaktadır. Dolayısıyla önemli özelliklere sahip olan bir bölge içinde güçlerin mücadelesi oldukça doğal olup, herkes kendi menfaati için bölge halkını çeşitli bahanelerle kullanarak bölgeden payına düşeni alma peşindedir.

Bölge ile sadece Rusya ve Çin ilgilenmemekte, bunlar dışında Türkiye, Hindistan, İran, Pakistan en önemlisi de ABD çok yakından ilgilenmektedir.¹⁷⁸ Bu bağlamda yapılan araştırmalara göre bölgede iki çeşit hâkimiyetin göze çarptığı görülmektedir. Bunlardan birincisi ABD'nin bölgede kendi çıkarları ve güç mücadelesi doğrultusunda bölge ülkeleri ile kurduğu ilişkiler, ikincisi ise, bölge ülkelerinin kendi çıkarları doğrultusunda bölgede liderlik mücadelesi içerisinde bulunmalarıdır.

¹⁷⁷ Mehmet Seyfettin EROL, "Küresel Güç Mücadelesinde Avrasya Jeopolitiği ve Türk Avrasya'sı", iç. Mehmet Seyfettin EROL (der.) , **Küresel Güç Mücadelesinde Avrasya'nın Değişen Jeopolitiği Yeni Büyük Oyun**, Platin Yayınları, Ankara, 2009, ss. 16-17.

¹⁷⁸ Erol, **a.g.m.**, s. 19.

Fakata son dönemde oldukça tartışmalara yol açan ve tüm Batılı ülkelerin üzerinde itina ile çalıştığı Vladimir Puin'in İzvestia gazetesinde yayınlanan "Yeni Avrasya Entegrasyon Projesi: Gelecek Bu Günden Başlar"¹⁷⁹ başlıklı yazısı tüm Avrasya ülkelerini bir araya getirerek AB modeli bir birliğin kurma çabası kuşkusuz bölgede yeni bir Rusya kaynaklı bir gelişmenin mesajını vermektedir.

Bu açıdan değerlendirildiğinde; ABD'nin son zamanda, Orta Doğu bölgesinden Güney Asya'ya bölgesine yönelmesi ve oradaki çeşitli halklarla ilgilenmesi oldukça ilginçtir. Özellikle Beluçistan sorununun yeniden ortaya çıkması ve bu bağlamda ABD'nin de zaman zaman desteklemesinin iki ihtimal doğrultusunda düşünülebilir.

Birinci ihtimal, gerçek bir anlamda özellikle 2014 yılından sonra ABD'nin Afganistan'dan çıkmasıyla beraber yine eskisi gibi Afganistan bir savaş alanına dönüşecektir. Çünkü Afganistan'da yaşayan gelişmelerinde bu istikamete yön aldığı görülmektedir. Üç partinin birleşmesi (C.M.İ.A., H.V.İ.A. ve H.C.M.İ.A.), ortak ve ayını çizgi üzerinde politika takip etmesi ve en önemlisi hem Afganistan içinde hem de Afganistan dışında (Almanya 2011) sürekli bir araya gelip Afganistan geleceği için hemfikir olmaları dikkatleri çekmektedir.

Dolayısıyla bölgede ortaya çıkacak olan bir kirize karşı ABD, Beluçistan'daki, Nuristan'daki v.b. halklara şimdiden vaatlerde bulunup kendi müttefiki yapmaya çalışmaktadır. Çünkü konumuz olan Beluçistan bölgede en önemli jeostrateji rolü oynamakla beraber bölgede üç sorunlu (Afganistan, Pakistan ve İran) ülke topraklarında yer alması başı başına bir önemli husustur. Ayrıca bölgenin en önemli limanı olan Guader'in ev sahipliğini yapan Beluçistan hem Hint hem de Basra körfezine kısmen kontrol edecek konumdadır.

¹⁷⁹ Konuyla ilgili bilgi için bkz., Kerim Has, "Putin'in Yeni Hamlesi: Neo-Avrasyacılık veya Avrasya Birliği Projesi", 24.11.2011, (Erişim), <http://www.usak.org.tr/makale.asp?id=2460>. Rusçası için bkz., <http://izvestia.ru/news/502761>. 3.11.2011.

İkinci ihtimal ise, Güney Asya bölgesindeki özellikle Beluçistan toprakları içinde bulunan Petrol, Gaz v.b. yer altı zenginliklerle birlikte bölgenin önemli stratejik konumunu muhafaza edere kontrol altında tutabilmektir. Fakat ABD'nin gerçek planın ne olduğu yönünde 2014 yılını beklemek gerekmektedir.

3.1. BELUÇLARIN BÖLGE ÜLKELERİYLE İLİŞKİLERİ

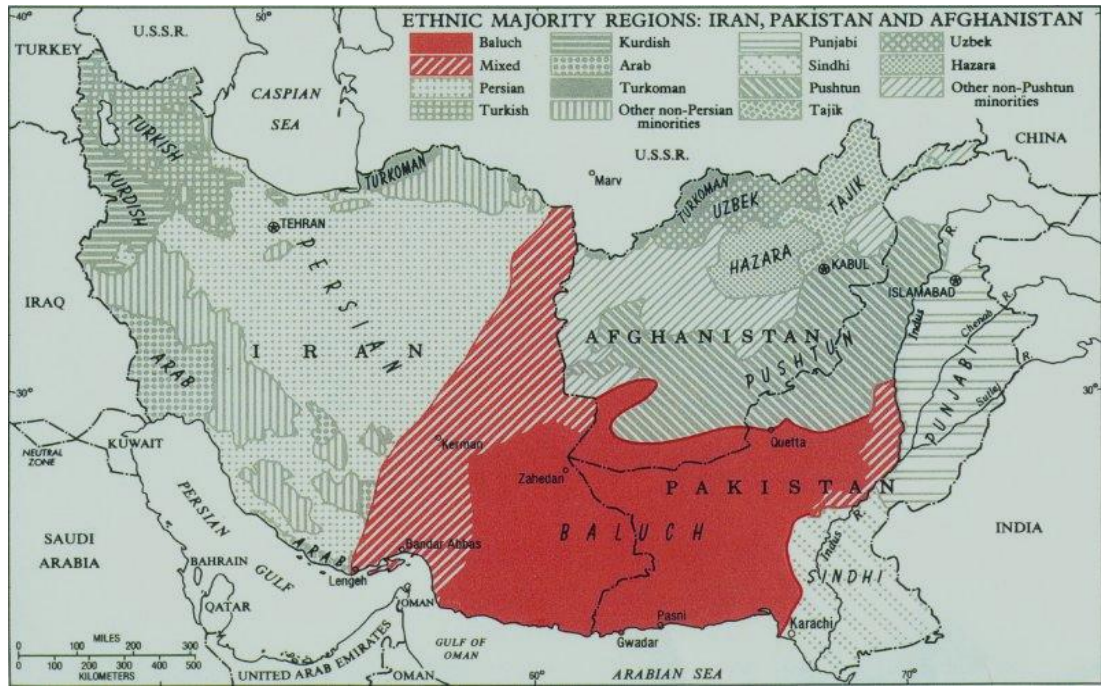
Batılı ülkeler tarafından Beluçistan olarak anılan bu bölgede yaşanan sorunlar ve bu sorunların bölge ülkeleri üzerine hatta küresel anlamda yarattığı etkiler son dönemin oldukça önemli sözü edilen konusu haline gelmiştir. Beluçlar'ın yaşadığı bölgenin önemini ve hassasiyetini anlayabilmek için Beluçistan'ın içinde bulunduğu küresel kıta olan Asya'yı incelemek gerekmektedir.

Beluçların, içinde bulunduğu bölge oldukça mühim olup, uluslararası konjonktürde hem ekonomik hem de siyasi açıdan başat rol oynamaktadır. Soğuk Savaş döneminde SSCB olarak ağırlığını hissettiren bölgede 1991'de SSCB'nin dağılmasından sonra ortaya çıkan Türk cumhuriyetleri kendi namına dünyada önemli ve etkili olmaya çalışmaktadırlar. Bölge ülkeleri denildiğinde kuşkusuz ki akla Afganistan, Pakistan ve İran gelmektedir. Çünkü Beluç halkı bu üç ülke toprakları içinde hayatlarını sürdürmektedirler. Bu bağlamda en çok sorunu da bu devletlerle yaşamaktadırlar.

Beluçistan olarak bilenen bölge İngiliz döneminde Durand Antlaşması (1893) ile üç parçaya bölünerek batı kısmı İran'a ve doğu kısmı ise şimdiki Pakistan devletine ve Afganistan topraklarına verilmiştir. İran ve Pakistan'ın Beluçlara karşı uygulamış oldukları politikalar da hep birbirini takip etmiştir.

Beluçların, en çok sorun yaşadıkları ülkelerse İran ve Pakistan'dır. Onlar yaşadıkları bölgelerinde eğitimsiz bırakıldıkları için sürekli yabancı güçlerin oyununa gelerek kendi devletlerine karşı ayaklanmışlardır. Fakat Afganistan açısından durum böyle değildir. Ayrıca Afganistan'da bulunan

Beluç halkı eğitim ve öğretim konusunda kendilerini yetiştirmiş ve devletin en yetkili kademelerinde görevli olarak çalışmışlardır.

Harita 5: Afganistan, Pakistan ve İran'ın Etnik Yapısı

Kaynak: <http://www.balochhomeland.com/maps.htm>

Devletlerin Beluçlarla olan ilişkisi açısından bakıldığında Afganistan dışında İran ve Pakistan devletleri hep sorunlu bir durumda olup zaman zaman bu sorunlar çatışmalara yol açmıştır. Fakat özgür bir Beluçistan yönünde atılan adımlarda her üç devletin de aynı politikayı takip edeceklerini söylemek mümkündür. Çünkü bölgede yeni bir Beluçistan devletinin ortaya çıkması durumunda üç devletin de toprak kaybında uğrayacağı aşikârdır. Bu bağlamda devletler bu konuda birbirine danışarak hareket etmelerinin onların geleceği için makul olacağı söylenebilir.¹⁸⁰

¹⁸⁰ 2010 Kasım ayında Afganistan'ın Nimroz ilinin İstihbarat Başkan yardımcısı Abdul Kadir BALOCH ile tez kapsamında yapılan ikili görüşmenin sonucundan çıkan bilgilerden faydalanarak aktarılmıştır. Ayrıca Afganistan'ın konuyla ilgili daha şanslı olduğunu dile getirerek gelecekte yaşanan herhangi bir kargaşanın ihtimali doğrultusunda Beluçların Afganistan yanlısı bir politika takip edeceklerini de dile getirdi.

Aksi takdirde ABD başta olmak üzere bölge üzerinde yeni projeler tüm hızıyla tatbik edilmeye başlayacaktır. Konuyla ilgili bu bölümde, devletlerin Beluç sorununa yönelik çözüm politikalarını veya varsa önerilerini daha detaylı ve kapsamlı araştırmak için devletlerin Beluçlarla olan ilişkileri bölge kaynaklarından esinlenerek aktarılmaya çalışılacaktır.

3.1.1. Afganistan'ın Beluç Sorununa Bakışı

Beluçlar ile Afganların çok eski tarihlere dayanan bir geçmişlerinin olduğu tüm tarihçiler tarafından bilinmektedir. Beluçların, Afganistan'da yaşayan milliyetlerle çok yakın ve samimi ilişkiler içinde oldukları görülmektedir. Özellikle Afganistan'da iktidar sahibi olan Peştun milletiyle, yaşam tarzı veya kültürel değerleri açısından tamamen biri diğerine benzemektedir. İki millette (Peştun ve Beluç) Ghajday¹⁸¹ bir hayata sahip oldukları, aynı hayvan türlerinin beslenmesi gibi yakın benzerliklerinin olduğu söylenebilir. Şu hususu da eklemekte fayda vardır ki Beluçlar ve Peştunların kız alıp kız verme kadar yakın bir akrabalık boyutuna geldiklerine araştırılan kaynaklarda rastlanmıştır.

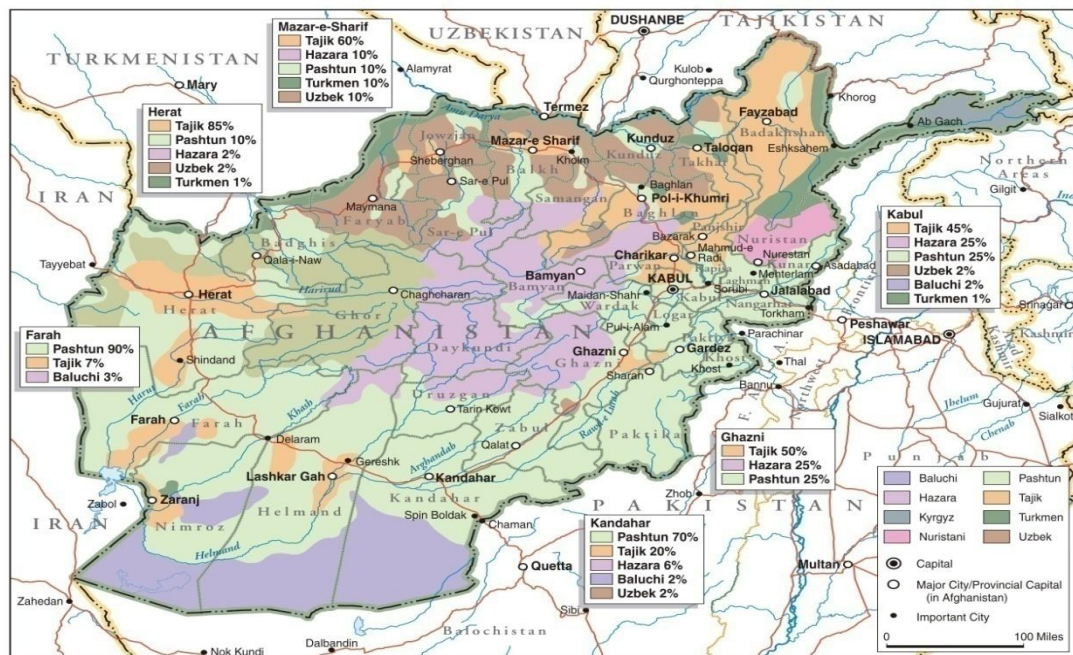
Afganistan'ın Beluç halkına karşı uygulamış olduğu politika Pakistan ve İran'dan tamamen farklı yönlerdedir. Çünkü İran ve Pakistan silah doğrulturken Afganistan asırlar boyunca dostluk ve kardeşlik eli uzatmıştır. Bu yüzden Beluçlar tek Afganlara güvenmiş ve onlarla birlikte hareket etmeyi tercih etmiştir. Afganistan'da yaşayan Beluç halkı gelen her yönetimde aktif bir şekilde rol almış ve hükümet içinde önemli konumlara gelebilmiştir. Hatta Peştunların elde ettiği herhangi bir başarıdan, Beluçlar sanki kendileri elde etmiş kadar mutluluk duymaktadırlar.

Yapılan bazı araştırmalara göre, Beluçlar ile Peştunlar milattan yaklaşık 600 yıl önce Kısipin bölgesinden Güney Asya bölgesine göç etmiş ve

¹⁸¹ Peştunca bir kelime olup, anlam itibarıyla aynı yerde yaşamayan sürekli göç halinde olan bir topluluk ve millet anlamına gelmektedir. Bu özellik kapsamında Peştun milleti yazın Afganistan'da kışınsa havası Afganistan kadar soğuk olmayan Pakistan'a göç edip yaşamlarını devam ettirmektedirler.

daha sonra yabancı güçlerin oyununa gelerek kısmen birbirlerinden ayrılmışlardır. Daha sonra Duerand Antlaşması'yla bölgenin üçe bölünmesi sonucu Belucların bir kısmı Afganistan'ın güneyinde, çoğunluk kısmı ise İran ve Pakistan topraklarında kalmıştır. Yani üç bölge şöyle bölünmüş, birinci bölge Çatral'dan Kohi Malik Siyah'a kadar, ikinci bölge yine Çatral'dan Muhran Nehri'ne kadar ve üçüncü bölge ise, Kohi Malik Siyah'tan Sistan bölgesinin kuzeyine kadar devam etmiştir.¹⁸²

Beluclar'ın Afganistan'daki milletlerle iyi iletişim veya ilişkisi haricinde onlar birbirlerini kardeş bilmektedirler. Bu ilişkide gün geçtikçe daha çok pekiştirilmeye doğru ilerlemektedir. Tarih boyunca iki millet (Peştun ve Beluç) düşmana karşı ayını safta birlikte savaşmışlardır.

Harita 6: Afganistan'da Etnik Grupların Dağılımı

Kaynak: <http://www.balochhomeland.com/maps.htm>

¹⁸² Abdul Settari, Purdili, "Belucların Afganistan'daki Milletlerle Tarihi Bağı", Simeyez Mutalı-at Afganistan Bölgesel Araştırma Merkezi, **Mevsimlik Dergisi**, Sayı 4, Kış 2006-2007, s. 83.

Şah Mahmud İran'ı fethederken Farslara karşı en iyi Beluç komutanlarını (Saidel Khan Nasır, Pir Mohammad Khan, Mohammad Khan Beluç ve Abdullah Khan Beluç) savaşa göndermiştir. Daha açık bir ifadeyle söylemek gerekirse Afganistan topraklarında Beluç veya Peştun ayrımı olmadan sırt sırta verilerek hem içte hemde dışta mücadele vermişlerdir.¹⁸³ Yani Beluçlar Afganistan yönetiminde, Pakistan ve İran'da olduğu gibi düşük seviyeli görevlerde atanmamış aksine onlara önemli görevlere verilerek ödüllendirilmiştir. Beluçlar savaşçı ve cesur oldukları için Afganistan'da sadece savaşlara gönderilmemiştir. Onlar bazen Afganistan'ı diplomatik ilişkilerinde de temsil etmiştir. 1729 yılında Osmanlı Devleti'nden Raşit Paşa elçi olarak Afganistan'a gönderilirken, Afganistan cephesinden ise, Mohammad Ali Khan Beluç resmen Osmanlı Devleti nezdinde elçi olarak atanmıştır. Kısaca Afganistan'da Beluç halkına her türlü öncelik tanınmıştır.¹⁸⁴

¹⁸³ Pohand Abdulhayi Habibi, **Tarih-i Mokhtasar-i Afghanistan**, (Afganistan'ın muhtasar Tarihi), Kabil Maywand Yayınları, 1997, s. 250.

¹⁸⁴ Habibi, **a.g.e.**, s. 251.

Tablo 5: Afganistan'da Beluçların Nüfusu

Şehir İsmi	Etniğİ	%	Nüfusu	Genel Nüfus
Kabil	Tajik	45%	1.800.000	4 milyon
	Hazara	25%	1.000.000	4 milyon
	Peştun	25%	1.000.000	4 milyon
	Özbek	2%	80.000	4 milyon
	Beluç	2%	80.000	4 milyon
	Türkmen	1%	40.000	4 milyon
Mezar-i Şerif	Tajik	60%	1.200.000	2 milyon
	Peştun	8%	160.000	2 milyon
	Özbek	10%	200.000	2 milyon
	Türkmen	10%	200.000	2 milyon
	Hazara	10%	200.000	2 milyon
	Beluç	2%	40.000	2milyon
Kandahar	Peştun	70%	1.400.000	2 milyon
	Tajik	20%	400.000	2 milyon
	Hazara	6%	120.000	2 milyon
	Beluç	2%	40.000	2 milyon
	Özbek	2%	40.000	2 milyon
Ferah	Peştun	90%	450.000	500.000
	Tajik	7%	35.000	500.000
	Beluç	3%	15.000	500.000
Toplam		100%	8.500.000	8.500.000

Kaynak: <http://www.balochhomeland.com/maps.htm>, adresindeki harita bilgilerine bakarak yazar tarafından hazırlanmıştır.

İran Şahı Gargin Şah Afganistan topraklarını almak için 50 bin kişilik muazzam ve mkemmek bir ordu hazırlamıştır. Fakat Afganistan'da onları bekleyen askerler teçhizat bakımından çok zayıf olsa da onların inançlarına göre, maneviyat açısından güçlü olmak savaşı kazanmak anlamına gelmektedir. Afganlar ve Beluçlar da Mirveyis Khan Neka liderliğinde düşmanın yapacağı saldırıya karşı hazırlıklarını yapmışlardır. İran ordusu yani dönemin Safav-i'leri Khisraw liderliğinde Afganistan topraklarına saldırıya geçmiş lakin cesur iki halkın direnişİ karşısında her seferinde

yenilgiye uğramışlardır.¹⁸⁵ Yabancı güçlerin bölgeye müdahale etmeleriyle beraber iki halk (Peştun ve Beluç) arasında az da olsa bazen gerginlikler yaşanmıştır. Mir Abdullah Han'ın ölümünden sonra Ahmet Şah Baba tarafından KalatK han'ı olarak oğlu Mir Muhabbet Han'ı tayin etmiştir. Mir Muhabbet Han Kalat Han'ı olduktan sonra Beluç bölgesinde hareketlenmelerin ortaya çıktığı görülmüştür. Afganistan'a karşı örgütlenmelerin ve hatta ayaklanmaların önderliğinde Nasir Han yer almıştır. Bunun üzerine bazı kaynaklarda Afgan-Beluç kanlı savaşı olarak yazıldıysa da Beluç kaynaklı araştırmalar bunu reddetmekle beraber sadece Nasir Han'ın ıslah olabilmesi için H 1164 yılında Kalat çevresini 12 günlük Ahmet Şah Baba emriyle muhasıra altında alınmıştır.¹⁸⁶

Yani kan dökülmemesi ve iki kardeş halkın arasında savaş çıkmaması için elinden geleni yapmaya çalışmıştır. Daha sonra Nasir Han Ahmet Şah Baba'dan özür dileyerek affedilmiştir. Fakat Afgan ve Beluçlar arasındaki barış bir antlaşmaya tabii tutulmuştur. Yapılan antlaşmada, "Beluç halkının, dışarıdan gelen bir tehlikeye karşı Afgan halkıyla birlikte hareket etmesi, savaş durumunda Beluçların Afgan imkânlarından faydalanabilmeleri, olağanüstü durumlarda askeri yardımlarda bulunması ve eskisi gibi ilişkilerin devam etmesi konularında antlaşma yapılmıştır."¹⁸⁷

1183 yılında Ahmet Şah Baba Kandahar'dan Herat ve Meşhede giderken yanında Nasir Han komutanlığıyla yaklaşık 20 bin Beluç askeriyle gitmiştir. Ayrıca Khorasan savaşlarında Beluç askerleri büyük bir cesaretle Afgan ordusunun yanında savaşmışlardır. Savaş sonunda da hiçbir ganimet talep etmeden karşılıksız olarak Afganların yanında bulunmuşlardır. Fakat bir seferinde savaş sonunda Ahmet Şah Baba Beluçlara Dajil ve Herand topraklarını hediye olarak vermiştir.

¹⁸⁵ Abdul Settar Purdili, "Nigahe Kota Ba Tarih-i Baluça-i İran", (İran Beluçleri'nin Tarihine Bakış), Simeyez Mutalı-at Afganistan Bölgesel Araştırma Merkezi, **Mevsimlik Dergisi**, Sayı 3, Kış 2006-2007

¹⁸⁶ Ghulam Mohammad Ghobar, **Afganistan Dar Masire Tarih**, İran, Masumiyan Yayınları, 2. Baskı, 1999, s. 362.

¹⁸⁷ Habibi, **a.g.e.**, s. 259.

1740 yılında Ahmet Şah Baba İranlılara karşı cesurca savaşan ve hiçbir karşılık beklemeyen Nasir Han'ın annesine Kuweta'yı şal¹⁸⁸ olarak hediye etmiştir. Bu sebepten dolayı Kuweta'ya "Şal Vadisi" veya "Şal Kot" olarak anılmaktadır. 27 yıl kraliyetten sonra Mir Nasir Han vefat etmiştir. 1793 yılında oğlu Mir Mihrap Han yerine geçerek Beluçlara önderlik etmeye çalışmıştır. Bu dönem içerisinde İngilizler bölgeye nüfuz ederek Hindistan'ın büyük bir kısmını işgal altına almaya çalışmıştır.

Hindistan'dan sonra İngiliz ordusu son hazırlıklarını yaparak 1838 yılında Afganistan'ı işgal edebilmek için yola çıkmıştır. İngilizler saldırmadan önce Afganistan'a Afgan halkının özellikle bölgede bulunan Beluç halkının morallerini bozmak ve İngilizler lehine zemini hazırlamak için casuslarını yollamıştır. Çünkü Afganistan'ı işgal edebilmek için Beluçistan güzergâhından geçmesi gerekirdi. İngilizler tarafından gönderilen casuslar ciddi manada bölgede insanlar üzerinde etki bırakmaya başlamış hatta Mir Mehrap Han Kalat Khan'ın bile aklına girmeyi başaramışlardır.

Beluçistan, Afganistan işgalinde İngilizler için çok önemli konumdaydı. Beluç bölgesi hem stratejik açıdan hem de Afganların en iyi anlayabilen müttefiki olduklarından dolayı İngilizler için önem kazanmıştır. Fakat yine de İngilizlerin bunca girişim ve faaliyetlerine rağmen Beluçlar Afganların yanında yer alarak son anlarına kadar mücadele vermişlerdir. İngiliz ordusu Beluçlarla savaşmadan önce Mir Mehrap Khan'a bütün Beluçistan bölgesinin Han'lığını geçişe yardım etmesi üzerine vaat etmiştir. Çünkü Kalat'a bağlı olan "Bölen deresi" İngiliz geçişi için en uygun yer olup jeostratejik önem taşımaktadır. Yine de Mehrap Han verdiği söze sadık kalarak 400 Beluç askeriyle birlikte İngiliz ordusuna karşı ölene kadar savaşmışlardır.¹⁸⁹

Beluçlar her ne kadar mücadele verdiyse de, İngiliz ordusu Kalat ve Pençap'a kadar olan bölgeyi kontrol altında almayı başarmıştır. İngiliz

¹⁸⁸ Farsça bir kelime olup çok önemli ve değerli özellikle annelerin giyindiği baş örtüsü anlamına gelmektedir. **Ferhangı Amid** Farsça- Farsça sözlük bkz.

¹⁸⁹ Mohammad Hüseyin Bin İbrahim Camii, " Muhalefet Muhabbet Han Dar Baluçistan", **Tarih-i Ahmet Şah-i**, Dr. Mohammed Server Mola-i (der.), Kabil, İrfan Yayınları, 2007, s. 132-134.

ordusu, bölgeyi işgal etmeden evvel Beluç halkını birbirlerine düşürmek için çok sayıda kendi casuslarını göndermiştir. Çünkü Beluçları kontrol altında alabilmenin en uygun yolunun bu olduğuna inanıyorlardı. Ayrıca, Afganistan'da İngilizler için kullanılan tabire göre, "Jang Name Konum Jang Mendazum" yani savaşmam ama savaş açtırırım içerden kaleyi fethedip sonra harekete geçmektedir.

İngilizler Beluçistan'ı aldıktan sonra tamamen kendi yanlılarını iktidara getirmeye çalışmışlardır. Fakat bu duruma karşı Beluç milliyetçileri sessiz kalmamış, İngilizler tarafından Han olarak tayin edilen kişi milliyetçiler tarafından öldürülmüştür. İngiliz ordusuna karşı ayaklanan Beluçlar İngilizleri son derece tedirgin hale getirmiştir. Bunun üzerine İngilizlerle Beluçlar arasında imzalanan 8 maddelik bir antlaşmayla 2. Nasir Han Mir Mehrap Hanın oğlu Kalat Han'lığına getirilmiştir.¹⁹⁰

Gerçekten tarihe dönüp bakıldığında Afganlar ile Beluçlar arasında rahatsız edici durumlar ve sonuçlar doğuran bir ilişkinin olmadığı görülmektedir. Hatta Afgan hükümetiyle sürekli sorun yaşayan Barızkay-i ailesi Afganistan'dan kaçıp Beluçistan'a sığınmıştır. Barızkay ailesini koruma altına alarak uzun zaman birlikte yaşamış ve hatta 1917 yılında Bampur'da Beluçları temsilen Bahram Han Barakzay-i göndermişlerdir.¹⁹¹ Böylece sıkı ve sağlam dostluk bağlarına sahip şekilde yaşayan iki kavim günümüz itibarıyla birbirlerine kız verip kız almışlardır. Yani karşılıklı saygı ve sevgi içerisinde yaşamışlardır.

Afganistan 1919 yılında Şah Emanullah Han liderliğinde yapılan inkılap sonucunda bağımsızlığını kazanmıştır. Tabii ki bölgede iki güçlü gücün (SSCB-İngiltere) çıkarları ve mücadelesinin söz konusu olduğu durumda bağımsızlığı kazanmak kolay olmamıştır. Cesur ve mücahit Afganistan halkları tek kuvvet ve tek yumruk olarak İngiliz ordusuna direnmiş ve sonucunda müstakil bir Afganistan devleti ortaya çıkmıştır. Bu

¹⁹⁰ Camii, a.g.e., s. 133.

¹⁹¹ Habibi, a.g.e., s. 36.

bağımsızlığı gören Hindistanlılar da İngiltere'nin elinden biran önce kurtulmaya çalışmış ve bu yönde çalışmalara ve faaliyetlere başlamışlardır. Fakat Hindistan toprakları tamamen kendi ülke toprakları içerisine girmemiş aksine ikiye bölünerek ortaya Pakistan devleti çıkmıştır.

İngilizler bölgeden giderken Hindistan'ı bölerek Hinduların bulunduğu bölgeyi günümüz Hindistan'ına vermiş, Müslümanların bulunduğu bölgeyi ise Pakistan'a vermiştir. Bu bölünmeyi yaparken 1875 yılında İngilizlerle Beluçlar arasında imzalanmış olan 95 yıllık antlaşmayı (iç işlerinde tamamen kendine bağlı özerk ama dış politikada İngilizlerin bilgisi olmadan herhangi bir antlaşmanın yapılmayacağı) göz önüne bulundurmada bölünmüştür. Yani Beluçların kaderi artık Pakistan devletine verilmiştir.¹⁹²

İngilizler bölgede yaptığı yenilikler çerçevesinde veya Pakistan devletinin ortaya çıkarılmasında, Afganistan ile Beluçlar arasında yapılan antlaşmaları ve işbirliklerini hiçe saymış ve daha sonra ABD'nin desteğini alarak "Durand hattını"¹⁹³ daha yeni bir devlet konumuna gelen Pakistan ve tarihi geçmişe sahip olan Afganistan arasında uluslararası bir hat olarak çizmiş ve resmen kabul etmiştir. Durand hattının tamamen Pakistan'a bırakılması günümüze kadar iki ülke arasında büyük sorunlara neden olagelmıştır. Konuyla ilgili Beluç kaynaklı çalışmalara göre, Beluçistan'da zoraki bir referandum yaparak Beluçların evet oyunu almışlardır.¹⁹⁴

Pakistan, 1954 yılında İngiltere tarafından CENTO askeri birliğinin üyesi yapılmıştır. Buradaki amaç dini inançlar çerçevesinde Türkiye, Irak, İran, Afganistan ve yeni oluşan Pakistan devletleri arasında yani İstanbul'dan Keşmir'e kadar uzanan bir askeri birlik kurmaktır. Sonuçta bölgede ciddi bir

¹⁹² Purdili, **a.g.m.**, s. 91.

¹⁹³ 1893 yılında İngiliz güdümünde yapılan Durand Sınır Antlaşması, Afganistan-Pakistan sınırında bulunan Peştun nüfusunu da yapay olarak ikiye bölmüştür. 1947 yılında Britanya Hindistan'ının bölünmesi ve Pakistan devletinin temellerinin atılması, 19. yüzyılın son çeyreğinden miras kalan bu sınır sorununu daha hassas hale getirmiştir. Afganistan, bölgedeki Peştun nüfus için kendi kendini yönetme hakkı talep ederek "Peştunlaştırma" politikası izlemeye başlamıştır. Kabil'in Durand Sınır Antlaşması'nı geçersiz göstermek istemesi ve bölgedeki Peştunlara yönelik söz konusu politikayı izlemekte ısrarcı olması, iki ülke arasındaki ilişkilerin de bozulmasına neden olan faktörlerin başında gelmektedir. Arzu Turgut, "ABD'nin Afganistan'daki Günah Keçisi Pakistan", isimli makalesine bkz.

¹⁹⁴ Purdili, **a.g.m.**, s. 92.

anlamda komünist düşüncenin yayılması İngilizleri rahatsız etmiştir. Hem Orta Doğu'da hem de Orta Asya'da Rusya politikasını etkisiz hale getirmeye çalışmıştır. Yani bu siyaseti ile İngilizler bölgede Pan-İslamizm düşüncesiyle Rus düşüncesini çevrelemektir.

1941 ile 1950 yılları arasında İngiltere tarafından Kabil'de bakan statüsünde özel temsilci sıfatında görev yapan Frizer Tetler Afganistan ve Pakistan arasındaki ilişkileri ve Afganistan üzerindeki planlarını 1950 yılında Londra'da yayınlana "Afganistan" adlı kitabında açıkça izhar etmiştir. Bu kitapta Afganistan ve Pakistan arasındaki sorunların çözümü için "iki ülkenin tarih, kültür, dil vb. konuları dikkate almadan birleşmesi düşünülmüştür". Aksi takdirde iki ülkenin sorunu tüm bölgeye sirayet edecektir.

1955 yılında Belucların atası sayılan Mir Ghaws Bakhsh ile Agha Abdull Kerim Halk Partisini (NAP) kurmaya çalışmışlardır. NAP gittikçe gelişmiş ve eski Beluç siyasi kişilerini de bünyesine alarak daha da güçlü bir konuma gelmeyi başarmıştır. 1970 yılındaki seçimlerde NAP üstün oyla iktidara gelmiştir. Bu gelişmeleri kendine tehdit olarak gören ve endişe duyan Zülfikar Ali Buttu İran'la yaptığı görüşmesinden sonra ortadan kaldırmış ve üyelerini de hapse atmıştır. 70'li yıllarda Kohler savaşında çoğu Beluç halkı Pakistan tarafından öldürülmüş ve sürgüne gönderilmiştir. Sürgüne gönderilen tüm Beluçlar Afganistan'a sığınmıştır.

Böyle zor bir günde Afgan kardeşleri ellerinden tutarak sahip çıkmaya çalışmışlardır. Özellikle, Kandahar, Zabul ve Helmand halkı Afganistan'a sığınan Beluçlara elinden gelen yardımı var olan imkânları ile etmişlerdir. Bu bağlamda, 21 Eylül 2006 tarihinde Kalat Hanı Ali Hazret Süleyman başkanlığında Mışran-ı Jirge ile Şah-i Jirge, Beluç halkının geleceği için toplanmıştır. Yapılan toplantıda "Pakistan askeri güç olarak bölgede terör eylemlerini yapmakta olan El-kaide ve Taliban örgütüne destek vermeyi kesmesi" konusu konuşulmuştur. Buna ek olarak Pakistan askerinin bizzat

kendisinin de hem destek vermekten hem de terör yapmaktan biran evvel vazgeçilmesi konusu da tartışmalar arasında yer almıştır.¹⁹⁵

Aynı yıl içerisinde “Büyük Beluç Meclisinde” katılanlar konuyla ilgili Afganistan cumhurbaşkanı Hamid Karza-i ile de tartışmışlardır. Beluçlar Karza-i’den ABD yetkilileriyle yaptığı görüşmelerde Beluç sorununu iletmesini ve Pakistan’ın Beluçlara karşı terörünü kınayarak mahkûm edilmesini istemişlerdir.

Beluçları, Afganistan’daki diğer halk kesimlerinden de ayırt etmek oldukça zordur. Çünkü onlar esirlerdir ve oldukça sıkı bağlar içerisinde yaşamış hiçbir zaman sen ve ben ayrımı yapılmamıştır. Hata Fransızca dilinde yayınlanan “Kırmızı Giyinen Gelin” veya nişanlı romanında bir Beluç erkeği ile Hazara kızın aşk hikâyesi oldukça ilgi çekicidir. Diğer taraftan Taciklerin yaşadığı Badkhshan ilindeki Beluçlar veya kuzeyde Seripul vilayetinde yaşayan Beluçları bir Tacik veya Özbek’ten ayırt etmek mümkün değildir. Birinin babası Beluç ise annesi yerli halktan veya annesi Beluç ise babası yerli halktandır. Seripul vilayetinden milletvekilliğini yapan Kabile Pervin Hanım efendide bir Beluç kökenli olsa da orada yaşayan Özbeklerden hiçbir farkı bulunmamaktadır.

Afganistan’da yaşayan Beluçlar ile hükümet veya diğer halklar arasında herhangi bir sıkıntının olmadığı görülmektedir. Beluç halkı istediği alanda çalışabilir kendisini geliştirebilmektedir. Beluçlara ait olan Derneklerin Afganistan’ın başkenti olan Kabil’de kendi tarihsel, kültürel v.b. alanlarda faaliyet göstermektedirler.

Afganistan hükümet tarafından da her hangi bir engelin olmadığı ve bu yönde onlara destek vermektedir. Dolayısıyla Beluçlar Afganistan’da hür bir iradeyle özgürce hareket ederek ister eğitim alanında olsun isterse ekonomik ve siyaset alanlarında olsun aktif bir şekilde rol almaktadır.

¹⁹⁵ Purdili, a.g.m., s. 92.

Sonuç olarak Beluçlar Afgan halkı ve Afganistan devleti ile hiçbir zaman sorun yaşamamış ve günümüz itibariyle de yaşamamaktadır. Tarih sayfalarını çevirdiğimizde Afganistan devleti ile Beluç halkının ciddi manada bölgesel bir çatışma içerisinde olmadıkları görülmektedir.

Afganistan'da yaşayan veya bulunan Beluçlar zgr ve hür iradeleri doğrultusunda hem kendi kültürel ve tarihi faaliyetlerini (değerlerini) yaşatmakta hem de Afgan hükümetiyle ister iç politikada ister dış politikada işbirliği içinde oldukları görüntüsü verdiklerini söylemek mümkündür.

3.1.2. İran'ın Beluç Sorununa Bakışı

Geçmiş tarihlerde kuşkusuz ki Farsların, üzerinde medeniyet kurduğu topraklar ve hkimiyetlerini sürdüğü coğrafyanın geniş olduğu aşıkardır. Zaman zaman Mısır'a kadar ve doğudan Kapora'ya uzanan topraklara kadar sahip olabilmıştir. Fars toprakları üzerinde Sasaniler, Pehleviler gibi medeniyetlerde hkimiyet sürdürmüşlerdir. Ayrıca bu topraklarda Türk medeniyetleri de hkimiyetlerini sürdürmüşlerdir.

Geniş bir coğrafyaya sahip olabilme avantajını imparatorluk yılları boyunca kullanmaya çalışmıştır. Bu topraklarda Araplar, Türkler, Kürtler, Azeriler, Beluçlar gibi milletler yaşamışlardır. Bu coğrafyayı önemli kılan bir diğer neden ise, bölgede Müslüman, Hristiyan, Zerduşi ve Yahudi medeniyetlerinin de hkimiyet sürdürmesidir.

Harita 7: İran'da Etnik Grupların Dağılımı

Kaynak: <http://joshberer.files.wordpress.com/2009/12/nw-frontier.jpg>

Şii bir devlet olmakla beraber devlet organlarında Bahailer ve Mezedekiler de faaliyet göstermektedir. Fakat Beluçlar tam tersine kendi imkân ve şartlarına göre sefilce genelde sınırlarda merkezi yerlerden uzak dağlık bölgelerde hayatlarını sürdürmeye çalışmışlardır.

Beluçlara göre eski Fars İmparatorluğu ve şimdiki İslami rejim arasında pek fark olmadığı gibi daha da sert tutum ve politikalarla maruz kalmaktadırlar. Beluçlar özgür ve hür bir toplum oldukları için hiçbir zaman yenilgiyi ve itaat etmeyi kendilerine yakıştıramamıştır.

Tablo 6: İran'da Etnik Gurupların Dağılımı

Etnikler	Nüfus	Yaşadıkları Yer
Farslar	20–25 milyon	İran'ın merkezi ve Güneyi
Lorlar	3,5–5 milyon	Zagros Dağları Etrafı
Kürtler	3,5–4 Milyon	Kürdistan- Horasan, Azerbaycan
Mazenderaniler	1,2–1,8 milyon	Mazenderan
Gilekler	1,9- 2,5 milyon	Gilan
Beluçlar	600–900 bin	Sistan Beluçistan
Türkmenler	1–2 milyon	Gonbed, Goçan, Gorgan
Kazaklar	20–30 bin	Gorgan, Bendere Torkmen
Özbekler	10–20 bin	Gorgan
Halaçlar	15–30 bin	Save, Kum, Erak, Tefreş
Tahmini Toplam	42 milyon	11

Kaynak: <http://www.gunaskam.com>

Beluçlar şah döneminde zaman zaman rejime karşı çıkıp ayaklanmaya çalışmışlardır. Fakat rejim tarafından çocuk, kadın ve erkek demeden katledildikleri Beluç arşivlerinde yer almaktadır. Beluçlara karşı yapılan bu kanlı baskınlar onları daha çok etnik milliyetçilik ve bağımsızlık yolunda birleşmeye teşvik etmiştir. İran rejiminin yaptığı her türlü sert tutum, Beluçların daha çok bir araya gelmelerine sebebiyet vermiştir. Dolayısıyla Beluç halkı özgürlüğe kavuşabilmek için ve özgürlük mücadelesinden sonra bölgede müstakil bir güç haline gelebilme namına farklı yollara başvurmaya (gerilla savaşı yapmaya sınırlarda yaşadıkları için kaçakçılık hatta insan kaçakçılığına) çalışmışlardır.

Özgürlük yolunda mücadele eden ve savaşçı bir karakter ve özelliğe sahip oldukları için hep Azad Beluçistan (Özgür Beluçistan) uğruna nice Beluç gencin kanı dökülmüş ve dökülmeye de devam etmektedir. Açıklamak gerekirse Beluç halkı kadim zamanlardan beri yabancı ve emperyalist güçlere yani bölgeyi Beluçların kullandıkları tabire göre acımasızca işgal eden özellikle dönemin Büyük Britanya'sına ve şimdiki Pakistan ve İran devletlerine karşı kin ve nefret dolu duygular beslemekte olup hatta onlara karşı alerjisi olduğu söylenebilir.

Beluçlar kendi toprakları ve 6zg6rl6k y6n6nde kadim tarihlerden beri ne kadar ciddi ve bu konuda samimi olduklarını nice gençlerin kanı pahasına m6cadele vermekten vazgeçmeden, boyun eğmeden ve dik duruşlarıyla ispatlamaya çalışmıştır. Fakat bu tutum ve tavırlar Beluç milletinin yararına değil zararına olmuştur. Bundan bir y6z iki y6z yıl 6ncesine bakıldığında İngilizler tarafından hep ezilmiş, ondan sonraki tarihlerde 6zellikle 1947 Pakistan devletinin ortaya çıkması ile beraber hem Pakistan hem de İran tarafından baskı altında alınarak ezilmeye ve hep çeşitli bahanelerle sulanmaya çalışılmıştır.

Azad Beluçistan (6zg6r Beluçistan)'ı kurmak için Beluç halkı tarih boyunca savaşmıştır. Tarih sayfalarına bakıldığında İskender Makedon-i'nin b6y6k Yunan İmparatorluğuna karşı koyarak onların b6lgeye girmelerine engel olmuşlardır. Bunun dışında M.S. 920 yılında Mukran b6lgesinden Beluç sularına inerek ganimet peşinde olan Portekiz gemilerine de tabiri caizse derslerini vermiş ve onların b6lgeye inmelerini 6nlemiştir.¹⁹⁶ Buradan ř6yle bir sonuç çıkarmak m6mk6n olsa gerek; gerçekten Beluç halkı cesur ve savaşçı oldukları için b6lgede ve b6lge dışında bulunan g6ler bu halkı eğitimsizliğe s6r6kleyerek cahil bırakmaya çalışmış olabilirler.

İngilizler b6lgeye geldiklerinde geçmişte yapılan hataları yapmamaya çalışmışlardır. Yani doğrudan b6lgeye kendisi m6dahale etmeden m6ttefiki devletlerle (6zellikle başlarda Hindistan daha sonraları hem Hindistan hem de Pakistan olmuştur) m6dahale etme yolunu ve y6ntemini uygulamıştır. Bununla birlikte Beluç gençleri İngilizler tarafından Portekizlere, Zambiyalılara, Mısırlılara vb. 6lkelere karşı savaşmıştır. Aynı zamanda Beluç gençlerine b6lgede İngilizler tarafından gerilla savaşı y6ntemi de 6ęretilmiřtir. Yani kısacası Beluçların bug6nk6 gerilla y6ntemiyle verdikleri m6cadelenin mirasçısı bug6nk6 İngiltere'dir.

Kalat Hanlığı d6nemine bakıldığında, 6zellikle Mir Mehrap Khan (Khan of Kalat) d6neminde Beluçlar ile Afganlar arasında tamamen dostça ve

¹⁹⁶ Muhakkik Abdulgani Damani, **Simay-i Tarih- Baluistan**, Tahran, Pasgar Yayınları, 2001, s. 27.

sürekli ittifak içinde hareket ettikleri görülmüştür. Hatta daha ötesi kardeşçe bir ilişkiden söz edilebilir.¹⁹⁷

Bu ilişki İngilizlerin Afganistan işgalinde net bir şekilde izlenmiştir. İngiliz ordusu Afganistan'ı işgal edebilmek için şimdiki Pakistan sınırından geçip Beluç bölgesinden, Afganistan'a girmesi mümkün olmuştur. Fakat Afgan ve Beluç halkının samimiyeti ve gün geçtikçe pekişen o ilişki nedeniyle başta İngiliz ordusuna izin verilmemiştir. Daha sonra Beluç büyüklerinin İngiliz oyununa gelerek asla ulaşılması mümkün olmayan vaatler uğrana kurban giderek bölgeyi İngilizlere açmışlardır.

Beluçlar tarih boyunca kendilerini Afganların tarihine, örf adetlerine, kültürlerine ve hatta uygulamış oldukları politikalarına çok yakın hissetmiştir. Afgan hükümetiyle sağlam bir ekonomi ve dürüst bir ilişki içinde olmuşlardır. Oysa Beluçlar hem Pakistan ile hem de İran hükümetleri ile ekonomik, toprak vb. konular üzerinde kendi canları pahasına çatışma ve kanlı bir mücadele içindedirler.¹⁹⁸ Durum her iki tarafında ikna edici bir sonuca varılmazsa gün geçtikçe daha vahim ve daha da kötüye gideceği yönündedir.

Konu itibariyle Beluçların İran'la ilişkisine değinilecek olursak şöyledir ki, beluçlar kendilerini hiçbir zaman farslara teslim etmemiş ve onların uyguladıkları rejime tabii tutmamıştır. Çünkü Farsların sergilediği tutumdan ve uyguladıkları sert politikadan oldukça rahatsız durumda olan Beluçlar hep çatışma halinde olmuşlardır. Süreklilik kazanan bu çatışmalar ve sorunlar her iki tarafı daha da kızdırmış ve birbirlerinin karşısına nefretten ve kinden oluşan duvarlar inşa edilmiştir.

Beluç kaynaklı çalışmalara göre, İran hükümeti veya rejimi Beluçlar üzerine sürekli askeri güçle yürümüştür. Çocuk demeden yaşlı ve genç demeden kadın ve erkek demeden hep katledilmiştir. Böylece Beluçlar da

¹⁹⁷ Camii, a.g.e., “ Mukhalifet-i Nasir Hane Baluç”, s. 362- 365.

¹⁹⁸ Purdili Abdul Satar, “Azad Balochistan”, Regional Studies, **The Journal of Regional Studies Center of Afghanistan**, Kış 2010, No: 20, s.69. www.rscs-af.com

kendi mal, can ve namusunu korumak için dağlara çıkıp İran rejimine karşı gerilla savaşlarına başlatmıştır. Bu durum bölgede halen devam etmektedir.

İran sürekli Belucların yaşadığı bölgeye nüfuz etme politikası çerçevesinde faaliyetler göstermektedir.¹⁹⁹ Fakat bu duruma karşı, Beluclarında sesiz kalmadıklarını gören İran planlamış olduğu politikasından az da olsa geri çekilmiş vaziyette olduğu söylenebilir. Çünkü İran baskı yaptıkça Beluclar bölgede gerilla savaşı başta olmak üzere uyuşturucu, insan kaçakçılığı vs. başvurarak bir huzursuz ve gergin bir ortamı bölgede yaratmaya çalışacaktır. Şah Rıza Pehlevi döneminde kurulan ve şimdiki İran'ın en önemli vilayetlerinden olan Sistan ilk kurulduğunda Beluç bölgesine ait olup daha sonra İran baskısı üzerine İran topraklarına girmiştir. Burada yaşayan Beluclar özellikle mezhep konusunda sorunlar yaşamaktadırlar. Farsların Şii mezhebinde olmaları ve Belucların genelde Sünni mezhebinde olmaları Farsları rahatsız etmiştir. Çünkü İran hükümetinin yegâne ve vazgeçilmez ve hatta olmazsa olmazı onların aynı mezhepte olmalarıdır. Bugün İran'da yaşayan Azerilerin farklı bir mezhep veya inanç içinde olsalardı durum daha da başka olacaktı. Onların tek birleşme noktaları Şii mezhebi olduğu söylenebilir.

Doğu Beluçistan bölgesi, kendi içinde barındırdığı uluslararası limanları ile devletler nezdinde ön plana çıkmayı başarmıştır. Çaphar, Tes, Pozm, Rahiç, Kınark ve Guader gibi uluslararası sulara açılan limanların bölgede bulunması oldukça dikkat çekicidir.²⁰⁰ Limanların ticari açıdan önemli olduğu kadar, sularda bulunan balık ticareti de gözden kaçırılmamalıdır.

Yedi yıl süren İran-Irak Savaşı'nda hep bu limanlar üzerinden silah mühimmat vb. eşyaların sevk edildiği söylenebilir. Ayrıca bu savaşta içerden desteklemek için İran'ın Irak'ta yaşayan Kürtlere gösterdiği ilgi ve alakayı Irak da İran Beluclarına göstermeye gayret etmiştir.²⁰¹ Şah Rıza Beluclar ile iyi

¹⁹⁹ Purdili, a.g.m, s.70.

²⁰⁰ Purdili, a.g.m., s. 71.

²⁰¹ Abdul Sattar Purdili, “ Dosyay-i Baluça Dar Mahkamey-i Baynel Milali”, Regional Studies, **The Journal of Regional Studies Center of Afghanistan**, Bahar 2008, No: 11, s. 13-32.

iletişim içinde olmadığı gibi onlara İran'ı neredeyse zindan haline getirmeye çalışmıştır. Bu sebeplerden dolayı Beluç halkı İran rejimine karşı çıkmakta ve zaman zaman ciddi çatışmalar içinde oldukları da aşıkâr bir şekilde gündeme gelmektedir.

Beluçlara göre, Beluç halkı İran'da tamamen insanlık dışı davranışlarla karşı karşıya kaldıklarını iddia etmektedirler.²⁰² Sürekli farklı ve çeşitli bahanelerle suçlanarak kendi yöntemleriyle cezalandırmaya çalışılmıştır. Beluçları kışkırtarak devlete ve rejime karşı çıkmalarına neden olarak onların hareketlerini gayri meşru duruma getirerek ve daha acı verici gerilla sıfatını ve etiketini yapıştırarak dünya gözünde sorunlu bir halk haline getirebilmektir. Bununla birlikte birçok Beluç Hanları ve kabileleri çeşitli bahanelerle İran rejimi tarafından öldürülmüştür.

Beluç sorununa, dış kaynaklı etkenlerin etkili olduğu kadar iten kaynaklanan sorunlarında, Beluç kabilelerinin aralarındaki ciddi rekabete yol açmıştır. İçerden kaynaklanan sorunları araştırırken iki sebepten olduğu kanıtına varılmıştır. Bunlardan birincisi; dış güçlerinde etkili olduğu, halkın eğitime istekli olmaması, ikinci sebep ise; Beluç halkının kendi içinde sorunların çözememeleri ve birinin diğerini kaldıramamasıdır. İki sebepten dolayı da Beluçlar hep zlm görmüş ve kendi aralarındaki sıkıntıyı fırsat gören bölge devletleri kendi çıkarları doğrultusunda kullanmıştır. Bu bağlamda Beluç halkının iten gördüğü zarar kadar dışarıdan görmemiştir. Çünkü başta kendi aralarında birliği sağlayamamışlardır. Bu durum onlar aleyhine hep koz olarak kullanılmıştır. Fakat son yıllarda devamlı bir araya gelip zgr Beluçistan için toplantılar ve çalışmalar yapmaktadırlar. Yani Türklerin atasözlerine göre "birlikten kuvvet doğar" mantığının ne kadar önemli olduğunun farkına varmaya başlamışlardır.

İran, zellikle Pehlevi döneminde Beluçlara karşı uyguladığı baskıcı politikasından hiç vazgeçmemiştir. Her daim onlara karşı bir kin ve nefret beslemiştir. Beluçları aşrar yani gerilla savaşçısı bahanesiyle suçlamaya

²⁰² Purdili, **a.g.m.**, "Azad Balochistan", s. 72.

devam etmiştir. Ayrıca Doğu Beluçistan'daki Beluçların başarılı olmalarını engellemiş ve başarılı oldukları konuları da kınamıştır. Beluçların başarılı harekâtı olan 1972 yılında kurulan NAP'a hep karşı çıkmış ve Pakistan İran resmi ziyaretlerinde Pakistan'dan NAP'ın ortadan kaldırılması konusunda yardım istemiş ve konuyla ilgili ciddi çalışmaların yapılması temennisinde bulunmuştur. Çünkü İran doğuda ortaya çıkan herhangi bir faaliyetin, batıda yaşayan Beluçların üzerinde etki bırakma kuşkusu ve daha doğrusu korkusu ile olaya bakmaktadır.

Bölgede gelişen milliyetçi hareketlerin gelişmesi ve perde arkasındaki yardım eden devletleri değerlendirmek için Zülfikar Bennezir Butto'nun Tahran ziyaretinde Pehlevi ile bir araya gelip görüşmesi oldukça önemli olmuştur. Tahran ziyareti dönüşünde Butto'nun yaptığı ilk iş İslamabat'taki Irak Büyükelçiliği'ne, "Rusya'dan gelen silahların Beluç halkına Pakistan ve İran'a karşı kullanması ve bölgede huzursuzluğu ortaya çıkartması" amacıyla kullanılması konusunda baskı yapmak olmuştur. Yani Beluç milliyetçi faaliyetlerinin arkasında Rusya'nın olduğunu iddia eden Pakistan ve İran Beluç halkına karşı aynı istikamette seyreden politikaları takip etmişlerdir.²⁰³

Ortaya konulan iddialardan sonra Beluç liderinin tutuklanması bölge halkı üzerinde baskıların artırılması Beluç milletini tamamen çileden çıkartmıştır. Yapmış oldukları her baskı karşılıksız kalmadan Beluçlar da direnmeye çalışmıştır. İran ve Pakistan askeri alanlarına ve devreye çıkan askerlerine pusular kurarak etkisiz hale getirmeye çalışmıştır. Bazen takas yapmak için askerleri tutuklayarak İran ve Pakistan devletlerine baskı yapmaya çalışmışlardır. İran ise, Beluçların yapmış oldukları milliyetçi ve daha çok radikal faaliyetleri tamamen kendine tehdit olarak algılamıştır. Ayrıca İran, Beluçların peşinde oldukları özgürlük hareketlerini ise, bölgede yaşayan diğer halk ve milliyetlerinde etkisi altında kalıp bölgede bir bölücülük akımı ortaya çıkacağından tereddüt duymuştur.

²⁰³ Purdili, **a.g.m.**, "Dosyay-i Baluça Dar Mahkamey-i Baynel Milali", s. 18.

Pakistan, İran'ın yanında yer alarak özellikle Beluç konusundan aynı politika kapsamında hareket etmesiyle İran'a üç önemli hususta yardımcı olabilmektedir. Bunlardan birincisi, Rusya faktörünün bölgede yaymakta olduğu komünist düşüncesini ve çıkarları doğrultusunda hazırlamış olduğu stratejiyi engellemek olmuştur. İkinci husus ise, Beluçların böylece dışarıdan aldıkları yardımlar kesilmiş ve özgürlük kapsamında yapmış oldukları faaliyetler az da olsa dengelemeye çalışılmıştır. Son husus ise, İran açısından oldukça önemli olmuştur. Çünkü İran'ın derin düşmanı olan Irak eskisi kadar rahat bir şekilde yardım edememiştir.

İran ve Pakistan'ın bu işbirliği sonucunda Beluçlar tarafından kurulan NAP ortadan kaldırılmıştır. Fakat Beluç halkı bu baskılara rağmen belirtmiş oldukları hedeflerinden vazgeçmeden çalışmalara devam etmekle meşgul olmuşlardır. Beluçlar NAP'tan sonra bir araya gelerek "Baluch Labration Army"ı (BLA) kurmaya çalışmışlardır. Bu gelişmeleri yakından takip eden İran ve yanlısı Pakistan bu defa silahlı ve hatta ağır silahlara başvurmuştur. Yani kısacası daha çok Beluç halkını katletmeye başlamışlardır. 19 Temmuz 2009 tarihinde Beluçlara ait insan hakları sitesinde yayınlanan bir yazıda çok ilginç bilgiler verilmiştir.²⁰⁴ Yayınlanan yazıda Pakistan tarafında tutuklanan Beluçliderlerinin daha sonra idam etmek üzere İran'a teslim edilmeleri yazılmıştır. Konuyla ilgili örnek vermek gerekirse aynı yıl içerisinde Pakistan tarafından tutuklanan Beluç liderlerinden Abdül malik Rigi'nin İran rejimine teslim edilmesidir. İran rejiminde idam etme kanununun var olması için daha sonra Rigi asılmıştır. Bu duruma karşı Beluç halkı sesiz kalmamış, onlar da İran hükümetine yönelik saldırılar hazırlanmaya devam etmiştir.²⁰⁵ Yine Beluç kaynaklı araştırmalara göre, İran'ın Beluçlar üzerindeki baskı ve yaptırımlarının oldukça insanlık dışı bir davranış olduğu yönünde çalışmaların olduğu söylenmektedir. Çünkü İran bu kadar yaptıklarıyla yetinmemiş daha da kötüsü Beluç halkını sürgüne göndererek hatta onları vatandaşlıktan çıkartmaya çalışmıştır. Yani İran'ın onları vatansız bırakarak bölgede daha

²⁰⁴ Purdilli, **a.g.m.**, s.25.

²⁰⁵ <http://gamshadzahi.blogfa.com>

çok tehlikeli ve sorunlu hale getirmeye çalıştığı unutulmamalıdır. Bu nedenlerden dolayı Beluçların sürekli aynı yerde yaşamalarından söz edilmesi mümkün değildir. Süreklilik kazanan bir yaşam tarzının olmaması belli yuvası ve barınacağı yeri olmayan bir kişiden, bir halk bir toplumdan ne beklenebilir ki? Bunun yanında eğitimsizlik faktörü de koyulduğunda sefilce bir orada bir burada hayat riski yüksek olan yerlerde yaşayan bir milletten ancak savaş, insan kaçakçılığı ve güvensizlik beklenir.

İran ve Pakistan milliyetçi ve özgürlük yolunda hareket eden Beluçları engellemek dışında onların yer altı zenginliklerini ele geçirmek içinde ortak politika ve strateji içerisinde bulunmaya çalışmışlardır. Hep azınlık kalabilmeleri için bölgede toplu göçler uygulanmaya başlamıştır. İran bölgede Farsları Pakistan ise müttefiki olan Pencabileri yerleştirmek için politikalar takip etmiştir. Beluçlara ait olan verimli toprakları satın alarak tamamen etkisiz ve hatta gereksiz bir millet haline getirmek için tüm gayretleri göstermiştir.

Beluç halkı yaklaşık 85 yıldan beri başta İngilizler olmak üzere İran ve Pakistan'ın kestiği faturaları ödemektedirler. Beluçlar milliyetçilik ve bunun ötesi özgür bir Beluçistan kurma yolunda nice Beluç gencinin canı pahasına mücadele vermiştir. Ama bunca zorluklara rağmen yine yığılmadan ayakta durmaya çalışmış ve özgürlük yolunda her türlü imkâna başvurmaya devam etmiştir. Son dönem itibarıyla bölgede yaşayan (Afganistan, İran ve Pakistan) diğer Beluçlarla da irtibat halinde olup hatta sık sık bir araya gelerek "Özgür Beluçistan" için büyük adımlar atmaya çalıştıkları görülmektedir.

Bu bağlamda Beluçların, Sünni mezhebinde oldukları da başı başına İran için bir sorun haline gelmektedir. Çünkü ülkenin nerdeyse tamamının Şii mezhebinden oluşması dikkat çekmektedir. Beluçların Sünni olmaları da onların farklı muamele görmelerine sebebiyet vermektedir. Vergi olarak normal bir İran vatandaşından fazla ödemesi, devlet dairelerinde iyi bir pozisyona yükselememesi ve yüksek rütbeli işlerin verilmemesi onların tabiri caizse ikinci derece vatandaş muamelesi gördüklerinin göstergesi olsa gerek.

İran’da yaşayan Beluçlar gün geçtikçe her şeyden mahrum bırakılmaktadırlar. Önceden Beluci dilinde önemli manalar taşıyan isimler Farsçalaştırılmaya çalışılmıştır. Örneğin eskiden Beluçlar tarafından kullanılan “Dezap” bugün ise Farslar tarafından Zahidan olarak değiştirilmiştir.²⁰⁶ İran, Beluçları asimile edebilmek için elinden geleni yapmış ve her türlü yola/yönteme de başvurmuştur. İran’da tutuklanan bir Beluç önderinin tüm ailesi de ortadan kaldırılmaya çalışılmıştır. Çünkü İranlı yetkililere göre ondan kalan çocuğun yarın büyüyünce babasının intikamını almak için örgütlenebilme ihtimalini göz önünde bulundurmak gerekmektedir. Bu sebeple tüm aileyi de ortadan kaldırmaya bakmıştır.

Beluçların bugünkü duruma düşmesinin en önemli sebeplerinden biride, kabile reislerinin (Nevapların) kendi aralarındaki rekabetleri olmuştur. Kendilerini düşünerek halkını hep yabancılara satmıştır.²⁰⁷ İçinde bulunan sorundan dış etken kadar iç etkeninde önemli olduğunu yapılan çalışmalar sonucunda söylemek mümkündür. İran’da yaşayan Beluçların başka bir sorunu belki de diğer sorunların temellini oluşturan sorunsal onların aynı mezhepte olmamalarıdır. Mezhep konusunda Beluçlar ve İran Şii’leri’nin oldukça ciddi çatışma halinde oluklarını söylemek mümkündür.

Beluç halkı Sünni oldukları için sürekli dışlanmaya laik görülmüştür. Buna rağmen Beluç halkı kendi mezhebini, kültürünü, örf adetlerini ve gelenek göreneklerini zinde tutan dernekler, vakıflar ve müesseseler kurmaya çalışmıştır. Çünkü 32 yıldır Beluç halkı İslami bir ülkede başını secdeye koymak için Sünnilere ait bir camii bulamamıştır. Bunun nedeninin ne oluşu konusunda gerçekten ciddi tartışmalar ve araştırmalar yapılmalıdır.

²⁰⁶ Purdili, **a.g.m.**, s. 75.

²⁰⁷ Purdili, **a.g.m.**, s. 76.

Tablo 7: 2008 İstatistiklerine Göre Beluçistan Bölgesinin Nüfus Dağılımı

Etnik	%	Nüfus
Peştun	29.6%	3.552.000
Beluç	54.8%	6.576.000
Sindi	5.6%	672.000
Saraiki	2.4%	288.000
Urdu	1%	120.000
Diğerleri	4%	480.000
Toplamı	100%	12.000.000

Kaynak: <http://statpak.gov.pk/depths/fbs/publications/yearbook2008/population/16-20.pdf>.
(Erişim)18 Mart 2010

Beluç halkına göre başlangıçta, Cundullah örgütünün Beluç halkının milli iradesine, kültürüne, tarihine, mezhebine ve hatta siyaset meydanında Beluçları savunma amaçlı kurulduğu iddia edilirken, aslında İran tarafından Cundullah tamamen bölgede tehdit ve huzursuzluk yaratmak için Beluç destekli bir örgüt olduğuna inanılmaktadır. Aynı zamanda bölge ülkelerinin ülke güvenliklerini de tehdit edici unsur olarak görmektedir.²⁰⁸ Fakat bu örgüt daha sonra tepkisiz kalmayarak silaha başvurmuş, ilk olarak İran sınırlarındaki bir karakola saldırı düzenleyerek oradaki askerleri esir almış ve İran hapishanelerinde yatan Beluçlarla değiştirmiştir.

Örgüt üyeleri genellikle Pakistan ve Afganistan sınırlarından beslenmektedir. Çünkü bu iki ülkenin sınırları tamamen Taliban tarafından kontrol edildiği için oradan gelen desteklerinde engellenmesi bölge şartlarına göre oldukça zordur.

²⁰⁸ Purdili, **a.g.m.**, s. 77.

Harita 8: Beluçistan Haritası

İran, Özgür Beluçistan yönünde yapılan tüm faaliyetleri gayri meşru bilmiş ve bu konuda Beluçların içinde bulundukları bütün hareketleri kınamış ve karşı çıkmaya çalışmıştır. Bu bağlamda 2010 yılının nisan ayında İran istihbaratı tarafından Rigi'nin yaptıkları hakkında bir film hazırlanmış ve BM Genel Sekreteri Ban ki Moon'a incelemesi için verilmiştir. Kasette Rigi'nin yaptığı cinayet ve örgütsel faaliyetleri anlatılmıştır. Bu yüzden BM tarafından ciddi bir çalışmanın yapılması ve sonucunda yaptıklarından dolayı Rigi'nin cezalandırılması istenmiştir.

Beluçların savunmasına göre, "BM eğer 10 yıl içinde Beluçların yaptıklarını incelemeye alacak kadar insan hakları savunucusu ise, neden 1927 yılından bu yana İran'ın yani Farsların Beluçlar üzerinde yaptıkları zulümleri yargılanmaya çalışmamıştır?" Yine Beluçlarla göre," Orta Doğu'da ya da dünyanın herhangi bir yerinde Batılı bir askerin ölmesinde tüm dünya haberdar olmuştur. Aynı zamanda eğer Filistin'de bugün bir vatandaş ölürse İran kınayan devletlerin başında olup bu eylemi yapanların uluslararası camiada cezalandırılmasını istemiştir. Fakat bugün İran'da bir gün içinde

onlarca gencin ölümüne şahit olmaktadır ama kimse dile getirip bu işi yapanların cezalandırılmasını istememektedir. Üstelik konuyla ilgili Beluçların tutumunu da terör faaliyeti olarak algılamaktadır.²⁰⁹

3.1.3. Pakistan'ın Beluç Sorununa Bakışı

Beluçistan 34719 km² yüz ölçüme sahip olup yaklaşık Pakistan'ın %42'sini oluşturmaktadır. Altın madenleriyle bilinen Beluç bölgesi aynı zamanda Pakistan'ın %90 gaz ihracatı Beluçistan'dan yapılmaktadır. Bölgenin altın madenleri ilk olarak Çinliler tarafından keşfedilerek ihraç edilmiştir. Ardından İstralya ihraç etmeye başlamıştır. Adı gecen iki ülke gerçek anlamda bölgede ciddi yatırımlar yapmaktadır. Ayrıca son dönem itibarıyla bölgeyle temasları ve ilgileri artmıştır.

Kuvete Pakistan Beluçistan'ın başkenti olarak bilinmektedir. Beluçistan yaklaşık 900 mil denizle kıyısı olan bir bölge konumundadır. En önemli etkenlerden birisi ise uluslararası sulara açılan Guadar limanının burada bulunmasıdır. Kuşkusuz ki, Guadar limanı Dubai, Hong Kong ve Singapur limanları kadar ticarete ön sıralarda yer alıp ve gün geçtikçe önemini artırmaktadır. Yapılan son anlaşmaya göre Guadar limanının kontrolü Çinlilere verilmiştir.

Pakistan'ın tüm atom denemeleri Beluçların yaşadığı bölgede ve bu bölgede bulunan sularda yapılmaktadır. Bunun dışında bölgede yaklaşık 60 bin Pakistan ordusuna ait olan askerin bölgeyi kontrol etme ve olağanüstü bir durum üzere müdahale etmek için hazırda bulunmaktadır. Beluçistan, Pakistan tarafından işgal edilmeden 7 ay 15 gün müstakil ve özgür kalmıştır. Fakat Pakistan, bağımsızlığından hemen sonra 27. Mart. 1948 tarihinde Beluçistan'ı işgal ederek kendine bağlı tutulmasını sağlamıştır. Bu işgalden sonra Beluçlar özgürlük açısından mahrum kalmış ve günümüze kadar Pakistan'a bağlı kalmaya devam etmiştir. Bunun üzerine Beluçlar kendi

²⁰⁹ Purdili, a.g.m., s. 78.

aralarında birlikler kurmaya çalışmış ama Pakistan hükümeti tarafından basılmıştır. Örneğin, 1952 yılında Kalat Khan'ın liderliğinde kurulan BB, 1958 yılında kendine tehdit olarak gören Pakistan Birliği dağıtmak için bölgeye askeri güçle müdahale etmeye çalışmıştır. Pakistan hazırlamış olduğu dağıtma operasyonu ile birlikte Beluç bölgesine ait olan "Lesbela"ı Karaçi'ye bağlamıştır.

Pakistan'ın ortaya koymuş olduğu iddiaya göre, Beluçlar tarafından kurulan BB Beluç özgürlüğü yönüne giden bir bağımsızlık hareketi olarak algılanmıştır. Bu sebepten dolayı Pakistan hemen harekete geçerek Beluçların faaliyetini basmaya çalışmıştır. Oysa Beluçların açısından gayet normal ve kendi aralarında Beluç şuuruna ve tarihine sahip olabilmek için bir hareketin olduğu iddia edilmiştir. Sonuçta Pakistan'ın yapmış olduğu müdahaleler sonucunda Beluç halkının tepkisine yol açmıştır. Günümüze dek bu sorunlar cıllanarak artmaya devam etmiştir. Bunca olaylardan sonra Beluçlar tıpkı İran'a karşı yaptıkları gibi Pakistan'a yönelik dağlara çıkarak gerilla savaşını açmıştır. Burada da özgürlük peşinde koşan Beluç milletinden bahis etmek mümkündür.²¹⁰ Çünkü Pakistan'da yaşayan Beluçlar ile İran'da yaşayan Beluçların ortak bir kader içerisinde olduklarını söylemek yerinde olduğu düşünülmüştür. 1973 ile 1977 yılları arasında 80 bin Pakistan askerine karşı 55 bin Beluç gerilla savaşçısı direnmiştir. Bu yıllar arasında İran'da olduğu gibi Pakistan'da da Beluçlar büyük kayıplar vermiştir. 2001 ile 2005 yılları arasında Pakistan ve Beluçlar arasındaki çatışmalar sonucunda yaklaşık 4 bin Beluç ölmüştür.

Son yıllara bakıldığında Pakistan bölgede terör eylemlerini destekleyerek Beluç özgürlüğü için mücadele veren liderleri tutuklayarak öldürmektedir. Konuyla ilgili örnek verilecek olursak, 2006 yılında Bughti kabilesinin khani ayrıca "Cumhur-i Vatan Hizbinin" lideri sıfatında faaliyet yapan Mohammad Akbar Bughti Pakistan tarafından tutuklanıp öldürülmüştür. Daha sonra BLA lideri ise Pakistan'a ait SSG tarafından

²¹⁰ Purdili, a.g.m., "Özgür Beluçistan", s.66.

tutuklanıp öldürülmüştür. Pakistan’da Beluçların yaşadıkları trajedi gerçekten göz ardı edilmeyecek kadar acı verici konulardandır. Çünkü mazlum, eğitimsiz en önemlisi de ekonomi açıdan tamamen bulunduğu ülkeye bağlı kalması, onların daha çok şiddete yönelik meyil göstermelerine sebep olmuştur. Son dönemde Pakistan’ın uyguladığı politikalar ve bu politikalar kapsamında Beluç liderlerinin aileleriyle beraber tutuklayıp infaz edilmesi üzerinde Beluç milliyetçilerini çileden çıkartmıştır. Ayrıca Pakistan hükümetinin Beluçlara karşı baskıcı siyasetini incelemek ve araştırmak için kurulan komisyon, (Mir Ghulam Moahammad-i Beluç²¹¹, Mir Lala Münir Beluç ve Şer Mohammed Beluç²¹²) bir gece içinde Pakistan istihbaratı tarafından tutuklanıp nerde oldukları konusunda hiç kimsenin bir bilgisi olmadığı kanısındadır.

Böylece ağır baskılara dayanamayan Beluç halkı kendi hak ve özgürlüklerini farklı yol, yöntem ve kaynaklarda aramaya başlamıştır. Pakistan tarafından tutuklanan Beluçların, başta kayıplara karışması daha sonra cesetlerinin ezilmiş bir vaziyette dağlarda bulunması üzerine de Beluçları iyice çileden çıkarmıştır. Konuyla ilgili Beluçlara göre, tutuklanan insanları helikopterlere bindirilerek havadan uçurumlara ve kıyılara atmışlardır. Fakat Pakistan bu iddiaların doğru olmadığını savunarak onların Afganistan ve Dubai’ye gittiklerini söylemektedir.²¹³

Bu bağlamda, ABD dışişleri bakanlığı tarafından 23 Kasım 2010 tarihinde konuyla ilgili açıklamasının New York Times dergisinde haber şeklinde çıkması oldukça ilginçtir. Çıkan habere göre Beluçların mağdur oldukları ve Pakistan Gizli Haber Alma Teşkilatı ISI tarafından Beluçların kaçıırılıp acımasızca öldürüldüklerini söylemiştir. Çıkan haber Beluçlar için oldukça önemli olmuş ve hatta uluslararası mahkemede Beluç davasında koz olarak kullanılması düşünülmüştür. Beluçlara göre ABD gibi bir devlet gücü tarafından böyle bir açıklamanın kendilerine göre oldukça mühim ve anlamlı

²¹¹ Beluçistan’da kurulan “Baloch National Movement” hareketinin lideridir. Beluç özgürlük hareketi için oldukça önemli şahsiyetlerden biridir.

²¹² Baloch Republic Partisinin yönetim kurulu üyesi sıfatında görev yapmışlardır. Oluşan komisyon beluç halkının haklarını ve özgürlüklerini baskıcı Pakistan yönetimine karşı savunmak amaçlı bir komisyon olduğunu söylemek mümkündür.

²¹³ Purdili, **a.g.m.**, s .81,

olmuştur. Pakistan içişleri bakanının 2009 yılında yaptığı konuşmasında “Pakistan kayıp olan 1291 Beluç vatandaşımızı bulmak için harekete geçtiği” kararı açıklamıştır. Fakat Pakistan’daki ABD Büyük Elçiliği tarafından ifşa olan ve daha sonra Wikileaks’te de yayınlanan dosyaya göre kayıp olan ve tutuklanan Beluç sayısının 8207 olduğu söylenmiştir. Ziyaülhak dönemindeki Pakistan Beluçların her hangi bir faaliyette bulunmamaları için elinden geleni yapmış ve hatta devletin tüm imkânlarını seferber etmiştir. Durumdan şikâyetçi olan Beluçlar ses çıkardıklarında sesleri kesilmiş başkaldırdıklarında başları kesilmiştir.

Sonuç itibarıyla Pakistan ve İran’ın Beluçlara karşı sert tutumunun değiştirilmesi her iki veya üç tarafın huzur ve refahı için iyi olacağı yönündedir. Çünkü durum artık “Benim babam senin babandan güçlü, hayır arkadaş benim baban seninkinden daha güçlü” ifadesiyle ilerlemektedir. Sen yaptığında bende yapacağım mantığı ön plana çıkmaktadır. Beluçlara göre, Pakistan ve İran Beluç öldürmekten, kendi ülkelerinin vatandaşlığından çıkartmaktan ve en önemlisi de Beluç teröründen vazgeçmezlerse Beluç sorunuyla yakından ilgilenen ülkeler ve bölge civarındaki ülkelerin güvenlikleri ciddi anlamda tehlikede olacağı söz konusudur. Çünkü Beluçlar bundan sonra ne yapacağı konusunda sürprizler beklenmektedir.

Beluç milliyetçileri tek kimlik ve tek yumruk haline gelebilmek için halkı bilinçlendirme yönünde bir faaliyetin içerisinde oldukları görülmektedir. Onlara göre Beluç milleti eskisi kadar cahil olmamakla beraber kendi Beluç şuuruna sahip ve Beluç kimliği altında birleşecek kadar bilinçlenmiş ve bundan sonra kimsenin oyununa gelmeyecek kadar akliselim bir millet haline gelmiştir. Beluç kaynaklı söylemlere göre, “zaten Beluç halkı ister istemez tutuklanmakta ve öldürülmektedir”. Böyle bir ölüm yerine Beluçistan yolunda özgürlük uğrunda şereflice ölmek daha iyidir düşüncesi Beluç halkı içinde yayılmaktadır.

3 Ocak 1389 tarihinde Pakistan’ın İçişleri bakanlığının haftalık dergisinde Beluç halkının önde gelen saygın kişiliğe sahip olan Khayir

Bakhsh Marri'nin bir röportajı yayınlanmıştır. Bu konuşma Beluclar için oldukça önemli olmuş ayrıca bazı ülkelere de gözdağı verildiği bir açıklama olduğu söylenmektedir. Merri şöyle anlatmış; “Artık Beluç gençleri yemeğini başkaları yiyecek sofrada oturmayacak, garsonluk, araba yıkama ve ayakkabı temizleme/boyama işlerini yapmayacaktır. Bundan sonraki hayatlarını eğitim ve öğretime harcayacaklarını itinayla söylemiştir”. Bu açıklamadan şöyle bir netice çıkartıla bilir, Beluç halkı şimdiye kadar olan biten olaylardan oldukça rahatsız olmuş gençleri silah ile değil kalemle ve eğitimle mücadele vermelerini istemiş olup eğitimsel ve kültürel faaliyetler doğrultusunda örgütlenip seslerini duyuracaklarını düşünüyor olabilirler.

Belucların bundan sonraki plan ve projeleri ise bölge siyasetinde aktif bir şekilde rol alabilmektir. Bundan oldukça ciddi çalışmaların yapıldığı görülmektedir. Belucların yapılan son siyasi faaliyetleri ise, Mir Azad Khan Baloch liderliğinde “The Government of Balochistan in Exile”ın kurulması olmuştur. Kuruluşun açılışındaki amaç ise, beş yıllık Beluç tarihine ve tarihi değerlerine sahip çıkabilmektir. Halkı eğitim ve öğretime teşvik ederek Beluç şuuru etrafında birleştirmek olmuştur.

2009 yılında Mir Süleyman Davut Kalat Han'ı tarafından tüm Beluç kabile reisleri ve büyükleri Kalat sarayında “Özgür Balochistan” ve sağlam bir birliğin kurulabilmesi için toplanmıştır. Toplantıda özellikle şu konular ele alınmıştır; a) 1948 yılındaki Pakistan tarafından işgal altında alınan Beluçistan, b) Beluçistan bölgesinde Pencabi ve Pakistanlı askerlerin varlığı, c) Nevap Akbar Khan Bughti'nin Pervez Müşerref tarafından öldürülmesi, d) Mega Projesi, e) Yabancı güçlerin Beluçistan'a müdahil olmaları ve Beluç milletin içişlerine karışmaları başlıklı konular tartışılmıştır.²¹⁴ Yapılan araştırmalara göre, Pakistan tarafından Beluç liderlerine karşı hazırlanmış oldukları suikastları genellikle Afganistan vatandaşı olan Beluçlara yaptırmaktadır. En son Pakistan istihbaratı tarafından 2 milyon dolar karşılığında Afganistan vatandaşı olan Nevap Mohammad Nuri, BLA liderinin

²¹⁴ Purdili, a.g.m., “Özgür Beluçistan”, s. 83.

turunu Hamdağ Bughtı'nın öldürülmesiyle görevlendirilmiştir. Suikast için plan yapıldığı dönem sırasında Hamdağ Bughtı Hindistan'da Pakistan tarafından Büyük Elçi sıfatında görev yapmaktadır.

Beluç sorununa bölgede en yakından ilgilenen ve Beluçlara, Beluç sorunu kapsamında destek veren ülkelerden birde Hindistan olduğunu söylemek mümkündür. Çünkü Hindistan ve Pakistan arasında yıllardır gerginliği yaratan zaman zaman çatışmalara yol açan Keşmir sorunu iki ülkeyi de rekabet halinde düşürmüştü ve rekabetten dolayı Beluçlara yardım ettiği ihtimalinin çok yüksek olduğu açıkça söylenebilir. Konuyla ilgili Hamdağ'ın yaptığı bir konuşmasında şöyle demiştir, “ Yaklaşık ona yakın Beluç gencinin şuan benim gözetimimde Afganistan'ın güney bölgesinde ABD'nin uzmanları tarafından askeri eğitimler almaktadır”.²¹⁵

Bu gelişmeleri incelerken sonuç itibarıyla ABD'nin yürütmüş olduğu BOP ve bu kapsamdaki politikasını devam etmekle birlikte Güney Asya bölgesinde yaşayan ve bulunduğu ülkelerle sorun yaşayan halkları perde arkasından gizlice destekleyerek bölgede huzursuzluğu sağlamakla meşguldür. Afganistan'da kullanan bir tabire göre, “Suyu Bulanıp Balık Tutabilmek” şuan ABD bölgede suyu bulanıp balık tutmak peşinde koşmaktadır. Fakat masum bir halkın temiz duygularıyla bir kere oynanır iki kere oynanır üçüncüsünde dur diyecek bir gücün ortaya çıkacağı düşünülmektedir.

Sonuç itibarıyla Beluç sorunuyla yakından ilgilenen Afganistan, İran ve Pakistan ülkeleri kendi topraklarından keserek bölgede yeni bir devletin ortaya çıkmasına müsaade etmeyecektir. Beluçistan, doğal kaynaklarıyla bulunduğu strateji önemiyle ön plana çıkarak ve gün geçtikçe büyük güçlerin dikkatini çekmiştir. Dolayısıyla, kaynak zenginlik, stratejik önem ve ekonomik olarak gündem olan Beluçistan, kuşkusuz ki güçler arasında bir rekabet teşkil etmektedir. Bölge dışı ülkelerin (ABD, İngiltere vb.) yakından ilgilendiği üzerine Pakistan ve İran'ın Çin ve Rusya'ya yakın politika içerisinde olduğu

²¹⁵ Purdili, a.g.m., s. 85.

görülmektedir. Ayrıca Pakistan'ın ABD'nin gözünden düşmesi ve buna karşı Pakistan'ın da Çin'le iyi ilişki halinde olması ve özellikle uluslararası arenada önem taşıyan Beluçistan'ın Guader Limanı'nın Çinlilere verilmesi dikkatleri çekmiş ve hatta tesadüf bir durumun olmadığını ispatlamıştır.

3.2. BÖLGE DIŞI AKTÖRLER VE BELUÇ SORUNU

Beluçların içinde bulundukları sorunun ve bu sorunun bir milliyetçi harekete dönüşmesi, bundan daha ötesi Beluç milletin örgütlenmesinin sonucunda bir özgür Beluçistan yönünde birleşmelerinde kuşkusuz ki yabancı güç ve aktörlerin müdahil oldukları ve Beluç sorununun gidişatında etkili olmuşlardır. İngilizlerin 19. yüzyılda bölgede girmesiyle, aynı dönemler arasında Rusların, İngiliz politikasını dengelemek için az olsa da güney Asya bölgesiyle özellikle İngilizlerin Afganistan işgalindeki politikalarını engellemek için bölge halkı ile ilgilenmiştir.

20.yüzyılın ortalarına kadar Pakistan'ın istiklalini (1947) kazanmasıyla birlikte Beluç sorununun daha güzide bir duruma geldiği görülmüştür. Pakistan'ın yapmış olduğu baskıları sonucunda Beluç milliyetçilerinin örgütlenmelerine neden olmuştur. Diğer taraftan İran'ında Beluçlara karşı Pakistan'a benzer bir politikanın uygulamış olması Beluçları tamamen çileden çıkarmıştır. Bundan sonra Beluçlar tamamen özgürlük yolunda faaliyetler yaptığını ve bu amaçla yabancı ülkelerde yaşayan Beluç lobilerinin vesilesiyle bölge dışı aktörlerin desteklerini sağlamaya çalışmışlardır.

20.yüzyılın sonlarında ve 21.yüzyılın sonlarındaki dönemlerde SSCB ve ABD (batı ve doğu) mücadelesinde bölge halkıyla yine iletişim ve ilişkilerin devam ettiği görülmektedir. Özellikle SSCB'nin dağılmasıyla tek güç olan ABD, BOP politikası kapsamında olayların yön değiştiği söylenebilir. Çünkü bu projeler tamamen ABD'nin "B" planı olan Güney Asya bölgesine giriş yapacağı doğrultusunda alt yapıların hazırlandığı şeklinde düşünülebilir. Yani BOP projesiyle civar devletleri meşgul ederek kendi çıkarları için, yer altı

zenginliklerinden son derece gani olan, ayrıca bölgenin en önemli limanına (Guader) sahip olan Beluçistan halkıyla ve benzeri azınlık şekilde yaşayan halklarla ilgilenecek bölgede kalıcı olabilmek için kendi müsait zemine ve alternatifler yaratmaya çalışmıştır.

11 Eylül 2001 tarihinde ikiz kulelere yapılan saldırıların sonucunda ABD'nin bölgede girmesi ve fiziki varlığını hissettirmesi bölgedeki halkları az olsa da cesaretlendirmiştir. Çünkü ABD, bölgede yaşayan ve özgürlükleri için politik çatışmalarının içinde bulunan halkları desteklemiştir. Ayrıca onların azınlık statüsünde olmaları ve yaşadıkları ülke devletleriyle sorunlu olduklarını koz olarak kullanan ABD, bu imkânı iyi değerlendirmek için temkinli davranmaya çalışmıştır. Dolayısıyla tezin bu bölümünde, bölge dışı ülkelerin Beluç sorununa karşı sergiledikleri politika ve siyasetlerini ilişkilendirerek aktarmaya çalışılacaktır.

3.2.1. ABD ve Beluç Sorunu

Bölgede Beluçlar iki kutuplu Soğuk Savaş döneminde de Özgür Beluçistan için faaliyetler göstermişlerdir. SSCB'nin de "sıcak sulara" inme projeleri tartışılmıştır. Acaba bu kapsamda SSCB Beluç halkına yardım ediyor mu? Diye sorular tartışılmıştır. Fakat 90'lı yıllardan sonra özellikle SSCB'nin dağılmasıyla beraber bölgede tamamen güç dengeleri değişmiş ve yeni güçler ortaya çıkmıştır.

Beluç sorunu son yıllarda dış güçler tarafından ele alınmış ve aralarında rekabetlere yol açmıştır. Kuşkusuz ki ABD, Afganistan topraklarından çıkmasıyla birlikte (2014 yılından sonra) yine Güney Asya bölgesinde, tüm bölge ülkelerini ilgilendiren hatta küresel bir sorun niteliğini taşıyan bir sorun (Bölgesel etnik çatışmaları ve konumuz olan Beluçistan meselesi veya sorunu) beklenecektir. Fakat bu kez Beluçistan kaynaklı bir sorunun ortaya çıkacağı yönünde olacağı doğrudur. Çünkü tüm siyasi ve ekonomi yatırımların Beluçistan'a yapılması, hatta zaman zaman Beluç

kaynaklı sorununun (Özgür Beluçistan yönünde faaliyet gösteren Beluç milliyetçilerinin) meşru olduğunu savunan ABD, bu doğrultuda hareketlerin desteklediğini dile getirmesi dikkatleri çekmektedir.

11 Eylül 2011 tarihinden bu yana ABD bölgede kendi yerini sağlama aldıktan sonra bazı durumlardan rahatsız olmuştur. Özellikle, Çin ve Hindistan'ın Beluçistan ile ilgilenmesi ve oradaki büyük yatırımları sonucunda ABD'nin bundan sonraki politikasının yoğun olarak Beluç bölgesine yapacağını hatırlatmıştır. Çünkü bölgedeki Beluç kaynaklı sorun ABD'nin işine gelmektedir. Sorunun devam etmesi hem ABD'nin bölgedeki planlarının özellikle BOP kapsamındaki projesinin uzantısı olan Güney Asya'da yerini garanti etmesi hem de sorun devam ederken zaman kazanarak daha iyi ve sağlam politikalar üretebilmesidir. Fakat bölgede yaşanan gelişmeler ABD'nin tam hesap ettiği yönünde ilerlememiştir. Yani kısaca hazırlıksız yakalanmıştır.

Son zamanlarda Beluçistan'da bulunan Guader Limanı'nın kontrolünün Çin'e verilmesi ve Çin-Pakistan arasındaki ekonomik ilişkilerin gelişmesi oldukça ABD açısından önemlidir. Ayrıca Beluçistan; Pakistan, İran, Çin ve Hindistan arasındaki enerji nakil hattında gzergh konumunda olması bir diğer önemli unsurlardan olmuştur. Kurulacak olan enerji nakil hattı ABD'yi bölgede tamamen güçsüz ve Çin'i ekonomi açıdan güçlü kılacaktır. Ayrıca bu hattın üzerinden geçtiği tüm ülkeler ulusal güvenlikleri ve ekonomi refahları yükselecektir. Böylece ABD'nin enerji hegemonyası kırılacaktır.²¹⁶

Dolayısıyla ABD bu duruma karşı sessizliğini hıfz etmeyecektir. Bölgeye yönelik politikasını açıklayarak bir sonraki plan yapmış olduğu adımıını atacaktır. Kuşkusuz ki beklenen hamleyi 2006 yılında ABD Silahlı Kuvvetleri Dergisinde Yeni Orta Doğu Haritasında Afganistan, Pakistan ve İran'ın bir kısmını kapsayacak "zgr Beluçistan" tasarısını bulundurarak yapmıştır.²¹⁷ Yani kısaca ABD ve İngiltere'nin bu tasarıyı hayata geçirmek

²¹⁶ Alaca Mehmet, *şeytan üçgeninde "Beluçistan"*, Ekopolitik Uluslararası İlişkiler Masası 9 şubat 2011, (Erişim), <http://www.ekopolitik.org/public/printnews.aspx?id=5322>

²¹⁷ <http://www.armedforcesjournal.com/2006/06/1833899>

için harekete geçmiş ve böylece ilk adımlarını da atmıştır. Pakistan'ın Çin'e yakınlaşması daha doğru ifadeyle Pakistan ABD tarafından yalnızlığa itilmesi ve Çin'in ortaya çıkarak bu boşluğu doldurmaya çalışması en önemlisi de Şangay işbirliği üyelerinden birisinin böyle bir çıkış yapması ABD'yi son derece rahatsız etmiştir. Bu bağlamda bundan sonraki sürece bir isim verilecek olursak aklımıza gelen ilk şey ABD-Çin (ekonomik, siyaset) çatışmasıdır. ABD'nin yapmış olduğu planına göre, Pakistan'ın Çin'le yaklaşması ve hatta ekonomik işbirliği içerisinde yoktu. Çünkü ABD Pakistan'ın sürekli kendisine bağlı ve ne derse o olur şeklinde hareket etmiştir. Fakat gelişmeler ABD'yi hayal kırıklığına uğratmıştır. Kuşkusuz ki ABD'nin bundan sonraki politikası Pakistan'ı uluslararası kamuoyuna terörist yanlısı şeklinde bir imaj çıkartmaya çalışacaktır. Buna örnek verecek olursak El-Kaide lideri Usame Bin Ladin'in İslamabat yakınlarında Pakistan'ın en önemli askeri alanının hemen yanında yakalanmasıdır.

Bu bağlamda son yıllarda BKO; Pakistan askerlerine karşı, ABD ve İngiltere destekli silahlı saldırılara başvurarak Pakistan'ı son derece rahatsız etmektedir. Bu süreç özellikle 2006 yılından bu yana hızlandırarak artırmaya çalışmıştır. Özellikle Beluç milliyetçilerinin lideri Serdar Ataullah Mangal'ın yapmış olduğu açıklaması önemlidir. “ hem Pakistan hem de İran milliyetçileri Batı tarafından (ABD ve İngiltere) tarafından desteklenmektedir.

ABD hem Pakistan hem de İran'ın gözünü korkutmak için bölgede Özgür bir Beluçistan devletinin ortaya çıkmasının yanlısı bir politika takip etmektedir. Durumu ABD'nin İran üzerinde uygulamış olduğu politikasından bakacak olursak farklı bir sonuca varılmayacaktır. Çünkü son zamanlarda İran üzerinde de baskılarını devam ettirmektedir. 25 Şubat 2007 tarihinde “Sunday Telegraph Gazetesinde” yayınlanan habere göre, “CIA İran'ın Şii rejimini zayıflatmak için ve ülke genelinde kaos yaratabilmek için İran'ın sınır

bölgesinde yaşayan Sünnileri (özellikle Beluçları) ayaklandırmaya ve destek vermeye çalışmıştır”.²¹⁸

Nitekim 18 Kasım 2009 tarihinde Sistan Beluçistan’ın (İran’daki Beluç bölgesi) başkenti olan Zahidan’da 11 Devrim muhafızlarının ölümüne neden olan saldırıyı, ABD destekli El-Kaide aracılığıyla Cundullah örgütü üstlenmiştir.²¹⁹ İran’daki Cundullah yetkilileri son zamanlarda ABD’ye karşı savaşmadıklarını dile getirerek ABD destekli Beluçistan devleti için harekete geçtiklerini de açık bir şekilde ifade etmektedirler. İngiliz gazetesi “Daily Telegraph’ta” uydu telefonu aracılığıyla konuşan Cundullah sözcüsü Abdul Hamid Regi, ABD tarafından yerini saptanmasından korkup korkmadığı sorusuna şöyle yanıt vermiştir. “Biz ABD’ye karşı savaşmıyoruz”.²²⁰

Bu bağlamda konuyla ilgili ORSAM araştırma Merkezinin yapmış olduğu bölgesel rapor çalışmasında şöyle yayınlamıştır.

“Ralph Peters’in ABD Silahlı Kuvvetler Dergisi’nin Haziran 2006 sayısında yayımlanan “Kanla çizilen sınırlar: Nasıl bir Orta Doğu daha güzel gözüktür?” isimli makalesinde yer verdiği yeni Orta Doğu haritasına; İran, Pakistan ve Afganistan’ın bir bölümünü kapsayacak bir “Özgür Beluçistan” tasarımının bulunması dikkatleri bu konuya çekmiştir. Bununla beraber ABD’nin Merkezi Haber Alma Örgütü (CIA), 2005 yılında hazırladığı bölge raporunda Beluçistan’dan örnek vererek Pakistan için Yugoslavya’ninkine benzer bir kader öngörmüştür. Aynı şekilde, 2006 yılının Haziran ayında Pakistan Senatosu Savunma Komitesi, İngiliz İstihbarat Servisini Beluçistan’da isyancıları desteklemekle suçlamıştır. ABD’nin İran’a yönelik politikası da dikkate alındığında, Beluçistan’daki olayların kendi içindeki

²¹⁸ Bkz., “US Funds Terror Groups to Sow Chaos in Iran”, The Sunday Telegraph, 25 Şubat 2007, www.telegraph.co.uk/news/main.jhtml?xml=/news/2007/02/25/wiran25.xml

²¹⁹ bkz., “2007 Zahedan Bombings”, http://en.wikipedia.org/wiki/2007_Zahedan_bombings

²²⁰ Ansari Massoud, “We will Cut Them Until Iran Asks For Mercy”, The Daily Telegraph, 17 Ocak 2006, www.telegraph.co.uk/.../news/2006/01/15/wiran15.xml&sSheet=/news/2006/01/15/ixnewstop.html

Beluçistan-Sistan Eyaletine sıçraması yönünde İran'ı endişelendireceği değerlendirilmektedir. İran'ın sorunun bir an önce diyalog yoluyla çözülmesinden yana olduğu görülmektedir. Öte yandan sorunun çözümünde askeri yolu tercih etmenin Pakistan açısından çözümsüz ikinci bir Keşmir sorunu yaratabileceği, ülke içinde siyasi, sosyal ve ekonomik yapıyı etkileyerek sorunu büyütebileceği, sorunun küresel boyuta taşıyabileceği ve en önemlisi ülkeyi parçalanmaya kadar götürebileceği değerlendirilmektedir".²²¹

Sonuç itibarıyla ABD son zamanlarda bölgesel politika trafiği içinde yoğun bir şekilde çalışmalarını ve yeni stratejilerin belirlenmesi yönünde çalışmalarının sürdürmektedir. Özellikle 2006 yılından bu yana göze çarpan Beluçistan sorunu ve konusu rekabet ve rehabet haline gelerek bölgesel ve hatta küresel bir sorun şekline dönüşmektedir. Son olarak ABD'nin dış siyaset kongresinin komisyonu tarafından Özgür Beluçistan'ı himaye etmesinin açıklaması, bunun üzerine Beluçlar tarafından saygıyla sevilen, sayılan ve saygın bir kişiliğe sahip olan Hüseyin Pur'un 14. Nisan. 2008 tarihinde yapmış olduğu açıklaması oldukça dikkat çekicidir. Pur, Guader limanının kontrolünü ABD'ye vereceğini, ABD yanlısı bir siyaseti takip edeceklerini ve gerekirse İran üzerinden Çin'e kadar giden enerji boru hattına engel olacağını dile getirmiştir.²²²

3.2.2. İngiltere ve Beluç Sorunu

Aslında Beluç sorununun temelini atan hatta bu sorunun mimari olan İngiltere, Pakistan istiklalini (1948) alana kadar bölge ile ilişki ve iletişimini koparmamıştı. Fakat ABD'nin güçlü bir devlet olarak ortaya çıkmasından

²²¹ Ortadoğu Strateji Araştırmaları Merkezi, Asya Merkezi Araştırmaları kapsamında "Afganistan ve Pakistan'da Yaşanan Gelişmeler ve Uluslararası Güvenliğe Etkileri" Başlıklı Raporda yer almaktadır. Bilgi için Bkz: Rapor No: 31, Mart 2011, s. 101-105.

²²² <http://www.balochmedia.com/fa/?p=301>, konuyla ilgili farsça bir siteden ayrıca detaylı Bkz, <http://farsnews.com/newstext.php?nn=13901216000413>

sonra İngiltere aktif bir biçimde değil ABD yanlısı yani müttefiki olarak gündem takip etmiştir. İngiltere'nin Beluç sorununa bakışı tamamen ABD güdümlü bir siyasetten teşkil olduğu söylenebilir. Özellikle Çin'in yakınlaşarak hem İran'a (yaklaşık 120 milyar dolarlık) hem de Pakistan'a yatırım yapması ABD ve İngiltere'yi harekete geçirmiştir.

ABD İran'daki Cundullah'ı desteklerken İngiltere'de Pakistan'daki BKO'yu desteklemektedir. Konuyla ilgili Mangal'ın 22 Aralık 2006 tarihinde Pakistan'da yayınlanan "Daily Times'te" yapmış olduğu açıklaması İngiltere'nin tüm niyetlerini açığa vurarak bundan sonraki planının ne olduğu doğrultusunda netlik getirmiştir. Mangal'ın açıklaması ise şöyledir: *"Artık İngiltere de BKO'ya silah ambargosu uygulamasını kaldırdı. Doğru yolda ilerliyoruz"*.²²³ Bu bağlamda 1998 yılında Tony Blair tarafından kurulan FPC yani Dış Politika Merkezi konuyla ilgili iki önemli toplantı yapmıştır. Bu toplantıya Beluç ayrılıkçılarının temsilcileri de davet edilmişti. Toplantıda iki konu başlıklı şeklinde yapılmıştır. Birincisi, 27 Haziran 2006 tarihinde gerçekleştiren "Yol Ayrımındaki Beluçistan"²²⁴, ikincisi ise, 4 Aralık 2006 tarihinde gerçekleşen "Beluçistan Neden Önemli?" başlıklı konular tartışılmıştır. Ayrıca yapılan toplantılarda dikkat çekisi bir unsur daha vardı. Davetlerde ise Beluçistan için şu ifadeyi kullanmıştır. "Orta Asya'nın Kürdistan'ı".²²⁵

Sonuç olarak İngiltere'nin de bölgede bir Beluçistan devletinin varlığından veya ortaya çıkmasından taraf olduğunu verdiğimiz örneklerden ve ABD'nin yanında yer alarak hareket etmesinden en önemlisi de Beluçistan üzerinde iki ülkenin de (ABD ve İngiltere) çıkarları söz konusu olmasından ve Çin'in bölgede korkunç yatırımlar yapmasından ve ABD ile birlikte Çin'i dengelemeye çalışmasından aşikâr ve net bir şekilde görülmektedir. ABD ve Çin rekabetinin sonucunda ABD galibiyetinde kuşkusuz ki İngiltere'nin de galibiyeti ve başarısı olacaktır. Fakat ABD yenilgisi söz konusu da İngiltere

²²³ Bkz., "Mangal Sees US, India-sponsored War For Free Balochistan", Daily Times, 22 Aralık 2006, www.dailytimes.com.pk/default.asp?page=2006%5C12%5C22%5Cstory_22-12-2006_pg7_14

²²⁴ Toplantı hakkında bkz., <http://fpc.org.uk/events/109>

²²⁵ <http://fpc.org.uk/events/117>

yine zarar etmeyecektir. Çünkü aktif politika yerinde yanlı politika takip etmesi onun geleceğe yönelik yeni bir plan ve strateji içinde olduğunu söylemek mümkündür.

3.2.3. Çin-Pakistan İlişkilerinin Beluç Sorununa Etkisi

Çin, Pakistan'ın kuruluşundan bu yana hep desteklemiş ve iyi ilişki içerisinde olmaya çalışmıştır. Pakistan ister iç meselelerinde (Keşmir) isterse de bölgesel meselelerde hep Çin'i yanında görmüştür. Dolayısıyla 2002 yılında yapılan antlaşma gereği, Çin ve Pakistan yönetimi tarafından Pakistan'a bağlı Guader kentinde uluslararası sulara açılan derin sulara sahip bir liman ve donanma sığınağı inşa edilmiştir.²²⁶ Nihayetinde 20 Mart 2007 tarihinde faaliyete geçmiştir. Guader Limanı strateji açısından çok önem taşımaktadır. Özellikle Çin ve bazı Orta Asya ülkeleri açısından son derece önemlidir.²²⁷ Çünkü Guader Limanı bulunduğu strateji önem açısından Çin'in Sincan-Uygur bölgesini Basra Körfezi çıkışına bağlayan en yakın nokta ve denize çıkışı olmayan Çin'in geri kalmış bölgelerinin ve diğer Orta Asya devletlerinin ticari kanallarını geliştirmeleri ve ham petrol alımı gerçekleştirmeleri açısından sağladığı imkânlarla bir devrim niteliği taşımaktadır.

İki ülkeye göre (Çin ve Pakistan), iki milliyetçi (Uygur ve Beluçlar) faaliyetleri içinde bulunan halkı birbirine bağlayarak ve ekonomik açıdan yükselterek bölgede bir refah sağlanabilir. Bu şekilde hem ayrılıkçı kesimleri susturmuş olur hem de ABD'nin Ayrılıkçı politikasını dengelemiş olacaktır.²²⁸ Çünkü Çin ile Pakistan kendi çıkarları için bölgede bir Beluçistan devletinin ortaya çıkmasının yanlısı olmadığını dile getirmektedir. Böyle bir gelişmeye karşı hassasiyetlerini koruyarak engellemek için elinden geleni yapacaktır.

²²⁶ Tarique Niazi, "Gwadar: China's Naval Outpost on the Indian Ocean", Jamestown Foundation China Brief, 28 Şubat 2005, <http://www.asianresearch.org/articles/2528.html>

²²⁷ Konuyla ilgili daha detaylı Bkz, "Pakistan Launches Strategic Port", BBC News, 20 Mart 2007, news.bbc.co.uk/2/hi/south_asia/6469725.stm

²²⁸ Sudha Ramachandran, "China's Pearl in Pakistan's Waters", Asia Times, 04.04.2005, http://www.atimes.com/atimes/South_Asia/GC04Df06.html

Gwadar limanının bir diğer stratejik önemi ise, Çin'e ulaşan petrolün %60'nı ve dünya Petrolünün %40'nı oluşturmaktadır. Ayrıca tankerlerle geçiş yaparak Hürmüz Boğazının yakınından geçmesi de diğer önemli hususlardandır. Çünkü Çin, ABD'nin Basra körfezinden kendisine ulaşan petrolün ulaşmasını engelleyeceği düşüncesindedir.

Dolayısıyla Çin, bölgeden yapılacak olan enerji sevkiyatını garanti altına almaya çalışmaktadır. ABD ise, bunu sevkiyatı engellemek ve kontrol altına tutabilmek için elinden geleni yapmaktadır. Yalnız Guader limanı Çin'in "İnci Şeridi" stratejisinin bir sütünü/ayağı olduğunu da unutmamakta fayda vardır. İnci Şeridi stratejisine göre, Gwadar'dan Güney Çin Denizi'ne kadar uzanan stratejik limanlar inşa etmektir. Bununla birlikte ABD'nin enerji koridoru egemenliğine alternatif bir rota geliştirmeyi ve enerji sevkiyatını güvence altına almayı amaçlanmaktadır.²²⁹

Çin gerçek bir manada hem bölgede hem de küreselleşen dünyada bir güç dengesi olarak uluslararası ortamda sahneye çıkmaya çalışmaktadır. İkinci Dünya Savaşının ardından daha doğrusu İkinci Dünya Savaşı, dünyayı iki bloktan oluşan (ABD ve SSCB) güçlere emanet etmişti. Fakat SSCB'nin dağılmasıyla (1991) tek güç haline gelen ABD, BOP kapsamındaki projesiyle bölgeye fiilen varlığını ve ağırlığını hissettirmiştir. Şimdi ki durum tamamen farklılaşmış yani dünya artık çok bloklu bir sistem içerisine sürüklemekle beraber hangi ülke ne zaman nasıl bir hamle yapacağı konusunda tahminde bulunmak mümkün değildir.

2003 Irak işgali ve ardından ABD'nin gözde görünmeyen yenilgisi, Özbekistan'dan çıkması ve Afganistan'da istediği sonucu alamaması Asyalı ülkelere özellikle ekonomi açıdan her geçen gün büyüyen Çin'e yeni hamleleri gerçekleştirmesi için cesaret kazandırmıştır. Nitekim Çin'den beklenen hamle, 2007 yılından sonra bölgeye yatırım yapmakla görülmüştür.

²²⁹ Christopher J. Pehrson, "String of Pearls: Meeting the Challenge of China's Rising Power", Temmuz 2006, www.strategicstudiesinstitute.army.mil/pdffiles/PUB721.pdf

Sonuçta Çin'in takip ettiği politikası (Pakistan ile yakın ilişki kurması ve İran'a yaklaşık 100 milyar dolarlık yatırım yapması yanı kısacası bölgedeki ülkeleri kendine çekmesi ve yakınlaştırması) kuşkusuz ki ABD'yi bölgede uygulayacağı stratejilerini engellemektir.

Çin şu hususlarda ABD'yi engellemeye çalışmaktadır. ABD'nin bölgede kukla bir Beluçistan Devleti'nin kurulmasını, Çin'in İnci Şeridi olarak adlandırdığı stratejisini devam edebilmesini, Pakistan Beluçistan'ı üzerinden İran'a sızmasını, İran ve Pakistan arasında Beluçistan'ı kurarak İran-Çin ve İran-Hindistan arasından geçen "boru hattını"²³⁰ engel olmasını ve en önemlisi de Çin'in Hint okyanusu üzerine varlığını güçlendirerek Fars Körfezi'nin güvenliğini eline geçirmesinde, ABD'nin buna engel arz etmemesidir. Çin'in bu çıkışları hem ABD'ye hem de uluslararası arenada önemli pozisyona gelen ve sürekli kendisine rakip bilen Hindistan'ın da önünü kesmiş olacaktır.²³¹

3.3. BELUÇ SORUNUNUN GELECEĞİ

18. y.y. dan beri Beleç sorunu önemini hissettirerek bölge ve bölge dışı devletlerin ilgilerini çekmeye devam etmektedir. Nitekim Soğuk Savaş dönemi ve bu dönemi takip eden SSCB'nin dağılmasının ardından BOP kapsamında ABD'nin bölgeye girmesiyle beraber bölgede bazı (etnik milliyetçilik vb.) sorunlar alevlenmiş, özellikle konumuz olan Beluç sorunu müstakim ve gayri müstakim Batılı güçler tarafından desteklenmiştir.

Beluç sorununun geleceğini içsel ve dışsal faaliyetler kapsamında incelemenin konumuza daha netlik kazandıracağı savunulmaktadır. Çünkü sorun, hem içerden özgürlük yönünde bir hareketle yani Beluç halkı tarafından hem de dışarıdan işgalci güçlerin vesilesiyle ön plana

²³⁰ Hedeflenen boru hatları, İran'ın yükselen Çin ve Hindistan ile bölgesel işbirliğini güçlendirmesi bakımından ABD'nin geleneksel Körfez stratejisine büyük bir meydan okuma anlamına geliyor.

²³¹ Ömer Atagenc, " Çin- Pakistan İlişkilerinde Gwadar Limanı ve Bölgesel Gelişmelere Etkileri", Dünya Gündemi, 19-26 Haziran 2011.

çıkarılmaktadır. Dolayısıyla her dönemin işgalci gücü bölge halkını kendi çizdiği strateji ve yöntemlerle yönetmiş ve böyle bir milliyetçi hareketi desteklemiştir.

İçsel faaliyetler tamamen dış güçlerin yardımına ve desteklerine bağlıdır. Çünkü İngiliz İmparatorluğu döneminden bu yana hep Beluç halkı çeşitli vaatlerle özgürlük yolunda ayaklanmaları konusunda teşvik edilmiştir. Fakat söylenenler sadece sözde kalarak Beluçların özgürlük hareketleriyle ilgili somut bir neticeye varılamamıştır.

Bu durum Pakistan'ın bağımsızlığını müteakiben aynı istikamette devam etmiştir. Beluçlar özgürlükleri için her ne kadar ayaklandıysa da örgütlenerek faaliyet gösterdiyse de İran ve Pakistan tarafından sürekli engellenmiştir. Daha ötesi ağır silahlarla karşılık verilmiştir.²³² Ayrıca onları kontrol edebilmek ve var olan güçlerini kısıtlayabilmek için Pencabi halkını Beluçların yaşadığı bölgeye yerleştirmişlerdir.²³³ Beluçlar, kendi aralarında defalarca birleşmek adına toplantılar yapmışlardır. Fakat hepsi neticesiz kalarak dış güçlerin tam desteğini alamamışlardır. Nitekim son iki yıl içinde özellikle Amerikan Kongresi'nde Beluç hak ve özgürlükleri tartışılırken ve gelecekte bir Belucistan devletinin kurulması hususunda planlar yapılırken içerden Beluç halkının uyanışına sebep olmuş, birleşmeye ve bir cümbüş içinde olmaya sürüklemiştir.

Beluçlar, ortaya çıkacak olan Belucistan devletinin hazırlıklarını yaparken içeride bazı fikir ayrılıkları ortaya çıkmaktadır. Kimi referandumdan yana tavır sergilerken (yani Beluç halkının sandık başına giderek kendi geleceğini kendi tayin etmesini isterken) kimi de bunun yabancı güçlerin takdirine bırakılmasını istemektedir. Beluç aşiret reisleri konu ile ilgili hemfikir olmasalar da bir araya gelip Belucistan'ın geleceği için çaba göstermektedirler. Bu bağlamda son bir yıl içinde sık sık bir araya gelen

²³² Purdili, **a.g.m.**, "Azad Balochistan", s.70.

²³³ Konuyla ilgili bkz. Farhan Hanif Siddiqi, **The State and Politics of Ethnicity in Post-1971 Pakistan: an Analysis of the Baloch, Sindhi and Mohajir Ethnic Movements**, PhD thesis, Department of International Relations, University of Karachi, 2009. S. 12-35.

Beluç liderleri (Khayir Biyar Merri, Hamdağ Bukti ve Ağa Süleyman Davut) geleceğ  umutla bakarak Beluç mevzusu üzerinde itinayla çalışmaktadırlar.²³⁴ Artık Beluçlar eskisi kadar, gelişen olaylara karşı mutsuz bir tavır sergilememektedirler. Çünkü Beluç halkı sürekli bilinçlenerek gelişen durumların ve olayların farkına varmaya çalışmaktadırlar. Öte yandan sahip oldukları bölgenin son derece önemli bir jeo-stratejiye sahip olduğunun bilincinde olup ellerindeki avantajı iyi değerlendirmektedirler.²³⁵ Ayrıca Batı  lkelerinde yaşayan Beluçların önde gelen isimleriyle de (Akhtar Mangal vb.) geleceğ  yönelik görüşmeler yapmaktadırlar.

Dışsal faaliyetler kapsamında Beluç sorunu ise, SSCB'nin dağılmasından sonra BOP kapsamında ABD'nin bölgeye girmesiyle beraber daha çok gündeme gelmiştir. Güçlü devletlerin (ABD başta olmak üzere Çin, Hindistan v.b.) rekabetleri yönünde gittik  önem kazanmıştır. Özellikle ABD Askeri Haber Alma Dairesi'nin Başkan Yardımcısı(1998 yılında emekli olan) Albay Ralph Peters, Blood Borders adlı kitabında “How A Better Middle East WouldLook” adlı makalesinde konuyu detaylı bir şekilde ele almıştır.²³⁶ Ayrıca çizmiş olduğu haritasında da gelecekte bir  zg r Beluç Devleti vaat etmektedir.

²³⁴ Sangar Baloch, “**Balochistan Masaleyi Haqayege Kiha He**”, Tuesday, March 06, 2012, (Erişim), http://www.gwank.org/Balochistan_crieses_Zabad_sangour_20120306.html. Konuyla ilgili detaylı bilgi için Serdar KhayirBakhshMerri'nin 2010 yılında yaptığı röportaj bkz, <http://thebalochmag.webs.com/tomorrow.htm>. Ayrıca röportaj orijinal sayfası için bkz ekler kısmı sayfa 145

²³⁵ Qaisar Rashid, “**Balochistan: the Gwadar Aspect**”, Daily Times, Wednesday, January 18, 2012.,http://www.dailytimes.com.pk/default.asp?page=2012%5C01%5C18%5Cstory_18-1-2012_pg3_2

²³⁶ Ralph Peters, “Blood Borders: How a beter Middle East would look,” Armed Forces Journal, June 2006, <http://www.armedforcesjournal.com/2006/06/183389>

Harita 9: Bop Haritası

Kaynak: <http://www.nuveforum.net/939-siyaset-gundem/7828-buyuk-ortadogu-projesi-haritalar/>

Son yıllarda ABD bir Özgür Belucistan'ın kuruluşu için müttefikleri ile birlikte bölge içinde ve bölge dışında faaliyet etmekte ve bu doğrultuda çok önemli çabalar sarf etmektedir. Çünkü özgür bir Belucistan devleti ile özellikle sakolar anlayışa sahip olan bir müttefikinin bölgede var olması işine yarayacaktır. Bir diğer açıdan bakıldığında ABD'nin bölgede hegemonyasını kaybetmemek için bölge üzerinde eskisine kıyasla daha fazla yoğunlaştığı görülmektedir.

Bu bağlamda ABD, Bander Abbas (İran) ve Karaçi Limanı'na (Pakistan) karşı stratejik açıdan son derece mühim olan ve her geçen günde dikkatleri üzerine çeken Guader Limanı'nın kontrolünü elinde tutmaya çalışacaktır²³⁷ Böylece Avrasya Bölgesi'ne açılarak daha önce planladığı emellerini de gerçekleştirebilecektir. ABD'nin yapmış olduğu plan Güney Asya Bölgesi'nde İsrail Devleti'ne benzer bir devletin (Belucistan) kurulmasıdır. Yani bir anlamda Güney Asya'da Orta Doğunun Kudüs'ü Guader Limanı olacaktır.

²³⁷ Mehmet Seyfettin Erol, "Üçüncü İsrail Belucistan", Milli Gazete, 29.03.2012. (Erişim), <http://www.milligazete.com.tr/makale/ucuncu-israil-belucistan-234218.htm>,

2009 yılının Haziran ayında Afghanpepar ulusal haber sitesinde “Kayıp Olan Göçebeler” adlı makalenin yayınlanması oldukça önemlidir. Makalede, İsrail Devleti tarafından Hindistan’ın Bombay-i kentinde DNA testi yapan bir araştırma merkezinin açıldığı yazılmıştır. Afganistan, Pakistan ve İran sınır bölgelerinde yaşayan Nuristanilerin, Paşayilerin, Peştunların ve özellikle de Beluçların kanları alınarak bu merkezde incelenirdi. Bu araştırmalar ister istemez bunların aynı soydan geldikleri doğrultusunda şüpheleri uyandırmaktadır.

Fakat Beluç sorununun geleceğine yönelik bakacak olursak bölgede yaşayan bireylerce bunun mümkün olmadığı görülmektedir. Çünkü dünyadaki güç dengesi sürekli gelişerek yön değiştirmektedir (Başta İngiltere, sonra SSCB, şimdi ise ABD ve bundan sonra ne olacağı konusunda tartışılır...). Aslında ABD bunun farkındadır. Ama yinede bölgeden ne kadar kârlı çıkarsam benim için o kadar iyidir mantığıyla bölgede yaşayan halkın gelecekleriyle oynamaktadır. ABD ve Batı dünyası yeni bir Belucistan Devleti’nin ortaya çıkmasının ne kadar müşkül olduğunun bilincinde olup yine de girmiş olduğu işten zararlı çıkmamak ve var olan prestijinin zedelenmemesi için çaba göstermektedir.

Kuşkusuz ki, ABD’nin Büyük Afganistan ve Özgür Belucistan doğrultusundaki stratejisini takip ederken şu hususları dikkate alacağı öngörülmektedir. ABD, bölgede nükleer silah gücüne sahip olan Pakistan’ın serbest hareket etmesini engellemiş olacaktır. Bunun dışında Çin’in Pakistan ile yakınlığına ve iyiye giden ilişkilerine ağır darbe indirecektir. 2014 yılından sonra başta Afganistan olmak üzere bölgeyi Belucistan üzerinden kontrol edecektir. Böylece Belucistan’ı tehdit unsuru haline getirerek bölgede gelecekte olasılığı yüksek görülen Çin, Hindistan, Rusya, İran vb. devletlerin entegrasyon düşüncelerini askıya almalarına neden olacaktır.

SONUÇ

16. yüzyıldan bu yana geçen her dönemin tartışmalı konusu haline gelen ulus-devlet, özellikle de 19. ve 20.yüzyıldan sonra yani yeni ulus-devletlerin ortaya çıkması ve İkinci Dünya Savaşının ardından milliyetçilik kaynaklı hareketlerin yeni ulus-devletlere dönüşmesi ve SSCB'nin (1991) dağılmasıyla da Asya ve diğer bölgelerdeki ulusların bir devlet oluşma yolundaki düşüncelerine hız kazandırmıştır. Uluslaşma sürecinin doğurmuş olduğu ulus-devlet kavramı geçen her gün gelişerek yeni devletlerin ortaya çıkmasına neden olmuş ve beraberinde modern devlet, gelişmiş olan devlet ve gelişmekte olan devlet gibi terimleri de getirmiştir.

Kuşkusuz ki, bir ulusun oluşumundaki en önemli faktörler dil, din, soy, kültür ve tarih birliktelikleridir. Bu birliktelik içerisinde bulunan insan toplulukları ulus şeklini alarak ve verdikleri mücadele sonucunda yeni ulus-devletler ortaya çıkmıştır. Ayrıca dünyadaki askeri, ekonomi, siyasi ve özellikle de teknolojinin transferinden sonra insanların bilinçlenmesiyle bağımsızlıklarını kazanmak ve ortak simgeler etrafında birleşerek yeni devletleri veya ulus-devletleri teşkil etmeye çalışmışlardır. Bu gelişmeler ilk başta tamamen Avrupa'da yaşanan Otuz Yıl Savaşları'nın (sonucunda Vestfalya Antlaşması 1648 ile gelen yeni düzenin) mirası olup ve özellikle daha sonraki milliyetçi hareketlerin semeresidir.

Ortaya çıkan ve çıkacak olan yeni ulus-devletlerin oluşumundan sonra sınırlarının çizilmesi ve çizilen sınırların güvenliği söz konusu olacaktır. Daha sonra diğer devletlerin de itiyat ve itinayla üzerinde durdukları egemenlik sorunu ortaya çıkacaktır. Yani uluslararası sistemin içinde bağımsızlığını kazanarak giren bir devletin, askeri yapısını düzelterek ekonomi ve siyasi açıdan diğer güçlü devletlere ayak uydurması ve ilişkileri bağlamında oldukça sorunlar yaşayacaktır. Nitekim günümüz itibarıyla bunun örneğini Afrika ve Asya kıtalarında görmek mümkündür.

Soğuk Savaş döneminden sonra ulus-devlet kavramı daha çok gündeme gelmiştir. Çünkü Sovyet Rusya'sının dağılmasıyla ortaya çıkan boşluğu doldurmak ve SSCB çemberinde kendisini bağlı hisseden Orta Asya devletleri açısından bir fırsat nitelikte olup bu dağılımın ardından birer birer bağımsızlıklarını kazanarak bir devlet ve/veya ulus-devlet mahiyetini kazanarak ortaya çıkmışlardır. Fakat Dünya'da bu tür devletlerin ortaya çıkmasıyla beraber kendisiyle bulunduğu bölgeyi ve uluslararası arenayı ilgilendiren sorunları da getirmiştir. Bu nevi devletler ve/veya ulus-devletler daha sonraları kendi egemenliğini ve ülke topraklarının güvenliğini sağlayamadıkları için başarısız birer devlet konumuna düşerek diğer güçlü devletlerin mandası altında kalarak ya da o ülke tarafından kullanılarak kendi politikasını belirtmek zorunda kalacaktır.

Ulus-devletin oluşumundaki en önemli etkenler milliyetçilik ve bu bilinç çerçevesinde gelişip daha büyüyerek ulusa dönüşmektir. Bunun en önemli etkenleri ise büyük güçlerin (batılı) emperyalizm düşüncesinin ve işgalci hareketlerinin farklı toprak ve bölgelerde yayılmasıdır.

Bu bağlamda İngilizlerin Hindistan üzerinden Güney Asya bölgesindeki ülkelere hükümrancılık yapmaya çalışması ve bölgede yeni devletlerin oluşumunda yardımcı olması (Pakistan) nitekim bölgede yaşayan konumuz itibarıyla Beluç Milletini rahatsız etmiştir. Bu rahatsızlık ve huzursuzluklarını günümüze kadar dile getirmiş ve bu yolda elinden gelen mücadeleyi vermiştir. Özellikle İngilizler Durend Antlaşması'yla Beluç Milletini üçe bölerek bir kısmını Afganistan topraklarına, bir kısmını Pakistan ve bir kısmını da İran topraklarına bırakmıştır²³⁸. Dolayısıyla bölgedeki Beluç Milletini birbirinden ayırarak günümüze kadar devam eden Beluç Milliyetçiliğini ortaya çıkartmıştır.

Böylece bölgede bir sorunun temelini atarak Beluç Milletini bulundukları devletlere karşı zamanı geldiğinde bağımsızlık yolunda mücadele edenler olarak zamanı geldiğinde bölgede bir terörist sıfatında

²³⁸ Durend Antlaşması için bkz., <http://www.khyber.org/pashtohistory/treaties/durandagreement.shtml>

kullanmaya çalışmıştır. Diğer bir yandan bu milleti kullanabilmek için eğitimden, sosyal hayattan, ortak bir şuur içinde bulunmaktan ve en önemlisi de onları insan kaçakçılığı ve bölgede gayri meşru işlerin yapılması için teşvik etmiştir.

Bu durum Beluç liderlerinin ve aşiret reislerinin uyanmasına neden olmuştur. Özellikle son dönemin (11 Eylül 2001'den sonra) en önemli gündemlerinden biri olan "Özgür Beluçistan'ın" oluşması için ellerinden gelen mücadeleyi vermektedirler. Aslında Özgür bir Beluçistan'ın ortaya çıkması batılı devletlerin başta ABD olmak üzere uyguladıkları strateji ve politikaları doğrultusunda düşünecek olursak olumlu ve ayını yönde bir gelişme olacağı kanıtındadır. Çünkü 2014 yılından sonraki dönemin projesini çizmekle meşgul olan ABD ve müttefikleri bölgede yeni bir sorunu ortaya çıkartarak yeni "çıkar politikası" istikametinde hareket edecektir. Kuşkusuz ki beklenen yeni sorunun Beluçistan olacağı düşünülmektedir.

Bu bağlamda Beluçlar Pakistan ve İran devletleriyle oldukça sorunlu ve hatta savaşı dönemler geçirmişlerdir. Bölgede Beluçların en çok sorunu yaşadığı devletlerde bu ikisidir. Çünkü en çok Beluç nüfuzu bu iki ülkede bulunmakla beraber eğitimden mahrum bu iki ülkedeki Beluçlar kalmışlardır. Fakat Afganistan'da yaşayan Beluçlar diğer ülkelerin (İran ve Pakistan) tersine iyi bir ilişki ve iletişim içerisinde oldukları söylenebilir.

11 Eylül 2001 tarihinde sonra (ABD'nin Afganistan'ı işgal etmesinden sonra) tartışmalı konuları haline gelen ve sürekli batılı ülkeler tarafından özellikle de ABD tarafından dile getirip "Büyük Afganistan" projesinin uygulamaya geçirmesiyle beraber Veziristan, Nuristan, Peştunistan ve Pakistan'dan toprak alarak ortaya çıkan Özgür bir Beluçistan'la komşu şeklinde olacaktır.²³⁹ Böyle bir durumda Afganistan geleceğe yönelik çok iyi bir politika ve plan içerisinde olması gerekmektedir. Çünkü bölgede insan

²³⁹ Mehmet Seyfettin Erol, **ABD'nin yeni oyunu Büyük Afganistan Projesi**, Milli Gazete, Pazartesi, 26.03.2012. (Erişim), <http://www.milligazete.com.tr/makale/abd-nin-yeni-oyunu-buyuk-afganistan-projesi-233917.htm>,

kaçakçısı ve terörist sıfatıyla bilinen ayrıca devletçilik anlayışında tecrübesiz olan bir komşu ile anlaşmak oldukça zor olacağı değerlendirilmektedir.

ABD, Çin'in Güney Asya bölgesindeki politikalarından, Pakistan ile gelişen ilişkisinden ve yapmış olduğu bu hamlelerinden endişe duyduğu için bölgedeki projelerinin uygulamasında elini oldukça çabuk tutmak çabasıdadır. Dolayısıyla bu yönde, ABD'nin eski emekli albayı Ralph Peters'in çizdiği Orta Doğu haritasında Büyük Afganistan ve Özgür Beluçistan olarak belirtmesi ve bu tezi uluslararası camiada sunularak kısmen kabul ettirmesi oldukça önemlidir. Çünkü böyle bir uygulamanın söz konusu sonucunda, gelecekte Pakistan'ın toprak tasviyesine uğramış bir harita ile karşılaşmak mümkün olarak görülecektir. Tabii ki kısa vadede böyle bir planın temelini atarak uygulayacağını söylemek mümkün değildir. Ancak bunun gerçekleşmesi için uzun vadeli bir çalışmanın gerektireceği söylenebilir.

Dolayısıyla ABD'nin planlanmış olduğu projesiyle Beluçistan üzerinden özellikle Guader limanını kontrol altında tutarak hem Pakistan'ı hem de enerji güzergâhını, bunun yanı sıra İran körfezini kontrol altında tutarak Hindistan ve Çin'i de kuşatmış olacaktır. Böylece 2014 yılından sonra Afganistan'dan çıkacağı söz konusu olan ABD, bölgedeki yeni sakolar anlayışına sahip olan müttefiki Beluçistan üzerinden bölgeyi kontrol edecektir.²⁴⁰

Sonuçta ABD kendi çıkarları ve geleceğe yönelik planlamış olduğu strateji ve politikaları uğruna nice milleti birbirine düşürecek ve onlara parlak bir gelecek vaat ederek çıkar yönünde kullanacaktır. Şimdiye kadar ABD yanlısı olup da zararlı çıkmayan bir tek ülke aklımıza gelmemektedir. Gözde müttefik görülen İngiltere bile Afganistan ve Irak operasyonlarında tanıkların (yerel halk) rivayetlerine göre içerden sürekli bir çatışma içinde oldukları söylenmektedir. Güney Asya bölgesindeki gelişmelere bakıldığında sınır bölgelerinde yaşayan azınlık statüsünde bulunan tüm halkı zaman içerisinde sırasıyla ayaklandıracağı yönünde düşüncelerin ağır bastığı görülmektedir.

²⁴⁰ Erol, a.g.m., "Üçüncü İsrail Beluçistan".

KAYNAKÇA

Kitaplar:

AĞAOĞULLARI, Mehmet Ali, KÖKER Levent, **Tanrı Devletinden Kral Devlete**, Ankara, İmge Yayınları, 1991.

AĞAOĞULLARI, Mehmet Ali, **Ulus-Devlet ya da Halkın Egemenliği**, Ankara, İmge Yayınları, 2006.

AHMADI, Hamid, **The Politics of Ethnic Nationalism in Iran**, Kanada, Carleton University, Ottawa-OntarioPress, 1995.

AKBAR, S. Ahmad, **Pakistan Society: Islam, Ethnicity, and Leadership in South Asia**, New York, Oxford UniversityPress, 1986.

ANDERSON, Benedict, **Hayali Cemaatler Milliyetçiliğin Yayılması ve Kökenleri**, Çev. İskender Savaşır, İstanbul, Metis Yayınları, 1995.

ARI, Tayyar, **Uluslararası İlişkiler Teorisi**, İstanbul, Alfa Yayınları, 2004.

ARI, Tayyar, **Uluslararası İlişkiler ve Dış Politika**, İstanbul, Alfa Yayınları, 1999.

ATTAR, Aygün, **İran'ın Etnik Yapısı: Yakın Dönem ve Günümüzde**, Ankara, Divan Yayıncılık, 2006.

BALİBER, Etienne, İmmanual, Wallerstein, **İrk, Ulus, Sınıf/Belirsiz Kimlikler**, Çev. Nazlı Ökten, İstanbul, Metis Yayınları, 2000.

BASKIN, Oran, **Az Gelişmiş Ülke Milliyetçiliği/Kara Afrika Modeli**, Ankara, Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayını, 1977.

BROWN, Chris, **Sovereignty, Rights and Justice: International Political Theory Today**, London, Polity Press, 2002.

CARR, Edward Hallet, **Nationalism and After**, London, Macmillan Press, 1945.

CEBECİ Kemal, "Küreselleşme Bağlamında Ulus-Devletin Egemenlik Gücünün Dönüşümü", **Sayıştay Dergisi**, Sayı 71, Ekim- Aralık 2008, ss. 23-36.

CLAESSEN H.J.M., **The Early State: A Structural Approach**, in Henri J. M. Claessen and Peter Skalnik (der.), **The Early State**, The Hague, Mouton Publishers, 1978, ss. 533-596.

CRONE, Partica, **Pre-Industrial Societies: New Perspectives on the Past**, Oxford (UK) and Cambridge (Massachusetts, USA), Blackwell Press, 1995.

DONALD, N. Wilber, **Pakistan: It's People, It's Society, It's Culture**, New Haven, Hraf Press, 1964.

ENGELS Friedrich, **The Origin of The Family, Privete Propety and The State, in Marx-Engels, Selected Works**, Moscow, Foreign Languagees Publishing House, 1962, V.2, s. 272.

EROĞUL Cem, **Devlet Nedir?**, Ankara, İmge Yayınları, 3. Baskı, 2002, s. 16.

EROL, Mehmet Seyfettin (der.), "Küresel Güç Mücadelesinde Avrasya'nın Değişen Jeopolitiği" **Yeni Büyük Oyun**, Ankara, Platin Yayınları, 2009, s. 8-50.

ERÖZDEN, Ozan, **Ulus-Devlet**, Ankara, Dost Kitabevi Yayınları, 1997
İstanbul, On İki Levha Yayıncılık, 2008.

FAYYAZ, Mohammadışaq, **Pashtunistan The PoliticalChallenge of Afghanistan& Pakistan**, Kum, Masumin Yayınları, 2008.

FUKUYAMA Francis, **Devlet İnşası, Yirmi Birinci Yüzyılda Yönetişim Ve Dünya Düzeni**, İstanbul, Profil Yayıncılık, 2012.

GELLNER, Ernest, "Karşılaştırmalı Perspektiften Türk Seçeneği", **Türkiye'de Modernleşme ve Ulusal Kimlik**, Sibel Bozdoğan ve Reşat Kasaba(der.), İstanbul, Tarih Vakfı Yurt Yayınları, 1998.s.188-199.

GOUGH, Kathleen, SHARMA, Hari P. (der.), **Imperialism and Revolution in South Asia**, New York and London Monthly Reviewed Press, , 1973.s. 20-177.

GÖKALP, Ziya, **Türkçülüğün Esasları**, İstanbul, Varlık Yayınları, 1972.

GÖZE, Ayfer, **Siyasal Düşünceler ve Yönetimler**, 7. Baskı, İstanbul, Beta Basım Yayın Dağıtım, 1995.

HABERMAS, Erice j., **Küreselleşme ve Milli Devletin Akıbeti**, Çev. Medeni Beyaztaş, İstanbul, Bakış Yayınları, 2002.

HABİBİ, Pohand Abdulhayi, **Tarih-i Mokhtasar-i Afghanistan**, Kabil, Maywand Yayınları, 1997.

HABERMAS J., **Küreselleşme ve Milli Devletin Akıbeti**, (Çev), Medeni Beyaztaş, İstanbul, Bakış Yayınları, 2002

HARRİSON, Selig S. , **In Afghanistan's Shadow: Baluch Nationalism and Soviet Temptations**, Carnegie Endowment for International Peace, 1981.

HAYES, Carlton J.H., **The Historical Evolution of Modern Nationalism**, New York, New York University Press, 1950.

HENDELMAN, Howard, **Üçüncü Dünyanın Meydan Okuyan Yükselişi**, İstanbul, Kaktüs Yayınları, 2004.

HOBBSBAWM, Erice J., **1780'den Günümüze Milletler ve Milliyetçilik/ Program, Mit, Gerçeklik**, Çev: Osman Akınhay, İstanbul, Bakış Yayınları, 1995.

KARAKAŞ, Mehmet, **Türk Ulusçuluğunun İnşası**, Ankara, Vadi Yayınları, 2000.

KAZMIYE, İslam, **Cay-i Pahe İskender**, Tahran, Hor Yayınları, 1979.

KHAN, Roedad, **Pakistan-A Dream Gone Sour**, London, Oxford University Press, 1998.

KİRİŞÇİ Kemal, WINROW Gareth M., **Kürt Sorunu, Kökeni ve Gelişimi**, Çev. Ahmet Fethi, İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yayınları, 1997,

KOHEN, Hans, **The Idea of Nationalism: A Study of It's Originsand Background**, New York, Collier-Mac Millan Press, 1960.

KURUBAŞ, Erol, **Asimilasyondan Tanınmaya Uluslararası Alanda Azınlık Sorunları ve Avrupa Yaklaşımı**, Ankara, Asil Yayın Dağıtım, 2004.

KURUBAŞ Erol, **Uluslararası Topluluğun Temel Birimi Olan 'Ulus' Üzerine Kavramsal ve Kuramsal Bir İnceleme**, Adnan Tezel'e Armağan, İstanbul, Marmara Üniversitesi Yayınları. No.600, 2000.

LOOMBA, Ania, **Kolonyalizim Post kolonyalizim**, Çev. Mehmet Küçük, İstanbul, Ayrıntı Yayınları, 2000.

MAHMOD Serulkalam, **Akil wa Tawsia Yaftagi**, Tahran, Cilt. 2, İlmi ve Farhangi Yayınları, 1997.

MANN, Michael, "Nation States in Europe Other Continents: Diversifying, Developing, Not Dying, **Mapping The Nation**, Gopal Balekrishnan (der.), London, Verso, 1996, s. 295-317.

MARSHALL, Gordon, **Sosyoloji Sözlüğü**, Çev. Osman Akınhay-Derya Kömürcü, Ankara, Bilim ve Sanat Yayınları, 2003.

ORALLI Levent Ersin, **“Küreselleşme Sürecinde Uluslararası Kuruluşlar ve Devlet Egemenliği”**, (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, 2010.

PFAFF William, **The Wrath of Nations: Civilization and the Furies of Nationalism**, New York, Simon&Schuster press, 1993,

RENAN, Ernest, “What is a Nation”, **Modern Political Doctrines**, Ed.:Zimmern, London, Oxford University Press, 1939.

ROKKAN, Stein, “Dimensions of State Formation and Nation-Building: A Possible Paradigm for Research on Variations Within Europe”, **The Formations of National States in Western Europe**, Charles Tilly (der.), New Jersey: Princeton University Press, 1975, s. 562-600.

SAİD SUCCADİ, Said Mansur, **Bastan Şinasi ve Tarih-i Beluçistan**, Tahran, Hor Yayınları, 2006.

SAMİ, Zubaida, **İslam Halk ve Devlet**, Çev. Oğuz Sami İstanbul, İletişim Yayınları, 1994.

SALİHİ Mohammad Jawad, “Millet Sazi wa Awamili An”, **Afganistan wa Nizami Siyasi Ayinde**, (Der), Macmuayi Mahakikin wa Tulabayi Afganistan, Kabil, Sedef Yayınları, 2000, ss. 46-56.

SARIKAYA, Yalçın, **İran’da Milliyetçilik ve Bölgede Yansımaları**, Ankara, 2007.

SARINAY, Yusuf, **Atatürk’ün Millet ve Milliyetçilik Anlayışı**, İstanbul, MEB Yayınları, 1999.

SCHANPPER, Dominique, **Yurttaşlar Cemaati/Modern Ulus Fikrine Dair**, Çev. Özlem Okur, İstanbul, Kesit Yayınları, 1995.

- SIDDIQI, AkhtarHusain, **Baluchistan (Pakistan): It'sSociety, Resources and Development**, University Press of America, 1991.
- SİLLS, David L.(der.), **International Encyclopedia of the Social Sciences**, Vol:15, New York, Macmillan and Free Press, 1968, s. 151-157.
- SIMITH, Anthony D., **Milli Kimlik**, Çev. Bahadır Sina Şener, İstanbul, İletişim Yayınları,1999.
- SUAVİ, Aydın, **Modernleşme ve Milliyetçilik**, Ankara, Gündoğan Yayınları, 1993.
- SYENDER, Louis L., (der.),“Readings on its Meaning and Development” , **The Dynamics of Nationalism**, New Jersey,Rutgers University Press, 1964, s.2-20.
- ŞAYLAN, Gencay, **Değişim, Küreselleşme ve Devletin Yeni İşlevi**,2. Baskı, Ankara, İmge Yayınları, 2003.
- ŞEN, Y.Furkan, **Globalleşme Sürecinde Milliyetçilik Trendleri ve Ulus Devlet**, Ankara, Yargı yayınları, 2004.
- TILLY, Charles, **Avrupa’da Devrimler: 1492-1992**, Çev. Özden Arıkan, İstanbul, Alfa Yayınları, 1995.
- WATSON, Hugh Seton, **Nations and States: An Enquiryin to the Origins of Nations and the Politics of Nationalism**, London, Methuen Publication, 1977.
- YILMAZ, Aytekin, **Çağdaş Siyasal Akımlar: Modern Demokraside Yeni Arayışlar**, Ankara, Vadi Yayınları, 2001.

Makaleler:

AHMED, Feroz, “**Structure and Contradiction in Pakistan**” içinde **Imperialism and Revolution in South Asia** Kathleen GOUGH, Hari P. SHARMA(der.), New York ve London, Monthly Reviewed Press, 1973, s. 20-178.

AKGÜN, Semih, “Putin'in Avrasya Birliği Önerisi ve Çerkez Halkının Yeryüzü Konumu”, (Erişim), <http://www.cerkes.net/makaleler/putin-in-avasya-birligi-onerisi-t23100.htm>, 06.10. 2011.

ALACA, Mehmet, “Şeytan Üçgeninde “Beluçistan”, (Erişim), <http://www.ekopolitik.org/public/printnews.aspx?id=5322>, 09.02. 2011.

AMİRİ, Khan, “Few Words About Baluches”, **Afghanistan Today Dergisi**, No. 3,May-June,1988, s.23-25.

ANSARİ, Massoud, “We will Cut Them Until Iran Asks For Mercy”, **The Daily Telegraph**, (Erişim),www.telegraph.co.uk/.../news/2006/01/15/wiran15.xml&sSheet=/news/2006/01/15/ixnewstop.html, 17.01.2006.

ARUZU, Turgut, “ABD'nin Afganistan'daki Günah Keçisi Pakistan”, (Erişim Tarihi), 03.10.2011, <http://www.usak.org.tr/makale.asp?id=2360>

AİJAZ, Ahmet, “The National Question in Baluchistan”, **Pakistan Forum**, Cilt. 3, sayı: 8/9, 1979, s.4-37.

ATAGENÇ, Ömer, “Çin- Pakistan İlişkilerinde Guader Limanı ve Bölgesel Gelişmelere Etkileri”

DAVUTOĞLU, Ahmet, “Küreselleşme ve AB-Türkiye İlişkileri Çerçevesinde Ulusal Egemenliğin Geleceği”, (Erişim), <http://www.anayasa.gov.tr>, 04.07.2008

DAYLA, Serdar, "Ulusal Azınlık ve Avrupa Ulus-Devlet Sistemi", (Erişim), <http://www.makaleler.com/bilim-makaleleri/ulusal-azinliklar-ve-avrupa-ulus-devlet-sistemi.htm>, 17 Kasım 2009.

DURGUN, Şenol, "Modern Devlet Olmanın Zorunlu Koşulu Ulus-Devlet Midir?" **Gazi Üniversitesi İİBF Dergisi**, Cilt 2, Sayı:3, Kış 2000, s.109-124.

EROL, Mehmet Seyfettin, "Avrasya'da Ezberler Bozulur İken", **Yarınlara İçin Düşünce Dergisi**, Yıl: 4, Sayı: 43, Mayıs 2009, s.60-68.

EROL, Mehmet Seyfettin, "Küresel Güç Mücadelesinde Avrasya Jeopolitiği ve Türk Avrasya'sı",

Küresel Güç Mücadelesinde Avrasya'nın Değişen Jeopolitiği Yeni Büyük Oyun, Mehmet Seyfettin Erol (der.), Platin Yayınları, Ankara, 2009, s. 7-54.

Mehmet Seyfettin Erol, "**Üçüncü İsrail Belucistan**", Milli Gazete, 29.03.2012. (Erişim), <http://www.milligazete.com.tr/makale/ucuncu-israil-belucistan-234218.htm>.

ERSANLI, Büşra, ÖZDOĞAN, Göksü vb., "Ulus ve Ulusçuluk: Sanayileşme Sürecinde İktidara Gelen Kültür", **Toplum ve Bilim Dergisi**, Sayı:28, Kış 1985, s.175-184.

ESGİN Ali, "Ulus-Devlet ve Küreselleşmeye İlişkin Bazı Tartışmalar", **C.Ü. Sosyal Bilimler Dergisi**, Aralık, Cilt: 25, No: 2., 2001, s. 175- 194.

HAMILTON, Adrian, "The Idea of The Nation State is Fatally Flawed", (Erişim), www.globalpolicy.org, 15.05.2006,

HARRISON, Selig S., "Baluch Nationalism and Super power Rivalry", **International Security**, Cilt. 5, sayı: 3, 1980-81, s.152-163.

HUSSAIN, Asaf, "Ethnicity, National Identity and Praetorianism: The Case of Pakistan", **Asian Survey**, Cilt. 16, Sayı: 10, 1976, s.170-919.

KAYSARİ Nurullah, "Qawmiyeti Arap wa Hüviyeti Milli", **Rahburdi Dergisi**, İran, Cilt:1, 1998, ss. 45-60.

KEYDER, Çağlar, "Globalleşme ve Devlet", (Erişim), <http://www.stratejik.Yildiz.edu.tr/makale6.htm>, 20.05.2008.

LENİN Vladimir İ., "**Ulus-devlet kapitalistlik süreç için doğal ortamdır**", (Erişim), http://www.komsomol.narod.ru/national/national_states.htm, 6.10.2003

NİHAT, Bulut, "Küreselleşme: Sosyal Devletin Sonu mu?", **Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, Cilt52, Sayı: 2, 2003, s. 174-193.

NİYAZİ, Tarique, "Gwadar: China's Naval Outpost on the Indian Ocean", Jamestown Foundation China Brief, (Erişim), <http://www.asianresearch.org/articles/2528.html>, 28 Şubat 2005

ORAN, Baskın, "Türkiye'de Azınlıklar Kavramları, Teori, Lozan, İç Mevzuat, İhtihat, Uygulama", (Erişim), www.altinicizdiklerim.com, 2008

ÖZÜERMAN, Tülay, "Türkiye'de Siyasal Partilerin Kurumsallaşması", **Yeni Türkiye Dergisi**, Yıl:4, Sayı:23-24 (Eylül-Aralık 1998), s.965-978.

PASTNER, Stephen L., "Lords of the Desert Border: Frontier Feudalism in Southern Baluchistan and Eastern Ethiopia", **Middle East Studies**, Sayı: 10, 1979, s.93-106.

PEHRSON, Christopher J., "String of Pearls: Meeting the Challenge of China's Rising Power", (Erişim), www.strategicstudiesinstitute.army.mil/pdffiles/PUB721.pdf, Temmuz 2006.

Ralph Peters, "Blood Borders: How a better Middle East would look," Armed Forces Journal, (Erişim), <http://www.armedforcesjournal.com/2006/06/183389>, June 2006.

POTTINGER, Henry, "Travels in Belochistanand Sinde, "Baloch Nationalism: it's Origin And Development", (Erişim), <http://www.balochistaninfo.com/200604/BalochNationalismitsOriginandDevelopment.pdf>, 10.02.2007

PURDİLİ, Abdul Settar, "Beluçların Afganistan'daki Milletlerle Tarihi Bağı", **Simeyez Mutalı-at Afganistan Bölgesel Araştırma Merkezi Mevsimlik Dergisi**, Sayı:4, Kış 2006-2007, s.80-90.

PURDİLİ, Abdul Satar, "Azad Balochistan", Regional Studies, **The Journal of Regional Studies Center of Afghanistan**, Sayı: 20,Kış 2010, s. 60-70.

RASHİD Qaisar, "**Balochistan: the Gwadar aspect**", Daily Times, Wednesday, (Erişim),http://www.dailytimes.com.pk/default.asp?page=2012%5C01%5C18%5Cstory_18-1-2012_pg3_2, 18.01. 2012.

SUDHA, Ramachandran, "China's Pearl in Pakistan's Waters", Asia Times, (Erişim), http://www.atimes.com/atimes/South_Asia/GC04Df06.html, 4 Mart 2005.

TAHIR-KHELI,Shirin, "Iran and Pakistan: Cooperation in an Area of Conflict", **Asian Survey**, Cilt. 17, sayı: 5, 1977, s.474-490.

THÜRER, Daniel, "The Failed State" and International Law", (Erişim),www.globalpolicy.org, 18.06.2006

TUNÇ, Hasan, "Uluslararası Sözleşmelerde Azınlık Hakları Sorunu ve Türkiye", (Erişim), http://www.hukuk.gazi.edu.tr/editor/dergi/8_10.pdf, 04.12.2010, s.16.

UĞRASIZ Bülent,"**Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, Cilt 5, Sayı:2, 2003, s.139-144.

Raporlar:

ORSAM, "Afganistan ve Pakistan'da Yaşanan Gelişmeler ve Uluslararası Güvenliğe Etkileri", Rapor No: 31, Mart 2011.

Konya Ticaret Odası, "Pakistan İslami Cumhuriyeti Ülke Raporu", Etüd Araştırma Servisi Mart 2007.

Kırgızistan Kommersiyalılık Enstitüsü Türk Dünyası İşletme Fakültesi'nce 21-25.05.2003 tarihinde yapılan Türk Cumhuriyetleri ve Topluluklarının Sovyetler Sonrası Sosyo-Ekonomik Değişme ve Gelişmeleri Sempozyumu'nda sunulan bildirisinden, s. 117.

Erişilen İnternet Siteleri:

<http://www.armedforcesjournal.com/2006/06/1833899>

<http://gamshadzahi.blogfa.com>

www.telegraph.co.uk/news/main.jhtml?xml=/news/2007/02/25/wiran25.xml

<http://www.balochmedia.com/fa/?p=30>

<http://farsnews.com/newstext.php?nn=13901216000413>

www.dailytimes.com.pk/default.asp?page=2006%5C12%5C22%5Cstory_22-12-2006_pg7_14

<http://fpc.org.uk/events/109>

<http://fpc.org.uk/events/117>

<http://www.milligazete.com.tr/makale/abd-nin-yeni-oyunu-buyuk-afganistan-projesi-233917.htm>,

<http://www.milligazete.com.tr/makale/ucuncu-israil-belucistan-234218.htm>,

http://www.atimes.com/atimes/South_Asia/GC04Df06.html

<http://www.asianresearch.org/articles/2528.html>

<http://www.ekopolitik.org/public/printnews.aspx?id=5322>

<http://www.armedforcesjournal.com/2006/06/1833899>

Gazeteler:

-Asia Times

-Daily Times

-Dawn (Karachi)

-Dünya Gündemi

-Milli Gazete

-New York Times

-TheGuardian

-The News

-ThePakistaniNewspaper

-The Post

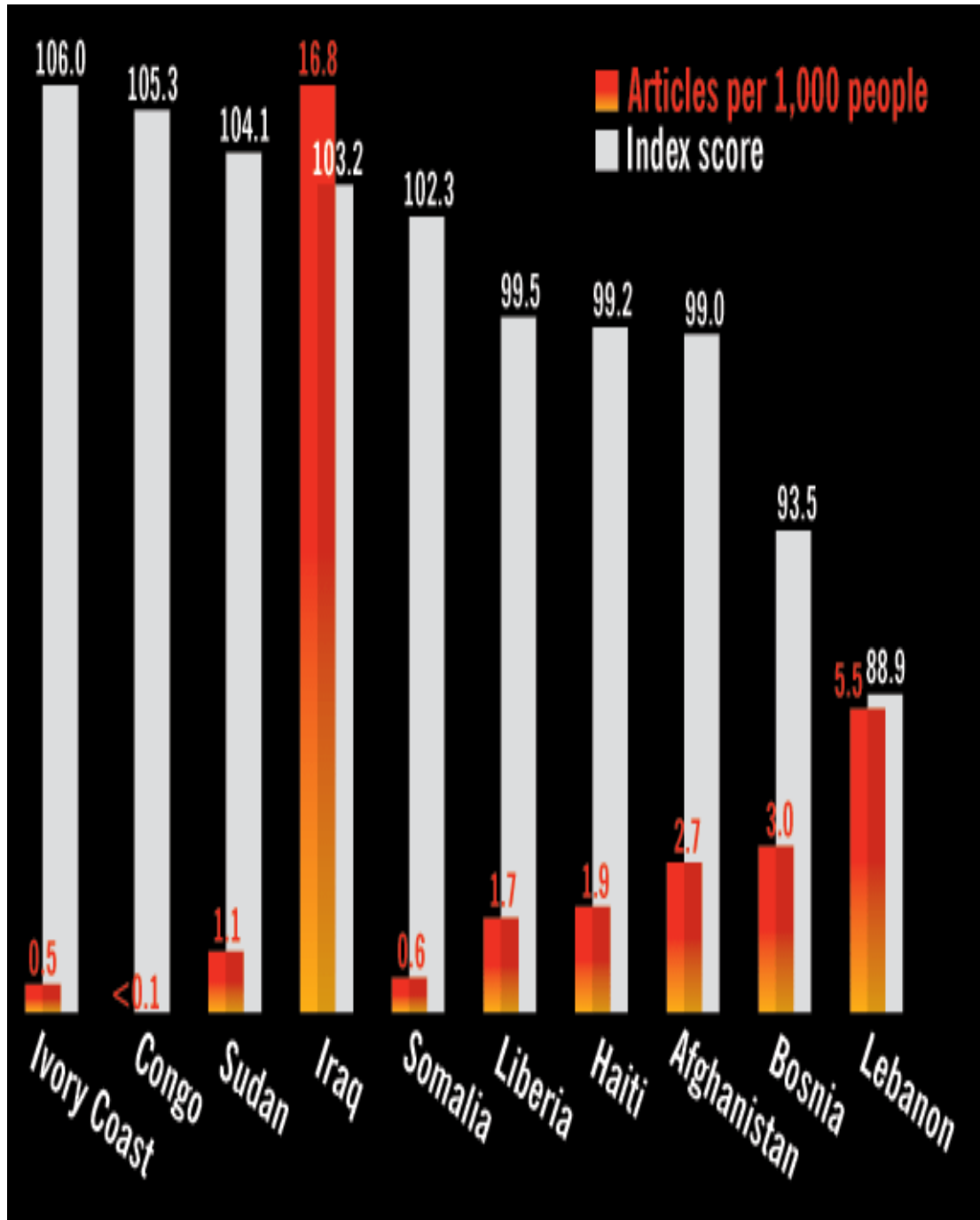
-The Sunday Telegraph

EK 2: Tablolar

Tablo 8: Dünya Üzerindeki Başarsız Devletlerin Sıralaması. (2005)

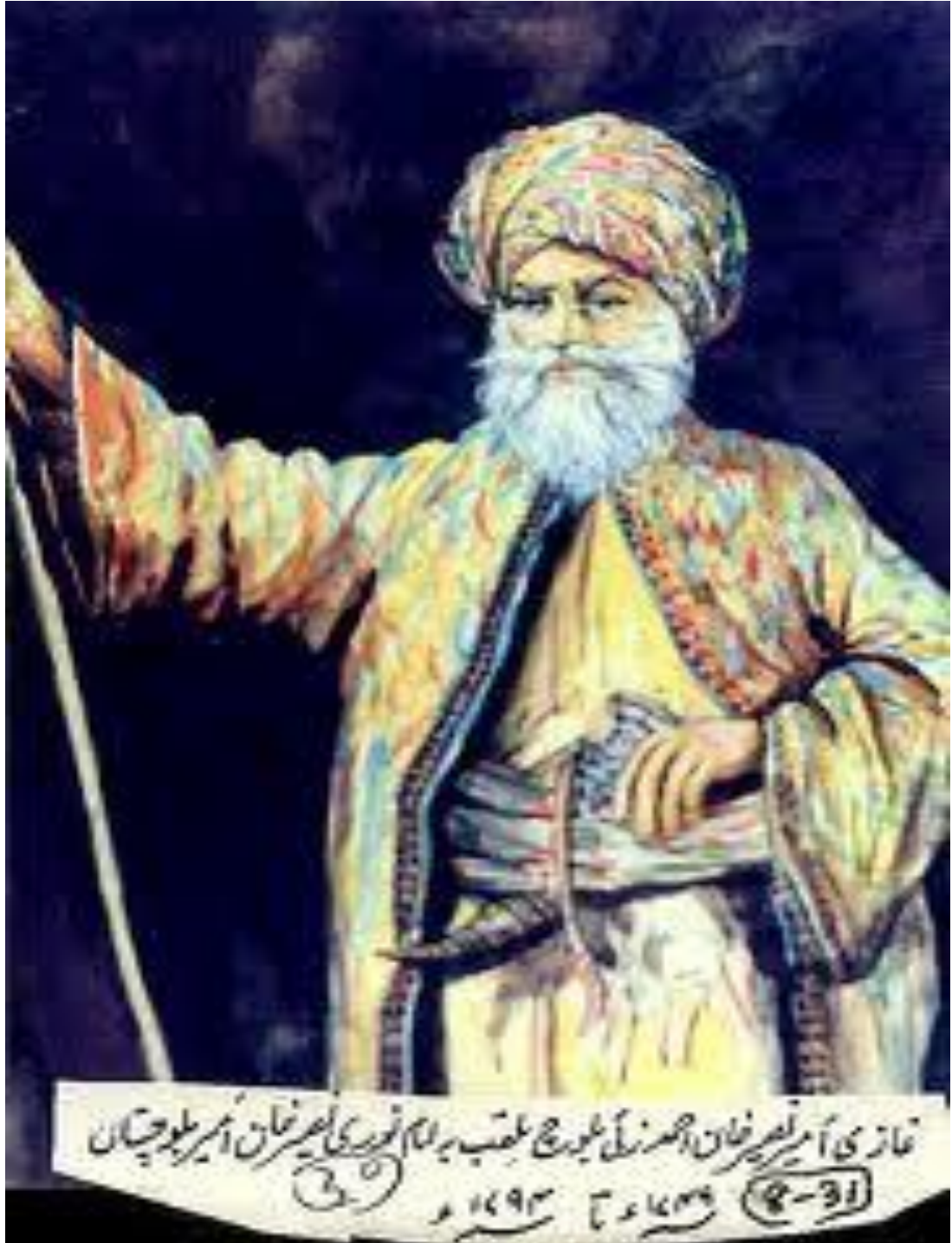
The Failed States Index www.foreignpolicy.com			Indicators of Instability											
			Demographic Pressures	Refugees and Displaced Persons	Group Grievance	Human Flight	Uneven Development	Economic Decline	Delegitimization of State	Public Services	Human Rights	Security Apparatus	Factionalized Elites	External Intervention
Rank	Total	Country												
1	106.0	Ivory Coast	8.0	8.0	7.7	8.8	9.0	7.7	9.8	9.5	9.4	9.0	9.1	10.0
2	105.3	Dem. Rep. of the Congo	9.0	9.4	9.0	7.0	9.0	8.0	8.0	9.0	9.1	8.7	9.1	10.0
3	104.1	Sudan	8.6	9.4	7.8	9.1	9.0	8.5	9.2	8.7	8.0	9.8	8.7	7.3
4	103.2	Iraq	8.0	9.4	8.3	6.3	8.7	8.2	8.8	8.9	8.2	8.4	10.0	10.0
5	102.3	Somalia	9.0	8.0	7.4	6.3	9.0	8.3	9.8	10.0	7.8	10.0	8.7	8.0
6	102.1	Sierra Leone	9.0	8.0	7.5	8.9	8.7	10.0	7.5	9.1	8.7	6.3	8.6	9.8
7	100.9	Chad	8.0	9.1	7.1	8.3	9.0	8.0	8.9	9.0	9.1	7.0	9.4	8.0
8	99.7	Yemen	7.8	8.0	6.4	8.2	9.0	8.8	9.8	9.3	6.4	9.0	9.4	7.6
9	99.5	Liberia	9.0	7.8	7.3	8.1	9.0	10.0	7.5	8.2	8.2	6.5	7.9	10.0
10	99.2	Haiti	8.8	8.0	7.7	3.4	9.0	8.1	9.4	9.8	8.7	7.8	8.5	10.0
11	99.0	Afghanistan	9.0	8.0	8.0	7.4	8.8	7.5	8.1	8.1	7.9	8.2	8.0	10.0
12	96.5	Rwanda	9.0	7.8	8.0	8.6	9.0	9.2	9.5	5.0	8.3	5.0	8.9	8.2
13	95.7	North Korea	8.0	6.0	7.2	8.1	9.0	9.6	9.8	9.7	9.0	8.3	8.0	3.0
14	95.0	Colombia	9.0	8.0	6.9	9.2	9.0	7.1	9.8	4.2	8.2	5.4	9.2	9.0
15	94.9	Zimbabwe	9.0	8.0	6.4	7.7	9.0	7.3	7.9	8.5	7.5	9.0	7.9	6.7
16	94.7	Guinea	9.0	6.0	6.1	10.0	9.0	4.5	9.7	7.5	8.1	8.1	9.2	7.5
17	94.3	Bangladesh	8.4	7.0	7.6	6.0	9.0	7.4	9.5	8.2	8.5	8.0	8.7	6.0
17	94.3	Burundi	9.0	7.2	7.1	3.8	8.8	7.8	7.2	9.0	8.3	7.5	8.6	10.0
19	94.2	Dominican Republic	9.0	8.0	7.1	8.5	9.0	6.8	6.8	9.6	9.2	7.0	9.2	4.0
20	93.7	Central African Republic	9.0	5.0	8.8	3.0	7.0	9.0	9.7	8.0	8.2	9.0	10.0	7.0
21	93.5	Bosnia and Herzegovina	7.0	8.0	8.6	5.7	9.0	5.7	8.5	6.0	7.3	9.0	8.7	10.0
21	93.5	Venezuela	8.0	8.0	6.8	7.6	9.0	4.5	9.8	8.2	9.1	7.8	7.2	7.5
23	93.4	Burma	8.9	8.0	6.3	8.0	9.0	6.9	9.2	8.0	9.6	9.0	7.5	3.0
24	93.2	Uzbekistan	6.5	8.0	6.8	6.8	9.0	6.0	9.1	5.0	9.6	9.0	9.4	8.0
25	92.7	Kenya	9.0	8.0	6.7	8.3	8.8	6.3	8.9	7.4	8.5	8.4	8.4	4.0
26	92.0	Bhutan	8.0	8.0	5.5	8.0	9.0	8.0	9.8	5.0	8.0	6.0	10.0	6.7
27	91.7	Uganda	9.0	7.6	6.9	5.7	8.4	6.0	8.0	8.4	8.3	8.0	8.1	7.3
28	91.5	Laos	9.0	6.7	6.3	8.8	9.0	6.5	7.9	2.5	9.4	9.0	9.7	6.7
28	91.5	Syria	9.0	8.0	7.5	6.8	9.0	5.0	9.0	5.0	7.6	9.0	8.2	7.4
30	91.1	Ethiopia	8.7	8.0	6.0	7.3	9.0	8.5	7.9	5.5	6.3	9.0	8.9	6.0
31	91.0	Guatemala	9.0	6.0	7.4	7.5	9.0	7.7	9.5	5.0	8.7	8.1	9.1	4.0
31	91.0	Tanzania	9.0	7.2	7.6	6.7	8.9	4.5	8.2	7.8	8.6	7.9	7.5	7.1
33	90.9	Equatorial Guinea	8.0	6.0	6.3	9.0	9.0	5.1	9.9	8.0	7.8	7.0	9.8	5.0
34	89.4	Pakistan	5.0	5.0	6.9	8.0	9.0	3.3	9.8	7.5	8.1	9.0	9.3	8.5
35	89.0	Nepal	9.0	8.0	5.6	4.0	9.0	7.1	8.9	6.0	9.1	7.6	8.0	6.7
36	88.9	Paraguay	4.0	5.0	6.9	8.3	9.0	7.8	9.9	7.0	8.3	8.0	8.7	6.0
36	88.9	Lebanon	8.0	8.0	7.5	7.1	7.0	4.7	8.7	4.3	7.3	8.1	9.2	9.0
38	88.8	Egypt	9.0	8.0	7.8	5.0	9.0	3.8	9.5	7.3	7.7	8.5	8.2	5.0
38	88.8	Ukraine	9.0	7.0	6.9	8.8	9.0	7.3	8.9	5.5	8.5	2.0	9.1	6.8
40	88.1	Peru	6.0	7.0	6.6	9.0	8.5	5.0	9.6	4.4	7.1	9.0	8.9	7.0
41	87.6	Honduras	9.0	6.0	5.3	9.7	9.0	5.4	9.9	3.0	7.2	8.0	9.1	6.0
42	87.5	Mozambique	9.0	8.0	5.7	9.0	8.8	7.8	8.1	6.7	7.4	3.8	8.2	5.0
43	87.3	Angola	7.9	8.6	6.3	3.8	9.0	4.4	7.9	7.2	8.3	7.0	8.1	8.8
43	87.3	Belarus	9.0	8.0	7.0	2.4	9.0	5.4	8.5	7.0	7.3	6.8	9.4	7.5
45	87.1	Saudi Arabia	7.6	6.3	7.8	8.8	9.0	2.2	9.8	4.3	8.6	9.0	8.3	5.4
46	87.0	Ecuador	9.0	6.0	5.6	6.9	9.0	5.0	9.5	7.5	7.9	8.0	8.6	4.0
46	87.0	Indonesia	8.6	7.0	6.3	8.9	9.0	4.0	9.2	4.0	8.6	7.6	8.8	5.0
48	86.7	Tajikistan	9.0	5.0	6.2	6.7	9.0	5.3	8.6	5.0	9.4	8.0	9.5	5.0
49	86.1	Turkey	9.0	8.0	7.3	5.0	9.0	4.2	9.7	4.8	5.0	8.0	9.1	7.0
50	85.7	Azerbaijan	8.0	6.0	6.0	5.8	9.0	4.1	9.7	5.0	8.5	7.0	9.6	7.0
51	85.6	Bahrain	6.0	5.0	6.7	9.0	9.0	1.7	9.7	4.0	8.4	9.0	9.6	7.5
52	84.9	Vietnam	8.6	8.0	5.6	8.5	8.9	3.4	7.6	4.3	8.4	8.0	6.4	7.2
53	84.6	Cameroon	9.0	7.0	5.1	8.6	9.0	4.2	6.4	7.5	6.6	8.0	8.2	5.0
54	84.3	Nigeria	7.2	3.0	6.5	8.7	8.9	5.8	8.8	6.9	6.7	9.0	8.3	4.5
55	84.1	Eritrea	8.0	8.0	5.4	4.0	9.0	8.8	9.0	7.0	5.7	5.0	9.2	5.0
56	83.9	Philippines	7.0	7.0	6.5	8.2	9.0	4.7	9.3	3.8	8.2	7.0	9.2	4.0
57	83.8	Iran	5.0	8.0	7.3	6.0	9.0	3.3	9.1	4.8	8.8	7.3	9.1	6.1
58	83.7	Cuba	5.0	8.0	6.3	5.4	8.8	5.7	7.8	3.8	9.0	9.0	8.6	6.3
59	83.5	Russia	9.0	6.0	7.5	2.3	9.0	3.8	9.4	6.7	9.0	7.6	9.2	4.0
60	82.4	Gambia	7.0	7.0	5.4	4.0	9.0	6.7	8.1	7.0	7.9	6.0	8.3	6.0

Kaynak: www.foreignpolicy.com

Tablo 9: Başarsız Devletlerin Medyadaki İstatistikleri (2005)

Kaynak: www.foreignpolicy.com

EK 3: Resimler

Ghazi Amir Nesir Khan Ahmet Zai Baloch/ Nesir Han Belucların Kralı

Gazi Nesir Han-i Beluğun Erkek Çocukları ve Yakını

***Mir Hazar Ramkhani, Beluç
Halkı zgrlk Cephesi
Devrim Kumandanlığı yesi***

***Sher Muhammed Marri,
Beluc Halkı zgrlk
Cephesi'nin temelini
oluşturan Parari Gerilla
Hareketinin kurucusu***

*Prens Abdul
Kerim,
1948'de
Pakistan'a
katılmaya
karşı çıkan
Beluç
isyanının
lideri*

*Akbar Bukti,
Belucistan
eski valisi*

SHAW BIR BIR

ÖZET

RİZAZADE, Hamidullah. Soğuk Savaş Sonrası Dönemde Ulus-Devlet İnşa Süreçleri ve Beluç Sorunun Geleceği, Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 2012.

17. yy.da milliyetçilik kavramı Avrupa’da ortaya çıkarak kısa bir süre içerisinde tüm dünyaya yayılmıştır. Bu bağlamda, “Ulus-devlet”e dönüşen bu akım, Birinci ve İkinci Dünya Savaşları ardından ve özellikle Soğuk Savaş sonrası dönemden günümüze kadar etkisini kısmen devam ettirmektedir. 1991 yılından sonra SSCB’nin dağılmasıyla birlikte, Orta Asya’da çıkan yeni ulus-devlet oluşturma düşüncesi bölgede yaşayan tüm halklar üzerinde ciddi anlamda tesir bırakmıştır. Bu durumdan etkilenen halklar kendi bağımsızlıklarını elde edebilmek için çeşitli yol ve yöntemlere başvurmuşlardır.

SSCB’nin dağılmasından sonra dünyada tek egemen güç haline gelen ABD, bu halklarla yakından ilgilenmiş ve bağımsızlıklarını kazanabilmeleri için siyasi, askeri ve ekonomik destek vermiştir. 18. yy.da Güney Asya bölgesinde ortaya çıkan Beluç sorunu daha sonra ABD’nin BOP’si kapsamında yeniden bölge ülkeleri arasında gündeme gelmiştir. 2001 yılında ABD’nin terörle mücadele adlı operasyonu ile Afganistan işgal edilmiştir. Bununla birlikte Beluç sorunu yeni ismiyle (Free Balochistan) uluslararası camianın dikkatini çekmiştir. ABD, “Özgür Beluçistan” olarak ortaya çıkardığı ismi bölgedeki rakiplerine karşı desteklemiş ve kendi çıkarları doğrultusunda koz olarak da kullanmayı göz ardı etmemiştir.

Dolayısıyla ABD, başta Çin olmak üzere Hindistan, Rusya, İran vb. ülkelerin gelişmelerini engellemek için bölgede “Özgür Beluçistan” düşüncesini savunmaktadır. Ayrıca ABD, bölgede varlığını sürdürmek için bölgede siyasi entrikasını devam ettirmektedir. Kuşkusuz, 2014 yılından sonra bölgenin kontrolünü tutabilmek için Beluçlar önde olmak üzere bölgedeki diğer etnik grupları başkaldırmalarına vesile olacaktır.

Anahtar Kelimeler:

1. Etnik Milliyetçilik
2. Ulus-devlet İnşası
3. Beluç Milliyetçilik hareketi
4. Afganistan, İran ve Pakistan'da Beluç sorunu
5. Beluç Sorunun Geleceği

ABSTRACT

RİZAZADE, Hamidullah. Post-Cold War Era Constructions of The Nation State And The Future of The Baloch Question, Master Thesis, Ankara, 2012.

In 17th century, the concept of nationalism emerged in Europe, and has spread all over the world within a short time. In this context, the effects of this movement which has been transformed into “The Nation-State”, after the First and Second World Wars and especially after the Cold War Era, continue in part till these days. After 1991 with the dissolution of the USSR, the idea of the constitution of new nation-state in Central Asia, has left a serious effect on all the nations living in the region. Nation affected by this situation resorted to various ways and methods in order to achieve their independence.

After the collapse of the USSR, U.S, which has become the world’s sole hegemonic power, has paid a close attention and was interested in these nations and in order to gain their independence provided by political, military and economic support. Baloch question which emerged in 18. Century in South Asia, again widened the U.S’s “Greater Middle East Project” became the agenda among the countries of the region. Furthermore, in 2001 with the U.S invation of Afghanistan the Baloch quastion with the new name (Free Balochistan) has attracted the attention of the international communities. From time to time, the U.S do not ignore to supporting and playing the card named “Free Balochistan” against it’s rivals in the region.

Thus, the U.S will defend the idea of Free Balochistan, in order to prevent the development of countries particularly China, India, Russia, Iran, etc in the region. The U.S. will continue to impose it’s political intrigues in the regionfor it’s presence be felt. Certainly, after 2014 in order to keep the control of the region, will keep provocating other nations, particularly the Baloch.

Key Words:

1. Ethnic Nationalism
2. The Construction of The Nation-State
3. The Baloch Nationalism Movement
4. The Baloch Question in Afghanistan, Iran and Pakistan
5. The Future of The Baloch Question